

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 95

(2000-2001)

Om lov om gjennomføring i norsk rett
av Den internasjonale straffedomstols
vedtekter 17. juli 1998 (Roma-
vedtektene)

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 18. mai 2001,
godkjent i statsråd samme dag.*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Roma-vedtektene for Den internasjonale straffedomstol er en FN-traktat som etablerer en fast, internasjonal straffedomstol med myndighet til å strafforfølge og dømme enkeltindivider for internasjonale forbrytelser. Etter omfattende forhandlinger ble vedtektene vedtatt på en diplomatkonferanse i Roma 17. juli 1998. Norge ratifiserte vedtektene 16. februar 2000, etter at spørsmålet var forelagt Stortinget, jf. St.prp. nr. 24 (1999-2000) og Innst. S. nr. 94 (1999-2000). Pr. 1. mai 2001 var vedtektene undertegnet av 139 stater og ratifisert av 30 stater. For at vedtektene skal tre i kraft kreves ratifikasjon av 60 stater.

I denne proposisjonen foreslår Justisdepartementet en lov om gjennomføring av Roma-vedtektene.

I *kapittel 2* beskrives høringsrunden. Det gjøres rede for hvilke instanser som fikk tilsendt høringsbrevet og hvilke høringsinstanser som kom med merknader til lovutkastet.

I *kapittel 3* gjøres det kort rede for Roma-vedtektenes innhold. For en nærmere beskrivelse av vedtektenes innhold, den historiske bakgrunn og forhandlingene vises det til St.prp. nr. 24 (1999-2000).

I *kapittel 4* vurderes enkelte lovtekniske spørsmål. Det konkluderes med at det bør gis en egen lov om gjennomføringen av vedtektene. Det konkluderes videre med at reglene bør gis som kompetanseregler (kan-regler) og ikke pliktregler (skal-regler), men at det bør slås fast i innledningsbestemmelsen at norske myndigheter har plikt til å etterkomme anmodninger fra Domstolen i den utstrekning dette følger av Roma-vedtektene.

I *kapittel 5* gjøres det rede for forholdet mellom Domstolen og nasjonale myndigheter. Vedtektene bygger på det såkalte komplementaritetsprinsipp, som innebærer at statene selv skal ha hovedansvaret for å strafforfølge forbrytelser. I *kapittel 5* gjøres det rede for litispendens og rettskraftsspørsmålene og for Domstolens adgang til å foreta etterforskningsskritt på statenes territorium. Det gjøres videre rede for forskjellene mellom norsk strafferett og vedtektenes bestemmelser. Vedtektene krever ikke at det skal være samsvar mellom nasjonal strafferett og vedtektene, men departementet konkluderer med at det er en fordel at norsk rett i større grad harmoniseres med vedtektene. Dette krever imidlertid en grundig vurdering, og i og med at spørsmålene er til vurdering i Straffelovkommisjonen, foreslår ikke departementet endringer i norsk straffelov i denne proposisjonen.

I *kapittel 6* redegjøres det for statenes plikt til å samarbeide med Domstolen. I *kapittel 6.1* redegjøres det for de generelle regler. Utgangspunktet er at statene har plikt til å etterkomme anmodninger om bistand fra Domstolen. Dersom statene mener at Domstolen ikke har kompetanse til å behandle saken, at saken skal avvises eller at det for øvrig foreligger vilkår som gjør at de ikke har plikt til å etterkomme anmodningen, må de rette en avvisningsbegjæring til Domstolen, eller inngå i drøftelser med Domstolen. I *kapittel 6.2* redegjøres det for statenes plikt til å overlevere personer som befinner seg på statens territorium til Domstolen. Overleveringsplikten er nærmest absolutt. Utleveringsloven kapittel I kan derfor ikke komme til anvendelse på overlevering til Domstolen. Departementet foreslår imidlertid at saksbehandlingsre-

glene i utleveringsloven kapittel II kommer til anvendelse så langt de passer, og at det kan anvendes tvangsmidler i samsvar med bestemmelsene i utleveringsloven §§ 15 og 20.

I *kapittel 6.3* gjøres det rede for statenes plikt til å yte Domstolen annen rettshjelp. Det foreslås at det fastsettes en bestemmelse som gir norske myndigheter kompetanse til å etterkomme slike anmodninger. Det foreslås videre at slike anmodninger skal gjennomføres etter norsk lov så langt den passer og at man skal følge den framgangsmåten Domstolen har anmodet om med mindre dette vil være forbudt etter norsk rett.

I *kapittel 7* gjøres det rede for vedtektenes krav til mistenktes rettigheter. Disse gjelder først og fremst for Domstolen selv, men også nasjonalstatene må oppfylle disse når de gjennomfører anmodninger fra Domstolen. Etter departementets syn tilfredsstiller norsk lov vedtektenes regler. Mistenktes rett til advokat foreslås lovfestet, slik at han vil få advokat i samme utstrekning som slått fast i utleveringsloven §§ 16 og 20 og straffeprosessloven §§ 94 flg.

I *kapittel 8* drøftes vitners og fornærmedes rettigheter.

I *kapittel 8.2* konkluderer departementet med at det ikke bør innføres møteplikt for vitner for Domstolen.

I *kapittel 8.3* vurderes forholdet til norske taushetspliktsbestemmelser når et vitne møter frivillig for Domstolen. Departementet konkluderer med at Kongen må gi samtykke til at Domstolen mottar opplysninger som er holdt hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet og forhold til fremmed stat, men at lov- eller instruksbestemt taushetsplikt for øvrig vil vike i den utstrekning Domstolen pålegger vitnet å forklare seg. De samme reglene foreslås når Domstolen krever framlagt skriftlig bevis som inneholder taushetsbelagte opplysninger

I *kapittel 8.4* foreslås det at bestemmelsene i straffeprosessloven nye §§ 130 a og 234 a om anonym vitneførsel kommer til anvendelse i samme utstrekning som i saker angående lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket. I *kapittel 8.5* foreslås det at fornærmede på begjæring kan få oppnevnt bistandsadvokat hvis det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred og det anses å være behov for advokat.

I *kapittel 9* beskrives reglene om immunitet og privilegier for Domstolens ansatte og andre med tilknytning til Domstolen. Departementet mener at de nødvendige privilegier og immunitet kan tilstås på grunnlag av lov 19. juni 1947 nr. 5 om immunitet og privilegier for internasjonale organisasjoner m.v., slik at det ikke er nødvendig med ny lovgivning.

I *kapittel 10* gjøres det rede for vedtektenes krav til nasjonal lovgivning om straff for forbrytelser rettet mot rettspleien. Det foreslås at straffeloven §§ 163-167 om falsk forklaring skal gjelde for falsk forklaring overfor Domstolen. Det foreslås videre at straffeloven §§ 127, 128, 132 og ny 132 a skal gjelde for tilsvarende forbrytelser overfor Domstolen, dens tjenestemenn og andre med tilknytning til rettspleien. Det foreslås videre at straffeloven §§ 112-114 som forbyr offentlige tjenestemenn å motta bestikkelser også skal gjelde for tjenestemenn ved Domstolen.

I *kapittel 11* beskrives reglene om statenes plikt til konfidensiell behandling av informasjon fra Domstolen. Departementet finner at disse bestemmelsene ikke krever ny lovgivning.

Kapittel 12 gjelder fullbyrding av straff og andre rettsfølger i Norge. Det foreslås en lovbestemmelse som gir norske myndigheter anledning til å motta domfelte til soning av fengselsstraff i Norge. Det foreslås videre at bøter, inndragningskrav og erstatningskrav overfor fornærmede skal kunne inndrives i Norge etter de samme regler som slike krav inndrives etter når de er fastsatt av norske domstoler.

I *kapittel 13* gjøres det rede for de økonomiske og administrative konsekvenser av loven.

I *kapittel 14* redegjøres det for forslag til endringer i utleveringsloven (lov 13 juni 1975 nr. 39 om utlevering av forbrytere m.v.). Det foreslås en adgang til å anvende de samme tvangsmidler etter anmodninger fra fremmed stat, som man kan anvende i rene norske saker.

2 Høringen

Departementet sendte 6. juli 2000 ut et høringsnotat med forslag til lov om gjennomføring av Roma-vedtektene for den internasjonale straffedomstol av 17. juli 1998. Høringsfristen ble satt til 1. oktober 2000. Høringsbrevet ble sendt til følgende instanser og organisasjoner:

- Departementene
- Høyesterett
- Lagmannsrettene
- Asker og Bærum herredsrett
- Bergen byrett
- Kristiansand byrett
- Nedre Romerike herredsrett
- Nord-Troms herredsrett
- Oslo byrett
- Stavanger byrett
- Trondheim byrett
- Riksadvokaten
- Statsadvokatene
- KRIPOS
- Politimesteren i Asker og Bærum
- Politimesteren i Bergen
- Politimesteren i Kristiansand
- Politimesteren i Oslo
- Politimesteren på Romerike
- Politimesteren i Stavanger
- Politimesteren i Troms
- Politimesteren i Trondheim
- Stortingets ombudsmann for forvaltningen
- Straffelovkommisjonen
- Universitetet i Bergen
- Universitetet i Oslo
- Universitetet i Tromsø
- Institutt for menneskerettigheter
- NUPI (Norsk utenrikspolitisk institutt)
- PRIO - Institutt for fredsforskning
- Nobelinstituttet
- Amnesty International
- Befalets fellesorganisasjon
- Bergen forsvarerforening
- Den Norske Advokatforening
- Den norske Atlanterhavskomite
- Den norske Dommerforening
- Den norske Helsingforskomiteen
- Den norske lægeforening
- En verden
- ELSA-Norge
- Flyktningerådet
- FN-sambandet

- Folk og forsvar
- Forsvarergruppen av 1977
- Forsvarets sivile tjenestemenns landsforbund
- Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)
- Juss-Buss
- Jussformidlingen i Bergen
- Juss Hjelpa i Nord-Norge
- Kirkens nødhjelp
- Krigsskoleutdannede offiserers landsforening
- Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner
- Leger uten grenser
- LO
- Mellomkirkelig råd
- NGO-forum
- NHO
- Norges forsvarsforening
- Norges fredsråd
- Norges Juristforbund
- Norges Kristelige Juristforbund
- Norges offiserforbund
- Norges Politisjefforening
- Norges Røde Kors
- Norsk folkehjelp
- Norsk forening for kriminalreform (KROM)
- Norsk Lensmannslag
- Norsk militærjuridisk forening
- Norske kvinnelige juristers forening
- Politiembetsmennenes Landsforening
- Redd Barna
- Rettspolitisk forening
- Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund /Lensmannsetatens Landslag
- Statsadvokatenes forening

Følgende høringsinstanser har hatt merknader til lovforslaget:

- Miljøverndepartementet
- Sosial- og helsedepartementet
- Utenriksdepartementet
- Generaladvokaten
- Riksadvokaten
- Oslo politidistrikt
- Stavanger politidistrikt
- Troms politidistrikt
- Amnesty International
- Den norske Helsingforskomité
- Mellomkirkelig råd

Amnesty International og Den norske Helsingforskomité har avgitt felles høringsuttalelse. Mellomkirkelig råd hadde forelagt saken for Presteforeningen og la ved uttalelsen derfra.

Alle instansene og organisasjonene som har avgitt høringsuttalelse, er positive til at Norge gjennomfører vedtektene for Den internasjonale straffe-

domstol. Under høringen framkom det imidlertid enkelte merknader til den måten departementet hadde foreslått gjennomføringen av vedtektene på. Det blir redegjort for merknadene under drøftelsen av de enkelte spørsmål. Høringsinstansenes rent lovtekniske merknader er vurdert og tatt hensyn til, uten at det blir konkret redegjort for dette nedenfor.

3 Kort om Roma-vedtektene for Den internasjonale straffedomstol

Roma-vedtektene utgjør samlet sett et omfattende regelverk som er egnet til å sikre en mest mulig effektiv, uavhengig og troverdig rettergang, med ivaretagelse av rettssikkerhetsgarantier for den anklagede. De bygger på Nürnberg-prinsippene og nylige erfaringer fra Jugoslavia- og Rwanda-domstolene, og representerer den første internasjonale regulering av disse spørsmål på grunnlag av multilaterale forhandlinger med universell deltakelse. På en rekke felter gir vedtektene anvisning på oppdaterte og mer detaljerte regler enn de som gjaldt for tidligere internasjonale straffedomstoler.

Domstolens saklige virkeområde vil være strafforfølgning overfor enkelt-individer for de alvorligste internasjonale forbrytelser. I første omgang gjelder dette for folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser. Vedtektene artikkel 5 til 8 inneholder detaljerte definisjoner av disse forbrytelseskategoriene.

Domstolens stedlige virkeområde framgår av artikkel 12. For at Domstolen skal ha kompetanse til å behandle saken, må forbrytelsen enten ha skjedd på territoriet til en kontraherende stat (eller om bord på et skip eller luftfartøy registrert i en kontraherende stat), eller den mistenkte må være statsborger i en kontraherende stat. Domstolen skal videre kunne behandle saker som blir henvist til den etter vedtak i FNs sikkerhetsråd i henhold til kapittel VII i FN-pakten. Domstolen kan bare behandle forbrytelser som er begått etter at vedtektene er trådt i kraft, jf artikkel 11.

Domstolens kompetanse bygger på det såkalte komplementaritetsprinsippet, jf. artikkel 17. Dette innebærer at statene selv skal beholde hovedansvaret for strafforfølgningen. Det er først ved manglende vilje eller evne til slik nasjonal strafforfølgning at Domstolen skal kunne behandle saken.

I vedtektenes del 3 fastslås eller utfylles en rekke alminnelige strafferettslige prinsipper, herunder legalitetsprinsippet, forbud mot tilbakevirkende kraft og skyldkravet samt medvirkningsansvaret og straffrihetsgrunner. Det fastslås også at forbrytelsene ikke skal være gjenstand for foreldelse. Bestemmelsene i kapittel 3 gjelder bare for Domstolens egen behandling, og det er ikke noe krav om at nasjonal lovgivning skal være i samsvar med disse. Der- som det foreligger vesentlige avvik som medfører at personer som ville blitt straffet etter vedtektene ikke kan straffes etter nasjonal lovgivning, vil man imidlertid kunne risikere at Domstolen anser dette som manglende evne eller vilje til å foreta strafforfølgning og selv overtar strafforfølgningen. Prinsippene i vedtektene er i hovedsak sammenfallende med de strafferettsprinsipper norsk straffelov bygger på, dog med unntak bl.a. av at vi ikke har bestemmelser om at enkelte forbrytelser ikke skal foreldes.

Domstolen skal bestå av presidentskapet, en ankeavdeling, en domsavdeling, en forundersøkel-sesavdeling, et aktorat og et sekretariat, jf. artikkel 34. Vedtektenes del 4 inneholder nærmere bestemmelser om disse organenes kompetanse og sammensetning.

I vedtektenes del 5 fastsettes det bestemmelser om etterforskning og påtale, herunder bestemmelser om mistenktes rettigheter under etterforskningen, jf. artikkel 55. Disse bestemmelsene gjelder i hovedsak bare for Domstolen selv, men dersom etterforskningsskritt foretas av myndighetene i en av de kontraherende stater, må også disse respektere mistenktes rettigheter slik de er nedfelt i artikkel 55.

Del 6 gir bestemmelser om rettergangen. Det gis bl. a. regler om tiltaltes nærvær under rettergangen, behandling av tilståelsessaker, uskyldspresumsjonen, tiltaltes rettigheter og vitners deltakelse i forhandlingene, fremlegging av bevis, krav til domsgrunner, straffutmåling og erstatning til ofre. Det fastsettes videre bestemmelser om straffbare handlinger rettet mot rettspleien. Også disse bestemmelsene gjelder i hovedsak bare for Domstolen selv. Statene er imidlertid forpliktet til å la straffebestemmelser i nasjonal lovgivning om straffbare handlinger rettet mot rettspleien (f. eks. falsk forklaring, ødeleggelse av bevis, bestikkelse av dommere) også gjelde i forhold til straffbare handlinger begått mot Domstolen, dens ansatte eller andre deltakere i prosessen.

Også artikkel 72 og 73 vil ha direkte betydning for statene. Artikkel 72 regulerer framlegging av bevis som inneholder informasjon som vil kunne skade en stats nasjonale sikkerhetsinteresser, og artikkel 73 framlegging av bevis som inneholder informasjon som en Stat har mottatt av en annen stat eller internasjonal organisasjon under løfte om konfidensialitet. Det forutsettes at partene kan nekte å oversende slike bevis, dersom dette vil stride mot deres folkerettslige forpliktelser. Det fastsettes videre prosedyreregler for behandling av slike spørsmål.

Domstolen kan idømme erstatning til ofre, jf. artikkel 75.

I del 7 reguleres straffereaksjonene og prinsippene for straffutmåling. Domstolen skal kunne idømme tidsbegrenset fengselsstraff som ikke kan overskride 30 år, eller fengsel på livstid. Domstolen kan ikke idømme dødsstraff. Domstolen kan videre idømme bøter, og inndragning av utbytte og formuesgoder som direkte eller indirekte stammer fra den aktuelle forbrytelsen.

I del 8 gis det regler om anke, gjenopptakelse og erstatning for uberettiget forfølgning. Også disse reglene gjelder bare for Domstolen selv.

Del 9 inneholder regler om de kontraherende staters samarbeidsplikt. I artikkel 86 fastsettes det en generell samarbeidsplikt overfor Domstolen, mens de følgende bestemmelser gir mer detaljerte regler om forskjellige former for samarbeid, herunder overlevering av mistenkte personer til Domstolen. Dersom Domstolen har kompetanse til å behandle en sak, har partene plikt til å etterkomme Domstolens anmodning om rettshjelp, med enkelte begrensede unntak.

I del 10 fastsettes det regler om fullbyrdelse av straffen. Fengselsstraffer skal sones i kontraherende stater som har sagt seg villig til å ta imot fanger for soning. Bøter, inndragning og idømt erstatning til ofre skal kunne fullbyrdes i alle kontraherende stater.

I påvente av ikrafttreddelsen har det pågått drøftelser innenfor en forberedende kommisjon i FN om utfyllende regler av teknisk art innenfor Roma-vedtektenes rammer. Dette arbeidet har resultert i et utkast til prosessregler som utfyller vedtektenes bestemmelser på en rekke punkter. Det er også utarbei-

det utkast til veiledende tolkingsmomenter for forbrytelsesdefinisjonene. Kommisjonen arbeider for øvrig med å ferdigstille andre budsjettmessige og administrative instrumenter som har betydning for Domstolens drift.

De av bestemmelsene i vedtektene som det er nødvendig eller hensiktsmessig å innarbeide i norsk lov, gjøres det nærmere rede for i tilknytning til det enkelte spørsmål. For øvrig vises det til St.prp. nr. 24 (1999-2000) for en nærmere beskrivelse av vedtektene, herunder en beskrivelse av de enkelte forbrytelser og rettergangsregler, samt den historiske bakgrunn og forhandlingsprosessen fram mot vedtektene. Her behandles også de spørsmål som Roma-vedtektene og Domstolens virksomhet kan reise i forhold til Grunnloven, se s. 47-49.

I stor utstrekning vil bestemmelsene for samarbeid med Domstolen være av samme karakter som bestemmelsene i lov 24. juni 1994 nr. 38 om gjennomføring i norsk rett av De forente nasjoners sikkerhetsråds vedtak om å opprette internasjonale domstoler for forbrytelser i det tidligere Jugoslavia og Rwanda (heretter kalt 1994-loven). Forarbeidene til denne loven finnes henholdsvis i Ot.prp. nr. 54 (1993-94) og Innst. O. nr. 42 (1993-94) for Jugoslaviadomstolen, og Ot.prp. nr. 37 (1994-95) og Innst. O. nr. 54 (1994-95) for Rwanda-domstolen. I særlig grad gjelder en slik parallellitet i forhold til forpliktelsene i vedtektenes del 9 om internasjonalt samarbeid og internasjonal rettshjelp.

4 Enkelte lovtekniske spørsmål

4.1 Ny lov eller innarbeiding i gjeldende lovgivning ?

Det er et lovteknisk spørsmål om Norges forpliktelser etter Roma-vedtektene skal gjennomføres i en ny lov eller om bestemmelsene skal innarbeides i allerede gjeldende lovgivning. Slik departementet ser det, er det to muligheter som peker seg ut. Den ene er å innarbeide bestemmelsene i lov 24. juni 1994 nr. 38 om gjennomføring i norsk rett av De forente nasjoners sikkerhetsråds vedtak om å opprette internasjonale domstoler for forbrytelser i det tidligere Jugoslavia og Rwanda. Det andre alternativet er å vedta en egen lov.

Departementet vil foreslå at bestemmelsene gis i en egen lov. Virkeområdet for straffedomstolene for det tidligere Jugoslavia og Rwanda er stedlig begrenset, og deres virkeområde forutsettes å være begrenset også i tid. Domstolen vil på sin side være uten slike begrensninger. Det vil derfor etter departementets syn være unaturlig å regulere forholdet til en permanent domstol ved en innarbeiding i en lov som regulerer forholdet til domstolene for det tidligere Jugoslavia og Rwanda. Videre vil de løsninger til gjennomføring som foreslås her, på enkelte punkter avvike fra de løsninger som ble valgt i forbindelse med straffedomstolene for det tidligere Jugoslavia og Rwanda. Også dette taler for å vedta en egen lov om Den internasjonale straffedomstol.

Departementet antar for øvrig at de relevante regler i Roma-vedtektene i noen grad kan gjøres til norsk lov ved en henvisning. Hvor departementet foreslår slik henvisning, er det først og fremst av hensyn til at de norske reglene ikke bør bli for omfattende og detaljerte. En generell inkorporasjon av vedtektene er imidlertid ikke hensiktsmessig. For øvrig må det under enhver omstendighet legges til grunn at aktuelle norske myndigheter setter seg inn i vedtektenes bestemmelser ved behandling av anmodninger fra Domstolen.

4.2 Pliktregler, kompetanseregler, eller begge deler?

Etter at vedtektene er ratifisert og trådt i kraft, vil Norge være folkerettslig forpliktet til å etterkomme anmodninger fra Domstolen i samsvar med vedtektene.

Spørsmålet om hvordan en slik folkerettslig samarbeidsplikt skal gjennomføres i norsk rett, var også fremme under forberedelsen av 1994-loven, jf. Ot.prp. nr. 54 (1993-94) s. 10. Bestemmelsene i denne loven er gitt som kompetanseregler (kan-regler), dvs regler som gir adgang, men ikke plikt for myndighetene til å etterkomme anmodninger fra domstolene.

I høringsnotatet foreslo departementet at bestemmelsene skulle gis som kompetanseregler. Det ble lagt vekt på at selv om bestemmelsene er formet som kan-regler, må de tolkes i lys av Norges folkerettslige forpliktelser, og at det måtte være en forutsetning at Norge oppfyller sine folkerettslige forpliktelser.

Riksadvokaten og Amnesty International/Den norske Helsingforskomité har uttalt seg om dette spørsmålet. *Riksadvokaten* uttaler:

«Det er en selvfølge at påtalemyndigheten også vil samarbeide med, og så langt råd er etterkomme anmodninger fra, den nye domstolen. Riksadvokaten er derfor enig med departementet i at også bestemmelsene i den nye loven gis som kompetanseregler.»

Amnesty International/Den norske Helsingforskomité uttaler:

«AI Norge og DnH er ikke uten videre enig i Justisdepartementets forslag om å gi kompetanse- og ikke pliktregler når det gjelder Norges forpliktelser til å etterkomme anmodninger fra Domstolen, se forslaget side 9. Selv om utformingen, gjennom tolkningen av Norges folkerettslige forpliktelser, vil ha liten betydning i praksis, vil det kunne føre til at forpliktelsen til å etterkomme domstolens anmodninger ikke blir overholdt av stater med en annen rettstradisjon som følger Norges eksempel. Signaleffekten av den norske loven er viktig og bør lede til en mer inngående vurdering på dette punkt enn det som fremgår av høringsutkastet.»

Departementet vil peke på at det er tilstrekkelig til å oppfylle våre internasjonale forpliktelser at bestemmelsene gis som kompetanseregler. Det må videre legges til grunn at norske myndigheter vil gjennomføre anmodningene som kommer fra Domstolen, i den grad de har plikt til dette etter Roma-vedtektene. Hvorvidt bestemmelsene gis som pliktregler eller kompetanseregler, vil derfor neppe ha betydning i praksis.

Departementet er enig med Amnesty International/Den norske Helsingforskomité i at det i forhold til andre stater vil kunne gi en sterkere signaleffekt om at vi vil overholde våre internasjonale forpliktelser, dersom reglene gis som pliktregler. En konsekvent bruk av pliktregler, vil imidlertid kunne være villedende. Selv om nasjonale myndigheter i stor grad har plikt til å etterkomme alle Domstolens anmodninger, setter vedtektene også opp enkelte begrensinger/modifikasjoner i denne plikten.

Departementet har derfor kommet til at de operative bestemmelsene i loven bør gis som kompetanseregler. For å signalisere at det ikke er opp til myndighetenes frie skjønn å avgjøre om de skal etterkomme anmodningene eller ikke, vil departementet imidlertid foreslå at plikten til å etterkomme Domstolens anmodninger så langt dette følger av Roma-vedtektene, slås fast i lovens innledningsbestemmelse.

5 Forholdet mellom Domstolen og norske myndigheter

5.1 Norske myndigheters adgang til å strafforfølge en sak når saken er til behandling i Domstolen - komplementaritetsprinsippet

Som nevnt ovenfor bygger vedtektene på det såkalte komplementaritetsprinsippet, jf. artikkel 17. Dette innebærer at statene selv skal ha ansvaret for å strafforfølge forbrytelser, og at det er bare når nasjonalstatene ikke kan eller vil forfølge saken at Domstolen skal behandle den.

Et utslag av dette prinsippet er at det ikke vil inntre litispendensvirkninger i Norge ved at Domstolen setter i gang etterforskning av en sak. Domstolens virksomhet i en sak vil altså ikke være til hinder for å ta opp strafforfølgning i den enkelte stat. Det framgår av artikkel 18 at hovedanklageren skal notifisere de kontraherende stater og alle stater som normalt vil utøve jurisdiksjon over forbrytelsen, om at etterforskning vil bli igangsatt. En stat kan da meddele Domstolen at den etterforsker eller har etterforsket personer for disse handlingene. Hovedanklageren skal da normalt overlate etterforskningen til nasjonalstaten. En nærmere beskrivelse av disse bestemmelsene er gitt i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 65-66.

Statene vil også kunne rette en avvisningsbegjæring til Domstolen på bakgrunn av at den har tatt opp etterforskning av en sak, jf. artikkel 19.

5.2 Forholdet mellom vedtektene og norsk straffelovgivning

5.2.1 Innledning

I vedtektenes del 2 gis det nærmere bestemmelser om Domstolens jurisdiksjon, herunder om hvilke forbrytelser som faller inn under Domstolens kompetanseområde. I vedtektenes del 3 gis det bestemmelser om nærmere strafferettslige prinsipper. Disse bestemmelsene gjelder bare for Domstolen, og statene er ikke forpliktet til å innta bestemmelsene i sin nasjonale straffelovgivning. Statene er heller ikke forpliktet til å gi sin nasjonale straffelovgivning universell anvendelse.

I forbindelse med ratifikasjonen av vedtektene ble det likevel foretatt en sammenligning av forholdet mellom vedtektene og norsk straffelovgivning. Denne sammenligningen viste at det foreligger enkelte forskjeller mellom norsk rett og vedtektene, både når det gjelder utforming av straffebudene, og de alminnelige strafferettslige bestemmelser.

Prinsippet om komplementaritet innebærer som nevnt at strafforfølgning primært er statspartenes ansvar. Et resultat av komplementaritetsprinsippet slik dette kommer til uttrykk særlig i artikkel 17, er at rettslige begrensninger i den norske adgang til å gjennomføre en strafforfølgning ikke uten videre er tilstrekkelig til å utløse jurisdiksjon for Domstolen. Dersom forskjellene er

markante, vil en stat imidlertid kunne risikere at Domstolen finner at den mangler vilje eller evne til genuint å strafforfølge, og dermed overta saken selv.

Straffebudene

Norge har i dag ikke internrettslige straffebud som direkte svarer til vedtektenes, selv om den norske borgerlige og militære straffelovgivning i praksis vil omfatte de aller fleste handlinger det er tale om. Forskjellen er først og fremst at norsk straffelovgivning ikke har skilt ut folkemord og forbrytelser mot menneskeheten som egne forbrytelseskategorier. Norge har i dag for eksempel intet straffebud som direkte svarer til vedtektenes artikkel 6 om folkemord. Det er likevel ikke tvilsomt at folkemord slik denne forbrytelsen er definert i vedtektene, vil være straffbart etter den norske straffelov (se særlig kapittel 20-22). Og norske domstoler vil - innenfor de fastsatte strafferammer - ved straffutmålingen kunne ta hensyn til de sider ved forbrytelsen som gjør at man internasjonalt vil betegne den som folkemord. Det er imidlertid vanskelig uten en særlig regulering å fange opp alle dimensjoner ved disse alvorligste internasjonale forbrytelser. Forbrytelsene folkemord og forbrytelser mot menneskeheten representerer trusler mot det internasjonale samfunn som sådant, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 26 flg. og s. 50 flg.

Det internasjonale samfunn har en felles interesse i og et felles ansvar for å bekjempe og strafforfølge slike forbrytelser. Dette kommer også direkte til uttrykk i fortalen til vedtektene. Et særtrekk ved folkemord er at en handling er begått i den hensikt å ødelegge helt eller delvis en nasjonal, etnisk, rasemessig eller religiøs gruppe som sådan. For forbrytelser mot menneskeheten er kjennetegnet at en handling er begått som et ledd i et utbredt eller systematisk angrep rettet mot enhver sivilbefolkning. Disse særtrekk, som gir enkelt-handlinger en ekstraordinær dimensjon, kan det være vanskelig å ta tilstrekkelig hensyn til etter norsk straffelovgivning. Dette kan illustreres ved de norske straffutmålingsregler. I henhold til borgerlig norsk straffelov § 62 utmåles det en fellesstraff når samme person har begått flere forbrytelser. Denne fellesstraffen kan ikke overstige strafferammen til den alvorligste av de enkelte forbrytelser med mer enn det halve. Det vil derfor kunne være vanskelig for norske domstoler å ta hensyn til de særlige alvorlige omstendigheter som karakteriserer disse forbrytelsene.

Den militære straffelov av 22. mai 1902 nr. 13 §§ 100-108 har bestemmelser om krigsforbrytelser, men det må vurderes nærmere i hvilken utstrekning samtlige forbrytelser som faller inn under definisjonene i vedtektene artikkel 8, se St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 29-32 og 57- 61, sammenholdt med de alminnelige strafferettslige prinsipper i vedtektenes del 3 er omfattet. I denne forbindelse vil også de såkalte «forbrytelseselementer» i henhold til artikkel 9 kunne gi nærmere veiledning om tolkingen av nevnte definisjoner. For øvrig kan det være grunn til å vurdere om strafferammene for de nevnte forbrytelser fullt ut er egnet i relasjon til den alvorlighetsgrad som kan være aktuell, jf. f.eks. den alminnelige strafferamme på 4 års fengsel etter militær straffelov § 108 for brudd på reglene i Genève-konvensjonene av 1949 og tilleggsprotokollene av 1977.

Andre strafferettslige bestemmelser

Det er heller ikke fullstendig samsvar mellom vedtektene og norsk strafferett når det gjelder alminnelige strafferettslige bestemmelser. Vedtektenes artikkel 31 nr. 1 bokstav b går for eksempel lenger enn straffeloven § 45 når det gjelder å innrømme straffrihet på grunn av selvforskyldt beruselse. Det kan også være tvilsomt om adgangen etter norsk rett til å straffe overordnede og personer med kommandoansvar i alle tilfeller går like langt som i vedtektene. Videre kan det reises spørsmål om det er samsvar mellom norsk rett og vedtektene når det gjelder en underordnets straffansvar når han utfører en befaling fra overordnede.

Et annet forhold er spørsmålet om foreldelse. Etter norsk rett er det strafferammen for en forbrytelse som bestemmer foreldelsesfristen, jf. straffeloven § 67 og militær straffelov § 30. En handling som etter norsk lovgivning er omfattet av et straffebud med strafferamme på inntil 10 år vil være foreldet for straffeforfølgning etter 10 år. Foreldelse vil inntre etter maksimalt 25 år. Vedtektenes artikkel 29 bestemmer at forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon ikke skal være gjenstand for foreldelse, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 71. Det vises her også til St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 38 og 59, hvor det fremgår at prinsippet om ikke-foreldelse for denne type forbrytelser, som for øvrig er knesatt i to traktater som ikke har vært tiltrådt av Norge, nyter meget utbredt støtte og må anses som uttrykk for en mulig sedvanerettslig utvikling i folkeretten.

Også når det gjelder strafferammene, går vedtektene lenger enn norsk straffelov. Vedtektenes artikkel 77 gir anvisning på fengsel i inntil 30 år eller på livstid, mens straffeloven § 17 gir anvisning på en maksimal fengselsstraff på 21 år, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 87. Det følger likevel av artikkel 80 at vedtektenes straffebestemmelser ikke skal berøre staters anvendelse av straffereaksjoner etter deres nasjonale lovgivning eller berøre internretten i stater som ikke har hjemmel for straffereaksjoner foreskrevet i vedtektene, herunder livstidsstraff, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 88. En vurdering av norsk strafferetts maksimale strafferammer er dermed ikke forutsatt i vedtektene.

5.2.2 Høringen

I høringsnotatet pekte Justisdepartementet på fordelene ved at norsk straffelovgivning i større grad samsvarte med vedtektene, men la til grunn at en slik revisjon av straffeloven krever grundigere utredninger enn det som var naturlig å foreta i denne omgang. Det ble også vist til Straffelovkommisjonens arbeid.

Alle høringsinstanser som uttaler seg om dette spørsmålet, *Utenriksdepartementet, Generaladvokaten, Amnesty International/Den norske Helsingforskomité og Mellomkirkelig råd for Den norske kirke* uttaler at norsk lovgivning bør harmoniseres bedre med vedtektene. Fra *Utenriksdepartementets* uttalelse siteres:

«Ratifikasjon av Roma-vedtektene krever ikke innarbeidelse i nasjonal lovgivning av vedtektenes straffebud eller av prinsippet om ikke-foreldelse for de mest alvorlige internasjonale forbrytelser. Etter Utenriksdepartementets mening foreligger det likevel hensyn som taler for at

man så langt det er mulig bør søke å unngå forskjeller mellom vedtektene og norske strafferegler som kan føre til at adgangen til å strafforfølge er større for Domstolen enn for norske domstoler. Ved å anvende eksisterende norsk straffelovgivning kan det være vanskelig å få tatt tilstrekkelig hensyn til de særtrekk ved enkelthandlinger som gir de alvorligste internasjonale forbrytelsene en ekstraordinær dimensjon. En innarbeidelse av straffebudene og av forbudet mot foreldelse i norsk rett antas på denne bakgrunn å ville gi et bedre grunnlag for å fremme vedtektenes formål. En slik innarbeidelse vil videre sikre at Domstolen ved tolkingen av vedtektenes artikkel 17 ikke kommer til at den norske strafferettspleie av ovennevnte grunner mangler evne eller vilje til å gjennomføre en genuin straffeforfølging.»

Amnesty International/Den norske Helsingforskomité og Generaladvokaten påpeker det uheldige ved at norsk straffelovgivning ikke er endret før ratifikasjonen, og ber om at dette arbeidet gis prioritet. Fra høringsuttalelsen til *Amnesty International/Den norske Helsingforskomité* siteres:

«AI Norge og DnH mener Norge i like stor grad som Canada bør være seg sitt ansvar bevisst om at måten de første land som ratifiserer velger å gjennomføre vedtektene på, lett vil bli en mal for andre land. Således bør Norge ikke vedta en gjennomføringslov som kan gi inntrykk av at Norge søker å begrense Domstolens kompetanse og vedtektenes betydning nasjonalt.

AI Norge og DnH mener at det er beklagelig at spørsmålene om universell jurisdiksjon og om gjennomføring av Roma-vedtektenes straffebud ikke er drøftet i forslaget. Vi merker oss at dette overlates til Straffelovskommisjonen å vurdere. AI Norge og DnH forventer at Straffelovskommisjonens utredning vil omfatte en drøftelse av begge disse spørsmålene, og ser frem til denne utredningen. Vi ber om at dette arbeidet gis prioritet.»

5.2.3 Departementets merknader

Departementet er enig i at innarbeiding av vedtektenes straffebud i norsk straffelovgivning, vil være et signal om at Norge anser de forbrytelser det her er tale om, som forbrytelser av særlig alvorlig art. Det kan i denne sammenheng vises til Innst. S. nr. 94 (1999-2000) om samtykke til ratifikasjon av vedtektene av 17. juli 1998 for Den internasjonale straffedomstol, hvor Utenrikskomiteen uttaler at Domstolens arbeid og praksis på en positiv måte vil påvirke nasjonal lovgivning og rettspraksis i en rekke stater. Det ville også være i tråd med de intensjoner som fremkommer i vedtektenes forale om hver enkelt stats hovedansvar for å erkjenne den trussel slike forbrytelser representerer og for å strafforfølge personer som begår slike forbrytelser. Dersom det i norsk intern strafferett blir inntatt slike særlige straffebud, vil man unngå at det blir stilt spørsmål ved norsk straffelovs egnethet til å straffe forbryterne på en tilfredsstillende måte. Det kan for øvrig nevnes at blant andre Finland og Sverige har straffebud som nok svarer bedre til vedtektene, se St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 8 og Innst. S. nr. 94 (1999-2000) s. 5 og 6.

Departementet ser også fordeler ved at de alminnelige straffebestemmelser i norsk straffelovgivning harmoniseres bedre med vedtektene. En bør søke å unngå forskjeller mellom vedtektene og norske strafferegler som kan føre til at muligheten til å strafforfølge er større for Domstolen enn for norske domstoler. Dette gjelder uavhengig av om Domstolen i det enkelte tilfellet har

jurisdiksjon eller ikke. Når det gjelder de eksisterende forskjellene i de alminnelige strafferettslige bestemmelsene, skyldes disse først og fremst at vedtektenes bestemmelser er fremkommet som et resultat av forhandlinger mellom representanter for de ulike rettssystemer i verden. Det er da etter departementets syn naturlig at vedtektenes bestemmelser ikke helt ut svarer til de enkelte nasjonale rettssystemenes tilsvarende bestemmelser. De norske alminnelige strafferettslige bestemmelsene er på sin side resultatet av en sammenhengende og langvarig rettstradisjon. Etter departementets syn er det ikke nødvendigvis gitt at alle norske bestemmelser bør samsvare fullt og helt med vedtektenes, selv om resultatet undertiden vil kunne bli at spørsmålet om straffbarhet ikke er helt sammenfallende.

Departementet finner at en innføring av bestemmelser i norsk straffelov som svarer til vedtektenes straffebud, hva enten det skjer ved henvisning (inkorporasjon) eller omskrivning (transformasjon), krever et grundig forarbeid som det ikke er hensiktsmessig å foreta i forbindelse med ratifisering av vedtektene. Det samme gjelder spørsmålet om de alminnelige strafferettslige bestemmelser bør harmoniseres bedre med vedtektenes bestemmelser. En utredning av dette nå ville forsinke arbeidet med å gjennomføre de nødvendige endringer i norsk lovgivning, noe departementet ville anse som meget uheldig, tatt i betraktning at vedtektene muligens vil tre i kraft i løpet av 2001.

Departementet vil vise til at disse spørsmålene utredes av Straffelovkomisjonen, som forventes å avgi en delutredning i løpet av 2001.

5.3 Adgangen til å igangsette strafforfølgning i Norge for forbrytelser begått i utlandet

Det framgår av straffeloven § 12 nr. 3 og 4 og militær straffelov § 11 jf. § 9 at nærmere angitte alvorlige forbrytelser begått i utlandet, både av personer hjemmehørende i Norge og av utlendinger, er straffbare i Norge. Norge vil altså ha anledning til å strafforfølge en rekke alvorlige forbrytelser også når de er begått i utlandet.

I straffeloven § 13 første ledd fastslås det at forfølgning bare kan igangsettes etter beslutning av Kongen i saker som omfattes av § 12 nr. 4 bokstav a og b, dvs. når forbrytelsene er begått i utlandet av en utlending. Dette er en tungvint prosess, som vil kunne motvirke at det igangsettes forfølgning av denne type forbrytelser i Norge. D e p a r t e m e n t e t vil derfor foreslå at det fastslås i loven at særregelen i straffeloven § 13 første ledd ikke gjelder for strafforfølgning av handlinger som er omfattet av Domstolens myndighetsområde. En tilsvarende bestemmelse finnes i 1994-loven.

5.4 Rettskraft

Artikkel 20 gir bestemmelser om rettskraft. Her stadfestes prinsippet om at ingen som er dømt eller frifunnet av en domstol for et handling, skal kunne strafforfølges på ny for den samme handlingen. Av dette følger at det ikke kan settes i gang sak for Domstolen dersom personen tidligere er frifunnet eller dømt for samme handling av Domstolen. Domstolen vil heller ikke ha adgang til å ta opp en sak til behandling dersom personen er dømt eller frifunnet for

samme handling ved en nasjonal domstol, med mindre rettergangen for den andre domstolen fant sted i hensikt å unndra straffansvar for disse forbrytelsene, eller rettergangen for øvrig var uforenlig med intensjonen om å bringe personen til ansvar.

Etter artikkel 20 nr. 2 kan en person som allerede er dømt eller frifunnet av Domstolen, ikke strafforfølges for de nasjonale domstoler for den samme handlingen.

Utgangspunktet i norsk rett er at en straffedom avsagt av en utenlandsk domstol ikke har negativ rettskraftsvirkning i Norge, jf. Rt. 1958 s. 128. Norske domstoler kan derfor avsi en ny dom om et forhold som er pådømt i utlandet. Har den dømte i utlandet vært undergitt frihetsberøvelse, avgjør retten i hvilken utstrekning denne tiden skal trekkes fra i den norske dommen, jf. straffeloven § 60 tredje ledd.

Straffeloven § 12 a gjør unntak fra dette utgangspunktet, og fastsetter at når det er avsagt endelig dom som går inn under lov om overføring av domfelte eller lov om overføring av straffeforfølging fra eller til annet europeisk land, kan straffesak i utgangspunktet ikke reises for det samme straffbare forhold. Det følger videre av 1994-loven § 5 at det ikke kan reises straffesak eller avsies straffedom i Norge dersom forholdet er endelig avgjort av straffedomstolene for det tidligere Jugoslavia og Rwanda.

De p a r t e m e n t e t foreslår at det inntas en bestemmelse i samsvar med vedtektenes artikkel 20 nr. 2 om at det ikke skal reises straffesak eller avsies straffedom i Norge for et forhold som er endelig avgjort av Domstolen.

5.5 Domstolens kompetanse til å foreta etterforskningsskritt på statenes territorium

Vedtektene bygger på det prinsipp at etterforskningsskritt som må foretas på nasjonalstatenes område, skal foretas av de relevante nasjonale myndigheter i henhold til nasjonal lovgivning. Statene er i utgangspunktet forpliktet til å etterkomme Domstolens anmodninger om rettshjelp. Det vises til kapittel 6 for en nærmere gjennomgang av disse pliktene.

Enkelte bestemmelser i vedtektene forutsetter imidlertid at hovedanklageren selv skal ha kompetanse til å foreta etterforskningsskritt på territoriet til nasjonalstatene.

Artikkel 99 nr. 4 gir hovedanklageren rett til, der det er nødvendig for en vellykket gjennomføring av anmodningen, å gjennomføre visse tiltak på territoriet til den anmodede stat, om nødvendig uten at den anmodede stats myndigheter er til stede. Forutsetningen er at tiltakene ikke innebærer bruk av tvangsmidler, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 94. Særlig er nevnt frivillige avhør eller bevisopptak og inspeksjon av et offentlig sted uten å forandre det. Bokstav a bestemmer at hovedanklageren i de tilfeller hvor forbrytelsen påstås å være begått på territoriet til den anmodede stat, kan utføre anmodningen direkte etter i størst mulig utstrekning å ha rådført seg med staten. Etter bokstav b kan hovedanklageren i andre tilfeller gjennomføre anmodningen etter rådføring og etter å ha tatt hensyn til alle rimelige vilkår eller spørsmål vedkommende statspart har stilt.

Tiltak som det her er tale om, krever normalt ikke hjemmel i lov, men det er antatt at slike handlinger kan være folkerettsstridige dersom det ikke fore-

ligger samtykke fra vertslandet, jf. Tønnesen, Internasjonal strafferettspleie bind I (1975) side 239. Det fremgår av 1994-loven § 3 tredje ledd at straffedomstolene for det tidligere Jugoslavia og Rwanda kan gis samtykke til å foreta slike undersøkelser.

Departementet foreslår at det vedtas en generell bestemmelse som sier at departementet kan gi Domstolens hovedanklager samtykke til å gjennomføre slike etterforskningsskritt som nevnt i artikkel 99 nr. 4. En slik løsning må etter departementets syn anses som lite betenkelig. Det følger av artikkel 99 at norske myndigheter vil kjenne til hvilke tiltak som gjennomføres. Det er ikke tale om å bruke tvangsmidler, og tiltakene baseres på frivillighet. Endelig vil bestemmelsen få anvendelse bare når det er nødvendig eller avgjørende for en effektiv gjennomføring av anmodningen.

Etter artikkel 57 nr. 3 bokstav d kan forundersøkelsesavdelingen gi hovedanklageren tillatelse til å foreta bestemte etterforskningsskritt innenfor territoriet til en statspart uten å ha sikret seg dennes samarbeid i samsvar med del 9, se nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 40 og 79. Dette er en ordning forbeholdt en situasjon hvor staten åpenbart er ute av stand til å gjennomføre en anmodning om samarbeid som følge av fravær av eller sammenbrudd i vedkommende statsmyndighet eller del av rettspleien. Det antas at det ikke er hensiktsmessig å gi noen norsk bestemmelse om dette. Bestemmelsen i vedtektene forutsetter fravær av nasjonale rettsmyndigheter, og det er derfor liten grunn til å anta at slike regler vil kunne få noen praktisk funksjon.

6 Samarbeid med Domstolen

6.1 Generelt

Statspartenes plikt til å yte ulike former for bistand til Domstolen er regulert i Roma-vedtektenes del 9. Det finnes i tillegg enkelte bestemmelser i andre deler som regulerer samarbeid med Domstolen. Det gis en kort beskrivelse av de relevante artiklene nedenfor. For øvrig vises til St.prp. nr 24 (1999-2000) kapittel 5.9 s. 44 flg. og kapittel 7 s. 90 flg.

Artikkel 86 oppstiller en generell plikt for statspartene til å samarbeide fullt ut med Domstolen i etterforskning og strafforfølgning av forbrytelser som faller inn under Domstolens domsmyndighet, mens de etterfølgende artikler fastsetter mer detaljerte bestemmelser om statenes samarbeidsplikter, herunder om overlevering av personer, plikt til å bidra til å framskaffe og oversende bevis m.m. Disse bestemmelsene må tolkes i lys av den generelle samarbeidsplikten som følger av artikkel 86.

Plikten til å samarbeide må ses i lys av Domstolens kompetansegrunnlag, slik dette er definert i vedtektenes artikkel 11-19. Domstolen vil bare ha kompetanse til å behandle forbrytelser som faller inn under definisjonene i artikkel 5, jf. artikkel 6-10. Den vil videre bare kunne behandle forbrytelser som har funnet sted etter ikrafttreddelsen av vedtektene innenfor territoriet nevnt i artikkel 12.

Dersom forbrytelsen blir etterforsket i en nasjonalstat, følger det av artikkel 17 at saken i utgangspunktet skal avvises. Det samme gjelder dersom forbrytelsen er blitt etterforsket i en nasjonalstat, og det er besluttet ikke å strafforfølge, eller personen er dømt eller frifunnet ved de nasjonale domstoler. Saken kan også avvises dersom den ikke er tilstrekkelig alvorlig til å begrunne at Domstolen skal behandle den.

Domstolens kompetansegrunnlag og avvisningsgrunner er nærmere beskrevet i St.prp. nr. 24 (1999-2000) kapittel 7 s. 62 flg.

Det er Domstolen selv som i siste instans vil avgjøre om den har kompetanse til å behandle saken, eller om saken skal avvises. Det er imidlertid anledning for berørte stater og personer å rette en avvisningsbegjæring til Domstolen etter bestemmelsene i artikkel 19. Etter artikkel 95 vil samarbeidsplikten i utgangspunktet være suspendert før en slik avvisningsbegjæring er vurdert. Det er også uttrykkelig eller implisitt tatt forbehold for innsigelser mot Domstolens kompetanse i artiklene 86, 89 nr. 2, 90 nr. 2, a, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) kapitlene 5.2 s. 24 flg. og 5.4. s 33 flg.

Dersom Domstolen kommer til at den mangler kompetanse, eller saken skal avvises, vil dette oppheve samarbeidsforpliktelser knyttet til den aktuelle sak. Dersom Domstolen kommer til at den har kompetanse, og at saken ikke skal avvises, vil statene imidlertid ha samarbeidsplikt, selv om statene er av en annen oppfatning.

Forutsatt at Domstolen har kompetanse, og saken ikke skal avvises, er statspartene som nevnt underlagt en generell samarbeidsplikt i medhold av

artikkel 86. Det finnes imidlertid enkelte unntaksbestemmelser og særlige prosedyrer som begrenser plikten til å etterkomme Domstolens anmodninger. Enkelte av disse knytter seg til plikten til å overlevere personer og andre knytter seg til plikten til å yte annen bistand. Disse vil bli nærmere beskrevet nedenfor under de aktuelle kapitler.

Det følger av artikkel 89 nr. 1 om overlevering og artiklene 93 nr. 1 og 99 nr. 1 om andre former for samarbeid at Domstolens anmodninger skal gjennomføres i henhold til nasjonale prosedyrer. Artikkel 88 pålegger statene å sørge for at nasjonal rett inneholder bestemmelser som tillater alle de former for samarbeid som er omhandlet i del 9. Så lenge bestemmelsene i vedtektene blir fulgt, står den enkelte stat altså relativt fritt til å fastsette hvilke prosedyrer som skal følges i oppfyllelsen av Domstolens anmodninger om bistand. Ved anmodning om annen bistand enn overlevering følger det imidlertid av artikkel 99 nr. 1 at anmodningen skal gjennomføres på den måte som er beskrevet i anmodningen, med mindre dette vil være forbudt etter lovgivningen i den anmodede stat, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 94.

Artikkel 87 fastsetter at Domstolen kan anmode statene om samarbeid, og gir videre alminnelige bestemmelser om anmodningens innhold og saksbehandling ved framsettelse av slike anmodninger. En anmodning skal oversendes gjennom diplomatiske kanaler eller en annen egnet kanal som den enkelte statspart utpeker, jf. artikkel 87 nr. 1 bokstav a. I forbindelse med ratifikasjonen av vedtektene avga Norge en erklæring hvor det framgår at Domstolen skal framsette sine begjæringer overfor Justisdepartementet, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 90 og 102.

Det framgår av artikkel 87 nr. 7 at dersom Domstolen finner at en stat bryter samarbeidsplikten, skal den henvise saken til statspartsrådet eller eventuelt til Sikkerhetsrådet hvis det var Sikkerhetsrådet som henviste saken til Domstolen.

6.2 Pågrepelse og overlevering

6.2.1 Materielle vilkår for pågrepelse og overlevering

6.2.1.1 Roma-vedtektene

Artikkel 89 fastslår at Domstolen kan anmode en statspart om pågrepelse og overlevering av en person til Domstolen, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 91. Begrepet «overlevering» er brukt i stedet for «utlevering» for å få frem at det er snakk om overlevering til en internasjonal domstol, noe som er noe annet enn tradisjonell utlevering mellom stater, jf også artikkel 102 om begrepsbruken, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 94-95.

Forutsatt at Domstolen har kompetanse til å behandle saken, og saken ikke skal avvises, følger det av artikkel 89 at Norge er forpliktet til å etterkomme en anmodning om overlevering fra Domstolen, med mindre det finnes unntak i vedtektene selv.

Vedtektene fastsetter ingen unntak for overlevering av personer som har immunitet eller privilegier etter nasjonal lovgivning. Tvert imot er det særskilt fastsatt i artikkel 27 at alle personer skal kunne overleveres uten hensyn til deres offisielle stilling. Domstolen vil altså kunne utøve jurisdiksjon over stats-

ledere, stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer osv. uavhengig av eventuelle nasjonale eller internasjonale immunitets- eller prosessregler.

Spørsmålet om immunitet for en statsparts egne borgere er behandlet i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 47-49, 69 og 98. Det er der konkludert med at norsk tilslutning til vedtektene ikke gjør det nødvendig å endre Grunnloven. Se også Innst. S. nr. 94 (1999-2000) s. 3.

Spørsmålet om immunitet for fremmede statsborgere er mer komplisert. Dette er behandlet i vedtektene artikkel 98.

Dersom gjennomføringen av en anmodning vil stride mot en stats andre internasjonale forpliktelser angående immunitet for person eller eiendom fra tredjestat, kan Domstolen ikke uten samtykke fra tredjestaten gå videre med anmodningen, jf. artikkel 98 nr. 1. Eksempler på slike forpliktelser vil være sedvanerettslig immunitet for statsoverhoder og Wien-konvensjonen av 1961 om diplomatisk immunitet. Hvorvidt det foreligger motstrid mellom vedtektene og disse forpliktelsene, vil bero på en tolkning hvor alle relevante folkerettslige rettskilder anvendes. Dersom tredjestaten også er part i Roma-vedtektene, vil staten ha påtatt seg forpliktelser overfor Domstolen som ikke gjør det aktuelt å påberope immunitet, og vedkommende statsoverhode, diplomat eller lignende vil antakelig kunne overleveres Domstolen uten innhenting av tredjestatens samtykke.

Det følger av artikkel 98 nr. 2 at Domstolen ikke kan gå videre med en anmodning om å overlevere en person dersom dette vil være i strid med en folkerettslig avtale der det kreves samtykke fra senderstaten for å overlevere disse. Et hovedformål med bestemmelsen er å ivareta vertslandets forpliktelser i henhold til militære troppestatusavtaler (på engelsk gjerne benevnt Status of Forces Agreement og forkortet SOFA) f. eks. NATO-SOFA avtalen av 19. juni 1951. Et kjernepunkt i sistnevnte type avtaler er å regulere forholdet mellom mottakerstatens og senderstatens jurisdiksjon. I grove trekk kan det sies at de fleste troppestatusavtaler legger primærjurisdiksjon for tjenestehandlinger til senderstaten, mens mottakerstaten har primær jurisdiksjon for så vidt gjelder handlinger begått mot sivilbefolkningen utenfor tjenesten. Resultatet av dette blir at en soldat fra en stat som er part i f.eks. NATO-SOFA vil kunne ha immunitet mot norsk territorialjurisdiksjon for så vidt gjelder tjenestehandlinger, selv om han oppholder seg på norsk territorium. Dette kan være til hinder for overlevering til Domstolen uten senderstatens samtykke. Hvis senderstaten har ratifisert Roma-vedtektene, vil den ha plikt til å overlevere personen til Domstolen hvis vilkårene i artikkel 12 er oppfylt. Dette taler for at også mottakerstaten kan overlevere personen uten senderstatens samtykke i disse tilfellene.

Det vises for øvrig til St.prp. nr. 24 (1999-2000) kapittel 5.9.3 s. 45 og kapittel 7 s. 93 for en nærmere beskrivelse av disse bestemmelsene.

Dersom det foreligger en konkurrerende anmodning om overlevering eller annen bistand fra en annen stat, gir artiklene 90 og 93 nr. 9 anvisning på særlige prosedyrer, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 91-92. Vedtektene sonder mellom tilfeller der den konkurrerende stat er part i vedtektene og der den ikke er det. Dersom den konkurrerende stat er part, har Domstolens anmodning prioritet dersom Domstolen i samsvar med artiklene 18 og 19 finner at saken kan tas til behandling til tross for den konkur-

rerende stats aktivitet. Dersom den konkurrerende stat ikke er part i vedtektene, skal Domstolens anmodning gis prioritet, med mindre det foreligger en internasjonal forpliktelse for den anmodede stat til å etterkomme anmodningen fra den andre staten. Disse bestemmelsene er nærmere beskrevet i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 65-66.

Artikkel 94 gir mulighet for å utsette iverksettelsen av en anmodning, dersom denne anmodningen vil gripe inn i etterforskningen eller strafforfølgningen av en annen sak. Dette vil f. eks. være tilfelle hvis det anmodes om overlevering av en person som er tiltalt for en straffbar handling i Norge, og en overlevering vil medføre at straffesaken mot ham ikke kan gjennomføres.

6.2.1.2 *Forholdet mellom utleveringsloven kapittel I og Roma-vedtektene*

Tradisjonell utlevering av lovbrytere m.v. reguleres i Norge av lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m v (utleveringsloven) og av lov 3. mars 1961 nr. 1 om utlevering av lovbrytere i Norden. Utleveringsloven vil ikke få direkte anvendelse på overlevering til Domstolen, da Domstolen ikke er «fremmed stat».

Departementet har vurdert om bestemmelsene bør få tilsvarende anvendelse på overlevering til Domstolen.

Utleveringsloven kapittel I stiller opp generelle materielle vilkår for at utlevering skal kunne skje.

Utleveringsloven § 2 setter forbud mot å utlevere norske statsborgere. Et tilsvarende absolutt forbud gjelder ikke mellom de nordiske land, jf. lov 3. mars 1961 nr. 1 om utlevering av lovbrytere til Danmark, Finland, Island og Sverige §§ 2 og 4. Roma-vedtektene åpner ikke for å gjøre unntak fra overleveringsplikten for egne statsborgere.

Utleveringsloven § 3 stiller opp som et vilkår for utlevering at handlingen som danner grunnlag for begjæringen om utlevering, eller en tilsvarende handling, etter norsk lov kan medføre fengsel i mer enn 1 år. Det antas at overlevering til Domstolen for handlinger som etter norsk lov har en lavere strafferamme enn 1 år ikke vil være aktuell, idet Domstolen vil pådømme svært alvorlige forbrytelser, jf. artiklene 1, 5-8 og 77. Formelt sett vil imidlertid ikke norske myndigheter kunne nekte overlevering på dette grunnlag, dersom forbrytelsen er omfattet av definisjonen i vedtektenes del 2.

Heller ikke vilkårene i §§ 4 og 5 om forbud mot utlevering for militære og politiske lovbrudd kan anses å være i samsvar med vår plikt til å overlevere personer etter vedtektene.

Utleveringsloven § 6 forbyr utlevering dersom det er alvorlig fare for at den utleverte vil bli utsatt for alvorlig forfølgelse pga. rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller politiske forhold ellers. Dette vil ikke være en aktuell problemstilling i forhold til overlevering til Domstolen.

Utleveringsloven § 7 forbyr utlevering dersom utlevering ville være i strid med grunnleggende humanitære hensyn, særlig på grunn av alder, helse eller andre personlige forhold. Noen tilsvarende uttrykkelig begrensning finnes ikke i vedtektene. Departementet antar at Domstolen neppe vil kreve overlevering dersom dette er i strid med grunnleggende humanitære hensyn.

Utleveringsloven § 8 forbyr i utgangspunktet utlevering når det er avsagt dom her i riket for den samme handlingen. Etter vedtektenes artikkel 20 nr. 3

kan en person som allerede har vært stilt for en nasjonal domstol unntaksvis - dersom den nasjonale straffeforfølgingen etter nærmere angitte kriterier ikke har vært tilfredsstillende - stilles for Domstolen, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 66-67. Artikkel 89 nr. 2 forutsetter at Domstolen har det avgjørende ord i slike spørsmål.

Utleveringsloven § 9 forbyr utlevering når adgangen til henholdsvis strafforfølging eller fullbyrding av straffen er foreldet etter norsk lov. Roma-vedtektene artikkel 29 slår fast at forbrytelser som faller inn under Domstolens domsmyndighet, ikke skal være gjenstand for foreldelse, og vedtektene åpner ikke for noe slikt unntak fra overleveringsplikten på grunn av foreldelse. Hvorvidt Domstolen vil mangle jurisdiksjon og dermed ikke kunne kreve overlevering i en sak som er foreldet etter nasjonale bestemmelser, er det opp til Domstolen å avgjøre på bakgrunn av en tolking av vedtektenes artikkel 17. Denne forutsetter at Domstolen har jurisdiksjon i saker hvor nasjonale myndigheter ikke har gjennomført en genuin straffeforfølging. Hvorvidt nevnte krav i artikkel 17 er tilfredsstilt i saker som er foreldet, må i så fall skje på grunnlag av en konkret vurdering i det enkelte tilfellet, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 64-65. Det vil imidlertid ikke kunne utelukkes at Norge må overlevere personer til Domstolen som ikke kan straffes i Norge p.g.a. at forbrytelsen er foreldet.

Hvorvidt foreldelsesreglene i norsk lov skal endres på mer generelt grunnlag, blir vurdert av Straffelovkommisjonen.

Utleveringsloven § 10 gir norske myndigheter muligheten til å vurdere nærmere den materielle holdbarheten av dommen eller beslutningen om pågrepelse eller fengsling m.v., og utlevering kan etter nærmere angitte vilkår nektes. Vedtektene åpner ikke for en slik nasjonal materiell prøving av grunnlaget for anmodningen om overlevering. Etter artikkel 59 nr. 2 bokstav a skal den kompetente nasjonale rettsmyndighet bl.a. kontrollere at anmodningen gjelder den samme personen som er pågrepet, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 79-80. Nasjonale myndigheter vil ikke ha anledning til en selvstendig prøving av om det foreligger skjellig grunn til mistanke mot personen som er anmodet overlevert, eller om vilkårene for pågrepelse og fengsling er oppfylt, jf. artikkel 59 nr. 4, jf. artikkel 58 nr. 1 bokstav a og b.

Utleveringsloven § 11 nr. 1 fastslår at en ikke kan utlevere personer som er dømt til fengselsstraff eller er underlagt lukket sikring for en annen forbrytelse, før han er løslatt eller utskrevet. Videre vil det ikke være adgang til å utlevere en person som er under strafforfølging for en annen straffbar handling som kan medføre fengsel i mer enn 2 år, eller er underlagt tiltak som nevnt i straffeprosessloven § 188. Etter § 11 nr. 2 kan utlevering til rettsforfølging likevel skje dersom den utleverte sendes tilbake så snart som mulig etter rettsforfølgingen.

Artikkel 94 åpner for at statene kan utsette overlevering av personer dersom vedkommende er under strafforfølging for et annet forhold enn det som begrunnet overleveringsanmodningen. Hvor lenge utsettelsen skal vare, skal avtales med Domstolen, og det må ikke vare lenger enn det som er nødvendig for å fullføre etterforskningen eller strafforfølgingen. Vedtektene åpner imidlertid ikke for å utsette overlevering av personer som er dømt til frihetsstraff eller er underlagt lukket sikring.

Utleveringsloven § 12 gir bestemmelser om hvilke vilkår som skal settes for utleveringen. I nr. 1 fastsettes det at den utleverte ikke skal kunne rettsfølges for en annen straffbar handling begått før utleveringen, jf. nr. 1 bokstav a, eller utleveres videre til en tredje stat for en straffbar handling begått før utleveringen, jf. nr. 1 bokstav b (spesialitetsprinsippet), hvis ikke nærmere bestemte vilkår er oppfylt. Artikkel 101 inneholder en bestemmelse som svarer til vår § 12 nr. 1 bokstav a, se nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 94. Artikkel 108 korresponderer i det vesentlige med § 12 nr. 1 bokstav b, se nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 96. De øvrige vilkårene i § 12 er uten praktisk betydning i forhold til Domstolen.

I forbindelse med vedtakelsen av 1994-loven fant man at de materielle vilkårene for utlevering som oppstilles i utleveringsloven kapittel I, ikke var forenlige med forpliktelsene som fulgte av Sikkerhetsrådets resolusjon. Denne loven gir derfor ikke utleveringslovens kapittel I tilsvarende anvendelse.

Som det fremgår av redegjørelsen ovenfor er bestemmelsene i utleveringslovens kapittel I heller ikke forenlig med våre forpliktelser etter Roma-vedtektene, og d e p a r t e m e n t e t vil derfor foreslå at dette kapitlet ikke får tilsvarende anvendelse i saker som omfattes av Roma-vedtektene. Overlevering til en internasjonal straffedomstol er prinsipielt noe annet enn utlevering til en fremmed stat. Domstolen har en særlig legitimitet, og vedtektene sikrer at saksbehandlingen tilfredsstiller de grunnleggende rettssikkerhetsgarantier for de siktede.

I stedet foreslår departementet en generell hjemmel til å overlevere en person til Domstolen etter anmodning i samsvar med bestemmelsene i vedtektene.

Departementet finner det ikke nødvendig å foreslå en bestemmelse tilsvarende utleveringsloven § 11 nr. 1 første punktum, som vil gi norske myndigheter adgang til å utsette overleveringen av en person inntil strafforfølgningen mot ham er avsluttet i Norge. Dette vil departementet ha kompetanse til å vurdere når den skal avgjøre om overlevering skal finne sted selv om det ikke er lovregulert, jf. nedenfor om saksbehandlingsreglene.

Departementet vil imidlertid bemerke at en overlevering til Domstolen er noe annet enn utlevering til en fremmed stat, og at det kan foreligge forhold som gjør at vår egen strafforfølgning bør vike for at Domstolen effektivt skal kunne forfølge alvorlige internasjonale forbrytelser.

6.2.2 Saksbehandlingsregler

Det framgår av pkt 6.2.1 at Roma-vedtektene legger sterke begrensninger på hvilken kompetanse nasjonale myndigheter har til å prøve om de materielle vilkår for overlevering er tilstede. Vedtektene stiller imidlertid den enkelte stat friere til å fastsette hvilke saksbehandlingsregler som skal gjelde i behandlingen av en anmodning fra Domstolen om overlevering, jf. artikkel 89 nr. 1.

Utleveringsloven kapittel II har bestemmelser om saksbehandlingen ved utlevering. D e p a r t e m e n t e t finner det naturlig å la disse gjelde så langt de passer. En slik løsning er også valgt for anmodninger om utlevering til straffedomstolene for Rwanda og det tidligere Jugoslavia, jf. 1994-loven § 2. Dette innebærer at de samme instanser som behandler vanlige utleveringsan-

modninger også skal behandle eventuelle anmodninger om overlevering fra Domstolen.

Utleveringsloven § 13 nr. 1 bestemmer at en anmodning om utlevering «må settes fram på diplomatisk veg, når ikke annet følger av overenskomst med vedkommende stat». Etter vedtektenes artikkel 87 nr. 1 bokstav a er det opp til den enkelte stat å velge hvilken kanal anmodningene skal framsettes gjennom. Ved ratifikasjon av vedtektene avga Norge en erklæring om at slike anmodninger skulle framsettes for Justisdepartementet. Denne ordningen ble valgt for at anmodningene skal kunne etterkommes så raskt som mulig.

Utleveringsloven § 13 nr. 2 til 5 fastsetter krav til utleveringsbegjæringens innhold. Kravene i § 13 nr. 2 til 4 tilsvarer i all hovedsak de kravene til overleveringsbegjæring som framgår av vedtektene artikkel 91. Det vil imidlertid ikke være aktuelt å kreve ytterligere bevis for vedkommendes skyld, jf. § 13 nr. 5, da norske myndigheter ikke har kompetanse etter vedtektene til å prøve skyldsspørsmålet.

Av utleveringslovens saksbehandlingsregler vil det følge at departementet vil avgjøre om anmodningen skal avslås straks, jf. § 14 nr. 1. I denne vurderingen må en legge til grunn nasjonale myndigheters begrensede kompetanse til å avslå en anmodning om overlevering. Dersom departementet har innsigelser mot anmodningen, f. eks. at det mener at Domstolen ikke har kompetanse i saken, eller at personen som anmodes overlevert har immunitet etter vedtektenes artikkel 98 nr. 2, vil departementet ikke kunne avslå anmodningen direkte, men vil måtte rådføre seg med Domstolen med sikte på å finne en løsning, jf. artikkel 97.

Dersom det ikke foreligger særlige jurisdiksjons-, immunitets- eller andre hensyn som tilsier vurdering av innsigelser mot anmodningen, skal saken sendes til påtalemyndigheten, som uten opphold skal sette i verk den nødvendige undersøkelse, jf. § 14 nr. 2. I og med at norske myndigheter har begrenset kompetanse til å prøve anmodningen, vil påtalemyndighetens undersøkelser hovedsakelig bestå i å lokalisere og identifisere vedkommende. Etter påtalemyndighetens undersøkelse går saken til forhørsretten som ved kjennelse avgjør om vilkårene for overlevering er til stede, jf. § 17. Det må i denne sammenheng understrekes at norske domstolars prøvingsadgang er begrenset av vedtektene. Det framgår klart av vedtektene at verken domstolene eller andre nasjonale myndigheter skal kunne prøve om det foreligger skjellig grunn til mistanke mot den siktede eller om arrestasjon av den siktede i påvente av overlevering er nødvendig, jf. artikkel 59 nr. 4, jf artikkel 58 nr. 1 a og b.

Her som ellers skal forhørsretten bare prøve om vilkårene er til stede, ikke om overlevering bør skje. Dersom det f.eks. foreligger konkurrerende anmodninger om utlevering til en annen stat, eller den som begjæres overlevert er under forfølgning for en annen straffbar handling, vil det være opp til departementet å vurdere om overlevering bør skje.

Det følger av vedtektene artikkel 19 at det er Domstolen som avgjør hvorvidt den har kompetanse til å behandle en sak og om det foreligger en avvisningsgrunn. Dette vil m.a.o. ikke kunne avgjøres av nasjonale myndigheter. Derimot vil så vel nasjonale myndigheter som siktede kunne fremme innsigelser mot at saken tas opp til behandling av Domstolen. Inntil Domstolen har truffet en avgjørelse av om saken skal behandles, eller om at hovedanklageren

skal fortsette undersøkelsene, kan nasjonale myndigheter utsette iverksettelsen av overleveringen.

Dersom forhørsretten finner at overlevering kan skje, sendes saken tilbake til departementet, som avgjør endelig om overlevering skal skje. Departementets skjønnsmessige adgang til å ta stilling til dette er svært begrenset, og departementet har plikt til å etterkomme anmodningen med de snevre begrensninger som er nevnt ovenfor.

6.2.3 Bruk av tvangsmidler i forbindelse med en anmodning om overlevering

Vedtektene artikkel 58 gir forundersøkelsesavdelingen kompetanse til å utstede pågripelsesbeslutninger. Slik pågripelsesbeslutning kan utstedes når det er rimelig grunn til å tro at personen har begått en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, og pågripelse er nødvendig for å sikre at vedkommende møter til rettsforhandlingene, for å sikre at vedkommende ikke legger hindringer i veien for eller setter i fare etterforskningen eller rettsforhandlingene, eller for å hindre gjentakelse av samme eller lignende forbrytelser.

På bakgrunn av en slik arrestordre kan Domstolen anmode statene om pågripelse og overlevering av siktede, jf. artikkel 58 nr. 5 og kapittel 9. I hastesaker kan Domstolen også anmode om midlertidig fengsling i påvente av framleggelse av anmodningen om overlevering, jf. artikkel 58 nr. 5, jf. artikkel 92.

I henhold til artikkel 59 er statene forpliktet til å etterkomme en slik anmodning om pågripelse og fengsling.

Utleveringsloven § 15 gir hjemmel for å anvende tvangsmidler i samme utstrekning som i saker om «lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket» når påtalemyndigheten foretar undersøkelser etter § 14. Etter straffeprosessloven § 171 kan en person bare pågripes dersom det foreligger skjellig grunn til mistanke for handlinger som kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder og det foreligger unndragelsesfare, bevisforspillelsesfare eller gjentakelsesfare. Dersom handlingen personen er mistenkt for, kan medføre fengsel i mer enn 10 år, eller er en grov overtredelse av straffeloven §§ 228 eller 229, kan han pågripes dersom det foreligger tilståelse eller andre forhold som i særlig grad styrker mistanken, selv om vilkårene i § 171 ikke er til stede.

Vilkåret for at forundersøkelsesavdelingen skal kunne utstede en pågripelsesbeslutning, jf. artikkel 58, synes i stor grad å samsvare med vilkårene i straffeprosessloven § 171, og d e p a r t e m e n t e t antar derfor at vilkårene i § 171 vil være til stede når Norge mottar en anmodning om pågripelse og fengsling fra Domstolen. Nasjonale domstoler har imidlertid ikke adgang til å prøve om disse vilkårene er til stede, jf. artikkel 59 nr. 4, og kan heller ikke unnlate å pågripe personen eller løslate ham umiddelbart dersom pågripelse og fengsling framstår som et uforholdsmessig inngrep.

Artikkel 92, jf. artikkel 58 nr. 5, bestemmer at Domstolen i hastesaker kan anmode om midlertidig forvaring av en ettersøkt person i påvente av framlegging av en fullstendig underbygget anmodning etter artikkel 91, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 92 og 79. Etter utleveringsloven § 20 kan en person pågripes og fengsles også før utleveringsbegjæring er framsatt. Også her kreves det imidlertid at vilkårene i straffeprosessloven

kapittel 14 er oppfylt. Som nevnt ovenfor vil vilkårene for å utstede en pågripelsesbeslutning etter vedtektenes artikkel 58 i all hovedsak samsvare med adgangen til pågrepelse og fengsling etter straffeprosessloven § 171. Imidlertid vil norske myndigheter ikke ha kompetanse til å prøve om disse vilkårene foreligger.

På bakgrunn av det ovenstående vil d e p a r t e m e n t e t foreslå å lovfeste at straffeprosessloven §§ 170 a og 171 ikke gjelder for norske myndigheters avgjørelser om pågrepelse og fengsling etter anmodning fra Domstolen.

Etter vedtektene artikkel 59 skal en pågrepet person ha rett til å begjære foreløpig løslatelse i påvente av overlevering, jf. artikkel 59 nr. 3. I vurderingen av om personen skal løslates, skal man legge vekt på forbrytelsens alvor, personens grunner for løslatelse, og om det foreligger nødvendig sikkerhet for at personen vil bli overlevert. Etter artikkel 58 nr. 5 skal forundersøkelsesavdelingen få beskjed om en begjæring om løslatelse, og kan komme med en anbefaling om resultatet av prøvelsen, som staten må ta hensyn til. Departementet antar at vurderingen som skal foretas ved avgjørelsen om en person skal fengsles eller løslates, i stor grad samsvarer med vurderingen av om pågrepelse og fengsling er et uforholdsmessig inngrep etter straffeprosessloven § 170 a. Mens forhørsretten i fengslingssaker ellers skal vurdere dette av eget tiltak, vil løslatelse etter Roma-vedtektene bare kunne skje etter begjæring av siktede. Før det treffes en avgjørelse om løslatelse, må forundersøkelseskammeret ved Domstolen underrettes. Forundersøkelseskammeret skal gis anledning til å uttale seg om saken.

Det følger av utleveringsloven §§ 15 og 20 at det også kan anvendes andre tvangsmidler i forbindelse med begjæringer om utlevering. D e p a r t e m e n t e t vil foreslå at disse bestemmelsene får tilsvarende anvendelse på anmodninger fra Domstolen. Det vises for øvrig til kapittel 14, hvor det foreslås endringer i disse bestemmelsene.

6.2.4 Transport av overleverte personer

Artikkel 89 nr. 3 bokstav a bestemmer at en statspart i samsvar med dens prosesslovgivning skal tillate at en person transporteres over statens territorium i forbindelse med overlevering fra en annen stat til Domstolen, med mindre en slik transitt vil vanskeliggjøre eller forsinke overleveringen, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 91. Med transport over territoriet menes land- og sjøterritoriet. Transitt ved lufttransport krever ikke særskilt samtykke, jf. artikkel 89 nr. 3 bokstav d.

Utleveringsloven § 22 gir departementet adgang til å samtykke til at en person som utleveres fra en fremmed stat til en annen fremmed stat kan føres over norsk statsområde på nærmere angitte vilkår. 1994-loven § 2 siste ledd gir departementet adgang til å gi samtykke til at en person som utleveres fra en fremmed stat til straffedomstolen for det tidligere Jugoslavia eller Rwanda føres over norsk statsområde uten at det er knyttet nærmere vilkår til dette.

Departementet foreslår å lovfeste en bestemmelse i samsvar med 1994-loven § 2 siste ledd.

6.3 Annen rettshjelp

6.3.1 Innledning

Her i kapittel 6.3 gjøres det rede for statenes plikt til å yte bistand til Domstolen i andre tilfeller enn ved Domstolens anmodning om bistand i forbindelse med overlevering av personer. Spørsmålet om statenes plikt til å legge til rette for vitneprov for Domstolen behandles i kapittel 8. Det samme gjelder statenes plikt til å sørge for at dokumentbevis kan bli framlagt for Domstolen.

6.3.2 Roma-vedtektene

Domstolens krav på annen rettshjelp enn overlevering reguleres av artikkel 93. Bestemmelsen i nr. 1 viser til identifikasjon og lokalisering av personer eller gjenstander, bevisopptak og framskaffelse av bevis, herunder sakkyndige rapporter, avhør av personer under forfølgning, gransking, ransaking og beslag, oversendelse av dokumenter til Domstolen og forkynning av dokumenter. Videre fastslås det at statene har plikt til å legge forholdene til rette for at personer frivillig møter for Domstolen som vitner eller sakkyndige, og at ofre og vitner gis beskyttelse. Etter artikkel 93 nr. 1 bokstav f jf. nr. 7, forutsettes det at frihetsberøvede personer kan overføres til Domstolen for vitneavhør, identifikasjon m. v. Etter bestemmelsen nr. 1 bokstav l skal statene gi enhver annen bistand Domstolen anmoder om, med mindre dette vil være ulovlig etter nasjonal lovgivning. Det vises til St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 92 for en nærmere beskrivelse av denne bestemmelsen.

Utgangspunktet er at statene plikter å etterkomme en anmodning fra Domstolen, jf. artikkel 93 nr. 1 og artikkel 86. Det finnes imidlertid enkelte begrensninger i denne plikten.

Etter vedtektene artikkel 93 nr. 3 kan statene nekte å etterkomme en anmodning dersom dette vil stride mot et grunnleggende og allment rettsprinsipp. Bestemmelsen gjelder bare bistand nevnt i artikkel 93 nr. 1, dvs. andre former for bistand enn pågripelse og overlevering. Før en anmodning om bistand avslås på dette grunnlag, må myndighetene rådføre seg med Domstolen med henblikk på å løse saken, f. eks. ved at bistanden utføres på en annen måte.

Statene kan videre nekte å etterkomme en anmodning om bistand som ikke er spesifikt nevnt i vedtektene, dersom gjennomføring av slik bistand vil være i strid med nasjonal lovgivning, jf. artikkel 93 nr. 1 bokstav l. Midlertidig overføring til Domstolen av frihetsberøvede personer med henblikk på vitneavhør, identifikasjon eller lignende etter artikkel 93 nr. 1 bokstav f, jf. nr. 7, forutsetter at såvel den som skal overføres som statlige myndigheter samtykker.

Etter artikkel 98 nr. 1 kan Domstolen ikke gå videre med en anmodning dersom det vil stride mot en stats internasjonale forpliktelser om immunitet overfor en tredjestat å etterkomme den. Domstolen må i disse tilfellene først få tredjestatens avkall på immuniteten. Spørsmålet om det foreligger motstrid med slike folkerettslige forpliktelser om immunitet, vil bero på en vurdering av alle relevante folkerettslige bestemmelser. Det vises til kapittel 6.2.1.1 og St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 93-94 for en nærmere beskrivelse av denne problemstillingen.

Artikkel 93 nr. 9 regulerer situasjoner hvor det foreligger konkurrerende anmodninger. Det bestemmes at en statspart skal gjøre sitt ytterste for å etter-

komme begge anmodninger på nærmere angitte vilkår. Dersom dette ikke er gjennomførbart, skal spørsmålet løses etter de samme regler som konkurrerende anmodninger om utlevering til annen stat. Se kapittel 6.2.1 om dette spørsmålet.

Det følger av vedtektene artikkel 99 at anmodningene skal gjennomføres i samsvar med nasjonal lovgivning. Dersom Domstolen anmoder om at en spesiell framgangsmåte skal følges, plikter statene å etterkomme dette, med mindre det vil stride mot nasjonal lovgivning.

6.3.3 Departementets forslag til gjennomføring av vedtektene artikkel 93

6.3.3.1 Innledning

Artikkel 93 gir anvisning på en lang rekke forskjellige måter statene plikter å yte bistand til Domstolen på. Mens enkelte av anmodningene fra Domstolen kan gjennomføres uten lovhjemmel, vil andre kreve uttrykkelig hjemmel i norsk lov.

Enkelte anmodninger om bistand vil kunne gjennomføres av politiet, mens andre krever at domstolene trer inn. Det knytter seg videre særlige spørsmål til bruk av tvangsmidler.

Når det gjelder anmodninger om bistand som ikke nødvendiggjør bruk av tvangsmidler, vil departementet foreslå at man nøyer seg med å gi en generell kompetansebestemmelse til å gjennomføre slike anmodninger. Det bør videre lovfestes at slike anmodninger skal gjennomføres i samsvar med norsk lov, men at man skal følge den framgangsmåte som Domstolen anmoder om, med mindre dette er i strid med norsk lov.

6.3.3.2 Anmodninger som skal gjennomføres av politiet uten medvirkning av norske domstoler

Enkelte anmodninger fra Domstolen vil kunne gjennomføres av politiet uten medvirkning fra norske domstoler. Dette gjelder f. eks. spørsmål om lokalisering og identifisering av personer eller gjenstander uten anvendelse av tvangsmidler, jf. artikkel 93 nr. 1 bokstav a, politiavhør av mistenkte, jf. bokstav c, og granskning av allment tilgjengelige steder, jf. bokstav g.

Det følger av påtaleinstruksen § 6-4 at politiet har kompetanse til å foreta slike etterforskningsskritt etter anmodning fra politimyndigheter i andre land. Ved å lovfeste en generell kompetanseregel til å etterkomme anmodninger fra Domstolen i samsvar med artikkel 93, samt at slike anmodninger skal gjennomføres i samsvar med norsk lov, vil det gå klart fram at politiet kan gjennomføre slike anmodninger også etter forespørsel fra Domstolen. Det anses ikke nødvendig med ytterligere lovgivning på dette punkt.

6.3.3.3 Anmodninger som krever medvirkning fra norske domstoler

Rettsanmodninger fra utenlandske myndigheter som ikke gjelder utlevering eller bruk av tvangsmidler, reguleres av domstoloven 13. august 1915 nr. 5 § 46. I henhold til denne bestemmelsen kan norske domstoler behandle rettsanmodninger fra fremmede stater. Det følger av bestemmelsen at rettsanmod-

ninger skal sendes fra departementet til stedets herreds- eller byrett. Dersom flere domstoler er kompetente, avgjør departementet hvilken rett som skal utføre handlingen. Retten prøver selv om den er kompetent til å foreta den handlingen den er anmodet om å gjennomføre.

Bestemmelsen er ikke direkte anvendelig på anmodninger fra internasjonale domstoler, i og med at den bare gjelder for rettsanmodninger fra *utenlandske* domstoler eller myndigheter.

I 1994-loven § 3 er det fastslått at denne bestemmelsen gjelder så langt den passer.

Departementets forslag om å lovfeste at anmodningene skal behandles i samsvar med norsk lov, medfører at saksbehandlingsreglene i domstolloven § 46 også kommer til anvendelse på anmodninger fra Domstolen. Departementet anser det derfor ikke nødvendig å henvise spesielt til domstolloven § 46. En anmodning om bevisopptak, eller oppnevning av sakkyndige etter artikkel 93 nr. 1 bokstav b, rettslig avhør etter artikkel 93 bokstav c, likundersøkelse, jf. artikkel 93 nr. 1 bokstav g, og eventuelle andre rettsanmodninger fra Domstolen som faller inn under virkeområdet til domstolloven § 46, vil dermed bli behandlet etter saksbehandlingsreglene i denne bestemmelsen.

Anmodningen fra Domstolen vil her som ellers bli sendt til Justisdepartementet, som avgjør om det foreligger forhold som gjør at anmodningen bør avvises eller endres, f. eks. fordi departementet mener at Domstolen ikke har kompetanse, at det foreligger en avvisningsgrunn eller at begjæringen strider mot et grunnleggende rettsprinsipp. Dersom departementet finner at dette er tilfellet, må staten inngå i konsultasjoner med Domstolen, jf. vedtektenes artikkel 93 nr. 3 og 97. I motsatt fall oversendes anmodningen til kompetent herreds- eller byrett, jf. § 46 annet ledd.

Etter artikkel 93 nr. 1 bokstav d plikter norske myndigheter å bistå med forkynning av dokumenter. Domstolloven kapittel 9 regulerer hvordan forkynning skal skje. Det vil følge av regelen om at anmodninger fra Domstolen skal behandles i samsvar med norsk lov at disse bestemmelsene også kommer til anvendelse på forkynning av dokumenter etter anmodning fra Domstolen.

6.3.3.4 Anmodninger om anvendelse av tvangsmidler

I kapittel 6.2.3 ble spørsmålet om bruk av tvangsmidler i forbindelse med overlevering drøftet. Her i kapittel 6.3.3.4 vil departementet drøfte bruk av tvangsmidler i andre tilfeller, for eksempel gjennomføring av ransaking og beslag, kommunikasjonskontroll og lignende.

Utleveringsloven kapittel V har bestemmelser om annen rettshjelp enn rettshjelp i forbindelse med utlevering. § 24 gir hjemmel for bruk av tvangsmidler. 1994-loven § 3 annet ledd slår fast at utleveringsloven § 24 gjelder så langt det passer. Departementet foreslår en tilsvarende lovbestemmelse i denne loven. Det vises for øvrig til de foreslåtte endringer i utleveringsloven § 24, se kapittel 14.

Etter utleveringsloven § 24 nr. 3 kan en begjæring om bruk av tvangsmidler ikke etterkommes dersom den handling forfølgningen gjelder, eller en tilsvarende handling, ikke er straffbar etter norsk lov. Den kan heller ikke gjennomføres dersom den ikke kan begrunne utlevering etter utleveringsloven §§ 4-6. Roma-vedtektene åpner imidlertid ikke for at nasjonalstatene skal kunne

vurdere dette eller nekte å etterkomme en anmodning om rettshjelp på dette grunnlag. § 24 tredje ledd kan derfor ikke komme til anvendelse på anmodninger om rettshjelp fra Domstolen.

En rekke av bestemmelsene om bruk av tvangsmidler setter som vilkår at det foreligger skjellig grunn til mistanke mot personen tvangsmidlet brukes mot. Det følger av artikkel 93 nr. 1 og 85 at statene har en samarbeidsplikt, og nasjonale myndigheter vil neppe ha kompetanse til å vurdere dette vilkåret på selvstendig grunnlag. Domstolens vurdering av om dette vilkåret er oppfylt må dermed legges til grunn. Dersom Domstolen anmoder om at vi skal bruke et tvangsmiddel hvor det etter nasjonal rett kreves skjellig grunn til mistanke, må det imidlertid framgå av anmodningen at Domstolen finner dette vilkåret oppfylt.

Enkelte bestemmelser om bruk av tvangsmidler setter krav til den etterforskede forbrytelsens strafferamme, og eventuelt til at tvangsmidlet bare kan brukes dersom det vil være av vesentlig betydning for å oppklare saken, se f.eks. straffeprosessloven § 202 c. Dette er vilkår som nasjonale myndigheter vil kunne prøve, og de vil på nærmere angitte vilkår kunne nekte å gjennomføre en slik anmodning dersom ikke vilkårene er oppfylt.

En anmodning om rettshjelp skal settes fram for Justisdepartementet. Dersom Domstolen skulle anmode om bruk av et tvangsmiddel som er forbudt i Norge, eller hvor det er klart at vilkårene for å anvende dem ikke er til stede, må departementet gjøre Domstolen oppmerksom på dette, og eventuelt be Domstolen endre anmodningen. Dersom Domstolens anmodning etter slike konsultasjoner fremdeles vil være ulovlig å gjennomføre etter norsk lov, kan departementet avvise anmodningen etter artikkel 93 nr. 3, eller eventuelt 93 nr. 1 bokstav l. Dersom departementet mener at Domstolen ikke har kompetanse i saken, eller at det for øvrig foreligger en avvisningsgrunn, skal departementet undersøke om det foreligger en avgjørelse om at saken skal behandles. Hvis dette ikke er tilfelle, kan departementet rette en avvisningsbegjæring til Domstolen etter bestemmelsene i vedtektene artikkel 19, og beslutte at gjennomføringen av anmodningen skal utsettes til det foreligger en slik avgjørelse, eller en avgjørelse av forundersøkelsesavdelingen etter artikkel 19 nr. 8 jf. artikkel 18 nr. 6 om at anmodningen likevel må gjennomføres.

Blir anmodningen ikke avslått, eller gjennomføringen utsatt av departementet, skal departementet sende saken til påtalemyndigheten, jf. utleveringsloven § 24 nr. 4 annet punktum. Dersom gjennomføring av tvangsmidlet krever en rettslig kjennelse, fremmer påtalemyndigheten saken for forhørsretten. Forhørsretten vil ikke kunne vurdere om det foreligger skjellig grunn til mistanke, men skal vurdere om eventuelle andre vilkår for bruk av tvangsmidlet er oppfylt. Forhørsrettens kjennelse kan påkjæres etter reglene i utleveringsloven § 17, jf. straffeprosessloven § 26. Etter utleveringsloven § 24 nr. 4, jf. § 18 første ledd, skal domstolene bare avgjøre om vilkårene for bruk av tvangsmidlet foreligger. Det er departementet som skal avgjøre om anmodningen skal etterkommes.

6.3.3.5 Midlertidig overføring av fengslede personer

Vedtektenes artikkel 93 nr. 1 bokstav f, jf. nr. 7 regulerer adgangen til å overføre personer som er frihetsberøvet i Norge til Domstolen med henblikk på identifisering, innhenting av vitneprov eller annen bistand.

Utleveringsloven § 25 har bestemmelser om overføring av frihetsberøvede personer til fremmed stat for vitneavhør eller konfrontasjon. Disse bestemmelsene kan ikke anvendes i sin helhet på overføring av personer til Domstolen, bl.a. fordi de setter vilkår for slik overføring som neppe er forenlig med vedtektenes system.

I og med at en slik overføring etter vedtektene krever samtykke fra både den som skal overføres og den anmodede stat, ser imidlertid *d e p a r t e - m e n t e t* ikke behov for presiserende lovgivning om dette.

7 Mistenktes rettigheter

7.1 Generelt

Artikkel 55 inneholder bestemmelser om rettighetene til personer under etterforskning. Bestemmelsene gjelder både for Domstolen og for nasjonale myndigheter i deres behandling av sakene.

Artikkel 67 inneholder bestemmelser om tiltaltes rettigheter under rettergangen. Denne bestemmelsen gjelder bare for Domstolen selv. Det vises til St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 40 og 83 for en nærmere beskrivelse av denne bestemmelsen.

I vedtektene har man bevisst unngått å bruke uttrykkene «mistenkt», «siktet» eller lignende, fordi de kan ha et noe ulikt innhold i de ulike nasjonale rettssystemer. I artikkel 55 synes «personer under etterforskning» innholdsmessig å svare til det norske begrepet «mistenkt», og dette uttrykket vil bli brukt i omtalen nedenfor samt i forslaget til norsk bestemmelse.

Artikkel 55 nr. 1 fastsetter enkelte sentrale rettssikkerhetsgarantier i forbindelse med etterforskning: selvinkrimineringsforbudet, forbud mot tortur og nedverdiggende behandling, forbud mot vilkårlig frihetsberøvelse og rett til tolk og nødvendige oversettelser dersom avhøret foregår på et annet språk enn det personen fullt ut forstår. Dette er prinsipper som er nedfelt i norsk rett, og som dessuten følger av Den europeiske menneskerettskonvensjon og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter som gjelder som norsk lov, jf. lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett.

Artikkel 55 nr. 2 regulerer mistenktes rettigheter i forbindelse med avhør. Bokstav c og d gjelder retten til forsvarer, se nærmere nedenfor.

Bokstav a og b fastsetter at mistenkte skal gjøres kjent med at han eller hun er mistenkt for en forbrytelse som hører inn under Domstolens jurisdiksjon og har rett til ikke å forklare seg. Vedkommende skal gjøres kjent med disse rettighetene før avhøret tar til.

Det følger av straffeprosessloven § 232 og § 90 at mistenkte skal gjøres kjent med hva saken gjelder og at han ikke har plikt til å forklare seg før avhøret tar til.

Disse bestemmelsene vil komme til anvendelse når norske myndigheter foretar avhør eller andre etterforskningsskritt i Norge.

7.2 Mistenktes rett til forsvarer

Artikkel 55 nr. 2 bokstav c fastslår at mistenkte skal ha rett til å la seg bistå av forsvarer etter eget valg. Den mistenkte skal videre ha rett til å få oppnevnt forsvarer på det offentliges (eller Domstolens) bekostning i ethvert tilfelle dette er nødvendig ut fra rettferdighetshensyn.

Etter artikkel 55 nr. 2 bokstav d skal mistenkte ha rett til å bli avhørt i nærvær av forsvarer med mindre personen frivillig har gitt avkall på dette.

Det framgår av innledningen i artikkel 55 nr. 2 at mistenkte skal gjøres kjent med disse rettighetene før avhøret tar til.

Norge må sikre at vedtektenes bestemmelser om rett til forsvarer overholdes i de tilfeller hvor etterforskningsskritt foretas i Norge.

Retten til forsvarer i norske straffesaker er regulert i straffeprosessloven kapittel 9. Siktede har rett til å la seg bistå av forsvarer etter eget valg på et hvert trinn av saken, jf. § 94. Det skal oppnevnes offentlig forsvarer under hovedforhandling, under bevisopptak til bruk for hovedforhandling, mens han eller hun er varetektsfengslet, når forhørsretten behandler bruk av tvangsmidler uten at mistenkte har kjennskap til dette, og for øvrig når særlige grunner taler for at det skal oppnevnes forsvarer.

Etter utleveringsloven § 16 har den som er begjært utlevert, krav på å få oppnevnt offentlig forsvarer når påtalemyndigheten setter i gang undersøkelse etter § 14 nr. 2. Utleveringsloven § 20 gir straffeprosessloven §§ 96 flg. tilsvarende anvendelse når det anvendes tvangsmidler mot personer som kan utleveres før norske myndigheter har mottatt en formell utleveringsbegjæring.

I 1994-loven § 4 er det bestemt at en person som er mistenkt eller tiltalt, skal ha rett til forsvarer når vedkommende begjærer det eller det finnes påkrevd. Reglene i straffeprosessloven kapittel 9 og utleveringsloven § 16 er gitt anvendelse så langt de passer.

Etter d e p a r t e m e n t e t s syn bør bestemmelsene i straffeprosessloven og utleveringsloven gjelde tilsvarende for personer som er mistenkt for en straffbar handling etter Roma-vedtektene og hvor Domstolen har anmodet norske myndigheter om bistand. I kapittel 6.2 foreslår departementet at reglene i utleveringsloven kapittel II skal gjelde så langt de passer når norske myndigheter bistår Domstolen med overlevering. Videre foreslår departementet at Domstolens anmodning om annen bistand skal gjennomføres i samsvarende med norsk lov så langt den passer, jf. kapittel 6.3. Mistenktes rett til forsvarer vil for så vidt følge av disse reglene. For klarhetens skyld foreslår imidlertid departementet at retten til forsvarer fastsettes i en egen paragraf.

Dette innebærer at en person som er begjært overlevert, skal ha forsvarer fra det tidspunkt påtalemyndigheten setter i gang undersøkelser med henblikk på overlevering. Dersom personen ikke er begjært overlevert, vil han eller hun ha krav på forsvarer etter straffeprosesslovens alminnelige regler. Dette innebærer for eksempel at en person som Domstolen har anmodet pågrepet og fengslet i Norge i påvente av en anmodning om overlevering, skal ha forsvarer etter straffeprosessloven § 98, jf. utleveringsloven § 20. En mistenkt skal videre ha forsvarer ved bevisopptak i Norge, etter reglene i straffeprosessloven § 97. Videre skal det oppnevnes forsvarer under forhørsrettens behandling av bruk av tvangsmidler uten vedkommendes kunnskap, jf. straffeprosessloven § 100 a.

Departementet vil også peke på at saker som behandles etter Roma-vedtektene som oftest vil være av svært alvorlig karakter, noe som medfører at behovet for rettssikkerhetsgarantier er særlig stort. Det vil derfor ofte kunne være behov for å oppnevne forsvarer også utenfor de tilfeller som er nevnt i utleveringsloven §§ 16 og 20 og straffeprosessloven §§ 96-99 og 100 a, f.eks. ved politiavhør av mistenkte. Straffeprosessloven § 100 annet ledd åpner for å

oppnevne forsvarer utenfor de tilfeller som er nevnt i §§ 96-99 når særlige grunner taler for det. I vurderingen av om forsvarer skal oppnevnes etter denne bestemmelsen, bør retten bl.a. legge vekt på hvor alvorlig tiltalen er og hvor inngripende etterforskningsskritt det er tale om å iverksette.

8 Vitner og fornærmede

8.1 Generelt

I Roma-vedtektene finnes det en del bestemmelser som gjelder vitners og ofres stilling i prosessen for Domstolen, jf. bl. a. artikkel 68, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 83-84. I artikkel 43 nr. 6 heter det at Domstolens enhet for ofre og vitner i samråd med aktoratet skal sørge for blant annet «rådgivning og annen hensiktsmessig bistand til vitner, ofre som møter for Domstolen, og andre som kan være utsatt for fare som følge av slike vitners vitneprov», se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 75-76. Det er også utarbeidet nærmere bestemmelser i utkast til prosessregler om bistand og beskyttelse av fornærmede og andre vitner, jf. særlig kapittel III.

Disse bestemmelsene gjelder imidlertid bare for Domstolen selv, og vedtektene har få bestemmelser om statenes plikter på dette området. Enkelte plikter vil imidlertid følge av artikkel 93.

På anmodning fra Domstolen plikter statspartene i samsvar med nasjonal rett å beskytte ofre og vitner, jf. artikkel 93 nr. 1 bokstav j. Det legges til grunn at bestemmelsen ikke pålegger statsparter en plikt til å ta imot ofre eller vitner med det formål å beskytte dem, men at forpliktelsen gjelder ofre og vitner som allerede befinner seg på norsk territorium. Det sies ikke nærmere hva slik beskyttelse kan gå ut på.

Departementet foreslår ikke særlige regler for beskyttelse av personer som befinner seg i Norge og som skal vitne for Domstolen. De alminnelige reglene i straffeloven, blant annet om trusler i §§ 222 og 227, vil gi et strafferettslig vern for dem som skal vitne eller har vitnet. Departementet foreslår videre at straffeloven § 132 a skal få tilsvarende anvendelse for vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig atferd overfor aktører ved Domstolen.

For øvrig vil det være politiets oppgave å iverksette tiltak for å beskytte ofre og vitner, jf. blant annet lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet § 2. I enkelte tilfeller kan det være tale om gjenbosetting av ofre eller vitner, uten at det treffes beskyttelsestiltak ut over dette. Dette vil ikke kreve lovendringer. Spørsmålet om å beskytte vitner og ofre ved å gi særskilt beskyttelse for personopplysninger om dem blir for tiden vurdert av departementet på generelt grunnlag.

Artikkel 93 nr. 1 bokstav e bestemmer at statspartene skal legge forholdene til rette for at vitner og sakkyndige møter for Domstolen, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 92. Det spesifiseres ikke nærmere hva slags tilrettelegging det kan være tale om. Departementet legger til grunn at bestemmelsen ikke nødvendiggjør særlige lovregler. Departementet har likevel vurdert om det bør innføres møteplikt for Domstolen, jf. kapittel 8.2, og i hvilken grad norske taushetspliktsbestemmelser bør vike når et vitne forklarer seg for Domstolen, jf. kapittel 8.3.

I kapittel 8.4 vurderes det om det bør tillates anonym vitneførsel når det foretas bevisopptak i Norge, og i kapittel 8.5 vurderes det hvilken rett ofre i Norge skal ha til bistandsadvokat.

8.2 Bør det fastsettes møteplikt for Domstolen ?

Artikkel 54 nr. 3 bokstav b bestemmer at hovedanklageren i forbindelse med etterforskning kan innkalle og avhøre mistenkte, ofre og vitner. Artikkel 64 nr. 6 bokstav b bestemmer at domsavdelingen før og under rettergangen kan beslutte at vitner møter og avgir vitneprov når det er nødvendig. Vedtektene inneholder imidlertid ingen regler om møte- eller forklaringsplikt. I utkast til prosessregler regel 65 er det fastslått at et vitne som møter for Domstolen vil ha plikt til å forklare seg, men det er ikke foreslått noen bestemmelse om møteplikt for Domstolen.

D e p a r t e m e n t e t finner det ikke naturlig å innføre i norsk lovgivning en (straffesanksjonert) plikt til å møte for Domstolen. Å møte for Domstolen vil være langt mer tyngende enn å møte for en norsk domstol, særlig pga. reiseavstanden. Det vises også til at Domstolen kan anmode om bevisopptak av vitner ved nasjonale domstoler, og at nasjonale myndigheter vil måtte etterkomme en slik anmodning.

8.3 Plikt til å forklare seg, og framlegge andre bevis for Domstolen, om forhold som er underlagt taushetsplikt etter norsk lov

8.3.1 Innledning

Dersom vitner møter frivillig i Domstolen, kan det oppstå spørsmål om hvilken rett eller plikt de har til å forklare seg om forhold som er underlagt taushetsplikt etter norske regler. Det samme gjelder framlegging av dokumenter eller andre bevis som inneholder taushetsbelagte opplysninger.

Taushetsplikt etter norsk lov vil gjelde også overfor Domstolen dersom det ikke eksplisitt eller implisitt framgår av grunnlaget for taushetsplikten at taushetsplikten ikke gjelder i et slikt tilfelle. Vitner som møter frivillig for Domstolen, vil dermed ikke kunne vitne om taushetsbelagte forhold uten å bryte sin taushetsplikt, med mindre det framgår av grunnlaget for taushetsplikten at den er begrenset i disse tilfellene. Det vil heller ikke være anledning til å framlegge opplysninger som er underlagt taushetsplikt i skriftlig form.

Det vil være et tolkningsspørsmål om den aktuelle taushetspliktsbestemmelse åpner for begrensninger for å forklare seg om, eller framlegge skriftlig, taushetsbelagte opplysninger for Domstolen. Av hensyn til forutberegnelighet mener d e p a r t e m e n t e t at forholdet mellom taushetsplikt og vitneplikt bør reguleres i loven her.

8.3.2 Roma-vedtektene

Det framgår av vedtektene artikkel 93 nr. 1 bokstav i at de kontraherende stater plikter å oversende saksmapper og dokumenter, herunder offisielle saksmapper og dokumenter etter anmodning fra Domstolen. I utkast til prosessregler 65 fastslås det at en person som møter for Domstolen plikter å forklare seg med mindre det er gjort unntak i vedtektene eller i prosessreglene.

I vedtektene er det gitt enkelte særregler om adgang til å nekte å framlegge bevis om forhold som berører den nasjonale sikkerhet eller forholdet til fremmede makter eller internasjonale organisasjoner. Vedtektene selv inneholder imidlertid ingen unntak fra plikten til å forklare seg, eller på annen måte framlegge bevis, av hensyn til private interesser. Utkast til prosessregel 73 inneholder enkelte slike regler.

Artikkel 93 nr. 4, jf. artikkel 72, regulerer spørsmålet om utlevering av dokumenter eller andre bevis som berører nasjonal sikkerhet. Staten kan nekte å etterkomme en anmodning om framlegging av opplysninger eller dokumenter, dersom den mener at nasjonale sikkerhetsinteresser kan skades ved slik framleggelse. Videre kan et vitne nekte å forklare seg om slike omstendigheter. Før anmodningen avslås, må staten imidlertid rådføre seg med Domstolen og vurdere andre måter å gjennomføre anmodningen på, herunder å framskaffe opplysningene fra andre kilder eller i en annen form, redigere eller gi utdrag av opplysningene eller dokumentene, framlegge bevisene i lukket rettsmøte e.l. En nærmere beskrivelse av denne bestemmelsen er gitt i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 41 og s. 85.

Artikkel 73 regulerer forholdet der en stat blir bedt om å framlegge dokumenter eller annen informasjon som den har mottatt i fortrolighet fra en annen stat, en mellomfolkelig organisasjon eller en annen internasjonal organisasjon. Den anmodede stat skal i disse tilfellene søke avgiverens samtykke til å framlegge denne informasjonen for Domstolen. Dersom avgiveren av informasjonen er en annen kontraherende part, har denne i utgangspunktet plikt til å samtykke, med mindre den vil nekte etter artikkel 72, pga. at den mener at framleggelse av informasjonen vil skade dens nasjonale sikkerhet. Dersom avgiveren av informasjonen ikke er en kontraherende part, og ikke samtykker til framleggelse av informasjonen, kan den anmodede stat nekte å framlegge denne.

Etter utkast til prosessregel 73 nr. 1 fastslås det bl.a. at Domstolen ikke kan motta opplysninger som en advokat har mottatt fra en klient, med mindre klienten samtykker eller klienten frivillig har informert en utenforstående tredjeperson om dette. I sistnevnte tilfelle har bare tredjeperson (ikke advokaten eller klienten) vitneplikt om disse opplysningene.

Etter utkast til prosessregel 73 nr. 2 kan Domstolen bestemme at også andre typer opplysninger ikke skal gjøres kjent for Domstolen. Dette gjelder opplysninger som er framkommet under forhold hvor det har vært rimelig å tro at opplysningene var underlagt konfidensialitet, dersom konfidensialitet er avgjørende for et slikt forhold, og anerkjennelse av denne konfidensialiteten ville fremme formålet med vedtektene. I avgjørelsen av om man skal anerkjenne behovet for konfidensialitet skal Domstolen legge særlig vekt på behovet for konfidensialitet mellom pasient og lege, psykiater, psykolog eller rådgiver, eller mellom en person og prester eller forstandere i trossamfunn.

Det framgår av utkast til prosessregel 63 nr. 5 at Domstolen ikke skal anvende nasjonale bestemmelser om bevis. Nasjonale bestemmelser om taushetsplikt vil dermed ikke bli anvendt av Domstolen.

8.3.3 Norsk rett

Straffeprosessloven §§ 117-121 har særlige regler om plikten til å forklare seg om taushetsbelagte opplysninger for norske domstoler. Taushetsplikten er absolutt for prester i statskirken og prester eller forstandere i registrerte trosamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, meklingsmenn i ekteskapsaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre og sykepleiere om forhold som er betrodd dem i deres stilling, jf. § 119. Det samme gjelder underordnede og medhjelpere som i stillings medfør er kommet til kunnskap om det som er betrodd de nevnte personer. Retten kan heller ikke ta imot forklaring om innholdet i forhandlinger eller forklaringer som en domstol med hjemmel i lov har pålagt de tilstedeværende taushet om, med mindre den som har krav på hemmelighold samtykker.

Taushetsplikt for opplysninger som må holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet kan oppheves ved tillatelse av Kongen, jf. straffeprosessloven § 117. Lovpålagt taushetsplikt som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune eller for post- og teleoperatører kan oppheves av departementet, jf. § 118. Vitneprov om slike opplysninger skal foregå for lukkede dører og under pålegg om taushetsplikt med mindre tillatelsen bestemmer noe annet.

Straffeprosessloven § 120 fastslår at retten ikke må ta imot forklaring om innholdet av forhandlinger eller forklaringer som en domstol har pålagt de tilstedeværende taushet om, med mindre den som har krav på taushet samtykker. § 121 gir retten kompetanse til å frita et vitne for å svare på spørsmål om noe som han er blitt betrodd under sjelesorg, sosialt hjelpearbeid, rettshjelsarbeid eller lignende virksomhet, selv om forholdet ikke går inn under § 119.

Straffeprosessloven § 204 forbyr beslag av dokumenter eller annet hvis innhold et vitne kan nekte å forklare seg om. Etter straffeprosessloven § 210 kan retten pålegge besitteren å utlevere gjenstander, herunder dokumenter, som antas å ha betydning som bevis, såfremt vedkommende plikter å vitne i saken. Dersom det foreligger taushetsplikt for opplysninger i dokumentene vil retten av eget tiltak vurdere om bevismaterialet kan framlegges i retten etter bestemmelsene i §§ 117 følgende.

8.3.4 Høringen

Hvordan forholdet om taushetsplikt etter norsk lov og vitneplikt etter Domstolens prosessregler skal reguleres, reiser både materielle og prosessuelle spørsmål. I høringsnotatet la Justisdepartementet til grunn at Norge står relativt fritt til å regulere dette, så lenge det ikke blir satt snevrere rammer for fritak for taushetsplikt overfor Domstolen enn overfor nasjonale domstoler, jf. artikkel 93 nr. 3.

På bakgrunn av dette la departementet til grunn at Kongen burde kunne gi tillatelse til opphevelse av taushetsplikten om forhold som berører rikets sikkerhet og forholdet til fremmede stat på samme måte som dette kan gjøres i forhold til norske domstoler, jf. straffeprosessloven § 117.

Departementet la også til grunn at departementet burde kunne gi fritak fra taushetsplikt etter straffeprosessloven § 118 i forhold til Domstolen, men reiste spørsmål om det var nødvendig med slikt fritak eller om Domstolen selv skulle bedømme forholdet til taushetsplikt etter reglene i prosessreglene.

Når det gjaldt taushetsplikt etter § 119 ba departementet om høringsinstansenes syn på tre alternative løsninger:

1. ingen regulering av dette spørsmålet, noe som ville føre til at det ikke ville være anledning til å vitne om forhold som var omfattet av lovbestemt taushetsplikt utover det som fulgte av grunnlaget for taushetsplikten,
2. fastsettelse av en bestemmelse om at departementet kunne gi fritak for taushetsplikt i disse tilfellene,
3. fastsettelse av en bestemmelse om at taushetsplikten ikke var til hinder for at en person vitnet for Domstolen. Det ville da være opp til Domstolen å vurdere om personen pliktet å vitne om disse forholdene eller ikke etter bestemmelsene i prosessreglene.

Riksadvokaten, Oslo Politidistrikt, Stavanger politidistrikt, Amnesty International/Den norske Helsingforskomité, Mellomkirkelig råd/Den norske Presteforening, Sosial- og helsedepartementet og Utenriksdepartementet har uttalt seg om dette spørsmålet.

Riksadvokaten, Stavanger politidistrikt og Sosial- og helsedepartementet mener at vitneplikten for Domstolen prinsipielt sett ikke bør gå lenger enn vitneplikten for norske domstoler. Fra *Riksadvokatens* høringsuttalelse siteres:

«Det er ikke dokumentert at Domstolen har et særskilt behov for å motta forklaringer også hvor dette ville være avskåret etter norsk rett. Det er derfor formentlig mest hensiktsmessig å legge opp til en ordning hvor vitner som har taushetsplikt etter annen norsk lovgivning kan fritas i samme utstrekning, og på samme måte, som etter reglene i straffeprosessloven §§ 117-121. Dette gir en retts teknisk grei løsning, og det bør vurderes om ikke utkastet til § 12 [proposisjonens forslag til § 7] kan formuleres slik at det klart fremgår at ordningen er den samme ved forklaringer til den internasjonale Domstolen som overfor norske domstoler.»

Sosial- og helsedepartementet påpeker at taushetspliktbestemmelsene i helsepersonelloven antakelig åpner for at helsepersonell vitner for Domstolen. Fra høringsuttalelsen siteres:

«Hovedregelen om taushetsplikt i hpl. § 21 og adgangen til å begrense taushetsplikten etter vurderingstemaene i § 23 første ledd nr. 4 og 5 vil danne utgangspunkt for en vurdering av om det er adgang til å begrense taushetsplikten i en konkret sak. Som JD påpeker vil Domstolen bare dømme i svært alvorlige saker, der hensynet til å få skyldige dømt i enkelte tilfeller kan veie tyngre enn taushetsplikten. Derfor mener SHD at begrensingene i § 23 første ledd nr. 4 og 5 kan komme til anvendelse dersom helsepersonell frivillig møter for Domstolen.»

Oslo politidistrikt mener det bør åpnes for at departementet kan gi fritak for taushetsplikten overfor leger, prester osv., jf. straffeprosessloven § 119. Det vises til at leger vil være til stede der forbrytelser skjer og at deres vitneutsagn vil være viktige bevis i en prosess.

Amnesty International/Den norske Helsingforskomité mener det kan være grunn til å vurdere en differensiering mellom prester/forstandere og helsepersonell, slik at presters/forstanderes taushetsplikt gis et sterkere vern enn helsepersonells taushetsplikt.

Utenriksdepartementet ønsker at avgjørelsen om i hvilken grad taushetsplikten skal vike i disse sakene skal avgjøres av Domstolen. Fra høringsuttalelsen siteres:

«Det er her viktig å fremheve alvoret av de forbrytelser Domstolen skal pådømme, som forsterker behovet for full avdekking av bevis i saken. Når det dreier seg om folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, krigsforbrytelser og evt. aggresjonsforbrytelser må det kunne forsvares at den yrkesmessige taushetsplikt viker i større utstrekning enn etter gjeldende norsk rett. Utenriksdepartementet anbefaler derfor *tredje alternativ*, da avgjørelse av om taushetsplikten skal respekteres bør være Domstolens egen og uavhengig av nasjonale organers godkjenning.»

8.3.5 Departementets merknader

Det har ikke kommet innvendinger mot departementets forslag om at reglene om at Kongen kan samtykke til at det framlegges opplysninger for Domstolen om noe som holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller fremmede makter. Departementet vil derfor foreslå at det fastsettes en slik regel.

I vurderingen av om slikt samtykke skal gis, vil Kongen måtte følge de prosedyrer som er nedfelt i vedtektenes artikkel 72 og 73. Det må videre tas hensyn til at det ofte dreier seg om forbrytelser av svært alvorlig karakter, slik at det bør være tungtveiende sikkerhetsmessige årsaker til å nekte samtykke.

Når det gjelder spørsmålet om fritak fra taushetsplikt for forhold som nevnt i straffeprosessloven § 119, vil departementet innledningsvis bemerke at bestemmelsene i prosessregel 73 langt på vei vil ivareta de samme hensyn som straffeprosessloven § 119. Det må i denne sammenheng også tas hensyn til at det i taushetspliktsbestemmelsene selv vil kunne ligge begrensninger av hensyn til andre tungtveiende offentlige eller private interesser, jf. for eksempel bestemmelsene om begrensninger av taushetsplikten i helsepersonelloven § 23. Etter departementets syn vil det derfor neppe medføre noen nevneverdig utvidelse av forklaringsplikten at spørsmålet om forklaringsplikt og taushetsplikt for Domstolen avgjøres av denne.

Justisdepartementet vil også peke på at det passer best med vedtektenes system at avgjørelser om taushetsplikt og forklaringsplikt for Domstolen avgjøres av denne uavhengig av nasjonale myndigheters avgjørelse. En motsatt løsning vil dessuten kunne skape problemer for vitner som har valgt å møte for Domstolen, da de etter prosessreglene vil ha forklaringsplikt, mens de etter norsk rett vil kunne ha taushetsplikt.

Som nevnt ovenfor antar Justisdepartementet at valget av denne løsning neppe vil medføre noen nevneverdig begrensning i taushetsplikten i forhold til den som gjelder for norske domstoler. I den grad forklaringsplikten for Domstolen likevel skulle gå lenger enn den ville ha gjort for norske domstoler, finner departementet dette ubetenkelig under hensyn til de svært alvorlige forbrytelser Domstolen vil behandle.

Departementet har videre vurdert om spørsmål om fritak fra taushetsplikt om forhold som nevnt i straffeprosessloven § 118 bør forelegges departementet. I samsvar med det som er nevnt ovenfor om taushetsplikt om forhold som nevnt i straffeprosessloven § 119, finner departementet at dette bør avgjøres av Domstolen etter bestemmelsene i prosessreglene.

8.4 Anonym vitneførsel

Ved lov 28. juli 2000 nr. 73 ble det innført en hjemmel i straffeprosessloven for retten til å bestemme anonym vitneførsel for retten og for politiet i saker om overtredelse av nærmere angitte bestemmelser i straffeprosessloven, se § 130 a og 234 a. Det vises til Ot.prp. nr. 40 (1999-2000) for en nærmere gjennomgåelse av bestemmelsene. Bestemmelsene ventes å tre i kraft sommeren 2001.

Vilkåret for at anonym vitneførsel kan tillates, er at det kan være fare for en alvorlig forbrytelse som krenker livet, helsen eller friheten til vitnet eller noen vitnet står i et slikt forhold til som nevnt i § 122, eller for at muligheter for et vitne til å delta skjult i etterforskningen av andre saker av samme art vil bli vesentlig vanskeliggjort.

Departementet antar at vilkårene for bruk av anonym vitneførsel i straffeprosessloven §§ 130 a og 234 a, vil kunne være oppfylt i relativt mange saker hvor Domstolen anmoder om politiavhør eller bevisopptak. Departementet vil derfor gå inn for at anonym vitneførsel kan tillates i samme utstrekning som i saker angående lovbrudd av tilsvarende art som forfølges i Norge. Forutsetningen for at norske domstoler skal gi tillatelse til anonym vitneførsel, er at Domstolen har anmodet om dette eller samtykket til dette.

8.5 Fornærmedes rett til advokat

Roma-vedtektene har ingen bestemmelser om fornærmedes rett til advokat, men artikkel 68 nr. 3 synes å forutsette at fornærmedes advokat har visse rettigheter under rettssaken.

I utkast til prosessregler 90-93 gis det bestemmelser om fornærmedes rett til advokat. Det framgår her at fornærmede har rett til å la seg bistå av advokat, og at Domstolen kan gi økonomisk støtte til dette dersom fornærmede selv ikke har midler til dette. Regel 91 regulerer fornærmedes advokats rettigheter og plikter under rettsforhandlingene. Disse bestemmelsene gjelder imidlertid bare for Domstolen selv. Verken vedtektene eller prosessreglene har bestemmelser om statenes plikt til å sørge for juridisk bistand til fornærmede.

Etter straffeprosessloven § 107 a har fornærmede rett til bistandsadvokat i saker om overtredelse av nærmere angitte alvorlige seksualforbrytelser. Også ellers kan retten oppnevne bistandsadvokat for fornærmede dersom det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred og det anses å være behov for advokat. Dersom fornærmede er død, eller av andre grunner ikke er i stand til å begjære oppnevnt advokat, kan retten i særlige tilfelle oppnevne advokat til å vareta hensynet til fornærmede og fornærmedes nærmeste, jf. § 107 b siste ledd.

Bistandsadvokaten skal vareta fornærmedes interesser i forbindelse med etterforskning og hovedforhandling. Advokaten skal også gi fornærmede slik hjelp og støtte som er naturlig og rimelig i forbindelse med saken. Bistandsadvokaten har rett til å være til stede ved avhør av fornærmede, jf. § 107 c tredje ledd.

Det må antas at fornærmede for forbrytelser etter Roma-vedtektene ofte vil falle inn under den gruppen som ville ha hatt krav på bistandsadvokat etter § 107 a første ledd første punktum, eller som kan få oppnevnt bistandsadvokat etter § 107 a andre punktum, dersom saken hadde blitt behandlet for norske

domstoler. I slike tilfeller ville fornærmede ha hatt krav på, eller mulighet for å få, bistandsadvokat fra anmeldelsestidspunktet.

D e p a r t e m e n t e t finner det rimelig at fornærmede bør kunne få oppnevnt advokat også dersom disse sakene er til behandling i Domstolen, i den grad etterforskningsskritt foretas i Norge. Departementet vil imidlertid ikke foreslå en ubetinget rett til bistandsadvokat. I disse sakene vil hovedforhandling ikke bli avholdt i Norge, og det vil variere både hvor belastende gjennomføringen av disse etterforskningsskrittene vil være for fornærmede, og hvor stort behov vedkommende har for juridisk bistand ellers. Departementet vil imidlertid foreslå en bestemmelse i tråd med § 107 a andre punktum, som åpner adgang for retten til å oppnevne advokat for fornærmede hvis det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred og det anses å være behov for advokat.

Oppnevning av bistandsadvokat vil i første rekke være aktuelt når det foretas etterforskningsskritt i Norge. Etter forholdene kan det også være aktuelt å oppnevne bistandsadvokat for å bistå fornærmede under forhandlingene for Domstolen. I disse tilfellene vil norske myndigheter samrå seg med Domstolen.

9 Immunitet og privilegier for Domstolens ansatte og andre med tilknytning til Domstolen

Artikkel 48 nr. 1 bestemmer at Domstolen på enhver statsparts territorium skal nyte de privilegier og den immunitet som er nødvendig for at den skal kunne virke etter sin hensikt. Dommerne, hovedanklageren, viseanklagerne og justissekretæren skal under utøvelsen av sine verv nyte de samme diplomatiske privilegier og den samme diplomatiske immunitet som stasjonssjefer, også etter utløpet av sin funksjonstid, med hensyn til handlinger foretatt i tjenesten, jf. artikkel 48 nr. 2. En nærmere beskrivelse av denne bestemmelsen er gitt i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 76. Visejustissekretæren, aktorats personale og personalet ved justissekretærens kontor skal nyte de privilegier og den immunitet og innrømmes de lettelser som er nødvendige for deres oppgaver, i samsvar med avtalen om Domstolens privilegier og immunitet, jf. artikkel 48 nr. 3. Avtalen som det vises til, er for tiden under utarbeiding i den forberedende kommisjonen. Advokater, sakkyndige, vitner og andre personer hvis nærvær kreves av Domstolen, skal gis den behandling som er nødvendig for at Domstolen skal kunne fungere tilfredsstillende, i samsvar med avtalen om Domstolens privilegier og immunitet, jf. artikkel 48 nr. 4.

De nødvendige privilegier og den nødvendige immunitet antas å kunne tilstås på grunnlag av lov 19. juni 1947 nr. 5 om immunitet og privilegier for internasjonale organisasjoner m v § 1. Roma-vedtektene er en «mellomfolkelig overenskomst som tiltres av Norge», og Domstolen er «en internasjonal organisasjon eller institusjon». I kraft av loven av 1947 vil dommerne, hovedanklageren, viseanklagerne, justissekretæren og andre tjenestemenn ved Domstolen få den immunitet og de privilegier som følger av vedtektene når disse trer i kraft. «Personer som deltar i rettergang ved internasjonale organer» er spesielt nevnt blant den personkrets som kan tilstås immunitet og privilegier etter loven av 1947. Det er dermed utvilsomt at også advokater, sakkyndige, vitner og andre hvis nærvær er påkrevd av Domstolen, kan tilstås de nødvendige rettigheter med hjemmel i loven.

Det anses ikke nødvendig med en egen gjennomføringsakt i form av forskrift for å gjennomføre de aktuelle rettigheter i norsk rett. At det ikke er nødvendig med forskrift følger av innledningen til 1947-loven § 1 første ledd og er i tråd med at for eksempel konvensjonen om immunitet og privilegier for FN er gitt anvendelse direkte, uten at det er vedtatt særskilt forskrift.

10 Forbrytelser rettet mot Domstolens virksomhet

Artikkel 70 nr. 1 gir Domstolen kompetanse over visse straffbare forhold rettet mot rettspleien, herunder falsk forklaring, forfalskning av bevis, bestikkelse av vitner eller tjenestemenn og trusler eller represalier mot Domstolens tjenestemenn. Etter artikkel 70 nr. 1 bokstav f vil Domstolen også ha kompetanse til å straffe sine egne tjenestemenn som ber om eller mottar bestikkelser.

Etter artikkel 70 nr. 4 plikter statene å la sin lovgivning om straffbare handlinger mot eget rettssystem gjelde tilsvarende for de handlinger som er nevnt i artikkel 70, hvis de er foretatt av en borger i staten eller på statens territorium. Etter anmodning fra Domstolen kan saker som nevnt i nr. 1 henvises til en statsparts kompetente myndighet for strafforfølgning.

I 1994-loven § 7 gjelder bestemmelsene i straffeloven § 163 til 167 tilsvarende for falsk forklaring for Jugoslavia- og Rwanda-domstolene.

Departementet vil derfor foreslå at straffeloven §§ 163 til 167 om falsk forklaring skal gjelde tilsvarende i forhold til forklaringer som avgis for Domstolen. Straffeloven §§ 127 og 128, som rammer den som ved vold, trusler, bestikkelser m.v. søker å påvirke en offentlig tjenestemann, bør gjelde tilsvarende for forsøk på påvirkning av tjenestemenn, herunder dommere, ved Domstolen. Tilsvarende gjelder for straffeloven § 132 om ødeleggelse av bevismidler. Videre bør ny § 132 a i straffeloven om motarbeiding av rettsvesenet gjelde tilsvarende for denne typer forbrytelser rettet mot Domstolens aktører.

Straffeloven § 112-114 rammer offentlige tjenestemenn og dommere som krever eller mottar bestikkelser. Departementet vil foreslå at disse også får anvendelse på Domstolens tjenestemenn. Strafforfølgning av disse sakene i Norge forutsetter imidlertid at Domstolen gir avkall på immuniteten til dommeren eller tjenestemannen.

Det følger av vedtektene artikkel 70 nr. 4 at norske statsborgere skal kunne dømmes etter disse bestemmelsene også når handlingen er foretatt i utlandet. For å klargjøre dette foreslår departementet at dette presiseres i bestemmelsen.

11 Behandling av dokumenter fra Domstolen

Etter vedtektene artikkel 87 nr. 3 plikter staten å behandle anmodningen fra Domstolen og eventuelle ledsagende dokumenter med fortrolighet, unntatt i den grad det er nødvendig å røpe opplysninger for å kunne gjennomføre anmodningen, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 91-92. Hensikten med denne bestemmelsen er å skjerme etterforskningen, herunder å hindre at den mistenkte unndrar seg strafforfølgning.

Dokumenter som inngår i norske forvaltningsorganers behandling av en anmodning fra Domstolen om bistand, vil være å regne som et saksdokument for forvaltningen, jf. lov 19. juni 1970 nr. 69 om offentlighet i forvaltningen § 3 første ledd. Slike dokumenter vil imidlertid kunne unntas fra offentlighet etter offentlighetsloven § 6 første ledd nr. 1, hvoretter dokumenter kan unntas fra offentlighet dersom offentliggjøring ville kunne skade forholdet til fremmede makter eller internasjonale organisasjoner. En offentliggjøring av dokumenter som etter vedtektene skal behandles fortrolig, ville normalt kunne skade forholdet såvel til andre involverte stater som til Domstolen, blant annet fordi offentliggjøringen ville være folkerettsstridig.

I den grad dokumentene overlates domstol, politi eller påtalemyndighet for gjennomføring av anmodningen, vil disse bli behandlet etter rettspleielovene. Det følger da av henvisningen til nasjonal lovgivning i § 3, jf. offentlighetsloven § 1 tredje ledd, at dokumentene faller utenfor offentlighetslovens virkeområde.

Det anses derfor ikke å være behov for noen særlig lovregulering av dette spørsmålet.

12 Fullbyrding av frihetsstraff og andre rettsfølger i Norge

12.1 Fullbyrding av frihetsstraff

Domstolen kan idømme frihetsstraff for et bestemt antall år inntil 30 år, eller for livstid dersom forbrytelsens ekstreme alvorsgrad og de individuelle omstendigheter ved den domfelte tilsier det, jf. artikkel 77 nr. 1, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 87.

Artikkel 103 nr. 1 bokstav a bestemmer at fullbyrding av idømt fengselsstraff skal skje i en stat utpekt av Domstolen fra en liste over stater som har sagt seg villig til å ta imot personer til soning. Det vil ofte være ønskelig at straffen sones i en annen stat enn den staten som domfelte er statsborger av, eller har begått forbrytelsen i. Fullbyrdingen skal være underlagt Domstolens oppsyn, jf. artikkel 106 nr. 1, men soningsvilkårene skal reguleres av fullbyrdingsstatens internrettslige bestemmelser, jf. artikkel 106 nr. 2. Etter artikkel 103 nr. 1 bokstav b kan staten og Domstolen avtale nærmere betingelser for soningen. Domstolen kan etter artikkel 104 nr. 1 når som helst beslutte å overføre en domfelt til en annen stat. Fengselsstraffen er bindende for soningsstaten som ikke i noe tilfelle skal endre den, jf. artikkel 105 nr. 1. Fullbyrdingsstaten kan heller ikke løslate personen før tiden, jf. artikkel 110 nr. 1, og det er bare Domstolen som kan nedsette straffen, jf. nr. 2. Videre skal bare Domstolen ha rett til å avgjøre en begjæring om anke eller gjenopptakelse, jf. artikkel 105 nr. 2. En domfelt kan så lenge soningen pågår ikke strafforfølges, straffes eller utleveres til en tredjestat for noen handling begått før vedkommende ble overført, uten Domstolens godkjennelse (spesialitetsprinsippet), jf. artikkel 108. Disse bestemmelsene er nærmere beskrevet i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 95-96.

I hvilken grad Norge skal tilby seg å ta imot personer som er domfelt av Domstolen til soning, beror på en avveining av forskjellige hensyn. På den ene siden vil det være av avgjørende betydning for Domstolen at det stilles et tilstrekkelig antall fengselsplasser til disposisjon. Artikkel 103 nr. 3 bokstav a stiller også opp et prinsipp om at statspartene bør dele ansvaret for fullbyrding av fengselsstraffer i samsvar med et prinsipp om en rimelig fordeling. På den annen side vil det her kunne være tale om en type soningsfanger som vil stille særlige krav blant annet med hensyn til sikkerhet.

Et særlig spørsmål vil være hvordan Norge skal stille seg når det gjelder fullbyrding av frihetsstraff som overstiger de norske maksimalgrensene for frihetsstraff på 21 år.

Norge har som et av svært få land sagt seg villig til å ta imot soningsfanger fra straffedomstolene for det tidligere Jugoslavia og Rwanda. I 1994-loven § 6 er det gitt hjemmel for dette, og det er videre inngått en soningsavtale av 24. april 1998 mellom Norge og FN om fullbyrdelse av dommer avsagt av Den internasjonale domstol for forbrytelser i det tidligere Jugoslavia. Det fremgår

av denne at man på norsk side vil ta stilling til slike anmodninger på grunnlag av en individuell vurdering foretatt av vedkommende stat i hvert enkelt tilfelle.

Departementet tar ikke her stilling til i hvilken utstrekning Norge bør ta imot personer til soning etter at de er dømt til fengselsstraff av Domstolen, men foreslår at det gis en bestemmelse som åpner for slik overføring av domfelte. Videre antas at det fra norsk side, på tilsvarende måte som overfor Jugoslavia- og Rwanda-domstolene, prinsipielt bør avgis en erklæring i samsvar med vedtektenes artikkel 103 nr. 1, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 95. I henhold til denne bestemmelsen kan det knyttes betingelser til en slik erklæring. En slik prinsipiell tilkjennegivelse av villighet til å støtte Domstolen på denne måten, kan påregnes å få en viktig signaleffekt internasjonalt, også med henblikk på å fremme en rimelig internasjonal byrdefordeling.

Lov 20. juni 1991 nr. 67 om overføring av domfelte fastsetter nærmere regler for overføring av domfelte etter den europeiske konvensjonen 21. mars 1983 om overføring av domfelte og den europeiske konvensjonen om internasjonal gyldighet av straffedommer. I det nye kapittel IV som ble vedtatt ved lov 7. juli 2000 nr. 69, er det gitt bestemmelser om overføring av domfelte som omfattes av andre avtaler enn disse konvensjonene. I 1994-loven § 6 er det fastsatt at denne loven skal gjelde så langt den passer.

Lov om overføring av domfelte er utformet med sikte på å gjennomføre andre traktater og avtaler enn Roma-vedtektene, noe som medfører at det er en rekke bestemmelser som ikke passer for overføring av domfelte fra Domstolen. Departementet antar det er tilstrekkelig å fastsette i loven at departementet kan gi tillatelse til fullbyrding i Norge og henwise til Roma-vedtektenes bestemmelser om hvilke regler som gjelder for fullbyrdingen.

12.2 Fullbyrding av bøtestraff

I tillegg til fengselsstraff kan Domstolen idømme bøtestraff, jf. artikkel 77 nr. 2 bokstav a, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 87. De nærmere vilkår for dette vil bli fastsatt i Domstolens prosessregler. Utkast til prosessregel 149 fastslår at boten skal fastsettes under hensyn til den domfeltes økonomiske stilling, hvilken skade som forbrytelsen har ført til, og hvilke inntekter forbrytelsen har medført. Det skal også tas hensyn til om den domfelte blir idømt erstatning til skadelidte og om det blir idømt inndragning. Boten skal ikke overstige 75% av den domfeltes eiendeler. Prosessregel 149 gir videre bestemmelser om fastsettelse av forfallstidspunkt, herunder muligheten til å fastsette avdragsvis betaling, og om muligheten til å forlenge fengselsstraffen dersom den domfelte ikke betaler boten.

Artikkel 109 bestemmer at statspartene skal fullbyrde bøter som er idømt av Domstolen i samsvar med sine internrettslige prosedyrer, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 96.

Bøtestraff har ikke vært aktuelt ved Jugoslavia- og Rwanda-domstolene.

Det framgår av lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdesloven) § 4-1 annet ledd bokstav h at avgjørelse av internasjonale domstoler som etter overenskomst med fremmed stat skal kunne fullbyrdes her i riket, er et alminnelig tvangsgrunnlag. Dommer fra

Domstolen vil altså kunne fullbyrdes etter de alminnelige reglene i tvangsfullbyrdelsesloven.

Straffeprosessloven § 456 har bestemmelser om innkreving av bøter og andre pengekrav som er tilkjent i en offentlig straffesak. Etter denne bestemmelsen skal disse innkreves av Statens innkrevingssentral. Nærmere bestemmelser om innkrevingen er gitt i andre til femte ledd og i påtaleinstruksen kapittel 30, med hjemmel i straffeprosessloven § 457.

I høringsnotatet ba departementet om høringsinstansenes syn på om straffeprosessloven § 456 og påtaleinstruksen kapittel 30 burde gjelde tilsvarende så langt de passer for innkreving av bøter fastsatt av Domstolen.

Riksadvokaten, Oslo politidistrikt, Troms politidistrikt og Utenriksdepartementet har uttalt seg om dette spørsmålet. Alle går inn for at bøkene inndrives etter reglene i straffeprosessloven § 456 og påtaleinstruksen kapittel 30 så langt disse bestemmelsene passer.

En inndriving av bøter etter bestemmelsene i straffeprosessloven §§ 456 og 457, jf. påtaleinstruksen kapittel 30 vil være mer effektivt enn inndriving etter bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven. Departementet kan heller ikke se noen grunn til at inndriving av bøter fastsatt av Domstolen skal følge andre regler enn inndriving av bøter fastsatt av norske domstoler. **D e p a r t e m e n t e t** vil derfor foreslå at bøter fastsatt av Domstolen skal inndrives etter bestemmelsene i straffeprosessloven §§ 456 og 457, jf. påtaleinstruksen kapittel 30.

12.3 Fullbyrding av inndragningskrav

Domstolen kan også idømme inndragning av utbytte, formuesgoder og aktiva som stammer fra den aktuelle forbrytelsen, uten å berøre rettighetene til en godtroende tredjepart, jf. artikkel 77 nr. 2 bokstav b. Som påpekt på s. 43 og 87 i St.prp. nr. 24 (1999-2000), kan det ikke idømmes inndragning av gjenstander benyttet til forbrytelsens forøvelse.

Artikkel 109 bestemmer at statspartene skal fullbyrde inndragning som er idømt av Domstolen i samsvar med sine internrettslige prosedyrer, se nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 96.

Spørsmål om inndragning er ikke regulert i 1994-loven.

Tvangsfullbyrding av Domstolens dom på inndragning vil etter gjeldende rett kunne fullbyrdes etter tvangsfullbyrdelsesloven.

Et inndragningskrav fra en norsk domstol vil kunne fullbyrdes etter straffeprosessloven §§ 456 og 457, jf. påtaleinstruksen kapittel 30, dersom det gjelder inndragning av penger. **D e p a r t e m e n t e t** foreslår at et krav på inndragning av penger fastsatt av Domstolen behandles på samme måte, og viser til drøftelsen ovenfor.

Dersom inndragningen gjelder en bestemt gjenstand som allerede er beslaglagt, kreves ingen særlig fullbyrding. Dersom inndragningen gjelder en gjenstand som ikke er beslaglagt, må inndragningen på samme måte som inndragningskrav fastsatt av en norsk domstol fullbyrdes etter tvangsfullbyrdelseslovens alminnelige regler.

12.4 Fullbyrding av erstatning til ofre

Domstolen kan tilkjenne erstatning til ofre, jf. artikkel 75 nr. 2, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 86-87. Erstatning kan etter denne bestemmelsen omfatte restitusjon, kompensasjon og rehabilitering.

Artikkel 75 nr. 5 bestemmer at en statspart skal iverksette en avgjørelse om slik erstatning etter prinsippet i artikkel 109, det vil si i samsvar med de internrettslige prosedyrer.

Spørsmål om erstatning til ofre er ikke regulert i 1994-loven.

På samme måte som ovenfor foreslår *d e p a r t e m e n t e t* at bestemmelsene i straffeprosessloven §§ 456 og 457, jf. påtaleinstruksen kapittel 30, skal komme til anvendelse så langt de passer.

12.5 Kravenes prioritetsrekkefølge

Oslo Politidistrikt har under høringen tatt opp spørsmålet om hvilken prioritet kravet på bøter, inndragning og erstatning fastsatt av Domstolen skal ha i forhold til hverandre, og i forhold til slike krav fastsatt av norske domstoler.

Etter *d e p a r t e m e n t e t s* syn bør krav fastsatt av Domstolen likestilles med krav fastsatt av norske domstoler, og prioriteres etter reglene i påtaleinstruksen § 30-7. Krav som har samme prioritet, for eksempel et krav på erstatning fastsatt av Domstolen og et krav på erstatning fastsatt av en nasjonal domstol bør prioriteres etter domstidspunktet, jf. påtaleinstruksen § 30-7 annet ledd.

12.6 Erstatning i anledning strafforfølgning

Spørsmålet om erstatning i anledning straffeforfølgning reguleres i artikkel 85, se en nærmere beskrivelse i St.prp. nr. 24 (1999-2000) s. 90. Etter denne bestemmelsen skal erstatning betales av Domstolen, og det vil ikke være aktuelt med gjennomføring av Domstolens avgjørelser om dette i Norge.

13 Økonomiske og administrative konsekvenser

Siden lovforslaget ikke legger opp til at andre enn de organer som i dag behandler begjæringer om bistand i straffesaker eller utlevering fra fremmede stater, skal behandle slike anmodninger fra Domstolen, vil ikke forslaget få noen nevneverdige administrative konsekvenser.

De økonomiske konsekvensene av forslaget vil bero på i hvilken utstrekning Domstolen kommer til å anmode om bistand fra Norge. Departementet antar at det vil dreie seg om et begrenset antall anmodninger, og at de økonomiske konsekvensene av slike anmodninger derfor vil bli beskjedne. I den grad vi mottar domfelte til soning, vil det imidlertid kunne påløpe større kostnader. Det må påregnes at det her vil være tale om en type soningsfanger som vil stille særlige krav, særlig med hensyn til sikkerhet.

14 Forslag til endringer i utleveringsloven

Utleveringsloven §§ 15, 20 og 24 har bestemmelser om anvendelse av tvangsmidler i saker om utlevering eller annen bistand til bruk i straffesak i fremmed stat.

§§ 15 og 20 hjemler bruk av tvangsmidler etter straffeprosessloven kapitler 14, 15 og 16, mens § 24 hjemler bruk av tvangsmidler etter straffeprosessloven kapitler 15, 16 og 17.

Ved lov 5. juni 1992 nr. 52 ble bestemmelser om adgang til å foreta telefonkontroll ved mistanke om narkotikaforbrytelser inntatt i et nytt kapittel 16 a i straffeprosessloven. Dette var tidligere regulert i midlertidig lov om telefonavlytting i narkotikasaker av 17. desember 1976 nr. 99. Ved lov 3. desember 1999 nr. 82 ble kontrolladgangen utvidet til å gjelde alle kommunikasjonsmidler, og adgangen til å foreta kommunikasjonskontroll ble utvidet til også å gjelde i etterforskningen av andre alvorlige forbrytelser.

Ved lov 3. desember 1999 nr. 82 ble det tilføyet et nytt kapittel 16 b i straffeprosessloven om annen avlytting av samtaler ved tekniske hjelpemidler. Ny § 216 l gir hjemmel for å avlytte og gjøre opptak av samtaler med en person dersom det foreligger skjellig grunn til mistanke om en handling eller forsøk på handling som kan medføre frihetsstraff. Forutsetningen for slik avlytting/opptak er at politiet selv deltar i samtalen eller har fått samtykke fra en av samtalepartene.

Ved lov 3. desember 1999 nr. 82 ble bestemmelsen i § 202 a om skjult fjernsynsovervåking flyttet til et nytt kapittel 15 a. Samtidig ble det innført en hjemmel for å benytte teknisk peileutstyr ved etterforskningen av særlige alvorlige forbrytelser.

D e p a r t e m e n t e t foreslår at det gis hjemmel for å anvende også disse tvangsmidlene etter begjæring fra fremmede stater i samme utstrekning som i saker angående lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket.

15 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 1 Lovens virkeområde m v

Første ledd angir lovens hovedvirkeområde. Bestemmelsen kan også sies å angi lovens formål, som er å oppfylle Den internasjonale straffedomstols vedtekter 17. juli 1998 (Roma-vedtektene).

Når loven bruker begrepet «Domstolen» omfatter det alle Domstolens organer, også hovedanklageren.

Annet ledd fastsetter at alle anmodninger fra Domstolen skal framsettes for departementet. Ved ratifikasjon av vedtektene avga Norge en erklæring om at slike anmodninger skulle settes fram for Justisdepartementet. Justisdepartementet vil samarbeide med Utenriksdepartementet og andre aktuelle instanser under behandlingen av anmodningen.

Det overordnede prinsipp, som alle paragrafene må tolkes i lys av, er at loven skal gjøre Norge i stand til å overholde de folkerettslige forpliktelser man påtok seg ved å ratifisere Roma-vedtektene. I lovens *tredje ledd* er det derfor slått fast at anmodninger fra Domstolen skal etterkommes så langt dette følger av Roma-vedtektene.

I den utstrekning det skulle oppstå spørsmål om Domstolens jurisdiksjonsgrunnlag eller andre folkerettslige aspekter som kan påvirke Domstolens myndighet, skal norske myndigheter følge Roma-vedtektenes regler og prosedyrer om disse forhold, herunder blant annet artiklene 11-19 og relevante bestemmelser i del 9. Det vises til kapittel 6.1 for en nærmere gjennomgåelse av disse bestemmelsene.

Til § 2 Overlevering

Første ledd gir norske myndigheter hjemmel til å etterkomme en begjæring om overlevering eller pågrepelse fra Domstolen etter vedtektene artikkel 89 nr.1 jf. artikkel 86.

Annet ledd slår fast at saksbehandlingsreglene i utleveringsloven skal gjelde så langt de passer. Dette innebærer at reglene om hvilke organer som skal behandle en overleverings- eller pågripelsesbegjæring fra Domstolen, skal legges til grunn. Det er likevel fastsatt at begjæringer skal settes frem overfor Justisdepartementet, jf. §1 annet ledd. Det vises for øvrig til kapittel 6.2.2 for en nærmere gjennomgåelse av hvordan disse saksbehandlingsreglene skal anvendes på anmodninger fra Domstolen.

Etter *tredje ledd* kan departementet gi samtykke til transitt av personer som utleveres fra en fremmed stat til Domstolen. Forsvarsdepartementet forutsettes orientert, slik at eventuelle sikkerhetstiltak kan iverksettes. En nærmere beskrivelse av denne bestemmelsen er gitt i kapittel 6.2.4.

Til § 3 Annen bistand

Første ledd slår fast norske myndigheters adgang til å bistå Domstolen i andre tilfeller enn der en person blir begjært pågrepet eller overlevert, jf. vedtektene artikkel 93.

Som ved overlevering har norske myndigheter begrenset adgang til å prøve grunnlaget for bistanden og stille materielle vilkår for bistanden.

Annet ledd er en gjennomføring av artikkel 99 i vedtektene. Henvisningen til norsk lov medfører at all relevant norsk lovgivning kommer til anvendelse så langt den passer, men vil antakelig ha størst betydning ved at straffeprosessloven kommer til anvendelse på alle anmodninger som krever straffeprosessuelle virkemidler. Henvisningen vil også føre til at saksbehandlingsreglene i domstoloven § 46 skal komme til anvendelse når Domstolen anmoder om bistand som krever rettens medvirkning. Videre vil domstolovens regler om forkynning komme til anvendelse på forkynning av dokumenter etter anmodning fra Domstolen.

Etter *tredje ledd* kan Domstolen gis samtykke til blant annet å avhøre i Norge mistenkte og vitner for handlinger som er omfattet av Domstolens myndighetsområde. Det åpnes også for at Domstolen kan foreta andre undersøkelser her i riket. Det er en forutsetning at et slikt samtykke gis fra sak til sak.

Det vises for øvrig til de generelle merknadene i kapittel 6.3.

Til § 4 Bruk av tvangsmidler

Det følger for så vidt av § 3 første og annet ledd at utleveringslovens og straffeprosesslovens regler om bruk av tvangsmidler mot mistenkte kommer til anvendelse på anmodninger fra Domstolen om slik bistand. Departementet har likevel funnet det hensiktsmessig å skille ut bestemmelsen i en egen paragraf, bl. a. for å kunne presisere de unntak som vedtektene krever.

Første ledd gir reglene i utleveringsloven om bruk av tvangsmidler tilsvarende anvendelse.

Utleveringsloven § 24 nr. 3 om å nekte å etterkomme begjæring bl.a. fordi handlingen ikke er straffbar etter norsk lov, kan ikke gjelde overfor anmodninger fra Domstolen.

Utleveringsloven forutsetter at norske myndigheter kan foreta en prøving av tvangsgrunnlaget før det treffes beslutning om bruk av tvangsmidler. I en sak om overlevering til Domstolen vil vedtektene legge begrensninger på nasjonale domstolars kompetanse. I forbindelse med overlevering er det klart fastslått at nasjonale domstoler ikke kan prøve om det foreligger tilstrekkelig mistanke mot personen som anmodes overlevert eller om det er nødvendig å pågripe og fengsle personen, jf. artikkel 59 nr. 4. Denne bestemmelsen gjelder direkte bare for anmodninger om overlevering og anmodninger om pågripelse og fengsling i forbindelse med dette, men departementet antar at en tilsvarende begrensning vil følge av den alminnelige samarbeidsplikten etter artikkel 86. Det følger derfor av første ledd *tredje punktum* at norske myndigheter ikke kan prøve om det foreligger tilstrekkelig mistanke mot personen som det anvendes tvangsmidler mot.

På bakgrunn av bestemmelsen i vedtektene artikkel 59 nr. 4, jf. artikkel 58 nr. 1 bokstav b, er det fastsatt at norske myndigheter heller ikke kan prøve om

vilkårene foreligger for pågrepelse og fengsling etter straffeprosessloven §§ 170 a og 171.

Foreløpig løslatelse etter *annet ledd* kan besluttes i samsvar med vedtektene artikkel 92 nr. 3. Det antas at vilkårene etter denne bestemmelsen tilsvare vurderingen av om det foreligger et uforholdsmessig inngrep etter straffeprosessloven § 170 a. Løslatelse kan også være aktuelt dersom fristen for framsettelse av den formelle anmodningen om overlevering og dokumentene som underbygger denne, ikke er overholdt. Før en person løslates etter denne bestemmelsen, må Domstolen konsulteres.

Det vises for øvrig til kapittel 6.2.3 og 6.3.3.4.

Til § 5 Mistenktes rett til forsvarer

Bestemmelsen er gitt for å oppfylle artiklene 55 nr. 2 bokstav c. Det følger av denne bestemmelsen at mistenkte skal ha rett til å la seg bistå av forsvarer etter eget valg, og til å få oppnevnt offentlig forsvarer når hensyn til en rettferdig rettergang krever det. Av innledningen i nr. 2 følger det at han skal gjøres kjent med disse rettighetene.

Første ledd slår fast prinsippet om at mistenkte har rett til å la seg bistå av forsvarer på ethvert trinn av saken, og at han skal gjøres kjent med dette. Bestemmelsen tilsvare straffeprosessloven § 94 første ledd første og annet punktum.

Annet ledd fastslår når det skal oppnevnes offentlig forsvarer for mistenkte. Denne bestemmelsen gir de alminnelige regler for oppnevning av offentlig forsvarer i utleveringsloven og straffeprosessloven tilsvarende anvendelse.

Det følger for øvrig av henvisningen til norsk lov i § 3, at straffeprosesslovens saksbehandlingsregler skal følges ved oppnevningen.

Det vises for øvrig til kapittel 7.2.

Til § 6 Fornærmedes rett til advokat

Bestemmelsen gir adgang til å oppnevne bistandsadvokat for fornærmede i saker som er til behandling av Domstolen.

Bestemmelsen er i første rekke tenkt brukt når det på anmodning av Domstolen foretas etterforskningsskritt i Norge. Etter vedtektene artikkel 93 nr. 1 bokstav b om bevisopptak vil det bl.a. kunne bli aktuelt med avhør av fornærmede i Norge. Det antas at påkjenningen i forbindelse med vitneforklaringer fra ofre for så alvorlige forbrytelser som de Domstolen skal pådømme er særlig store, og at behovet for bistand derfor ofte vil melde seg.

Bestemmelsen åpner også for at det kan oppnevnes bistandsadvokat til å bistå fornærmede under forhandlingene i Domstolen. I disse tilfellene vil norske myndigheter samrå seg med Domstolen.

Det vises til kapittel 8.5 for en nærmere gjennomgang av bestemmelsen.

Til § 7 Fritak for taushetsplikt ved forklaring og framleggelse av andre bevis for Domstolen

Bestemmelsens *første ledd* fastslår at Kongen kan tillate at en person forklarer seg for Domstolen om forhold som er underlagt taushetsplikt av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmede makter. Bestemmelsen tilsvarer straffeprosessloven § 117, som gir Kongen adgang til å tillate slik vitneførsel for nasjonale domstoler.

Annet ledd fastsetter at taushetsplikt etter annen lovgivning, eller etter instruks, ikke er til hinder for å forklare seg for Domstolen i den grad det foreligger forklaringsplikt for Domstolen. Prosessreglene fastslår at ethvert vitne som møter for Domstolen har forklaringsplikt i utgangspunktet. Prosessregel 73 gir imidlertid Domstolen plikt eller rett til å frita fra forklaringsplikt i en rekke tilfeller. Det må derfor antas at forklaringsplikten i praksis vil samsvare med forklaringsplikten for norske domstoler. Ved at norske taushetspliktsregler ikke gjelder når Domstolen pålegger forklaringsplikt, vil vitner som møter for Domstolen kunne forholde seg til Domstolens avgjørelse av dette uten å være redd for å bryte sin taushetsplikt.

Unntaket fra taushetsplikt vil gjelde både for forhold som man ikke har anledning til å forklare seg om for norske domstoler, jf. f.eks. straffeprosessloven § 119, og for andre forhold som er underlagt taushetsplikt i medhold av lov eller instruks.

Tredje ledd fastslår at unntaket for taushetsplikt også gjelder når Domstolen krever framlagt dokumentbevis eller andre bevis som inneholder denne type opplysninger. Det kreves mao. vedtak av Kongen i statsråd for å utlevere dokumenter som inneholder opplysninger som holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat, mens dokumenter som inneholder opplysninger som er underlagt taushetsplikt på annet grunnlag skal framlegges for Domstolen, dersom Domstolen krever at disse opplysningene skal framlegges.

Det vises for øvrig til kapittel 8.3.

Til § 8 Anonym vitneførsel

Det er ved lov 28. juli 2000 nr. 73 vedtatt bestemmelser i straffeprosessloven om anonym vitneførsel for retten og for politiet. Da forbrytelsene som faller inn under Domstolens anvendelsesområde ofte kan være svært grove, og det ofte vil være fare for represalier mot vitner, fastsetter § 7 at reglene om anonym vitneførsel får tilsvarende anvendelse ved rettslig avhør eller politiavhør som foretas i Norge. Betingelsen for å anvende anonym vitneførsel er at Domstolen har godtatt dette.

Det vises til kapittel 8.4 for en nærmere redegjørelse av dette spørsmålet.

Til § 9 Rettskraftsvirkninger

Bestemmelsen slår fast at en avgjørelse som er truffet av Domstolen, har negativ rettskraftvirkning i Norge, og tilsvarer artikkel 20 nr. 2 i vedtektene. Prinsippet gjelder både ved dømmende og frifinnende avgjørelser. Ved å knytte spørsmålet om rettskraft til «handlinger», vil det ikke være anledning til å reise straffesak i Norge for andre sider ved handlingen enn den personen er

dømt eller frifunnet for av Domstolen. Det vises for øvrig til de generelle merknader i kapittel 5.4.

Til § 10 Fullbyrding av frihetsstraff i Norge

Bestemmelsen slår fast at norske myndigheter kan bistå Domstolen med fullbyrdelse av idømt fengsels- eller bøtestraff.

Bestemmelsen relaterer seg til vedtektene artikkel 103 nr. 1 som i bokstav a bestemmer at fullbyrding av idømt fengselsstraff skal skje i en stat utpekt av Domstolen fra en liste over stater som har sagt seg villig til å ta imot personer til soning. For nærmere redegjørelse for de utfyllende vedtektsbestemmelsene, se de generelle merknadene kapittel 12.1. Det er ikke tatt stilling til i hvilken utstrekning Norge bør si seg villig til å ta imot personer til soning, men bestemmelsen sikrer en åpning for slik overføring av domfelte. Bestemmelsen gir i seg selv den nødvendige hjemmel for fullbyrdelse av straffedommer her i riket, og det er derfor ikke tatt inn en henvisning til lov av 20. juni 1991 nr. 67 om overføring av tiltalte, slik 1994-loven § 6 har.

Til § 11 Fullbyrding av andre rettsfølger i Norge

Bestemmelsen fastslår at bøter, inndragning og erstatning til fornærmede skal kunne fullbyrdes i Norge. Bestemmelsen er en oppfølging av artikkel 109 og artikkel 75 nr. 5. Det foreslås at reglene om fullbyrding i straffeprosessloven §§ 456 og 457, jf. påtaleinstruksen kapittel 30, får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

Bestemmelsene gjelder bare så langt de passer. Det vil for eksempel ikke være aktuelt å la bestemmelsen i § 456 fjerde ledd om soning av subsidier fengselsstraff komme til anvendelse, da en slik forlengelse av fengselsstraffen skal fastsettes av Domstolen først når det er klart at den domfelte ikke har betalt boten pga. manglende betalingsvilje.

Fullbyrding av krav som ikke består av penger, f.eks. et krav på inndragning av en gjenstand som stammer fra den aktuelle forbrytelsen, vil skje etter de alminnelige reglene i tvangfullbyrdelesloven.

Det vises for øvrig til kapittel 12.3 til 12.6 for en nærmere redegjørelse for disse spørsmålene.

Til § 12 Straff for forbrytelser mot Domstolen m.v.

Bestemmelsen er gitt for å oppfylle Norges plikt etter vedtektene artikkel 70 nr. 4 til å sørge for nødvendige nasjonale regler som kriminaliserer handlinger som nevnt i artikkel 70 nr. 1. Disse handlingene omfatter bl. a. forsettlig å avgi falsk forklaring, å fremlegge falsk bevis, å forlede eller bestikke vitner eller forhindre at disse møter eller vitner, samt det å ødelegge eller forfalske bevis. Videre kan det idømmes straff for ulike former for utilbørlig opptreden overfor Domstolens tjenestemenn.

Under kapittel 10 i de alminnelige motivene er det gjort rede for bakgrunnen for disse henvisningsbestemmelsene.

Paragrafens *første ledd* omhandler straff for falsk forklaring. Lovteknisk bygger paragrafen på formuleringen i 1994-loven § 7. I bestemmelsen vises

det til straffeloven §§ 163-167 om falsk forklaring. Disse bestemmelsene skal gjelde tilsvarende i forhold til forklaringer avgitt til Domstolen.

Annet ledd gir straffeloven §§ 127, 128, 132 og 132 a tilsvarende anvendelse når disse forbrytelsene begås mot Domstolen eller dens aktører.

Straffelovens bestemmelser om straff for den som mottar bestikkelser foreslås gitt tilsvarende anvendelse for Domstolens dommere og andre ansatte, jf. *tredje ledd*. I denne sammenheng er det viktig å merke seg at Domstolens dommere og ansatte vil ha immunitet, jf. en nærmere beskrivelse av dette i kapittel 9. Strafforfølgning etter disse bestemmelsene i Norge vil dermed bare være aktuelt dersom Domstolen gir avkall på immuniteten.

Forbrytelsene som nevnt ovenfor vil ofte være begått i utlandet. I *fjerde ledd* det derfor presisert at handlingene kan straffes også når de er begått i utlandet av norsk statsborger.

Til § 13 Strafforfølgning her i riket

Straffeloven § 13 første ledd fastslår at Kongen må samtykke til at det reises tiltale mot utlendinger for forbrytelser begått i utlandet. § 13 gjør unntak fra dette, ved å bestemme at straffeloven § 13 første ledd ikke gjelder når strafforfølgning av handlinger som er omfattet av Domstolens myndighetsområde, igangsettes av norske myndigheter. Bestemmelsen er gitt for å gjøre det lettere å reise tiltale mot utlendinger som er mistenkt for denne type alvorlige forbrytelser, og er godt i samsvar med vedtektenes system, særlig komplementaritetsprinsippet. Konsekvensen av bestemmelsen er at norsk påtalemyndighet kan ta ut tiltale i disse sakene, uten at det er nødvendig at Kongen i statsråd fatter vedtak om dette.

Til § 14 Forskrifter

Departementet foreslår en forskriftshjemmel. Vedtektene er ikke uttømmende når det gjelder hvilke former for rettshjelp det kan bli aktuelt å gi. Det kan vise seg hensiktsmessig å utarbeide nærmere forskrifter for å etterkomme Domstolens anmodninger. Videre vil det kunne bli nødvendig å fastsette enkelte utfyllende regler etter vedtakelsen av Domstolens prosessregler. Det kan derfor ikke utelukkes at det på et senere tidspunkt blir nødvendig å gi utfyllende bestemmelser ved forskrifter.

Til § 15 Ikrafttredelse

Da det på det nåværende tidspunktet er usikkert når vedtektene vil tre i kraft, foreslår departementet at loven trer i kraft fra den tid Roma-vedtektene trer i kraft for Norge.

Til § 16 Endringer i andre lover

Endringene i utleveringsloven medfører at det blir anledning til å benytte de samme tvangsmidler når norske myndigheter bistår fremmede myndigheter, som når saken bare har tilknytning til Norge. Denne endringen vil føre til at disse tvangsmidlene også vil kunne benyttes når norske myndigheter bistår Domstolen.

Justis- og politidepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om gjennomføring i norsk rett av Den internasjonale straffedomstols vedtekter 17. juli 1998 (Roma-vedtektene).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om gjennomføring i norsk rett av Den internasjonale straffedomstols vedtekter 17. juli 1998 (Roma-vedtektene) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om gjennomføring i norsk rett av Den internasjonale straffedomstols vedtekter 17. juli 1998 (Roma-vedtektene)

§ 1 Lovens virkeområde m.v.

Anmodninger om overlevering og andre former for bistand satt fram av Den internasjonale straffedomstol (Domstolen) i samsvar med Domstolens vedtekter 17. juli 1998 (Roma-vedtektene), behandles i samsvar med bestemmelsene i denne loven.

Slike anmodninger skal settes frem for departementet.

Anmodninger fra Domstolen skal etterkommes så langt dette følger av Roma-vedtektene.

§ 2 Overlevering

Etter anmodning fra Domstolen kan en person som er mistenkt, tiltalt eller domfelt for en forbrytelse som er omfattet av Domstolens myndighetsområde og som oppholder seg her i riket, overleveres til Domstolen.

Ved behandling av anmodningen om overlevering gjelder reglene i lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere kapittel II så langt de passer.

Departementet kan samtykke til at en person som overleveres fra en fremmed stat til Domstolen, føres over norsk område.

§ 3 Annen bistand

Norske domstoler og andre myndigheter kan etter anmodning gi Domstolen slik bistand som nevnt i Roma-vedtektene artikkel 93.

Anmodningen behandles og gjennomføres i samsvar med norsk lov så langt den passer. Har Domstolen anmodet om at en særlig framgangsmåte benyttes, skal dette etterkommes hvis framgangsmåten ikke er forbudt etter norsk lov.

Departementet kan etter anmodning gi Domstolen adgang til å avhøre vitner og foreta andre undersøkelser her i riket.

§ 4 Bruk av tvangsmidler

Etter anmodning fra Domstolen kan det benyttes tvangsmidler. Reglene i lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m v §§ 15, 20 og 24 gjelder tilsvarende så langt de passer. Dersom det er et vilkår for å benytte tvangsmidlet at det foreligger skjellig grunn til mistanke om en straffbar handling, skal Domstolens vurdering av dette legges til grunn. En person kan pågripes og

fengsles etter begjæring fra Domstolen, selv om vilkårene i straffeprosessloven §§ 170 a og 171 ikke er oppfylt.

En person som er pågrepet, har rett til å begjære foreløpig løslatelse i påvente av overlevering. Vedkommende kan foreløpig løslates dersom Roma-vedtektenes vilkår for dette foreligger. Før retten løslater vedkommende, skal Domstolen underrettes og gis anledning til å uttale seg.

§ 5 Mistenktes rett til forsvarer

En person som er mistenkt eller tiltalt for handlinger som er omfattet av Domstolens myndighetsområde, har rett til å la seg bistå av forsvarer etter eget valg på ethvert trinn av saken. Dette skal vedkommende gjøres kjent med før første avhør tar til.

Dersom Domstolen har anmodet om overlevering eller annen bistand fra norske myndigheter, skal det oppnevnes offentlig forsvarer for vedkommende i samme utstrekning som etter utleveringsloven §§ 16 første ledd første punktum og § 20, og straffeprosessloven §§ 97, 98, 100 andre ledd og 100 a.

§ 6 Fornærmedes rett til advokat

Fornærmede i saker som er til behandling i Domstolen, kan på begjæring få oppnevnt advokat hvis det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred og det anses å være behov for advokat. Reglene i straffeprosessloven kapittel 9 a gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 7 Fritak fra taushetsplikt ved forklaring og framleggelse av andre bevis for Domstolen.

Kongen kan gi tillatelse til at Domstolen kan ta imot forklaring om noe som holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat.

Taushetsplikt etter annen lovgivning eller instruks er ikke til hinder for at en person forklarer seg for Domstolen, i den utstrekning Domstolen pålegger dette.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder tilsvarende for utlevering av dokumenter eller andre ting som inneholder taushetsbelagte opplysninger.

§ 8 Anonym vitneførsel

Etter anmodning eller samtykke fra Domstolen kan retten bestemme anonym vitneførsel for retten eller for politiet i samme utstrekning som i saker om lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket. Straffeprosessloven §§ 130 a og 234 a gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 9 Rettskraftsvirkninger

Det kan ikke reises straffesak eller avsies straffedom her i riket for en handling som vedkommende er dømt eller frifunnet for av Domstolen.

§ 10 Fullbyrding av frihetsstraff i Norge

Departementet kan samtykke i at frihetsstraff som er idømt av Domstolen fullbyrdes i Norge, og anmode påtalemyndigheten om å iverksette fullbyrdingen. Fullbyrdingen gjennomføres i samsvar med bestemmelsene i Roma-vedtektene del 10 og de vilkår departementet har satt for å motta domfelte til soning.

§ 11 Fullbyrding av andre rettsfølger i Norge

Bøtestraff som er idømt av Domstolen kan fullbyrdes i Norge. Det samme gjelder krav om inndragning og erstatning til fornærmede som er idømt av Domstolen. For inndragning av pengekrav gjelder straffeprosessloven §§ 456 og 457 tilsvarende så langt de passer.

§ 12 Straff for forbrytelser mot Domstolen m.v.

For straffansvar for falsk forklaring for Domstolen gjelder straffeloven §§ 163 til 167 tilsvarende.

For straffansvar for forbrytelser mot Domstolens tjenestemenn gjelder straffeloven §§ 127, 128, 132 og 132 a tilsvarende.

Straffeloven §§ 112-114 gjelder tilsvarende for Domstolens dommere og andre ansatte ved Domstolen.

Denne paragraf kommer også til anvendelse på handlinger som er foretatt i utlandet av norsk statsborger.

§ 13 Strafforfølgning her i riket

Straffeloven § 13 første ledd gjelder ikke for strafforfølgning her i riket av handlinger som omfattes av Domstolens myndighetsområde.

§ 14 Forskrifter

Kongen kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne loven.

§ 15 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Roma-vedtektene trer i kraft for Norge.

§ 16 Endringer i andre lover

I lov 13 juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m.v. gjøres følgende endringer:

§ 15 nr. 1 første punktum skal lyde:

Til fremme av undersøkelsen og for å sikre utlevering kan de tvangsmidler som er nevnt i straffeprosessloven kapitler 14, 15, 15 a, 16, 16 a og 16 benyttes i samme utstrekning som i saker angående lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket.

§ 20 nr. 1 første punktum skal lyde:

Når en person i fremmed stat er siktet, tiltalt eller domfelt for en straffbar handling som kan begrunne utlevering etter denne lov, kan tvangsmidler etter straffeprosessloven kapitler 14, 15, *15 a*, 16, *16 a og 16 b* anvendes overfor ham i samme utstrekning som i saker angående lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket, såframt kompetent myndighet i den fremmede stat ber om det før utleveringsbegjæring er framsatt.

§ 24 nr. 1 skal lyde:

Til bruk for straffesak i fremmed stat kan det på begjæring bestemmes at tvangsmidler som nevnt i straffeprosessloven kapitler 15, *15 a*, 16, *16 a og 16 b og 17* skal kunne anvendes på samme måte som i saker om lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket.

Vedlegg 1

Rome Statute of The International Criminal Court of 17 July 1998

Preamble

The States Parties to this Statute,

Conscious that all peoples are united by common bonds, their cultures pieced together in a shared heritage, and concerned that this delicate mosaic may be shattered at any time,

Mindful that during this century millions of children, women and men have been victims of unimaginable atrocities that deeply shock the conscience of humanity,

Recognizing that such grave crimes threaten the peace, security and well-being of the world,

Affirming that the most serious crimes of concern to the international community as a whole must not go unpunished and that their effective prosecution must be ensured by taking measures at the national level and by enhancing international cooperation,

Determined to put an end to impunity for the perpetrators of these crimes and thus to contribute to the prevention of such crimes,

Recalling that it is the duty of every State to exercise its criminal jurisdiction over those responsible for international crimes,

Reaffirming the Purposes and Principles of the Charter of the United Nations, and in particular that all States shall refrain from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any State, or in any other manner inconsistent with the Purposes of the United Nations,

Emphasizing in this connection that nothing in this Statute shall be taken as authorizing any State Party to intervene in an armed conflict or in the internal affairs of any State,

Determined to these ends and for the sake of present and future generations, to establish an independent permanent International Criminal Court in relationship with the United Nations system, with jurisdiction over the most serious crimes of concern to the international community as a whole,

Emphasizing that the International Criminal Court established under this Statute shall be complementary to national criminal jurisdictions,

Resolved to guarantee lasting respect for and the enforcement of international justice,

Have agreed as follows:

Part 1. Establishment of the court**Article 1****The Court**

An International Criminal Court («the Court») is hereby established. It shall be a permanent institution and shall have the power to exercise its jurisdiction over persons for the most serious crimes of international concern, as referred

to in this Statute, and shall be complementary to national criminal jurisdictions. The jurisdiction and functioning of the Court shall be governed by the provisions of this Statute.

Article 2

Relationship of the Court with the United Nations

The Court shall be brought into relationship with the United Nations through an agreement to be approved by the Assembly of States Parties to this Statute and thereafter concluded by the President of the Court on its behalf.

Article 3

Seat of the Court

1. The seat of the Court shall be established at The Hague in the Netherlands («the host State»).

2. The Court shall enter into a headquarters agreement with the host State, to be approved by the Assembly of States Parties and thereafter concluded by the President of the Court on its behalf.

3. The Court may sit elsewhere, whenever it considers it desirable, as provided in this Statute.

Article 4

Legal status and powers of the Court

1. The Court shall have international legal personality. It shall also have such legal capacity as may be necessary for the exercise of its functions and the fulfilment of its purposes.

2. The Court may exercise its functions and powers, as provided in this Statute, on the territory of any State Party and, by special agreement, on the territory of any other State.

Part 2. Jurisdiction, admissibility and applicable law

Article 5

Crimes within the jurisdiction of the Court

1. The jurisdiction of the Court shall be limited to the most serious crimes of concern to the international community as a whole. The Court has jurisdiction in accordance with this Statute with respect to the following crimes:

- a) The crime of genocide;
- b) Crimes against humanity;
- c) War crimes;
- d) The crime of aggression.

2. The Court shall exercise jurisdiction over the crime of aggression once a provision is adopted in accordance with articles 121 and 123 defining the crime and setting out the conditions under which the Court shall exercise jurisdiction.

tion with respect to this crime. Such a provision shall be consistent with the relevant provisions of the Charter of the United Nations.

Article 6

Genocide

For the purpose of this Statute, «genocide» means any of the following acts committed with intent to destroy, in whole or in part, a national, ethnical, racial or religious group, as such:

- a) Killing members of the group;
- b) Causing serious bodily or mental harm to members of the group;
- c) Deliberately inflicting on the group conditions of life calculated to bring about its physical destruction in whole or in part;
- d) Imposing measures intended to prevent births within the group;
- e) Forcibly transferring children of the group to another group.

Article 7

Crimes against humanity

1. For the purpose of this Statute, «crime against humanity» means any of the following acts when committed as part of a widespread or systematic attack directed against any civilian population, with knowledge of the attack:

- a) Murder;
- b) Extermination;
- c) Enslavement;
- d) Deportation or forcible transfer of population;
- e) Imprisonment or other severe deprivation of physical liberty in violation of fundamental rules of international law;
- f) Torture;
- g) Rape, sexual slavery, enforced prostitution, forced pregnancy, enforced sterilization, or any other form of sexual violence of comparable gravity;
- h) Persecution against any identifiable group or collectivity on political, racial, national, ethnic, cultural, religious, gender as defined in paragraph 3, or other grounds that are universally recognized as impermissible under international law, in connection with any act referred to in this paragraph or any crime within the jurisdiction of the Court;
- i) Enforced disappearance of persons;
- j) The crime of apartheid;
- k) Other inhumane acts of a similar character intentionally causing great suffering, or serious injury to body or to mental or physical health.

2. For the purpose of paragraph 1:

- a) «Attack directed against any civilian population» means a course of conduct involving the multiple commission of acts referred to in paragraph 1 against any civilian population, pursuant to or in furtherance of a State or organizational policy to commit such attack;
- b) «Extermination» includes the intentional infliction of conditions of life, *inter alia* the deprivation of access to food and medicine, calculated to bring about the destruction of part of a population;
- c) «Enslavement» means the exercise of any or all of the powers attaching to the right of ownership over a person and includes the exercise of such

- power in the course of trafficking in persons, in particular women and children;
- d) «Deportation or forcible transfer of population» means forced displacement of the persons concerned by expulsion or other coercive acts from the area in which they are lawfully present, without grounds permitted under international law;
 - e) «Torture» means the intentional infliction of severe pain or suffering, whether physical or mental, upon a person in the custody or under the control of the accused; except that torture shall not include pain or suffering arising only from, inherent in or incidental to, lawful sanctions;
 - f) «Forced pregnancy» means the unlawful confinement of a woman forcibly made pregnant, with the intent of affecting the ethnic composition of any population or carrying out other grave violations of international law. This definition shall not in any way be interpreted as affecting national laws relating to pregnancy;
 - g) «Persecution» means the intentional and severe deprivation of fundamental rights contrary to international law by reason of the identity of the group or collectivity;
 - h) «The crime of apartheid» means inhumane acts of a character similar to those referred to in paragraph 1, committed in the context of an institutionalized regime of systematic oppression and domination by one racial group over any other racial group or groups and committed with the intention of maintaining that regime;
 - i) «Enforced disappearance of persons» means the arrest, detention or abduction of persons by, or with the authorization, support or acquiescence of, a State or a political organization, followed by a refusal to acknowledge that deprivation of freedom or to give information on the fate or whereabouts of those persons, with the intention of removing them from the protection of the law for a prolonged period of time.

3. For the purpose of this Statute, it is understood that the term «gender» refers to the two sexes, male and female, within the context of society. The term «gender» does not indicate any meaning different from the above.

Article 8

War crimes

1. The Court shall have jurisdiction in respect of war crimes in particular when committed as part of a plan or policy or as part of a large-scale commission of such crimes.

2. For the purpose of this Statute, «war crimes» means:

- a) Grave breaches of the Geneva Conventions of 12 August 1949, namely, any of the following acts against persons or property protected under the provisions of the relevant Geneva Convention:
 - i. Wilful killing;
 - ii. Torture or inhuman treatment, including biological experiments;
 - iii. Wilfully causing great suffering, or serious injury to body or health;
 - iv. Extensive destruction and appropriation of property, not justified by military necessity and carried out unlawfully and wantonly;
 - v. Compelling a prisoner of war or other protected person to serve in the forces of a hostile Power;

- vi. Wilfully depriving a prisoner of war or other protected person of the rights of fair and regular trial;
 - vii. Unlawful deportation or transfer or unlawful confinement;
 - viii. Taking of hostages.
- b) Other serious violations of the laws and customs applicable in international armed conflict, within the established framework of international law, namely, any of the following acts:
- i. Intentionally directing attacks against the civilian population as such or against individual civilians not taking direct part in hostilities;
 - ii. Intentionally directing attacks against civilian objects, that is, objects which are not military objectives;
 - iii. Intentionally directing attacks against personnel, installations, material, units or vehicles involved in a humanitarian assistance or peace-keeping mission in accordance with the Charter of the United Nations, as long as they are entitled to the protection given to civilians or civilian objects under the international law of armed conflict;
 - iv. Intentionally launching an attack in the knowledge that such attack will cause incidental loss of life or injury to civilians or damage to civilian objects or widespread, long-term and severe damage to the natural environment which would be clearly excessive in relation to the concrete and direct overall military advantage anticipated;
 - v. Attacking or bombarding, by whatever means, towns, villages, dwellings or buildings which are undefended and which are not military objectives;
 - vi. Killing or wounding a combatant who, having laid down his arms or having no longer means of defence, has surrendered at discretion;
 - vii. Making improper use of a flag of truce, of the flag or of the military insignia and uniform of the enemy or of the United Nations, as well as of the distinctive emblems of the Geneva Conventions, resulting in death or serious personal injury;
 - viii. The transfer, directly or indirectly, by the Occupying Power of parts of its own civilian population into the territory it occupies, or the deportation or transfer of all or parts of the population of the occupied territory within or outside this territory;
 - ix. Intentionally directing attacks against buildings dedicated to religion, education, art, science or charitable purposes, historic monuments, hospitals and places where the sick and wounded are collected, provided they are not military objectives;
 - x. Subjecting persons who are in the power of an adverse party to physical mutilation or to medical or scientific experiments of any kind which are neither justified by the medical, dental or hospital treatment of the person concerned nor carried out in his or her interest, and which cause death to or seriously endanger the health of such person or persons;
 - xi. Killing or wounding treacherously individuals belonging to the hostile nation or army;
 - xii. Declaring that no quarter will be given;
 - xiii. Destroying or seizing the enemy's property unless such destruction or seizure be imperatively demanded by the necessities of war;
 - xiv. Declaring abolished, suspended or inadmissible in a court of law the rights and actions of the nationals of the hostile party;

- xv. Compelling the nationals of the hostile party to take part in the operations of war directed against their own country, even if they were in the belligerent's service before the commencement of the war;
 - xvi. Pillaging a town or place, even when taken by assault;
 - xvii. Employing poison or poisoned weapons;
 - xviii. Employing asphyxiating, poisonous or other gases, and all analogous liquids, materials or devices;
 - xix. Employing bullets which expand or flatten easily in the human body, such as bullets with a hard envelope which does not entirely cover the core or is pierced with incisions;
 - xx. Employing weapons, projectiles and material and methods of warfare which are of a nature to cause superfluous injury or unnecessary suffering or which are inherently indiscriminate in violation of the international law of armed conflict, provided that such weapons, projectiles and material and methods of warfare are the subject of a comprehensive prohibition and are included in an annex to this Statute, by an amendment in accordance with the relevant provisions set forth in articles 121 and 123;
 - xxi. Committing outrages upon personal dignity, in particular humiliating and degrading treatment;
 - xxii. Committing rape, sexual slavery, enforced prostitution, forced pregnancy, as defined in article 7, paragraph 2 (f), enforced sterilization, or any other form of sexual violence also constituting a grave breach of the Geneva Conventions;
 - xxiii. Utilizing the presence of a civilian or other protected person to render certain points, areas or military forces immune from military operations;
 - xxiv. Intentionally directing attacks against buildings, material, medical units and transport, and personnel using the distinctive emblems of the Geneva Conventions in conformity with international law;
 - xxv. Intentionally using starvation of civilians as a method of warfare by depriving them of objects indispensable to their survival, including wilfully impeding relief supplies as provided for under the Geneva Conventions;
 - xxvi. Conscripting or enlisting children under the age of fifteen years into the national armed forces or using them to participate actively in hostilities.
- c) In the case of an armed conflict not of an international character, serious violations of article 3 common to the four Geneva Conventions of 12 August 1949, namely, any of the following acts committed against persons taking no active part in the hostilities, including members of armed forces who have laid down their arms and those placed *hors de combat* by sickness, wounds, detention or any other cause:
- i. Violence to life and person, in particular murder of all kinds, mutilation, cruel treatment and torture;
 - ii. Committing outrages upon personal dignity, in particular humiliating and degrading treatment;
 - iii. Taking of hostages;
 - iv. The passing of sentences and the carrying out of executions without previous judgement pronounced by a regularly constituted court, affording all judicial guarantees which are generally recognized as

indispensable.

- d) Paragraph 2 (c) applies to armed conflicts not of an international character and thus does not apply to situations of internal disturbances and tensions, such as riots, isolated and sporadic acts of violence or other acts of a similar nature.
- e) Other serious violations of the laws and customs applicable in armed conflicts not of an international character, within the established framework of international law, namely, any of the following acts:
 - i. Intentionally directing attacks against the civilian population as such or against individual civilians not taking direct part in hostilities;
 - ii. Intentionally directing attacks against buildings, material, medical units and transport, and personnel using the distinctive emblems of the Geneva Conventions in conformity with international law;
 - iii. Intentionally directing attacks against personnel, installations, material, units or vehicles involved in a humanitarian assistance or peace-keeping mission in accordance with the Charter of the United Nations, as long as they are entitled to the protection given to civilians or civilian objects under the international law of armed conflict;
 - iv. Intentionally directing attacks against buildings dedicated to religion, education, art, science or charitable purposes, historic monuments, hospitals and places where the sick and wounded are collected, provided they are not military objectives;
 - v. Pillaging a town or place, even when taken by assault;
 - vi. Committing rape, sexual slavery, enforced prostitution, forced pregnancy, as defined in article 7, paragraph 2 (f), enforced sterilization, and any other form of sexual violence also constituting a serious violation of article 3 common to the four Geneva Conventions;
 - vii. Conscripting or enlisting children under the age of fifteen years into armed forces or groups or using them to participate actively in hostilities;
 - viii. Ordering the displacement of the civilian population for reasons related to the conflict, unless the security of the civilians involved or imperative military reasons so demand;
 - ix. Killing or wounding treacherously a combatant adversary;
 - x. Declaring that no quarter will be given;
 - xi. Subjecting persons who are in the power of another party to the conflict to physical mutilation or to medical or scientific experiments of any kind which are neither justified by the medical, dental or hospital treatment of the person concerned nor carried out in his or her interest, and which cause death to or seriously endanger the health of such person or persons;
 - xii. Destroying or seizing the property of an adversary unless such destruction or seizure be imperatively demanded by the necessities of the conflict;
- f) Paragraph 2 (e) applies to armed conflicts not of an international character and thus does not apply to situations of internal disturbances and tensions, such as riots, isolated and sporadic acts of violence or other acts of a similar nature. It applies to armed conflicts that take place in the territory of a State when there is protracted armed conflict between governmental authorities and organized armed groups or between such groups.

3. Nothing in paragraph 2 (c) and (e) shall affect the responsibility of a Government to maintain or re-establish law and order in the State or to defend the unity and territorial integrity of the State, by all legitimate means.

Article 9

Elements of Crimes

1. Elements of Crimes shall assist the Court in the interpretation and application of articles 6, 7 and 8. They shall be adopted by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.

2. Amendments to the Elements of Crimes may be proposed by:

- a) Any State Party;
- b) The judges acting by an absolute majority;
- c) The Prosecutor.

Such amendments shall be adopted by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.

3. The Elements of Crimes and amendments thereto shall be consistent with this Statute.

Article 10

Nothing in this Part shall be interpreted as limiting or prejudicing in any way existing or developing rules of international law for purposes other than this Statute.

Article 11

Jurisdiction ratione temporis

1. The Court has jurisdiction only with respect to crimes committed after the entry into force of this Statute.

2. If a State becomes a Party to this Statute after its entry into force, the Court may exercise its jurisdiction only with respect to crimes committed after the entry into force of this Statute for that State, unless that State has made a declaration under article 12, paragraph 3.

Article 12

Preconditions to the exercise of jurisdiction

1. A State which becomes a Party to this Statute thereby accepts the jurisdiction of the Court with respect to the crimes referred to in article 5.

2. In the case of article 13, paragraph (a) or (c), the Court may exercise its jurisdiction if one or more of the following States are Parties to this Statute or have accepted the jurisdiction of the Court in accordance with paragraph 3:

- a) The State on the territory of which the conduct in question occurred or, if the crime was committed on board a vessel or aircraft, the state of registration of that vessel or aircraft;
- b) The State of which the person accused of the crime is a national.

3. If the acceptance of a State which is not a Party to this Statute is required under paragraph 2, that State may, by declaration lodged with the Registrar, accept the exercise of jurisdiction by the Court with respect to the crime in question. The accepting State shall cooperate with the Court without any delay or exception in accordance with Part 9.

Article 13

Exercise of jurisdiction

The Court may exercise its jurisdiction with respect to a crime referred to in article 5 in accordance with the provisions of this Statute if:

- a) A situation in which one or more of such crimes appears to have been committed is referred to the Prosecutor by a State Party in accordance with article 14;
- b) A situation in which one or more of such crimes appears to have been committed is referred to the Prosecutor by the Security Council acting under Chapter VII of the Charter of the United Nations; or
- c) The Prosecutor has initiated an investigation in respect of such a crime in accordance with article 15.

Article 14

Referral of a situation by a State Party

1. A State Party may refer to the Prosecutor a situation in which one or more crimes within the jurisdiction of the Court appear to have been committed requesting the Prosecutor to investigate the situation for the purpose of determining whether one or more specific persons should be charged with the commission of such crimes.

2. As far as possible, a referral shall specify the relevant circumstances and be accompanied by such supporting documentation as is available to the State referring the situation.

Article 15

Prosecutor

1. The Prosecutor may initiate investigations *proprio motu* on the basis of information on crimes within the jurisdiction of the Court.

2. The Prosecutor shall analyse the seriousness of the information received. For this purpose, he or she may seek additional information from States, organs of the United Nations, intergovernmental or non-governmental organizations, or other reliable sources that he or she deems appropriate, and may receive written or oral testimony at the seat of the Court.

3. If the Prosecutor concludes that there is a reasonable basis to proceed with an investigation, he or she shall submit to the Pre-Trial Chamber a request for authorization of an investigation, together with any supporting material collected. Victims may make representations to the Pre-Trial Chamber, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

4. If the Pre-Trial Chamber, upon examination of the request and the supporting material, considers that there is a reasonable basis to proceed with an

investigation, and that the case appears to fall within the jurisdiction of the Court, it shall authorize the commencement of the investigation, without prejudice to subsequent determinations by the Court with regard to the jurisdiction and admissibility of a case.

5. The refusal of the Pre-Trial Chamber to authorize the investigation shall not preclude the presentation of a subsequent request by the Prosecutor based on new facts or evidence regarding the same situation.

6. If, after the preliminary examination referred to in paragraphs 1 and 2, the Prosecutor concludes that the information provided does not constitute a reasonable basis for an investigation, he or she shall inform those who provided the information. This shall not preclude the Prosecutor from considering further information submitted to him or her regarding the same situation in the light of new facts or evidence.

Article 16

Deferral of investigation or prosecution

No investigation or prosecution may be commenced or proceeded with under this Statute for a period of 12 months after the Security Council, in a resolution adopted under Chapter VII of the Charter of the United Nations, has requested the Court to that effect; that request may be renewed by the Council under the same conditions.

Article 17

Issues of admissibility

1. Having regard to paragraph 10 of the Preamble and article 1, the Court shall determine that a case is inadmissible where:

- a) The case is being investigated or prosecuted by a State which has jurisdiction over it, unless the State is unwilling or unable genuinely to carry out the investigation or prosecution;
- b) The case has been investigated by a State which has jurisdiction over it and the State has decided not to prosecute the person concerned, unless the decision resulted from the unwillingness or inability of the State genuinely to prosecute;
- c) The person concerned has already been tried for conduct which is the subject of the complaint, and a trial by the Court is not permitted under article 20, paragraph 3;
- d) The case is not of sufficient gravity to justify further action by the Court.

2. In order to determine unwillingness in a particular case, the Court shall consider, having regard to the principles of due process recognized by international law, whether one or more of the following exist, as applicable:

- a) The proceedings were or are being undertaken or the national decision was made for the purpose of shielding the person concerned from criminal responsibility for crimes within the jurisdiction of the Court referred to in article 5;
- b) There has been an unjustified delay in the proceedings which in the circumstances is inconsistent with an intent to bring the person concerned to justice;

- c) The proceedings were not or are not being conducted independently or impartially, and they were or are being conducted in a manner which, in the circumstances, is inconsistent with an intent to bring the person concerned to justice.

3. In order to determine inability in a particular case, the Court shall consider whether, due to a total or substantial collapse or unavailability of its national judicial system, the State is unable to obtain the accused or the necessary evidence and testimony or otherwise unable to carry out its proceedings.

Article 18

Preliminary rulings regarding admissibility

1. When a situation has been referred to the Court pursuant to article 13 (a) and the Prosecutor has determined that there would be a reasonable basis to commence an investigation, or the Prosecutor initiates an investigation pursuant to articles 13 (c) and 15, the Prosecutor shall notify all States Parties and those States which, taking into account the information available, would normally exercise jurisdiction over the crimes concerned. The Prosecutor may notify such States on a confidential basis and, where the Prosecutor believes it necessary to protect persons, prevent destruction of evidence or prevent the absconding of persons, may limit the scope of the information provided to States.

2. Within one month of receipt of that notification, a State may inform the Court that it is investigating or has investigated its nationals or others within its jurisdiction with respect to criminal acts which may constitute crimes referred to in article 5 and which relate to the information provided in the notification to States. At the request of that State, the Prosecutor shall defer to the State's investigation of those persons unless the Pre-Trial Chamber, on the application of the Prosecutor, decides to authorize the investigation.

3. The Prosecutor's deferral to a State's investigation shall be open to review by the Prosecutor six months after the date of deferral or at any time when there has been a significant change of circumstances based on the State's unwillingness or inability genuinely to carry out the investigation.

4. The State concerned or the Prosecutor may appeal to the Appeals Chamber against a ruling of the Pre-Trial Chamber, in accordance with article 82. The appeal may be heard on an expedited basis.

5. When the Prosecutor has deferred an investigation in accordance with paragraph 2, the Prosecutor may request that the State concerned periodically inform the Prosecutor of the progress of its investigations and any subsequent prosecutions. States Parties shall respond to such requests without undue delay.

6. Pending a ruling by the Pre-Trial Chamber, or at any time when the Prosecutor has deferred an investigation under this article, the Prosecutor may, on an exceptional basis, seek authority from the Pre-Trial Chamber to pursue necessary investigative steps for the purpose of preserving evidence where there is a unique opportunity to obtain important evidence or there is a significant risk that such evidence may not be subsequently available.

7. A State which has challenged a ruling of the Pre-Trial Chamber under this article may challenge the admissibility of a case under article 19 on the grounds of additional significant facts or significant change of circumstances.

Article 19

Challenges to the jurisdiction of the Court or the admissibility of a case

1. The Court shall satisfy itself that it has jurisdiction in any case brought before it. The Court may, on its own motion, determine the admissibility of a case in accordance with article 17.

2. Challenges to the admissibility of a case on the grounds referred to in article 17 or challenges to the jurisdiction of the Court may be made by:

- a) An accused or a person for whom a warrant of arrest or a summons to appear has been issued under article 58;
- b) A State which has jurisdiction over a case, on the ground that it is investigating or prosecuting the case or has investigated or prosecuted; or
- c) A State from which acceptance of jurisdiction is required under article 12.

3. The Prosecutor may seek a ruling from the Court regarding a question of jurisdiction or admissibility. In proceedings with respect to jurisdiction or admissibility, those who have referred the situation under article 13, as well as victims, may also submit observations to the Court.

4. The admissibility of a case or the jurisdiction of the Court may be challenged only once by any person or State referred to in paragraph 2. The challenge shall take place prior to or at the commencement of the trial. In exceptional circumstances, the Court may grant leave for a challenge to be brought more than once or at a time later than the commencement of the trial. Challenges to the admissibility of a case, at the commencement of a trial, or subsequently with the leave of the Court, may be based only on article 17, paragraph 1 (c).

5. A State referred to in paragraph 2 (b) and (c) shall make a challenge at the earliest opportunity.

6. Prior to the confirmation of the charges, challenges to the admissibility of a case or challenges to the jurisdiction of the Court shall be referred to the Pre-Trial Chamber. After confirmation of the charges, they shall be referred to the Trial Chamber. Decisions with respect to jurisdiction or admissibility may be appealed to the Appeals Chamber in accordance with article 82.

7. If a challenge is made by a State referred to in paragraph 2 (b) or (c), the Prosecutor shall suspend the investigation until such time as the Court makes a determination in accordance with article 17.

8. Pending a ruling by the Court, the Prosecutor may seek authority from the Court:

- a) To pursue necessary investigative steps of the kind referred to in article 18, paragraph 6;
- b) To take a statement or testimony from a witness or complete the collection and examination of evidence which had begun prior to the making of the challenge; and
- c) In cooperation with the relevant States, to prevent the absconding of persons in respect of whom the Prosecutor has already requested a warrant of arrest under article 58.

9. The making of a challenge shall not affect the validity of any act performed by the Prosecutor or any order or warrant issued by the Court prior to the making of the challenge.

10. If the Court has decided that a case is inadmissible under article 17, the Prosecutor may submit a request for a review of the decision when he or she is fully satisfied that new facts have arisen which negate the basis on which the case had previously been found inadmissible under article 17.

11. If the Prosecutor, having regard to the matters referred to in article 17, defers an investigation, the Prosecutor may request that the relevant State make available to the Prosecutor information on the proceedings. That information shall, at the request of the State concerned, be confidential. If the Prosecutor thereafter decides to proceed with an investigation, he or she shall notify the State to which deferral of the proceedings has taken place.

Article 20

Ne bis in idem

1. Except as provided in this Statute, no person shall be tried before the Court with respect to conduct which formed the basis of crimes for which the person has been convicted or acquitted by the Court.

2. No person shall be tried by another court for a crime referred to in article 5 for which that person has already been convicted or acquitted by the Court.

3. No person who has been tried by another court for conduct also proscribed under article 6, 7 or 8 shall be tried by the Court with respect to the same conduct unless the proceedings in the other court:

- a) Were for the purpose of shielding the person concerned from criminal responsibility for crimes within the jurisdiction of the Court; or
- b) Otherwise were not conducted independently or impartially in accordance with the norms of due process recognized by international law and were conducted in a manner which, in the circumstances, was inconsistent with an intent to bring the person concerned to justice.

Article 21

Applicable law

1. The Court shall apply:

- a) In the first place, this Statute, Elements of Crimes and its Rules of Procedure and Evidence;
- b) In the second place, where appropriate, applicable treaties and the principles and rules of international law, including the established principles of the international law of armed conflict;
- c) Failing that, general principles of law derived by the Court from national laws of legal systems of the world including, as appropriate, the national laws of States that would normally exercise jurisdiction over the crime, provided that those principles are not inconsistent with this Statute and with international law and internationally recognized norms and standards.

2. The Court may apply principles and rules of law as interpreted in its previous decisions.

3. The application and interpretation of law pursuant to this article must be consistent with internationally recognized human rights, and be without any adverse distinction founded on grounds such as gender as defined in article 7, paragraph 3, age, race, colour, language, religion or belief, political or other opinion, national, ethnic or social origin, wealth, birth or other status.

Part 3. General principles of criminal law

Article 22

Nullum crimen sine lege

1. A person shall not be criminally responsible under this Statute unless the conduct in question constitutes, at the time it takes place, a crime within the jurisdiction of the Court.

2. The definition of a crime shall be strictly construed and shall not be extended by analogy. In case of ambiguity, the definition shall be interpreted in favour of the person being investigated, prosecuted or convicted.

3. This article shall not affect the characterization of any conduct as criminal under international law independently of this Statute.

Article 23

Nulla poena sine lege

A person convicted by the Court may be punished only in accordance with this Statute.

Article 24

Non-retroactivity ratione personae

1. No person shall be criminally responsible under this Statute for conduct prior to the entry into force of the Statute.

2. In the event of a change in the law applicable to a given case prior to a final judgement, the law more favourable to the person being investigated, prosecuted or convicted shall apply.

Article 25

Individual criminal responsibility

1. The Court shall have jurisdiction over natural persons pursuant to this Statute.

2. A person who commits a crime within the jurisdiction of the Court shall be individually responsible and liable for punishment in accordance with this Statute.

3. In accordance with this Statute, a person shall be criminally responsible and liable for punishment for a crime within the jurisdiction of the Court if that person:

- a) Commits such a crime, whether as an individual, jointly with another or through another person, regardless of whether that other person is criminally responsible;
 - b) Orders, solicits or induces the commission of such a crime which in fact occurs or is attempted;
 - c) For the purpose of facilitating the commission of such a crime, aids, abets or otherwise assists in its commission or its attempted commission, including providing the means for its commission;
 - d) In any other way contributes to the commission or attempted commission of such a crime by a group of persons acting with a common purpose. Such contribution shall be intentional and shall either:
 - i. Be made with the aim of furthering the criminal activity or criminal purpose of the group, where such activity or purpose involves the commission of a crime within the jurisdiction of the Court; or
 - ii. Be made in the knowledge of the intention of the group to commit the crime;
 - e) In respect of the crime of genocide, directly and publicly incites others to commit genocide;
 - f) Attempts to commit such a crime by taking action that commences its execution by means of a substantial step, but the crime does not occur because of circumstances independent of the person's intentions. However, a person who abandons the effort to commit the crime or otherwise prevents the completion of the crime shall not be liable for punishment under this Statute for the attempt to commit that crime if that person completely and voluntarily gave up the criminal purpose.
4. No provision in this Statute relating to individual criminal responsibility shall affect the responsibility of States under international law.

Article 26

Exclusion of jurisdiction over persons under eighteen

The Court shall have no jurisdiction over any person who was under the age of 18 at the time of the alleged commission of a crime.

Article 27

Irrelevance of official capacity

1. This Statute shall apply equally to all persons without any distinction based on official capacity. In particular, official capacity as a Head of State or Government, a member of a Government or parliament, an elected representative or a government official shall in no case exempt a person from criminal responsibility under this Statute, nor shall it, in and of itself, constitute a ground for reduction of sentence.

2. Immunities or special procedural rules which may attach to the official capacity of a person, whether under national or international law, shall not bar the Court from exercising its jurisdiction over such a person.

Article 28

Responsibility of commanders and other superiors

In addition to other grounds of criminal responsibility under this Statute for crimes within the jurisdiction of the Court:

- a) A military commander or person effectively acting as a military commander shall be criminally responsible for crimes within the jurisdiction of the Court committed by forces under his or her effective command and control, or effective authority and control as the case may be, as a result of his or her failure to exercise control properly over such forces, where:
 - i. That military commander or person either knew or, owing to the circumstances at the time, should have known that the forces were committing or about to commit such crimes; and
 - ii. That military commander or person failed to take all necessary and reasonable measures within his or her power to prevent or repress their commission or to submit the matter to the competent authorities for investigation and prosecution.
- b) With respect to superior and subordinate relationships not described in paragraph (a), a superior shall be criminally responsible for crimes within the jurisdiction of the Court committed by subordinates under his or her effective authority and control, as a result of his or her failure to exercise control properly over such subordinates, where:
 - i. The superior either knew, or consciously disregarded information which clearly indicated, that the subordinates were committing or about to commit such crimes;
 - ii. The crimes concerned activities that were within the effective responsibility and control of the superior; and
 - iii. The superior failed to take all necessary and reasonable measures within his or her power to prevent or repress their commission or to submit the matter to the competent authorities for investigation and prosecution.

Article 29

Non-applicability of statute of limitations

The crimes within the jurisdiction of the Court shall not be subject to any statute of limitations.

Article 30

Mental element

1. Unless otherwise provided, a person shall be criminally responsible and liable for punishment for a crime within the jurisdiction of the Court only if the material elements are committed with intent and knowledge.

2. For the purposes of this article, a person has intent where:

- a) In relation to conduct, that person means to engage in the conduct;
- b) In relation to a consequence, that person means to cause that consequence or is aware that it will occur in the ordinary course of events.

3. For the purposes of this article, «knowledge» means awareness that a circumstance exists or a consequence will occur in the ordinary course of events. «Know» and «knowingly» shall be construed accordingly.

Article 31

Grounds for excluding criminal responsibility

1. In addition to other grounds for excluding criminal responsibility provided for in this Statute, a person shall not be criminally responsible if, at the time of that person's conduct:

- a) The person suffers from a mental disease or defect that destroys that person's capacity to appreciate the unlawfulness or nature of his or her conduct, or capacity to control his or her conduct to conform to the requirements of law;
- b) The person is in a state of intoxication that destroys that person's capacity to appreciate the unlawfulness or nature of his or her conduct, or capacity to control his or her conduct to conform to the requirements of law, unless the person has become voluntarily intoxicated under such circumstances that the person knew, or disregarded the risk, that, as a result of the intoxication, he or she was likely to engage in conduct constituting a crime within the jurisdiction of the Court;
- c) The person acts reasonably to defend himself or herself or another person or, in the case of war crimes, property which is essential for the survival of the person or another person or property which is essential for accomplishing a military mission, against an imminent and unlawful use of force in a manner proportionate to the degree of danger to the person or the other person or property protected. The fact that the person was involved in a defensive operation conducted by forces shall not in itself constitute a ground for excluding criminal responsibility under this subparagraph;
- d) The conduct which is alleged to constitute a crime within the jurisdiction of the Court has been caused by duress resulting from a threat of imminent death or of continuing or imminent serious bodily harm against that person or another person, and the person acts necessarily and reasonably to avoid this threat, provided that the person does not intend to cause a greater harm than the one sought to be avoided. Such a threat may either be:
 - i. Made by other persons; or
 - ii. Constituted by other circumstances beyond that person's control.

2. The Court shall determine the applicability of the grounds for excluding criminal responsibility provided for in this Statute to the case before it.

3. At trial, the Court may consider a ground for excluding criminal responsibility other than those referred to in paragraph 1 where such a ground is derived from applicable law as set forth in article 21. The procedures relating to the consideration of such a ground shall be provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 32

Mistake of fact or mistake of law

1. A mistake of fact shall be a ground for excluding criminal responsibility only if it negates the mental element required by the crime.

2. A mistake of law as to whether a particular type of conduct is a crime within the jurisdiction of the Court shall not be a ground for excluding criminal responsibility. A mistake of law may, however, be a ground for excluding criminal responsibility if it negates the mental element required by such a crime, or as provided for in article 33.

Article 33

Superior orders and prescription of law

1. The fact that a crime within the jurisdiction of the Court has been committed by a person pursuant to an order of a Government or of a superior, whether military or civilian, shall not relieve that person of criminal responsibility unless:

- a) The person was under a legal obligation to obey orders of the Government or the superior in question;
- b) The person did not know that the order was unlawful; and
- c) The order was not manifestly unlawful.

2. For the purposes of this article, orders to commit genocide or crimes against humanity are manifestly unlawful.

Part 4. Composition and administration of the Court

Article 34

Organs of the Court

The Court shall be composed of the following organs:

- a) The Presidency;
- b) An Appeals Division, a Trial Division and a Pre-Trial Division;
- c) The Office of the Prosecutor;
- d) The Registry.

Article 35

Service of judges

1. All judges shall be elected as full-time members of the Court and shall be available to serve on that basis from the commencement of their terms of office.

2. The judges composing the Presidency shall serve on a fulltime basis as soon as they are elected.

3. The Presidency may, on the basis of the workload of the Court and in consultation with its members, decide from time to time to what extent the remaining judges shall be required to serve on a full-time basis. Any such arrangement shall be without prejudice to the provisions of article 40.

4. The financial arrangements for judges not required to serve on a full-time basis shall be made in accordance with article 49.

Article 36

Qualifications, nomination and election of judges

1. Subject to the provisions of paragraph 2, there shall be 18 judges of the Court.

2.

- a) The Presidency, acting on behalf of the Court, may propose an increase in the number of judges specified in paragraph 1, indicating the reasons why this is considered necessary and appropriate. The Registrar shall promptly circulate any such proposal to all States Parties.
 - b) Any such proposal shall then be considered at a meeting of the Assembly of States Parties to be convened in accordance with article 112. The proposal shall be considered adopted if approved at the meeting by a vote of two thirds of the members of the Assembly of States Parties and shall enter into force at such time as decided by the Assembly of States Parties.
 - c)
 - i. Once a proposal for an increase in the number of judges has been adopted under subparagraph (b), the election of the additional judges shall take place at the next session of the Assembly of States Parties in accordance with paragraphs 3 to 8, and article 37, paragraph 2;
 - ii. Once a proposal for an increase in the number of judges has been adopted and brought into effect under subparagraphs (b) and (c) (i), it shall be open to the Presidency at any time thereafter, if the workload of the Court justifies it, to propose a reduction in the number of judges, provided that the number of judges shall not be reduced below that specified in paragraph 1. The proposal shall be dealt with in accordance with the procedure laid down in subparagraphs (a) and (b). In the event that the proposal is adopted, the number of judges shall be progressively decreased as the terms of office of serving judges expire, until the necessary number has been reached.
- 3.
- a) The judges shall be chosen from among persons of high moral character, impartiality and integrity who possess the qualifications required in their respective States for appointment to the highest judicial offices.
 - b) Every candidate for election to the Court shall:
 - i. Have established competence in criminal law and procedure, and the necessary relevant experience, whether as judge, prosecutor, advocate or in other similar capacity, in criminal proceedings; or
 - ii. Have established competence in relevant areas of international law such as international humanitarian law and the law of human rights, and extensive experience in a professional legal capacity which is of relevance to the judicial work of the Court;
 - c) Every candidate for election to the Court shall have an excellent knowledge of and be fluent in at least one of the working languages of the Court.
- 4.
- a) Nominations of candidates for election to the Court may be made by any

State Party to this Statute, and shall be made either:

- i. By the procedure for the nomination of candidates for appointment to the highest judicial offices in the State in question; or
 - ii. By the procedure provided for the nomination of candidates for the International Court of Justice in the Statute of that Court.
- . Nominations shall be accompanied by a statement in the necessary detail specifying how the candidate fulfils the requirements of paragraph 3.
- b) Each State Party may put forward one candidate for any given election who need not necessarily be a national of that State Party but shall in any case be a national of a State Party.
 - c) The Assembly of States Parties may decide to establish, if appropriate, an Advisory Committee on nominations. In that event, the Committee's composition and mandate shall be established by the Assembly of States Parties.

5. For the purposes of the election, there shall be two lists of candidates:

List A containing the names of candidates with the qualifications specified in paragraph 3 (b) (i); and

List B containing the names of candidates with the qualifications specified in paragraph 3 (b) (ii).

A candidate with sufficient qualifications for both lists may choose on which list to appear. At the first election to the Court, at least nine judges shall be elected from list A and at least five judges from list B. Subsequent elections shall be so organized as to maintain the equivalent proportion on the Court of judges qualified on the two lists.

6.

- a) The judges shall be elected by secret ballot at a meeting of the Assembly of States Parties convened for that purpose under article 112. Subject to paragraph 7, the persons elected to the Court shall be the 18 candidates who obtain the highest number of votes and a two-thirds majority of the States Parties present and voting.
- b) In the event that a sufficient number of judges is not elected on the first ballot, successive ballots shall be held in accordance with the procedures laid down in subparagraph (a) until the remaining places have been filled.

7. No two judges may be nationals of the same State. A person who, for the purposes of membership of the Court, could be regarded as a national of more than one State shall be deemed to be a national of the State in which that person ordinarily exercises civil and political rights.

8.

- a) The States Parties shall, in the selection of judges, take into account the need, within the membership of the Court, for:
 - i. The representation of the principal legal systems of the world;
 - ii. Equitable geographical representation; and
 - iii. A fair representation of female and male judges.
- b) States Parties shall also take into account the need to include judges with legal expertise on specific issues, including, but not limited to, violence against women or children.

9.

- a) Subject to subparagraph (b), judges shall hold office for a term of nine years and, subject to subparagraph (c) and to article 37, paragraph 2, shall not be eligible for re-election.
- b) At the first election, one third of the judges elected shall be selected by lot to serve for a term of three years; one third of the judges elected shall be selected by lot to serve for a term of six years; and the remainder shall serve for a term of nine years.
- c) A judge who is selected to serve for a term of three years under subparagraph (b) shall be eligible for re-election for a full term.

10. Notwithstanding paragraph 9, a judge assigned to a Trial or Appeals Chamber in accordance with article 39 shall continue in office to complete any trial or appeal the hearing of which has already commenced before that Chamber.

Article 37

Judicial vacancies

1. In the event of a vacancy, an election shall be held in accordance with article 36 to fill the vacancy.

2. A judge elected to fill a vacancy shall serve for the remainder of the predecessor's term and, if that period is three years or less, shall be eligible for re-election for a full term under article 36.

Article 38

The Presidency

1. The President and the First and Second VicePresidents shall be elected by an absolute majority of the judges. They shall each serve for a term of three years or until the end of their respective terms of office as judges, whichever expires earlier. They shall be eligible for re-election once.

2. The First Vice-President shall act in place of the President in the event that the President is unavailable or disqualified. The Second Vice-President shall act in place of the President in the event that both the President and the First Vice-President are unavailable or disqualified.

3. The President, together with the First and Second Vice-Presidents, shall constitute the Presidency, which shall be responsible for:

- a) The proper administration of the Court, with the exception of the Office of the Prosecutor; and
- b) The other functions conferred upon it in accordance with this Statute.

4. In discharging its responsibility under paragraph 3 (a), the Presidency shall coordinate with and seek the concurrence of the Prosecutor on all matters of mutual concern.

Article 39

Chambers

1. As soon as possible after the election of the judges, the Court shall organize itself into the divisions specified in article 34, paragraph (b). The Appeals Divi-

sion shall be composed of the President and four other judges, the Trial Division of not less than six judges and the Pre-Trial Division of not less than six judges. The assignment of judges to divisions shall be based on the nature of the functions to be performed by each division and the qualifications and experience of the judges elected to the Court, in such a way that each division shall contain an appropriate combination of expertise in criminal law and procedure and in international law. The Trial and Pre-Trial Divisions shall be composed predominantly of judges with criminal trial experience.

2.

- a) The judicial functions of the Court shall be carried out in each division by Chambers.
- b)
 - i. The Appeals Chamber shall be composed of all the judges of the Appeals Division;
 - ii. The functions of the Trial Chamber shall be carried out by three judges of the Trial Division;
 - iii. The functions of the Pre-Trial Chamber shall be carried out either by three judges of the Pre-Trial Division or by a single judge of that division in accordance with this Statute and the Rules of Procedure and Evidence;
- c) Nothing in this paragraph shall preclude the simultaneous constitution of more than one Trial Chamber or Pre-Trial Chamber when the efficient management of the Court's workload so requires.

3.

- a) Judges assigned to the Trial and Pre-Trial Divisions shall serve in those divisions for a period of three years, and thereafter until the completion of any case the hearing of which has already commenced in the division concerned.
- b) Judges assigned to the Appeals Division shall serve in that division for their entire term of office.

4. Judges assigned to the Appeals Division shall serve only in that division. Nothing in this article shall, however, preclude the temporary attachment of judges from the Trial Division to the Pre-Trial Division or vice versa, if the Presidency considers that the efficient management of the Court's workload so requires, provided that under no circumstances shall a judge who has participated in the pre-trial phase of a case be eligible to sit on the Trial Chamber hearing that case.

Article 40

Independence of the judges

- 1. The judges shall be independent in the performance of their functions.
- 2. Judges shall not engage in any activity which is likely to interfere with their judicial functions or to affect confidence in their independence.
- 3. Judges required to serve on a full-time basis at the seat of the Court shall not engage in any other occupation of a professional nature.

4. Any question regarding the application of paragraphs 2 and 3 shall be decided by an absolute majority of the judges. Where any such question concerns an individual judge, that judge shall not take part in the decision.

Article 41

Excusing and disqualification of judges

1. The Presidency may, at the request of a judge, excuse that judge from the exercise of a function under this Statute, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

2.

- a) A judge shall not participate in any case in which his or her impartiality might reasonably be doubted on any ground. A judge shall be disqualified from a case in accordance with this paragraph if, *inter alia*, that judge has previously been involved in any capacity in that case before the Court or in a related criminal case at the national level involving the person being investigated or prosecuted. A judge shall also be disqualified on such other grounds as may be provided for in the Rules of Procedure and Evidence.
- b) The Prosecutor or the person being investigated or prosecuted may request the disqualification of a judge under this paragraph.
- c) Any question as to the disqualification of a judge shall be decided by an absolute majority of the judges. The challenged judge shall be entitled to present his or her comments on the matter, but shall not take part in the decision.

Article 42

The Office of the Prosecutor

1. The Office of the Prosecutor shall act independently as a separate organ of the Court. It shall be responsible for receiving referrals and any substantiated information on crimes within the jurisdiction of the Court, for examining them and for conducting investigations and prosecutions before the Court. A member of the Office shall not seek or act on instructions from any external source.

2. The Office shall be headed by the Prosecutor. The Prosecutor shall have full authority over the management and administration of the Office, including the staff, facilities and other resources thereof. The Prosecutor shall be assisted by one or more Deputy Prosecutors, who shall be entitled to carry out any of the acts required of the Prosecutor under this Statute. The Prosecutor and the Deputy Prosecutors shall be of different nationalities. They shall serve on a full-time basis.

3. The Prosecutor and the Deputy Prosecutors shall be persons of high moral character, be highly competent in and have extensive practical experience in the prosecution or trial of criminal cases. They shall have an excellent knowledge of and be fluent in at least one of the working languages of the Court.

4. The Prosecutor shall be elected by secret ballot by an absolute majority of the members of the Assembly of States Parties. The Deputy Prosecutors shall be elected in the same way from a list of candidates provided by the Pro-

secutor. The Prosecutor shall nominate three candidates for each position of Deputy Prosecutor to be filled. Unless a shorter term is decided upon at the time of their election, the Prosecutor and the Deputy Prosecutors shall hold office for a term of nine years and shall not be eligible for re-election.

5. Neither the Prosecutor nor a Deputy Prosecutor shall engage in any activity which is likely to interfere with his or her prosecutorial functions or to affect confidence in his or her independence. They shall not engage in any other occupation of a professional nature.

6. The Presidency may excuse the Prosecutor or a Deputy Prosecutor, at his or her request, from acting in a particular case.

7. Neither the Prosecutor nor a Deputy Prosecutor shall participate in any matter in which their impartiality might reasonably be doubted on any ground. They shall be disqualified from a case in accordance with this paragraph if, *inter alia*, they have previously been involved in any capacity in that case before the Court or in a related criminal case at the national level involving the person being investigated or prosecuted.

8. Any question as to the disqualification of the Prosecutor or a Deputy Prosecutor shall be decided by the Appeals Chamber.

- a) The person being investigated or prosecuted may at any time request the disqualification of the Prosecutor or a Deputy Prosecutor on the grounds set out in this article;
- b) The Prosecutor or the Deputy Prosecutor, as appropriate, shall be entitled to present his or her comments on the matter;

9. The Prosecutor shall appoint advisers with legal expertise on specific issues, including, but not limited to, sexual and gender violence and violence against children.

Article 43

The Registry

1. The Registry shall be responsible for the non-judicial aspects of the administration and servicing of the Court, without prejudice to the functions and powers of the Prosecutor in accordance with article 42.

2. The Registry shall be headed by the Registrar, who shall be the principal administrative officer of the Court. The Registrar shall exercise his or her functions under the authority of the President of the Court.

3. The Registrar and the Deputy Registrar shall be persons of high moral character, be highly competent and have an excellent knowledge of and be fluent in at least one of the working languages of the Court.

4. The judges shall elect the Registrar by an absolute majority by secret ballot, taking into account any recommendation by the Assembly of States Parties. If the need arises and upon the recommendation of the Registrar, the judges shall elect, in the same manner, a Deputy Registrar.

5. The Registrar shall hold office for a term of five years, shall be eligible for re-election once and shall serve on a full-time basis. The Deputy Registrar shall hold office for a term of five years or such shorter term as may be decided upon by an absolute majority of the judges, and may be elected on the basis that the Deputy Registrar shall be called upon to serve as required.

6. The Registrar shall set up a Victims and Witnesses Unit within the Registry. This Unit shall provide, in consultation with the Office of the Prosecutor, protective measures and security arrangements, counselling and other appropriate assistance for witnesses, victims who appear before the Court, and others who are at risk on account of testimony given by such witnesses. The Unit shall include staff with expertise in trauma, including trauma related to crimes of sexual violence.

Article 44

Staff

1. The Prosecutor and the Registrar shall appoint such qualified staff as may be required to their respective offices. In the case of the Prosecutor, this shall include the appointment of investigators.

2. In the employment of staff, the Prosecutor and the Registrar shall ensure the highest standards of efficiency, competency and integrity, and shall have regard, *mutatis mutandis*, to the criteria set forth in article 36, paragraph 8.

3. The Registrar, with the agreement of the Presidency and the Prosecutor, shall propose Staff Regulations which include the terms and conditions upon which the staff of the Court shall be appointed, remunerated and dismissed. The Staff Regulations shall be approved by the Assembly of States Parties.

4. The Court may, in exceptional circumstances, employ the expertise of gratis personnel offered by States Parties, intergovernmental organizations or non-governmental organizations to assist with the work of any of the organs of the Court. The Prosecutor may accept any such offer on behalf of the Office of the Prosecutor. Such gratis personnel shall be employed in accordance with guidelines to be established by the Assembly of States Parties.

Article 45

Solemn undertaking

Before taking up their respective duties under this Statute, the judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors, the Registrar and the Deputy Registrar shall each make a solemn undertaking in open court to exercise his or her respective functions impartially and conscientiously.

Article 46

Removal from office

1. A judge, the Prosecutor, a Deputy Prosecutor, the Registrar or the Deputy Registrar shall be removed from office if a decision to this effect is made in accordance with paragraph 2, in cases where that person:

- a) Is found to have committed serious misconduct or a serious breach of his or her duties under this Statute, as provided for in the Rules of Procedure and Evidence; or
- b) Is unable to exercise the functions required by this Statute.

2. A decision as to the removal from office of a judge, the Prosecutor or a Deputy Prosecutor under paragraph 1 shall be made by the Assembly of States Parties, by secret ballot:

- a) In the case of a judge, by a two-thirds majority of the States Parties upon a recommendation adopted by a two-thirds majority of the other judges;
- b) In the case of the Prosecutor, by an absolute majority of the States Parties;
- c) In the case of a Deputy Prosecutor, by an absolute majority of the States Parties upon the recommendation of the Prosecutor.

3. A decision as to the removal from office of the Registrar or Deputy Registrar shall be made by an absolute majority of the judges.

4. A judge, Prosecutor, Deputy Prosecutor, Registrar or Deputy Registrar whose conduct or ability to exercise the functions of the office as required by this Statute is challenged under this article shall have full opportunity to present and receive evidence and to make submissions in accordance with the Rules of Procedure and Evidence. The person in question shall not otherwise participate in the consideration of the matter.

Article 47

Disciplinary measures

A judge, Prosecutor, Deputy Prosecutor, Registrar or Deputy Registrar who has committed misconduct of a less serious nature than that set out in article 46, paragraph 1, shall be subject to disciplinary measures, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

Article 48

Privileges and immunities

1. The Court shall enjoy in the territory of each State Party such privileges and immunities as are necessary for the fulfilment of its purposes.

2. The judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors and the Registrar shall, when engaged on or with respect to the business of the Court, enjoy the same privileges and immunities as are accorded to heads of diplomatic missions and shall, after the expiry of their terms of office, continue to be accorded immunity from legal process of every kind in respect of words spoken or written and acts performed by them in their official capacity.

3. The Deputy Registrar, the staff of the Office of the Prosecutor and the staff of the Registry shall enjoy the privileges and immunities and facilities necessary for the performance of their functions, in accordance with the agreement on the privileges and immunities of the Court.

4. Counsel, experts, witnesses or any other person required to be present at the seat of the Court shall be accorded such treatment as is necessary for the proper functioning of the Court, in accordance with the agreement on the privileges and immunities of the Court.

5. The privileges and immunities of:

- a) A judge or the Prosecutor may be waived by an absolute majority of the judges;
- b) The Registrar may be waived by the Presidency;

- c) The Deputy Prosecutors and staff of the Office of the Prosecutor may be waived by the Prosecutor;
- d) The Deputy Registrar and staff of the Registry may be waived by the Registrar.

Article 49

Salaries, allowances and expenses

The judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors, the Registrar and the Deputy Registrar shall receive such salaries, allowances and expenses as may be decided upon by the Assembly of States Parties. These salaries and allowances shall not be reduced during their terms of office.

Article 50

Official and working languages

1. The official languages of the Court shall be Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish. The judgements of the Court, as well as other decisions resolving fundamental issues before the Court, shall be published in the official languages. The Presidency shall, in accordance with the criteria established by the Rules of Procedure and Evidence, determine which decisions may be considered as resolving fundamental issues for the purposes of this paragraph.

2. The working languages of the Court shall be English and French. The Rules of Procedure and Evidence shall determine the cases in which other official languages may be used as working languages.

3. At the request of any party to a proceeding or a State allowed to intervene in a proceeding, the Court shall authorize a language other than English or French to be used by such a party or State, provided that the Court considers such authorization to be adequately justified.

Article 51

Rules of Procedure and Evidence

1. The Rules of Procedure and Evidence shall enter into force upon adoption by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.

2. Amendments to the Rules of Procedure and Evidence may be proposed by:

- a) Any State Party;
- b) The judges acting by an absolute majority; or
- c) The Prosecutor.

Such amendments shall enter into force upon adoption by a two-thirds majority of the members of the Assembly of States Parties.

3. After the adoption of the Rules of Procedure and Evidence, in urgent cases where the Rules do not provide for a specific situation before the Court, the judges may, by a two-thirds majority, draw up provisional Rules to be applied until adopted, amended or rejected at the next ordinary or special session of the Assembly of States Parties.

4. The Rules of Procedure and Evidence, amendments thereto and any provisional Rule shall be consistent with this Statute. Amendments to the Rules of Procedure and Evidence as well as provisional Rules shall not be applied retroactively to the detriment of the person who is being investigated or prosecuted or who has been convicted.

5. In the event of conflict between the Statute and the Rules of Procedure and Evidence, the Statute shall prevail.

Article 52

Regulations of the Court

1. The judges shall, in accordance with this Statute and the Rules of Procedure and Evidence, adopt, by an absolute majority, the Regulations of the Court necessary for its routine functioning.

2. The Prosecutor and the Registrar shall be consulted in the elaboration of the Regulations and any amendments thereto.

3. The Regulations and any amendments thereto shall take effect upon adoption unless otherwise decided by the judges. Immediately upon adoption, they shall be circulated to States Parties for comments. If within six months there are no objections from a majority of States Parties, they shall remain in force.

Part 5. Investigation and prosecution

Article 53

Initiation of an investigation

1. The Prosecutor shall, having evaluated the information made available to him or her, initiate an investigation unless he or she determines that there is no reasonable basis to proceed under this Statute. In deciding whether to initiate an investigation, the Prosecutor shall consider whether:

- a) The information available to the Prosecutor provides a reasonable basis to believe that a crime within the jurisdiction of the Court has been or is being committed;
- b) The case is or would be admissible under article 17; and
- c) Taking into account the gravity of the crime and the interests of victims, there are nonetheless substantial reasons to believe that an investigation would not serve the interests of justice.

If the Prosecutor determines that there is no reasonable basis to proceed and his or her determination is based solely on subparagraph (c) above, he or she shall inform the Pre-Trial Chamber.

2. If, upon investigation, the Prosecutor concludes that there is not a sufficient basis for a prosecution because:

- a) There is not a sufficient legal or factual basis to seek a warrant or summons under article 58;
- b) The case is inadmissible under article 17; or
- c) A prosecution is not in the interests of justice, taking into account all the circumstances, including the gravity of the crime, the interests of victims and the age or infirmity of the alleged perpetrator, and his or her role in

the alleged crime;

the Prosecutor shall inform the Pre-Trial Chamber and the State making a referral under article 14 or the Security Council in a case under article 13, paragraph (b), of his or her conclusion and the reasons for the conclusion.

3.

- a) At the request of the State making a referral under article 14 or the Security Council under article 13, paragraph (b), the Pre-Trial Chamber may review a decision of the Prosecutor under paragraph 1 or 2 not to proceed and may request the Prosecutor to reconsider that decision.
- b) In addition, the Pre-Trial Chamber may, on its own initiative, review a decision of the Prosecutor not to proceed if it is based solely on paragraph 1 (c) or 2 (c). In such a case, the decision of the Prosecutor shall be effective only if confirmed by the Pre-Trial Chamber.

4. The Prosecutor may, at any time, reconsider a decision whether to initiate an investigation or prosecution based on new facts or information.

Article 54

Duties and powers of the Prosecutor with respect to investigations

1. The Prosecutor shall:

- a) In order to establish the truth, extend the investigation to cover all facts and evidence relevant to an assessment of whether there is criminal responsibility under this Statute, and, in doing so, investigate incriminating and exonerating circumstances equally;
- b) Take appropriate measures to ensure the effective investigation and prosecution of crimes within the jurisdiction of the Court, and in doing so, respect the interests and personal circumstances of victims and witnesses, including age, gender as defined in article 7, paragraph 3, and health, and take into account the nature of the crime, in particular where it involves sexual violence, gender violence or violence against children; and
- c) Fully respect the rights of persons arising under this Statute.

2. The Prosecutor may conduct investigations on the territory of a State:

- a) In accordance with the provisions of Part 9; or
- b) As authorized by the Pre-Trial Chamber under article 57, paragraph 3 (d).

3. The Prosecutor may:

- a) Collect and examine evidence;
- b) Request the presence of and question persons being investigated, victims and witnesses;
- c) Seek the cooperation of any State or intergovernmental organization or arrangement in accordance with its respective competence and/or mandate;
- d) Enter into such arrangements or agreements, not inconsistent with this Statute, as may be necessary to facilitate the cooperation of a State, intergovernmental organization or person;
- e) Agree not to disclose, at any stage of the proceedings, documents or information that the Prosecutor obtains on the condition of confidentiality and solely for the purpose of generating new evidence, unless the provider of the information consents; and

- f) Take necessary measures, or request that necessary measures be taken, to ensure the confidentiality of information, the protection of any person or the preservation of evidence.

Article 55

Rights of persons during an investigation

1. In respect of an investigation under this Statute, a person:
 - a) Shall not be compelled to incriminate himself or herself or to confess guilt;
 - b) Shall not be subjected to any form of coercion, duress or threat, to torture or to any other form of cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;
 - c) Shall, if questioned in a language other than a language the person fully understands and speaks, have, free of any cost, the assistance of a competent interpreter and such translations as are necessary to meet the requirements of fairness; and
 - d) Shall not be subjected to arbitrary arrest or detention, and shall not be deprived of his or her liberty except on such grounds and in accordance with such procedures as are established in this Statute.
2. Where there are grounds to believe that a person has committed a crime within the jurisdiction of the Court and that person is about to be questioned either by the Prosecutor, or by national authorities pursuant to a request made under Part 9, that person shall also have the following rights of which he or she shall be informed prior to being questioned:
 - a) To be informed, prior to being questioned, that there are grounds to believe that he or she has committed a crime within the jurisdiction of the Court;
 - b) To remain silent, without such silence being a consideration in the determination of guilt or innocence;
 - c) To have legal assistance of the person's choosing, or, if the person does not have legal assistance, to have legal assistance assigned to him or her, in any case where the interests of justice so require, and without payment by the person in any such case if the person does not have sufficient means to pay for it; and
 - d) To be questioned in the presence of counsel unless the person has voluntarily waived his or her right to counsel.

Article 56

Role of the Pre-Trial Chamber in relation to a unique investigative opportunity

1.
 - a) Where the Prosecutor considers an investigation to present a unique opportunity to take testimony or a statement from a witness or to examine, collect or test evidence, which may not be available subsequently for the purposes of a trial, the Prosecutor shall so inform the Pre-Trial Chamber.
 - b) In that case, the Pre-Trial Chamber may, upon request of the Prosecutor, take such measures as may be necessary to ensure the efficiency and integrity of the proceedings and, in particular, to protect the rights of the defence.
 - c) Unless the Pre-Trial Chamber orders otherwise, the Prosecutor shall pro-

vide the relevant information to the person who has been arrested or appeared in response to a summons in connection with the investigation referred to in subparagraph (a), in order that he or she may be heard on the matter.

2. The measures referred to in paragraph 1 (b) may include:
 - a) Making recommendations or orders regarding procedures to be followed;
 - b) Directing that a record be made of the proceedings;
 - c) Appointing an expert to assist;
 - d) Authorizing counsel for a person who has been arrested, or appeared before the Court in response to a summons, to participate, or where there has not yet been such an arrest or appearance or counsel has not been designated, appointing another counsel to attend and represent the interests of the defence;
 - e) Naming one of its members or, if necessary, another available judge of the Pre-Trial or Trial Division to observe and make recommendations or orders regarding the collection and preservation of evidence and the questioning of persons;
 - f) Taking such other action as may be necessary to collect or preserve evidence.
3.
 - a) Where the Prosecutor has not sought measures pursuant to this article but the Pre-Trial Chamber considers that such measures are required to preserve evidence that it deems would be essential for the defence at trial, it shall consult with the Prosecutor as to whether there is good reason for the Prosecutor's failure to request the measures. If upon consultation, the Pre-Trial Chamber concludes that the Prosecutor's failure to request such measures is unjustified, the Pre-Trial Chamber may take such measures on its own initiative.
 - b) A decision of the Pre-Trial Chamber to act on its own initiative under this paragraph may be appealed by the Prosecutor. The appeal shall be heard on an expedited basis.
4. The admissibility of evidence preserved or collected for trial pursuant to this article, or the record thereof, shall be governed at trial by article 69, and given such weight as determined by the Trial Chamber.

Article 57

Functions and powers of the Pre-Trial Chamber

1. Unless otherwise provided in this Statute, the Pre-Trial Chamber shall exercise its functions in accordance with the provisions of this article.
2.
 - a) Orders or rulings of the Pre-Trial Chamber issued under articles 15, 18, 19, 54, paragraph 2, 61, paragraph 7, and 72 must be concurred in by a majority of its judges.
 - b) In all other cases, a single judge of the Pre-Trial Chamber may exercise the functions provided for in this Statute, unless otherwise provided for in the Rules of Procedure and Evidence or by a majority of the Pre-Trial Chamber.

3. In addition to its other functions under this Statute, the Pre-Trial Chamber may:

- a) At the request of the Prosecutor, issue such orders and warrants as may be required for the purposes of an investigation;
- b) Upon the request of a person who has been arrested or has appeared pursuant to a summons under article 58, issue such orders, including measures such as those described in article 56, or seek such cooperation pursuant to Part 9 as may be necessary to assist the person in the preparation of his or her defence;
- c) Where necessary, provide for the protection and privacy of victims and witnesses, the preservation of evidence, the protection of persons who have been arrested or appeared in response to a summons, and the protection of national security information;
- d) Authorize the Prosecutor to take specific investigative steps within the territory of a State Party without having secured the cooperation of that State under Part 9 if, whenever possible having regard to the views of the State concerned, the Pre-Trial Chamber has determined in that case that the State is clearly unable to execute a request for cooperation due to the unavailability of any authority or any component of its judicial system competent to execute the request for cooperation under Part 9.
- e) Where a warrant of arrest or a summons has been issued under article 58, and having due regard to the strength of the evidence and the rights of the parties concerned, as provided for in this Statute and the Rules of Procedure and Evidence, seek the cooperation of States pursuant to article 93, paragraph 1 (k), to take protective measures for the purpose of forfeiture, in particular for the ultimate benefit of victims.

Article 58

Issuance by the Pre-Trial Chamber of a warrant of arrest or a summons to appear

1. At any time after the initiation of an investigation, the Pre-Trial Chamber shall, on the application of the Prosecutor, issue a warrant of arrest of a person if, having examined the application and the evidence or other information submitted by the Prosecutor, it is satisfied that:

- a) There are reasonable grounds to believe that the person has committed a crime within the jurisdiction of the Court; and
- b) The arrest of the person appears necessary:
 - i. To ensure the person's appearance at trial,
 - ii. To ensure that the person does not obstruct or endanger the investigation or the court proceedings, or
 - iii. Where applicable, to prevent the person from continuing with the commission of that crime or a related crime which is within the jurisdiction of the Court and which arises out of the same circumstances.

2. The application of the Prosecutor shall contain:

- a) The name of the person and any other relevant identifying information;
- b) A specific reference to the crimes within the jurisdiction of the Court which the person is alleged to have committed;
- c) A concise statement of the facts which are alleged to constitute those crimes;

- d) A summary of the evidence and any other information which establish reasonable grounds to believe that the person committed those crimes; and
- e) The reason why the Prosecutor believes that the arrest of the person is necessary.

3. The warrant of arrest shall contain:

- a) The name of the person and any other relevant identifying information;
- b) A specific reference to the crimes within the jurisdiction of the Court for which the person's arrest is sought; and
- c) A concise statement of the facts which are alleged to constitute those crimes.

4. The warrant of arrest shall remain in effect until otherwise ordered by the Court.

5. On the basis of the warrant of arrest, the Court may request the provisional arrest or the arrest and surrender of the person under Part 9.

6. The Prosecutor may request the Pre-Trial Chamber to amend the warrant of arrest by modifying or adding to the crimes specified therein. The Pre-Trial Chamber shall so amend the warrant if it is satisfied that there are reasonable grounds to believe that the person committed the modified or additional crimes.

7. As an alternative to seeking a warrant of arrest, the Prosecutor may submit an application requesting that the Pre-Trial Chamber issue a summons for the person to appear. If the Pre-Trial Chamber is satisfied that there are reasonable grounds to believe that the person committed the crime alleged and that a summons is sufficient to ensure the person's appearance, it shall issue the summons, with or without conditions restricting liberty (other than detention) if provided for by national law, for the person to appear. The summons shall contain:

- a) The name of the person and any other relevant identifying information;
- b) The specified date on which the person is to appear;
- c) A specific reference to the crimes within the jurisdiction of the Court which the person is alleged to have committed; and
- d) A concise statement of the facts which are alleged to constitute the crime.

The summons shall be served on the person.

Article 59

Arrest proceedings in the custodial State

1. A State Party which has received a request for provisional arrest or for arrest and surrender shall immediately take steps to arrest the person in question in accordance with its laws and the provisions of Part 9.

2. A person arrested shall be brought promptly before the competent judicial authority in the custodial State which shall determine, in accordance with the law of that State, that:

- a) The warrant applies to that person;
- b) The person has been arrested in accordance with the proper process; and
- c) The person's rights have been respected.

3. The person arrested shall have the right to apply to the competent authority in the custodial State for interim release pending surrender.

4. In reaching a decision on any such application, the competent authority in the custodial State shall consider whether, given the gravity of the alleged crimes, there are urgent and exceptional circumstances to justify interim release and whether necessary safeguards exist to ensure that the custodial State can fulfil its duty to surrender the person to the Court. It shall not be open to the competent authority of the custodial State to consider whether the warrant of arrest was properly issued in accordance with article 58, paragraph 1 (a) and (b).

5. The Pre-Trial Chamber shall be notified of any request for interim release and shall make recommendations to the competent authority in the custodial State. The competent authority in the custodial State shall give full consideration to such recommendations, including any recommendations on measures to prevent the escape of the person, before rendering its decision.

6. If the person is granted interim release, the Pre-Trial Chamber may request periodic reports on the status of the interim release.

7. Once ordered to be surrendered by the custodial State, the person shall be delivered to the Court as soon as possible.

Article 60

Initial proceedings before the Court

1. Upon the surrender of the person to the Court, or the person's appearance before the Court voluntarily or pursuant to a summons, the Pre-Trial Chamber shall satisfy itself that the person has been informed of the crimes which he or she is alleged to have committed, and of his or her rights under this Statute, including the right to apply for interim release pending trial.

2. A person subject to a warrant of arrest may apply for interim release pending trial. If the Pre-Trial Chamber is satisfied that the conditions set forth in article 58, paragraph 1, are met, the person shall continue to be detained. If it is not so satisfied, the Pre-Trial Chamber shall release the person, with or without conditions.

3. The Pre-Trial Chamber shall periodically review its ruling on the release or detention of the person, and may do so at any time on the request of the Prosecutor or the person. Upon such review, it may modify its ruling as to detention, release or conditions of release, if it is satisfied that changed circumstances so require.

4. The Pre-Trial Chamber shall ensure that a person is not detained for an unreasonable period prior to trial due to inexcusable delay by the Prosecutor. If such delay occurs, the Court shall consider releasing the person, with or without conditions.

5. If necessary, the Pre-Trial Chamber may issue a warrant of arrest to secure the presence of a person who has been released.

Article 61

Confirmation of the charges before trial

1. Subject to the provisions of paragraph 2, within a reasonable time after the person's surrender or voluntary appearance before the Court, the Pre-Trial Chamber shall hold a hearing to confirm the charges on which the Prosecutor intends to seek trial. The hearing shall be held in the presence of the Prosecutor and the person charged, as well as his or her counsel.

2. The Pre-Trial Chamber may, upon request of the Prosecutor or on its own motion, hold a hearing in the absence of the person charged to confirm the charges on which the Prosecutor intends to seek trial when the person has:

- a) Waived his or her right to be present; or
- b) Fled or cannot be found and all reasonable steps have been taken to secure his or her appearance before the Court and to inform the person of the charges and that a hearing to confirm those charges will be held.

In that case, the person shall be represented by counsel where the Pre-Trial Chamber determines that it is in the interests of justice.

3. Within a reasonable time before the hearing, the person shall:

- a) Be provided with a copy of the document containing the charges on which the Prosecutor intends to bring the person to trial; and
- b) Be informed of the evidence on which the Prosecutor intends to rely at the hearing.

The Pre-Trial Chamber may issue orders regarding the disclosure of information for the purposes of the hearing.

4. Before the hearing, the Prosecutor may continue the investigation and may amend or withdraw any charges. The person shall be given reasonable notice before the hearing of any amendment to or withdrawal of charges. In case of a withdrawal of charges, the Prosecutor shall notify the Pre-Trial Chamber of the reasons for the withdrawal.

5. At the hearing, the Prosecutor shall support each charge with sufficient evidence to establish substantial grounds to believe that the person committed the crime charged. The Prosecutor may rely on documentary or summary evidence and need not call the witnesses expected to testify at the trial.

6. At the hearing, the person may:

- a) Object to the charges;
- b) Challenge the evidence presented by the Prosecutor; and
- c) Present evidence.

7. The Pre-Trial Chamber shall, on the basis of the hearing, determine whether there is sufficient evidence to establish substantial grounds to believe that the person committed each of the crimes charged. Based on its determination, the Pre-Trial Chamber shall:

- a) Confirm those charges in relation to which it has determined that there is sufficient evidence, and commit the person to a Trial Chamber for trial on the charges as confirmed;
- b) Decline to confirm those charges in relation to which it has determined that there is insufficient evidence;
- c) Adjourn the hearing and request the Prosecutor to consider:

- i. Providing further evidence or conducting further investigation with respect to a particular charge; or
- ii. Amending a charge because the evidence submitted appears to establish a different crime within the jurisdiction of the Court.

8. Where the Pre-Trial Chamber declines to confirm a charge, the Prosecutor shall not be precluded from subsequently requesting its confirmation if the request is supported by additional evidence.

9. After the charges are confirmed and before the trial has begun, the Prosecutor may, with the permission of the Pre-Trial Chamber and after notice to the accused, amend the charges. If the Prosecutor seeks to add additional charges or to substitute more serious charges, a hearing under this article to confirm those charges must be held. After commencement of the trial, the Prosecutor may, with the permission of the Trial Chamber, withdraw the charges.

10. Any warrant previously issued shall cease to have effect with respect to any charges which have not been confirmed by the Pre-Trial Chamber or which have been withdrawn by the Prosecutor.

11. Once the charges have been confirmed in accordance with this article, the Presidency shall constitute a Trial Chamber which, subject to paragraph 9 and to article 64, paragraph 4, shall be responsible for the conduct of subsequent proceedings and may exercise any function of the Pre-Trial Chamber that is relevant and capable of application in those proceedings.

Part 6. The trial

Article 62

Place of trial

Unless otherwise decided, the place of the trial shall be the seat of the Court.

Article 63

Trial in the presence of the accused

1. The accused shall be present during the trial.

2. If the accused, being present before the Court, continues to disrupt the trial, the Trial Chamber may remove the accused and shall make provision for him or her to observe the trial and instruct counsel from outside the courtroom, through the use of communications technology, if required. Such measures shall be taken only in exceptional circumstances after other reasonable alternatives have proved inadequate, and only for such duration as is strictly required.

Article 64

Functions and powers of the Trial Chamber

1. The functions and powers of the Trial Chamber set out in this article shall be exercised in accordance with this Statute and the Rules of Procedure and Evidence.

2. The Trial Chamber shall ensure that a trial is fair and expeditious and is conducted with full respect for the rights of the accused and due regard for the protection of victims and witnesses.

3. Upon assignment of a case for trial in accordance with this Statute, the Trial Chamber assigned to deal with the case shall:

- a) Confer with the parties and adopt such procedures as are necessary to facilitate the fair and expeditious conduct of the proceedings;
- b) Determine the language or languages to be used at trial; and
- c) Subject to any other relevant provisions of this Statute, provide for disclosure of documents or information not previously disclosed, sufficiently in advance of the commencement of the trial to enable adequate preparation for trial.

4. The Trial Chamber may, if necessary for its effective and fair functioning, refer preliminary issues to the Pre-Trial Chamber or, if necessary, to another available judge of the Pre-Trial Division.

5. Upon notice to the parties, the Trial Chamber may, as appropriate, direct that there be joinder or severance in respect of charges against more than one accused.

6. In performing its functions prior to trial or during the course of a trial, the Trial Chamber may, as necessary:

- a) Exercise any functions of the Pre-Trial Chamber referred to in article 61, paragraph 11;
- b) Require the attendance and testimony of witnesses and production of documents and other evidence by obtaining, if necessary, the assistance of States as provided in this Statute;
- c) Provide for the protection of confidential information;
- d) Order the production of evidence in addition to that already collected prior to the trial or presented during the trial by the parties;
- e) Provide for the protection of the accused, witnesses and victims; and
- f) Rule on any other relevant matters.

7. The trial shall be held in public. The Trial Chamber may, however, determine that special circumstances require that certain proceedings be in closed session for the purposes set forth in article 68, or to protect confidential or sensitive information to be given in evidence.

8.

- a) At the commencement of the trial, the Trial Chamber shall have read to the accused the charges previously confirmed by the Pre-Trial Chamber. The Trial Chamber shall satisfy itself that the accused understands the nature of the charges. It shall afford him or her the opportunity to make an admission of guilt in accordance with article 65 or to plead not guilty.
- b) At the trial, the presiding judge may give directions for the conduct of proceedings, including to ensure that they are conducted in a fair and impartial manner. Subject to any directions of the presiding judge, the parties may submit evidence in accordance with the provisions of this Statute.

9. The Trial Chamber shall have, *inter alia*, the power on application of a party or on its own motion to:

- a) Rule on the admissibility or relevance of evidence; and
- b) Take all necessary steps to maintain order in the course of a hearing.

10. The Trial Chamber shall ensure that a complete record of the trial, which accurately reflects the proceedings, is made and that it is maintained and preserved by the Registrar.

Article 65

Proceedings on an admission of guilt

1. Where the accused makes an admission of guilt pursuant to article 64, paragraph 8 (a), the Trial Chamber shall determine whether:

- a) The accused understands the nature and consequences of the admission of guilt;
- b) The admission is voluntarily made by the accused after sufficient consultation with defence counsel; and
- c) The admission of guilt is supported by the facts of the case that are contained in:
 - i. The charges brought by the Prosecutor and admitted by the accused;
 - ii. Any materials presented by the Prosecutor which supplement the charges and which the accused accepts; and
 - iii. Any other evidence, such as the testimony of witnesses, presented by the Prosecutor or the accused.

2. Where the Trial Chamber is satisfied that the matters referred to in paragraph 1 are established, it shall consider the admission of guilt, together with any additional evidence presented, as establishing all the essential facts that are required to prove the crime to which the admission of guilt relates, and may convict the accused of that crime.

3. Where the Trial Chamber is not satisfied that the matters referred to in paragraph 1 are established, it shall consider the admission of guilt as not having been made, in which case it shall order that the trial be continued under the ordinary trial procedures provided by this Statute and may remit the case to another Trial Chamber.

4. Where the Trial Chamber is of the opinion that a more complete presentation of the facts of the case is required in the interests of justice, in particular the interests of the victims, the Trial Chamber may:

- a) Request the Prosecutor to present additional evidence, including the testimony of witnesses; or
- b) Order that the trial be continued under the ordinary trial procedures provided by this Statute, in which case it shall consider the admission of guilt as not having been made and may remit the case to another Trial Chamber.

5. Any discussions between the Prosecutor and the defence regarding modification of the charges, the admission of guilt or the penalty to be imposed shall not be binding on the Court.

Article 66

Presumption of innocence

1. Everyone shall be presumed innocent until proved guilty before the Court in accordance with the applicable law.

2. The onus is on the Prosecutor to prove the guilt of the accused.

3. In order to convict the accused, the Court must be convinced of the guilt of the accused beyond reasonable doubt.

Article 67

Rights of the accused

1. In the determination of any charge, the accused shall be entitled to a public hearing, having regard to the provisions of this Statute, to a fair hearing conducted impartially, and to the following minimum guarantees, in full equality:

- a) To be informed promptly and in detail of the nature, cause and content of the charge, in a language which the accused fully understands and speaks;
- b) To have adequate time and facilities for the preparation of the defence and to communicate freely with counsel of the accused's choosing in confidence;
- c) To be tried without undue delay;
- d) Subject to article 63, paragraph 2, to be present at the trial, to conduct the defence in person or through legal assistance of the accused's choosing, to be informed, if the accused does not have legal assistance, of this right and to have legal assistance assigned by the Court in any case where the interests of justice so require, and without payment if the accused lacks sufficient means to pay for it;
- e) To examine, or have examined, the witnesses against him or her and to obtain the attendance and examination of witnesses on his or her behalf under the same conditions as witnesses against him or her. The accused shall also be entitled to raise defences and to present other evidence admissible under this Statute;
- f) To have, free of any cost, the assistance of a competent interpreter and such translations as are necessary to meet the requirements of fairness, if any of the proceedings or documents presented to the Court are not in a language which the accused fully understands and speaks;
- g) Not to be compelled to testify or to confess guilt and to remain silent, without such silence being a consideration in the determination of guilt or innocence;
- h) To make an unsworn oral or written statement in his or her defence; and
- i) Not to have imposed on him or her any reversal of the burden of proof or any onus of rebuttal.

2. In addition to any other disclosure provided for in this Statute, the Prosecutor shall, as soon as practicable, disclose to the defence evidence in the Prosecutor's possession or control which he or she believes shows or tends to show the innocence of the accused, or to mitigate the guilt of the accused, or which may affect the credibility of prosecution evidence. In case of doubt as to the application of this paragraph, the Court shall decide.

Article 68

Protection of the victims and witnesses and their participation in the proceedings

1. The Court shall take appropriate measures to protect the safety, physical and psychological well-being, dignity and privacy of victims and witnesses. In so doing, the Court shall have regard to all relevant factors, including age, gender as defined in article 7, paragraph 3, and health, and the nature of the crime, in particular, but not limited to, where the crime involves sexual or gender violence or violence against children. The Prosecutor shall take such measures particularly during the investigation and prosecution of such crimes. These measures shall not be prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused and a fair and impartial trial.

2. As an exception to the principle of public hearings provided for in article 67, the Chambers of the Court may, to protect victims and witnesses or an accused, conduct any part of the proceedings *in camera* or allow the presentation of evidence by electronic or other special means. In particular, such measures shall be implemented in the case of a victim of sexual violence or a child who is a victim or a witness, unless otherwise ordered by the Court, having regard to all the circumstances, particularly the views of the victim or witness.

3. Where the personal interests of the victims are affected, the Court shall permit their views and concerns to be presented and considered at stages of the proceedings determined to be appropriate by the Court and in a manner which is not prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused and a fair and impartial trial. Such views and concerns may be presented by the legal representatives of the victims where the Court considers it appropriate, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

4. The Victims and Witnesses Unit may advise the Prosecutor and the Court on appropriate protective measures, security arrangements, counselling and assistance as referred to in article 43, paragraph 6.

5. Where the disclosure of evidence or information pursuant to this Statute may lead to the grave endangerment of the security of a witness or his or her family, the Prosecutor may, for the purposes of any proceedings conducted prior to the commencement of the trial, withhold such evidence or information and instead submit a summary thereof. Such measures shall be exercised in a manner which is not prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused and a fair and impartial trial.

6. A State may make an application for necessary measures to be taken in respect of the protection of its servants or agents and the protection of confidential or sensitive information.

Article 69

Evidence

1. Before testifying, each witness shall, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, give an undertaking as to the truthfulness of the evidence to be given by that witness.

2. The testimony of a witness at trial shall be given in person, except to the extent provided by the measures set forth in article 68 or in the Rules of Pro-

cedure and Evidence. The Court may also permit the giving of *viva voce* (oral) or recorded testimony of a witness by means of video or audio technology, as well as the introduction of documents or written transcripts, subject to this Statute and in accordance with the Rules of Procedure and Evidence. These measures shall not be prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused.

3. The parties may submit evidence relevant to the case, in accordance with article 64. The Court shall have the authority to request the submission of all evidence that it considers necessary for the determination of the truth.

4. The Court may rule on the relevance or admissibility of any evidence, taking into account, *inter alia*, the probative value of the evidence and any prejudice that such evidence may cause to a fair trial or to a fair evaluation of the testimony of a witness, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

5. The Court shall respect and observe privileges on confidentiality as provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

6. The Court shall not require proof of facts of common knowledge but may take judicial notice of them.

7. Evidence obtained by means of a violation of this Statute or internationally recognized human rights shall not be admissible if:

- a) The violation casts substantial doubt on the reliability of the evidence; or
- b) The admission of the evidence would be antithetical to and would seriously damage the integrity of the proceedings.

8. When deciding on the relevance or admissibility of evidence collected by a State, the Court shall not rule on the application of the State's national law.

Article 70

Offences against the administration of justice

1. The Court shall have jurisdiction over the following offences against its administration of justice when committed intentionally:

- a) Giving false testimony when under an obligation pursuant to article 69, paragraph 1, to tell the truth;
- b) Presenting evidence that the party knows is false or forged;
- c) Corruptly influencing a witness, obstructing or interfering with the attendance or testimony of a witness, retaliating against a witness for giving testimony or destroying, tampering with or interfering with the collection of evidence;
- d) Impeding, intimidating or corruptly influencing an official of the Court for the purpose of forcing or persuading the official not to perform, or to perform improperly, his or her duties;
- e) Retaliating against an official of the Court on account of duties performed by that or another official;
- f) Soliciting or accepting a bribe as an official of the Court in connection with his or her official duties.

2. The principles and procedures governing the Court's exercise of jurisdiction over offences under this article shall be those provided for in the Rules of Procedure and Evidence. The conditions for providing international coopera-

tion to the Court with respect to its proceedings under this article shall be governed by the domestic laws of the requested State.

3. In the event of conviction, the Court may impose a term of imprisonment not exceeding five years, or a fine in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, or both.

4.

- a) Each State Party shall extend its criminal laws penalizing offences against the integrity of its own investigative or judicial process to offences against the administration of justice referred to in this article, committed on its territory, or by one of its nationals;
- b) Upon request by the Court, whenever it deems it proper, the State Party shall submit the case to its competent authorities for the purpose of prosecution. Those authorities shall treat such cases with diligence and devote sufficient resources to enable them to be conducted effectively.

Article 71

Sanctions for misconduct before the Court

1. The Court may sanction persons present before it who commit misconduct, including disruption of its proceedings or deliberate refusal to comply with its directions, by administrative measures other than imprisonment, such as temporary or permanent removal from the courtroom, a fine or other similar measures provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

2. The procedures governing the imposition of the measures set forth in paragraph 1 shall be those provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 72

Protection of national security information

1. This article applies in any case where the disclosure of the information or documents of a State would, in the opinion of that State, prejudice its national security interests. Such cases include those falling within the scope of article 56, paragraphs 2 and 3, article 61, paragraph 3, article 64, paragraph 3, article 67, paragraph 2, article 68, paragraph 6, article 87, paragraph 6 and article 93, as well as cases arising at any other stage of the proceedings where such disclosure may be at issue.

2. This article shall also apply when a person who has been requested to give information or evidence has refused to do so or has referred the matter to the State on the ground that disclosure would prejudice the national security interests of a State and the State concerned confirms that it is of the opinion that disclosure would prejudice its national security interests.

3. Nothing in this article shall prejudice the requirements of confidentiality applicable under article 54, paragraph 3 (e) and (f), or the application of article 73.

4. If a State learns that information or documents of the State are being, or are likely to be, disclosed at any stage of the proceedings, and it is of the opinion that disclosure would prejudice its national security interests, that State

shall have the right to intervene in order to obtain resolution of the issue in accordance with this article.

5. If, in the opinion of a State, disclosure of information would prejudice its national security interests, all reasonable steps will be taken by the State, acting in conjunction with the Prosecutor, the defence or the Pre-Trial Chamber or Trial Chamber, as the case may be, to seek to resolve the matter by cooperative means. Such steps may include:

- a) Modification or clarification of the request;
- b) A determination by the Court regarding the relevance of the information or evidence sought, or a determination as to whether the evidence, though relevant, could be or has been obtained from a source other than the requested State;
- c) Obtaining the information or evidence from a different source or in a different form; or
- d) Agreement on conditions under which the assistance could be provided including, among other things, providing summaries or redactions, limitations on disclosure, use of *in camera* or *ex parte* proceedings, or other protective measures permissible under the Statute and the Rules of Procedure and Evidence.

6. Once all reasonable steps have been taken to resolve the matter through cooperative means, and if the State considers that there are no means or conditions under which the information or documents could be provided or disclosed without prejudice to its national security interests, it shall so notify the Prosecutor or the Court of the specific reasons for its decision, unless a specific description of the reasons would itself necessarily result in such prejudice to the State's national security interests.

7. Thereafter, if the Court determines that the evidence is relevant and necessary for the establishment of the guilt or innocence of the accused, the Court may undertake the following actions:

- a) Where disclosure of the information or document is sought pursuant to a request for cooperation under Part 9 or the circumstances described in paragraph 2, and the State has invoked the ground for refusal referred to in article 93, paragraph 4:
 - i. The Court may, before making any conclusion referred to in subparagraph 7 (a) (ii), request further consultations for the purpose of considering the State's representations, which may include, as appropriate, hearings *in camera* and *ex parte*;
 - ii. If the Court concludes that, by invoking the ground for refusal under article 93, paragraph 4, in the circumstances of the case, the requested State is not acting in accordance with its obligations under this Statute, the Court may refer the matter in accordance with article 87, paragraph 7, specifying the reasons for its conclusion; and
 - iii. The Court may make such inference in the trial of the accused as to the existence or non-existence of a fact, as may be appropriate in the circumstances; or
- b) In all other circumstances:
 - i. Order disclosure; or
 - ii. To the extent it does not order disclosure, make such inference in the trial of the accused as to the existence or non-existence of a fact, as

may be appropriate in the circumstances.

Article 73

Third-party information or documents

If a State Party is requested by the Court to provide a document or information in its custody, possession or control, which was disclosed to it in confidence by a State, intergovernmental organization or international organization, it shall seek the consent of the originator to disclose that document or information. If the originator is a State Party, it shall either consent to disclosure of the information or document or undertake to resolve the issue of disclosure with the Court, subject to the provisions of article 72. If the originator is not a State Party and refuses to consent to disclosure, the requested State shall inform the Court that it is unable to provide the document or information because of a pre-existing obligation of confidentiality to the originator.

Article 74

Requirements for the decision

1. All the judges of the Trial Chamber shall be present at each stage of the trial and throughout their deliberations. The Presidency may, on a case-by-case basis, designate, as available, one or more alternate judges to be present at each stage of the trial and to replace a member of the Trial Chamber if that member is unable to continue attending.

2. The Trial Chamber's decision shall be based on its evaluation of the evidence and the entire proceedings. The decision shall not exceed the facts and circumstances described in the charges and any amendments to the charges. The Court may base its decision only on evidence submitted and discussed before it at the trial.

3. The judges shall attempt to achieve unanimity in their decision, failing which the decision shall be taken by a majority of the judges.

4. The deliberations of the Trial Chamber shall remain secret.

5. The decision shall be in writing and shall contain a full and reasoned statement of the Trial Chamber's findings on the evidence and conclusions. The Trial Chamber shall issue one decision. When there is no unanimity, the Trial Chamber's decision shall contain the views of the majority and the minority. The decision or a summary thereof shall be delivered in open court.

Article 75

Reparations to victims

1. The Court shall establish principles relating to reparations to, or in respect of, victims, including restitution, compensation and rehabilitation. On this basis, in its decision the Court may, either upon request or on its own motion in exceptional circumstances, determine the scope and extent of any damage, loss and injury to, or in respect of, victims and will state the principles on which it is acting.

2. The Court may make an order directly against a convicted person specifying appropriate reparations to, or in respect of, victims, including restitution, compensation and rehabilitation.

Where appropriate, the Court may order that the award for reparations be made through the Trust Fund provided for in article 79.

3. Before making an order under this article, the Court may invite and shall take account of representations from or on behalf of the convicted person, victims, other interested persons or interested States.

4. In exercising its power under this article, the Court may, after a person is convicted of a crime within the jurisdiction of the Court, determine whether, in order to give effect to an order which it may make under this article, it is necessary to seek measures under article 93, paragraph 1.

5. A State Party shall give effect to a decision under this article as if the provisions of article 109 were applicable to this article.

6. Nothing in this article shall be interpreted as prejudicing the rights of victims under national or international law.

Article 76

Sentencing

1. In the event of a conviction, the Trial Chamber shall consider the appropriate sentence to be imposed and shall take into account the evidence presented and submissions made during the trial that are relevant to the sentence.

2. Except where article 65 applies and before the completion of the trial, the Trial Chamber may on its own motion and shall, at the request of the Prosecutor or the accused, hold a further hearing to hear any additional evidence or submissions relevant to the sentence, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

3. Where paragraph 2 applies, any representations under article 75 shall be heard during the further hearing referred to in paragraph 2 and, if necessary, during any additional hearing.

4. The sentence shall be pronounced in public and, wherever possible, in the presence of the accused.

Part 7. Penalties

Article 77

Applicable penalties

1. Subject to article 110, the Court may impose one of the following penalties on a person convicted of a crime referred to in article 5 of this Statute:

- a) Imprisonment for a specified number of years, which may not exceed a maximum of 30 years; or
- b) A term of life imprisonment when justified by the extreme gravity of the crime and the individual circumstances of the convicted person.

2. In addition to imprisonment, the Court may order:

- a) A fine under the criteria provided for in the Rules of Procedure and Evidence;

- b) A forfeiture of proceeds, property and assets derived directly or indirectly from that crime, without prejudice to the rights of bona fide third parties.

Article 78

Determination of the sentence

1. In determining the sentence, the Court shall, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, take into account such factors as the gravity of the crime and the individual circumstances of the convicted person.

2. In imposing a sentence of imprisonment, the Court shall deduct the time, if any, previously spent in detention in accordance with an order of the Court. The Court may deduct any time otherwise spent in detention in connection with conduct underlying the crime.

3. When a person has been convicted of more than one crime, the Court shall pronounce a sentence for each crime and a joint sentence specifying the total period of imprisonment. This period shall be no less than the highest individual sentence pronounced and shall not exceed 30 years imprisonment or a sentence of life imprisonment in conformity with article 77, paragraph 1 (b).

Article 79

Trust Fund

1. A Trust Fund shall be established by decision of the Assembly of States Parties for the benefit of victims of crimes within the jurisdiction of the Court, and of the families of such victims.

2. The Court may order money and other property collected through fines or forfeiture to be transferred, by order of the Court, to the Trust Fund.

3. The Trust Fund shall be managed according to criteria to be determined by the Assembly of States Parties.

Article 80

Non-prejudice to national application of penalties and national laws

Nothing in this Part affects the application by States of penalties prescribed by their national law, nor the law of States which do not provide for penalties prescribed in this Part.

Part 8. Appeal and revision

Article 81

Appeal against decision of acquittal or conviction or against sentence

1. A decision under article 74 may be appealed in accordance with the Rules of Procedure and Evidence as follows:

- a) The Prosecutor may make an appeal on any of the following grounds:
- i. Procedural error,
 - ii. Error of fact, or
 - iii. Error of law;

- b) The convicted person, or the Prosecutor on that person's behalf, may make an appeal on any of the following grounds:
 - i. Procedural error,
 - ii. Error of fact,
 - iii. Error of law, or
 - iv. Any other ground that affects the fairness or reliability of the proceedings or decision.
- 2.
 - a) A sentence may be appealed, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, by the Prosecutor or the convicted person on the ground of disproportion between the crime and the sentence;
 - b) If on an appeal against sentence the Court considers that there are grounds on which the conviction might be set aside, wholly or in part, it may invite the Prosecutor and the convicted person to submit grounds under article 81, paragraph 1 (a) or (b), and may render a decision on conviction in accordance with article 83;
 - c) The same procedure applies when the Court, on an appeal against conviction only, considers that there are grounds to reduce the sentence under paragraph 2 (a).
- 3.
 - a) Unless the Trial Chamber orders otherwise, a convicted person shall remain in custody pending an appeal;
 - b) When a convicted person's time in custody exceeds the sentence of imprisonment imposed, that person shall be released, except that if the Prosecutor is also appealing, the release may be subject to the conditions under subparagraph (c) below;
 - c) In case of an acquittal, the accused shall be released immediately, subject to the following:
 - i. Under exceptional circumstances, and having regard, *inter alia*, to the concrete risk of flight, the seriousness of the offence charged and the probability of success on appeal, the Trial Chamber, at the request of the Prosecutor, may maintain the detention of the person pending appeal;
 - ii. A decision by the Trial Chamber under subparagraph (c) (i) may be appealed in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.
- 4. Subject to the provisions of paragraph 3 (a) and (b), execution of the decision or sentence shall be suspended during the period allowed for appeal and for the duration of the appeal proceedings.

Article 82

Appeal against other decisions

- 1. Either party may appeal any of the following decisions in accordance with the Rules of Procedure and Evidence:
 - a) A decision with respect to jurisdiction or admissibility;
 - b) A decision granting or denying release of the person being investigated or prosecuted;
 - c) A decision of the Pre-Trial Chamber to act on its own initiative under article 56, paragraph 3;

d) A decision that involves an issue that would significantly affect the fair and expeditious conduct of the proceedings or the outcome of the trial, and for which, in the opinion of the Pre-Trial or Trial Chamber, an immediate resolution by the Appeals Chamber may materially advance the proceedings.

2. A decision of the Pre-Trial Chamber under article 57, paragraph 3 (d), may be appealed against by the State concerned or by the Prosecutor, with the leave of the Pre-Trial Chamber. The appeal shall be heard on an expedited basis.

3. An appeal shall not of itself have suspensive effect unless the Appeals Chamber so orders, upon request, in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

4. A legal representative of the victims, the convicted person or a bona fide owner of property adversely affected by an order under article 75 may appeal against the order for reparations, as provided in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 83

Proceedings on appeal

1. For the purposes of proceedings under article 81 and this article, the Appeals Chamber shall have all the powers of the Trial Chamber.

2. If the Appeals Chamber finds that the proceedings appealed from were unfair in a way that affected the reliability of the decision or sentence, or that the decision or sentence appealed from was materially affected by error of fact or law or procedural error, it may:

- a) Reverse or amend the decision or sentence; or
- b) Order a new trial before a different Trial Chamber.

For these purposes, the Appeals Chamber may remand a factual issue to the original Trial Chamber for it to determine the issue and to report back accordingly, or may itself call evidence to determine the issue. When the decision or sentence has been appealed only by the person convicted, or the Prosecutor on that person's behalf, it cannot be amended to his or her detriment.

3. If in an appeal against sentence the Appeals Chamber finds that the sentence is disproportionate to the crime, it may vary the sentence in accordance with Part 7.

4. The judgement of the Appeals Chamber shall be taken by a majority of the judges and shall be delivered in open court. The judgement shall state the reasons on which it is based. When there is no unanimity, the judgement of the Appeals Chamber shall contain the views of the majority and the minority, but a judge may deliver a separate or dissenting opinion on a question of law.

5. The Appeals Chamber may deliver its judgement in the absence of the person acquitted or convicted.

Article 84

Revision of conviction or sentence

1. The convicted person or, after death, spouses, children, parents or one person alive at the time of the accused's death who has been given express written instructions from the accused to bring such a claim, or the Prosecutor on the person's behalf, may apply to the Appeals Chamber to revise the final judgement of conviction or sentence on the grounds that:

- a) New evidence has been discovered that:
 - i. Was not available at the time of trial, and such unavailability was not wholly or partially attributable to the party making application; and
 - ii. Is sufficiently important that had it been proved at trial it would have been likely to have resulted in a different verdict;
- b) It has been newly discovered that decisive evidence, taken into account at trial and upon which the conviction depends, was false, forged or falsified;
- c) One or more of the judges who participated in conviction or confirmation of the charges has committed, in that case, an act of serious misconduct or serious breach of duty of sufficient gravity to justify the removal of that judge or those judges from office under article 46.

2. The Appeals Chamber shall reject the application if it considers it to be unfounded. If it determines that the application is meritorious, it may, as appropriate:

- a) Reconvene the original Trial Chamber;
- b) Constitute a new Trial Chamber; or
- c) Retain jurisdiction over the matter,

with a view to, after hearing the parties in the manner set forth in the Rules of Procedure and Evidence, arriving at a determination on whether the judgement should be revised.

Article 85

Compensation to an arrested or convicted person

1. Anyone who has been the victim of unlawful arrest or detention shall have an enforceable right to compensation.

2. When a person has by a final decision been convicted of a criminal offence, and when subsequently his or her conviction has been reversed on the ground that a new or newly discovered fact shows conclusively that there has been a miscarriage of justice, the person who has suffered punishment as a result of such conviction shall be compensated according to law, unless it is proved that the non-disclosure of the unknown fact in time is wholly or partly attributable to him or her.

3. In exceptional circumstances, where the Court finds conclusive facts showing that there has been a grave and manifest miscarriage of justice, it may in its discretion award compensation, according to the criteria provided in the Rules of Procedure and Evidence, to a person who has been released from detention following a final decision of acquittal or a termination of the proceedings for that reason.

Part 9. International cooperation and judicial assistance*Article 86**General obligation to cooperate*

States Parties shall, in accordance with the provisions of this Statute, cooperate fully with the Court in its investigation and prosecution of crimes within the jurisdiction of the Court.

*Article 87**Requests for cooperation: general provisions*

1.
 - a) The Court shall have the authority to make requests to States Parties for cooperation. The requests shall be transmitted through the diplomatic channel or any other appropriate channel as may be designated by each State Party upon ratification, acceptance, approval or accession. Subsequent changes to the designation shall be made by each State Party in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.
 - b) When appropriate, without prejudice to the provisions of subparagraph (a), requests may also be transmitted through the International Criminal Police Organization or any appropriate regional organization.
2. Requests for cooperation and any documents supporting the request shall either be in or be accompanied by a translation into an official language of the requested State or one of the working languages of the Court, in accordance with the choice made by that State upon ratification, acceptance, approval or accession. Subsequent changes to this choice shall be made in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.
3. The requested State shall keep confidential a request for cooperation and any documents supporting the request, except to the extent that the disclosure is necessary for execution of the request.
4. In relation to any request for assistance presented under this Part, the Court may take such measures, including measures related to the protection of information, as may be necessary to ensure the safety or physical or psychological well-being of any victims, potential witnesses and their families. The Court may request that any information that is made available under this Part shall be provided and handled in a manner that protects the safety and physical or psychological well-being of any victims, potential witnesses and their families.
5.
 - a) The Court may invite any State not party to this Statute to provide assistance under this Part on the basis of an ad hoc arrangement, an agreement with such State or any other appropriate basis.
 - b) Where a State not party to this Statute, which has entered into an ad hoc arrangement or an agreement with the Court, fails to cooperate with requests pursuant to any such arrangement or agreement, the Court may so inform the Assembly of States Parties or, where the Security Council referred the matter to the Court, the Security Council.

6. The Court may ask any intergovernmental organization to provide information or documents. The Court may also ask for other forms of cooperation and assistance which may be agreed upon with such an organization and which are in accordance with its competence or mandate.

7. Where a State Party fails to comply with a request to cooperate by the Court contrary to the provisions of this Statute, thereby preventing the Court from exercising its functions and powers under this Statute, the Court may make a finding to that effect and refer the matter to the Assembly of States Parties or, where the Security Council referred the matter to the Court, to the Security Council.

Article 88

Availability of procedures under national law

States Parties shall ensure that there are procedures available under their national law for all of the forms of cooperation which are specified under this Part.

Article 89

Surrender of persons to the Court

1. The Court may transmit a request for the arrest and surrender of a person, together with the material supporting the request outlined in article 91, to any State on the territory of which that person may be found and shall request the cooperation of that State in the arrest and surrender of such a person. States Parties shall, in accordance with the provisions of this Part and the procedure under their national law, comply with requests for arrest and surrender.

2. Where the person sought for surrender brings a challenge before a national court on the basis of the principle of *ne bis in idem* as provided in article 20, the requested State shall immediately consult with the Court to determine if there has been a relevant ruling on admissibility. If the case is admissible, the requested State shall proceed with the execution of the request. If an admissibility ruling is pending, the requested State may postpone the execution of the request for surrender of the person until the Court makes a determination on admissibility.

3.

- a) A State Party shall authorize, in accordance with its national procedural law, transportation through its territory of a person being surrendered to the Court by another State, except where transit through that State would impede or delay the surrender.
- b) A request by the Court for transit shall be transmitted in accordance with article 87. The request for transit shall contain:
 - i. A description of the person being transported;
 - ii. A brief statement of the facts of the case and their legal characterization; and
 - iii. The warrant for arrest and surrender;
- c) A person being transported shall be detained in custody during the period of transit;
- d) No authorization is required if the person is transported by air and no landing is scheduled on the territory of the transit State;

- e) If an unscheduled landing occurs on the territory of the transit State, that State may require a request for transit from the Court as provided for in subparagraph (b). The transit State shall detain the person being transported until the request for transit is received and the transit is effected, provided that detention for purposes of this subparagraph may not be extended beyond 96 hours from the unscheduled landing unless the request is received within that time.

4. If the person sought is being proceeded against or is serving a sentence in the requested State for a crime different from that for which surrender to the Court is sought, the requested State, after making its decision to grant the request, shall consult with the Court.

Article 90

Competing requests

1. A State Party which receives a request from the Court for the surrender of a person under article 89 shall, if it also receives a request from any other State for the extradition of the same person for the same conduct which forms the basis of the crime for which the Court seeks the person's surrender, notify the Court and the requesting State of that fact.

2. Where the requesting State is a State Party, the requested State shall give priority to the request from the Court if:

- a) The Court has, pursuant to article 18 or 19, made a determination that the case in respect of which surrender is sought is admissible and that determination takes into account the investigation or prosecution conducted by the requesting State in respect of its request for extradition; or
- b) The Court makes the determination described in subparagraph (a) pursuant to the requested State's notification under paragraph 1.

3. Where a determination under paragraph 2 (a) has not been made, the requested State may, at its discretion, pending the determination of the Court under paragraph 2 (b), proceed to deal with the request for extradition from the requesting State but shall not extradite the person until the Court has determined that the case is inadmissible. The Court's determination shall be made on an expedited basis.

4. If the requesting State is a State not Party to this Statute the requested State, if it is not under an international obligation to extradite the person to the requesting State, shall give priority to the request for surrender from the Court, if the Court has determined that the case is admissible.

5. Where a case under paragraph 4 has not been determined to be admissible by the Court, the requested State may, at its discretion, proceed to deal with the request for extradition from the requesting State.

6. In cases where paragraph 4 applies except that the requested State is under an existing international obligation to extradite the person to the requesting State not Party to this Statute, the requested State shall determine whether to surrender the person to the Court or extradite the person to the requesting State. In making its decision, the requested State shall consider all the relevant factors, including but not limited to:

- a) The respective dates of the requests;

- b) The interests of the requesting State including, where relevant, whether the crime was committed in its territory and the nationality of the victims and of the person sought; and
- c) The possibility of subsequent surrender between the Court and the requesting State.

7. Where a State Party which receives a request from the Court for the surrender of a person also receives a request from any State for the extradition of the same person for conduct other than that which constitutes the crime for which the Court seeks the person's surrender:

- a) The requested State shall, if it is not under an existing international obligation to extradite the person to the requesting State, give priority to the request from the Court;
- b) The requested State shall, if it is under an existing international obligation to extradite the person to the requesting State, determine whether to surrender the person to the Court or to extradite the person to the requesting State. In making its decision, the requested State shall consider all the relevant factors, including but not limited to those set out in paragraph 6, but shall give special consideration to the relative nature and gravity of the conduct in question.

8. Where pursuant to a notification under this article, the Court has determined a case to be inadmissible, and subsequently extradition to the requesting State is refused, the requested State shall notify the Court of this decision.

Article 91

Contents of request for arrest and surrender

1. A request for arrest and surrender shall be made in writing. In urgent cases, a request may be made by any medium capable of delivering a written record, provided that the request shall be confirmed through the channel provided for in article 87, paragraph 1 (a).

2. In the case of a request for the arrest and surrender of a person for whom a warrant of arrest has been issued by the Pre-Trial Chamber under article 58, the request shall contain or be supported by:

- a) Information describing the person sought, sufficient to identify the person, and information as to that person's probable location;
- b) A copy of the warrant of arrest; and
- c) Such documents, statements or information as may be necessary to meet the requirements for the surrender process in the requested State, except that those requirements should not be more burdensome than those applicable to requests for extradition pursuant to treaties or arrangements between the requested State and other States and should, if possible, be less burdensome, taking into account the distinct nature of the Court.

3. In the case of a request for the arrest and surrender of a person already convicted, the request shall contain or be supported by:

- a) A copy of any warrant of arrest for that person;
- b) A copy of the judgement of conviction;
- c) Information to demonstrate that the person sought is the one referred to in the judgement of conviction; and
- d) If the person sought has been sentenced, a copy of the sentence imposed

and, in the case of a sentence for imprisonment, a statement of any time already served and the time remaining to be served.

4. Upon the request of the Court, a State Party shall consult with the Court, either generally or with respect to a specific matter, regarding any requirements under its national law that may apply under paragraph 2 (c). During the consultations, the State Party shall advise the Court of the specific requirements of its national law.

Article 92

Provisional arrest

1. In urgent cases, the Court may request the provisional arrest of the person sought, pending presentation of the request for surrender and the documents supporting the request as specified in article 91.

2. The request for provisional arrest shall be made by any medium capable of delivering a written record and shall contain:

- a) Information describing the person sought, sufficient to identify the person, and information as to that person's probable location;
- b) A concise statement of the crimes for which the person's arrest is sought and of the facts which are alleged to constitute those crimes, including, where possible, the date and location of the crime;
- c) A statement of the existence of a warrant of arrest or a judgement of conviction against the person sought; and
- d) A statement that a request for surrender of the person sought will follow.

3. A person who is provisionally arrested may be released from custody if the requested State has not received the request for surrender and the documents supporting the request as specified in article 91 within the time limits specified in the Rules of Procedure and Evidence. However, the person may consent to surrender before the expiration of this period if permitted by the law of the requested State. In such a case, the requested State shall proceed to surrender the person to the Court as soon as possible.

4. The fact that the person sought has been released from custody pursuant to paragraph 3 shall not prejudice the subsequent arrest and surrender of that person if the request for surrender and the documents supporting the request are delivered at a later date.

Article 93

Other forms of cooperation

1. States Parties shall, in accordance with the provisions of this Part and under procedures of national law, comply with requests by the Court to provide the following assistance in relation to investigations or prosecutions:

- a) The identification and whereabouts of persons or the location of items;
- b) The taking of evidence, including testimony under oath, and the production of evidence, including expert opinions and reports necessary to the Court;
- c) The questioning of any person being investigated or prosecuted;
- d) The service of documents, including judicial documents;
- e) Facilitating the voluntary appearance of persons as witnesses or experts

before the Court;

- f) The temporary transfer of persons as provided in paragraph 7;
- g) The examination of places or sites, including the exhumation and examination of grave sites;
- h) The execution of searches and seizures;
- i) The provision of records and documents, including official records and documents;
- j) The protection of victims and witnesses and the preservation of evidence;
- k) The identification, tracing and freezing or seizure of proceeds, property and assets and instrumentalities of crimes for the purpose of eventual forfeiture, without prejudice to the rights of bona fide third parties; and
- l) Any other type of assistance which is not prohibited by the law of the requested State, with a view to facilitating the investigation and prosecution of crimes within the jurisdiction of the Court.

2. The Court shall have the authority to provide an assurance to a witness or an expert appearing before the Court that he or she will not be prosecuted, detained or subjected to any restriction of personal freedom by the Court in respect of any act or omission that preceded the departure of that person from the requested State.

3. Where execution of a particular measure of assistance detailed in a request presented under paragraph 1, is prohibited in the requested State on the basis of an existing fundamental legal principle of general application, the requested State shall promptly consult with the Court to try to resolve the matter. In the consultations, consideration should be given to whether the assistance can be rendered in another manner or subject to conditions. If after consultations the matter cannot be resolved, the Court shall modify the request as necessary.

4. In accordance with article 72, a State Party may deny a request for assistance, in whole or in part, only if the request concerns the production of any documents or disclosure of evidence which relates to its national security.

5. Before denying a request for assistance under paragraph 1 (l), the requested State shall consider whether the assistance can be provided subject to specified conditions, or whether the assistance can be provided at a later date or in an alternative manner, provided that if the Court or the Prosecutor accepts the assistance subject to conditions, the Court or the Prosecutor shall abide by them.

6. If a request for assistance is denied, the requested State Party shall promptly inform the Court or the Prosecutor of the reasons for such denial.

7.

- a) The Court may request the temporary transfer of a person in custody for purposes of identification or for obtaining testimony or other assistance. The person may be transferred if the following conditions are fulfilled:
 - i. The person freely gives his or her informed consent to the transfer; and
 - ii. The requested State agrees to the transfer, subject to such conditions as that State and the Court may agree.
- b) The person being transferred shall remain in custody. When the purposes of the transfer have been fulfilled, the Court shall return the person without delay to the requested State.

8.

- a) The Court shall ensure the confidentiality of documents and information, except as required for the investigation and proceedings described in the request.
- b) The requested State may, when necessary, transmit documents or information to the Prosecutor on a confidential basis. The Prosecutor may then use them solely for the purpose of generating new evidence.
- c) The requested State may, on its own motion or at the request of the Prosecutor, subsequently consent to the disclosure of such documents or information. They may then be used as evidence pursuant to the provisions of Parts 5 and 6 and in accordance with the Rules of Procedure and Evidence.

9.

- a)
 - i. In the event that a State Party receives competing requests, other than for surrender or extradition, from the Court and from another State pursuant to an international obligation, the State Party shall endeavour, in consultation with the Court and the other State, to meet both requests, if necessary by postponing or attaching conditions to one or the other request.
 - ii. Failing that, competing requests shall be resolved in accordance with the principles established in article 90.
- b) Where, however, the request from the Court concerns information, property or persons which are subject to the control of a third State or an international organization by virtue of an international agreement, the requested States shall so inform the Court and the Court shall direct its request to the third State or international organization.

10.

- a) The Court may, upon request, cooperate with and provide assistance to a State Party conducting an investigation into or trial in respect of conduct which constitutes a crime within the jurisdiction of the Court or which constitutes a serious crime under the national law of the requesting State.
- b)
 - i. The assistance provided under subparagraph (a) shall include, *inter alia*:
 - a) The transmission of statements, documents or other types of evidence obtained in the course of an investigation or a trial conducted by the Court; and
 - b) The questioning of any person detained by order of the Court;
 - ii. In the case of assistance under subparagraph (b) (i) a:
 - a) If the documents or other types of evidence have been obtained with the assistance of a State, such transmission shall require the consent of that State;
 - b) If the statements, documents or other types of evidence have been provided by a witness or expert, such transmission shall be subject to the provisions of article 68.
 - c) The Court may, under the conditions set out in this paragraph, grant a request for assistance under this paragraph from a State which is not a Party to this Statute.

Article 94

Postponement of execution of a request in respect of ongoing investigation or prosecution

1. If the immediate execution of a request would interfere with an ongoing investigation or prosecution of a case different from that to which the request relates, the requested State may postpone the execution of the request for a period of time agreed upon with the Court. However, the postponement shall be no longer than is necessary to complete the relevant investigation or prosecution in the requested State. Before making a decision to postpone, the requested State should consider whether the assistance may be immediately provided subject to certain conditions.

2. If a decision to postpone is taken pursuant to paragraph 1, the Prosecutor may, however, seek measures to preserve evidence, pursuant to article 93, paragraph 1 (j).

Article 95

Postponement of execution of a request in respect of an admissibility challenge

Where there is an admissibility challenge under consideration by the Court pursuant to article 18 or 19, the requested State may postpone the execution of a request under this Part pending a determination by the Court, unless the Court has specifically ordered that the Prosecutor may pursue the collection of such evidence pursuant to article 18 or 19.

Article 96

Contents of request for other forms of assistance under article 93

1. A request for other forms of assistance referred to in article 93 shall be made in writing. In urgent cases, a request may be made by any medium capable of delivering a written record, provided that the request shall be confirmed through the channel provided for in article 87, paragraph 1 (a).

2. The request shall, as applicable, contain or be supported by the following:

- a) A concise statement of the purpose of the request and the assistance sought, including the legal basis and the grounds for the request;
- b) As much detailed information as possible about the location or identification of any person or place that must be found or identified in order for the assistance sought to be provided;
- c) A concise statement of the essential facts underlying the request;
- d) The reasons for and details of any procedure or requirement to be followed;
- e) Such information as may be required under the law of the requested State in order to execute the request; and
- f) Any other information relevant in order for the assistance sought to be provided.

3. Upon the request of the Court, a State Party shall consult with the Court, either generally or with respect to a specific matter, regarding any require-

ments under its national law that may apply under paragraph 2 (e). During the consultations, the State Party shall advise the Court of the specific requirements of its national law.

4. The provisions of this article shall, where applicable, also apply in respect of a request for assistance made to the Court.

Article 97

Consultations

Where a State Party receives a request under this Part in relation to which it identifies problems which may impede or prevent the execution of the request, that State shall consult with the Court without delay in order to resolve the matter. Such problems may include, *inter alia*:

- a) Insufficient information to execute the request;
- b) In the case of a request for surrender, the fact that despite best efforts, the person sought cannot be located or that the investigation conducted has determined that the person in the requested State is clearly not the person named in the warrant; or
- c) The fact that execution of the request in its current form would require the requested State to breach a pre-existing treaty obligation undertaken with respect to another State.

Article 98

Cooperation with respect to waiver of immunity and consent to surrender

1. The Court may not proceed with a request for surrender or assistance which would require the requested State to act inconsistently with its obligations under international law with respect to the State or diplomatic immunity of a person or property of a third State, unless the Court can first obtain the cooperation of that third State for the waiver of the immunity.

2. The Court may not proceed with a request for surrender which would require the requested State to act inconsistently with its obligations under international agreements pursuant to which the consent of a sending State is required to surrender a person of that State to the Court, unless the Court can first obtain the cooperation of the sending State for the giving of consent for the surrender.

Article 99

Execution of requests under articles 93 and 96

1. Requests for assistance shall be executed in accordance with the relevant procedure under the law of the requested State and, unless prohibited by such law, in the manner specified in the request, including following any procedure outlined therein or permitting persons specified in the request to be present at and assist in the execution process.

2. In the case of an urgent request, the documents or evidence produced in response shall, at the request of the Court, be sent urgently.

3. Replies from the requested State shall be transmitted in their original language and form.

4. Without prejudice to other articles in this Part, where it is necessary for the successful execution of a request which can be executed without any compulsory measures, including specifically the interview of or taking evidence from a person on a voluntary basis, including doing so without the presence of the authorities of the requested State Party if it is essential for the request to be executed, and the examination without modification of a public site or other public place, the Prosecutor may execute such request directly on the territory of a State as follows:

- a) When the State Party requested is a State on the territory of which the crime is alleged to have been committed, and there has been a determination of admissibility pursuant to article 18 or 19, the Prosecutor may directly execute such request following all possible consultations with the requested State Party;
- b) In other cases, the Prosecutor may execute such request following consultations with the requested State Party and subject to any reasonable conditions or concerns raised by that State Party. Where the requested State Party identifies problems with the execution of a request pursuant to this subparagraph it shall, without delay, consult with the Court to resolve the matter.

5. Provisions allowing a person heard or examined by the Court under article 72 to invoke restrictions designed to prevent disclosure of confidential information connected with national security shall also apply to the execution of requests for assistance under this article.

Article 100

Costs

1. The ordinary costs for execution of requests in the territory of the requested State shall be borne by that State, except for the following, which shall be borne by the Court:

- a) Costs associated with the travel and security of witnesses and experts or the transfer under article 93 of persons in custody;
- b) Costs of translation, interpretation and transcription;
- c) Travel and subsistence costs of the judges, the Prosecutor, the Deputy Prosecutors, the Registrar, the Deputy Registrar and staff of any organ of the Court;
- d) Costs of any expert opinion or report requested by the Court;
- e) Costs associated with the transport of a person being surrendered to the Court by a custodial State; and
- f) Following consultations, any extraordinary costs that may result from the execution of a request.

2. The provisions of paragraph 1 shall, as appropriate, apply to requests from States Parties to the Court. In that case, the Court shall bear the ordinary costs of execution.

Article 101

Rule of speciality

1. A person surrendered to the Court under this Statute shall not be proceeded against, punished or detained for any conduct committed prior to surrender, other than the conduct or course of conduct which forms the basis of the crimes for which that person has been surrendered.

2. The Court may request a waiver of the requirements of paragraph 1 from the State which surrendered the person to the Court and, if necessary, the Court shall provide additional information in accordance with article 91. States Parties shall have the authority to provide a waiver to the Court and should endeavour to do so.

Article 102

Use of terms

For the purposes of this Statute:

- a) «surrender» means the delivering up of a person by a State to the Court, pursuant to this Statute.
- b) «extradition» means the delivering up of a person by one State to another as provided by treaty, convention or national legislation.

Part 10. Enforcement

Article 103

Role of States in enforcement of sentences of imprisonment

1.

- a) A sentence of imprisonment shall be served in a State designated by the Court from a list of States which have indicated to the Court their willingness to accept sentenced persons.
- b) At the time of declaring its willingness to accept sentenced persons, a State may attach conditions to its acceptance as agreed by the Court and in accordance with this Part.
- c) A State designated in a particular case shall promptly inform the Court whether it accepts the Court's designation.

2.

- a) The State of enforcement shall notify the Court of any circumstances, including the exercise of any conditions agreed under paragraph 1, which could materially affect the terms or extent of the imprisonment. The Court shall be given at least 45 days' notice of any such known or foreseeable circumstances. During this period, the State of enforcement shall take no action that might prejudice its obligations under article 110.
- b) Where the Court cannot agree to the circumstances referred to in subparagraph (a), it shall notify the State of enforcement and proceed in accordance with article 104, paragraph 1.

3. In exercising its discretion to make a designation under paragraph 1, the Court shall take into account the following:

- a) The principle that States Parties should share the responsibility for enfor-

- cing sentences of imprisonment, in accordance with principles of equitable distribution, as provided in the Rules of Procedure and Evidence;
- b) The application of widely accepted international treaty standards governing the treatment of prisoners;
 - c) The views of the sentenced person;
 - d) The nationality of the sentenced person;
 - e) Such other factors regarding the circumstances of the crime or the person sentenced, or the effective enforcement of the sentence, as may be appropriate in designating the State of enforcement.

4. If no State is designated under paragraph 1, the sentence of imprisonment shall be served in a prison facility made available by the host State, in accordance with the conditions set out in the headquarters agreement referred to in article 3, paragraph 2. In such a case, the costs arising out of the enforcement of a sentence of imprisonment shall be borne by the Court.

Article 104

Change in designation of State of enforcement

1. The Court may, at any time, decide to transfer a sentenced person to a prison of another State.

2. A sentenced person may, at any time, apply to the Court to be transferred from the State of enforcement.

Article 105

Enforcement of the sentence

1. Subject to conditions which a State may have specified in accordance with article 103, paragraph 1 (b), the sentence of imprisonment shall be binding on the States Parties, which shall in no case modify it.

2. The Court alone shall have the right to decide any application for appeal and revision. The State of enforcement shall not impede the making of any such application by a sentenced person.

Article 106

Supervision of enforcement of sentences and conditions of imprisonment

1. The enforcement of a sentence of imprisonment shall be subject to the supervision of the Court and shall be consistent with widely accepted international treaty standards governing treatment of prisoners.

2. The conditions of imprisonment shall be governed by the law of the State of enforcement and shall be consistent with widely accepted international treaty standards governing treatment of prisoners; in no case shall such conditions be more or less favourable than those available to prisoners convicted of similar offences in the State of enforcement.

3. Communications between a sentenced person and the Court shall be unimpeded and confidential.

Article 107

Transfer of the person upon completion of sentence

1. Following completion of the sentence, a person who is not a national of the State of enforcement may, in accordance with the law of the State of enforcement, be transferred to a State which is obliged to receive him or her, or to another State which agrees to receive him or her, taking into account any wishes of the person to be transferred to that State, unless the State of enforcement authorizes the person to remain in its territory.

2. If no State bears the costs arising out of transferring the person to another State pursuant to paragraph 1, such costs shall be borne by the Court.

3. Subject to the provisions of article 108, the State of enforcement may also, in accordance with its national law, extradite or otherwise surrender the person to a State which has requested the extradition or surrender of the person for purposes of trial or enforcement of a sentence.

Article 108

Limitation on the prosecution or punishment of other offences

1. A sentenced person in the custody of the State of enforcement shall not be subject to prosecution or punishment or to extradition to a third State for any conduct engaged in prior to that person's delivery to the State of enforcement, unless such prosecution, punishment or extradition has been approved by the Court at the request of the State of enforcement.

2. The Court shall decide the matter after having heard the views of the sentenced person.

3. Paragraph 1 shall cease to apply if the sentenced person remains voluntarily for more than 30 days in the territory of the State of enforcement after having served the full sentence imposed by the Court, or returns to the territory of that State after having left it.

Article 109

Enforcement of fines and forfeiture measures

1. States Parties shall give effect to fines or forfeitures ordered by the Court under Part 7, without prejudice to the rights of bona fide third parties, and in accordance with the procedure of their national law.

2. If a State Party is unable to give effect to an order for forfeiture, it shall take measures to recover the value of the proceeds, property or assets ordered by the Court to be forfeited, without prejudice to the rights of bona fide third parties.

3. Property, or the proceeds of the sale of real property or, where appropriate, the sale of other property, which is obtained by a State Party as a result of its enforcement of a judgement of the Court shall be transferred to the Court.

Article 110

Review by the Court concerning reduction of sentence

1. The State of enforcement shall not release the person before expiry of the sentence pronounced by the Court.

2. The Court alone shall have the right to decide any reduction of sentence, and shall rule on the matter after having heard the person.

3. When the person has served two thirds of the sentence, or 25 years in the case of life imprisonment, the Court shall review the sentence to determine whether it should be reduced. Such a review shall not be conducted before that time.

4. In its review under paragraph 3, the Court may reduce the sentence if it finds that one or more of the following factors are present:

- a) The early and continuing willingness of the person to cooperate with the Court in its investigations and prosecutions;
- b) The voluntary assistance of the person in enabling the enforcement of the judgements and orders of the Court in other cases, and in particular providing assistance in locating assets subject to orders of fine, forfeiture or reparation which may be used for the benefit of victims; or
- c) Other factors establishing a clear and significant change of circumstances sufficient to justify the reduction of sentence, as provided in the Rules of Procedure and Evidence.

5. If the Court determines in its initial review under paragraph 3 that it is not appropriate to reduce the sentence, it shall thereafter review the question of reduction of sentence at such intervals and applying such criteria as provided for in the Rules of Procedure and Evidence.

Article 111

Escape

If a convicted person escapes from custody and flees the State of enforcement, that State may, after consultation with the Court, request the person's surrender from the State in which the person is located pursuant to existing bilateral or multilateral arrangements, or may request that the Court seek the person's surrender, in accordance with Part 9. It may direct that the person be delivered to the State in which he or she was serving the sentence or to another State designated by the Court.

Part 11. Assembly of States Parties

Article 112

Assembly of States Parties

1. An Assembly of States Parties to this Statute is hereby established. Each State Party shall have one representative in the Assembly who may be accompanied by alternates and advisers. Other States which have signed this Statute or the Final Act may be observers in the Assembly.

2. The Assembly shall:

- a) Consider and adopt, as appropriate, recommendations of the Preparatory

- Commission;
- b) Provide management oversight to the Presidency, the Prosecutor and the Registrar regarding the administration of the Court;
 - c) Consider the reports and activities of the Bureau established under paragraph 3 and take appropriate action in regard thereto;
 - d) Consider and decide the budget for the Court;
 - e) Decide whether to alter, in accordance with article 36, the number of judges;
 - f) Consider pursuant to article 87, paragraphs 5 and 7, any question relating to non-cooperation;
 - g) Perform any other function consistent with this Statute or the Rules of Procedure and Evidence.
- 3.
- a) The Assembly shall have a Bureau consisting of a President, two Vice-Presidents and 18 members elected by the Assembly for three-year terms.
 - b) The Bureau shall have a representative character, taking into account, in particular, equitable geographical distribution and the adequate representation of the principal legal systems of the world.
 - c) The Bureau shall meet as often as necessary, but at least once a year. It shall assist the Assembly in the discharge of its responsibilities.
4. The Assembly may establish such subsidiary bodies as may be necessary, including an independent oversight mechanism for inspection, evaluation and investigation of the Court, in order to enhance its efficiency and economy.
5. The President of the Court, the Prosecutor and the Registrar or their representatives may participate, as appropriate, in meetings of the Assembly and of the Bureau.
6. The Assembly shall meet at the seat of the Court or at the Headquarters of the United Nations once a year and, when circumstances so require, hold special sessions. Except as otherwise specified in this Statute, special sessions shall be convened by the Bureau on its own initiative or at the request of one third of the States Parties.
7. Each State Party shall have one vote. Every effort shall be made to reach decisions by consensus in the Assembly and in the Bureau. If consensus cannot be reached, except as otherwise provided in the Statute:
- a) Decisions on matters of substance must be approved by a two-thirds majority of those present and voting provided that an absolute majority of States Parties constitutes the quorum for voting;
 - b) Decisions on matters of procedure shall be taken by a simple majority of States Parties present and voting.
8. A State Party which is in arrears in the payment of its financial contributions towards the costs of the Court shall have no vote in the Assembly and in the Bureau if the amount of its arrears equals or exceeds the amount of the contributions due from it for the preceding two full years. The Assembly may, nevertheless, permit such a State Party to vote in the Assembly and in the Bureau if it is satisfied that the failure to pay is due to conditions beyond the control of the State Party.
9. The Assembly shall adopt its own rules of procedure.

10. The official and working languages of the Assembly shall be those of the General Assembly of the United Nations.

Part 12. Financing

Article 113

Financial Regulations

Except as otherwise specifically provided, all financial matters related to the Court and the meetings of the Assembly of States Parties, including its Bureau and subsidiary bodies, shall be governed by this Statute and the Financial Regulations and Rules adopted by the Assembly of States Parties.

Article 114

Payment of expenses

Expenses of the Court and the Assembly of States Parties, including its Bureau and subsidiary bodies, shall be paid from the funds of the Court.

Article 115

Funds of the Court and of the Assembly of States Parties

The expenses of the Court and the Assembly of States Parties, including its Bureau and subsidiary bodies, as provided for in the budget decided by the Assembly of States Parties, shall be provided by the following sources:

- a) Assessed contributions made by States Parties;
- b) Funds provided by the United Nations, subject to the approval of the General Assembly, in particular in relation to the expenses incurred due to referrals by the Security Council.

Article 116

Voluntary contributions

Without prejudice to article 115, the Court may receive and utilize, as additional funds, voluntary contributions from Governments, international organizations, individuals, corporations and other entities, in accordance with relevant criteria adopted by the Assembly of States Parties.

Article 117

Assessment of contributions

The contributions of States Parties shall be assessed in accordance with an agreed scale of assessment, based on the scale adopted by the United Nations for its regular budget and adjusted in accordance with the principles on which that scale is based.

Article 118

Annual audit

The records, books and accounts of the Court, including its annual financial statements, shall be audited annually by an independent auditor.

Part 13. Final clauses

Article 119

Settlement of disputes

1. Any dispute concerning the judicial functions of the Court shall be settled by the decision of the Court.

2. Any other dispute between two or more States Parties relating to the interpretation or application of this Statute which is not settled through negotiations within three months of their commencement shall be referred to the Assembly of States Parties. The Assembly may itself seek to settle the dispute or may make recommendations on further means of settlement of the dispute, including referral to the International Court of Justice in conformity with the Statute of that Court.

Article 120

Reservations

No reservations may be made to this Statute.

Article 121

Amendments

1. After the expiry of seven years from the entry into force of this Statute, any State Party may propose amendments thereto. The text of any proposed amendment shall be submitted to the Secretary-General of the United Nations, who shall promptly circulate it to all States Parties.

2. No sooner than three months from the date of notification, the Assembly of States Parties, at its next meeting, shall, by a majority of those present and voting, decide whether to take up the proposal. The Assembly may deal with the proposal directly or convene a Review Conference if the issue involved so warrants.

3. The adoption of an amendment at a meeting of the Assembly of States Parties or at a Review Conference on which consensus cannot be reached shall require a two-thirds majority of States Parties.

4. Except as provided in paragraph 5, an amendment shall enter into force for all States Parties one year after instruments of ratification or acceptance have been deposited with the Secretary-General of the United Nations by seven-eighths of them.

5. Any amendment to articles 5, 6, 7 and 8 of this Statute shall enter into force for those States Parties which have accepted the amendment one year after the deposit of their instruments of ratification or acceptance. In respect of a State Party which has not accepted the amendment, the Court shall not

exercise its jurisdiction regarding a crime covered by the amendment when committed by that State Party's nationals or on its territory.

6. If an amendment has been accepted by seven-eighths of States Parties in accordance with paragraph 4, any State Party which has not accepted the amendment may withdraw from this Statute with immediate effect, notwithstanding article 127, paragraph 1, but subject to article 127, paragraph 2, by giving notice no later than one year after the entry into force of such amendment.

7. The Secretary-General of the United Nations shall circulate to all States Parties any amendment adopted at a meeting of the Assembly of States Parties or at a Review Conference.

Article 122

Amendments to provisions of an institutional nature

1. Amendments to provisions of this Statute which are of an exclusively institutional nature, namely, article 35, article 36, paragraphs 8 and 9, article 37, article 38, article 39, paragraphs 1 (first two sentences), 2 and 4, article 42, paragraphs 4 to 9, article 43, paragraphs 2 and 3, and articles 44, 46, 47 and 49, may be proposed at any time, notwithstanding article 121, paragraph 1, by any State Party. The text of any proposed amendment shall be submitted to the Secretary-General of the United Nations or such other person designated by the Assembly of States Parties who shall promptly circulate it to all States Parties and to others participating in the Assembly.

2. Amendments under this article on which consensus cannot be reached shall be adopted by the Assembly of States Parties or by a Review Conference, by a two-thirds majority of States Parties. Such amendments shall enter into force for all States Parties six months after their adoption by the Assembly or, as the case may be, by the Conference.

Article 123

Review of the Statute

1. Seven years after the entry into force of this Statute the Secretary-General of the United Nations shall convene a Review Conference to consider any amendments to this Statute. Such review may include, but is not limited to, the list of crimes contained in article 5. The Conference shall be open to those participating in the Assembly of States Parties and on the same conditions.

2. At any time thereafter, at the request of a State Party and for the purposes set out in paragraph 1, the Secretary-General of the United Nations shall, upon approval by a majority of States Parties, convene a Review Conference.

3. The provisions of article 121, paragraphs 3 to 7, shall apply to the adoption and entry into force of any amendment to the Statute considered at a Review Conference.

Article 124

Transitional Provision

Notwithstanding article 12, paragraphs 1 and 2, a State, on becoming a party to this Statute, may declare that, for a period of seven years after the entry into force of this Statute for the State concerned, it does not accept the jurisdiction of the Court with respect to the category of crimes referred to in article 8 when a crime is alleged to have been committed by its nationals or on its territory. A declaration under this article may be withdrawn at any time. The provisions of this article shall be reviewed at the Review Conference convened in accordance with article 123, paragraph 1.

Article 125

Signature, ratification, acceptance, approval or accession

1. This Statute shall be open for signature by all States in Rome, at the headquarters of the Food and Agriculture Organization of the United Nations, on 17 July 1998. Thereafter, it shall remain open for signature in Rome at the Ministry of Foreign Affairs of Italy until 17 October 1998. After that date, the Statute shall remain open for signature in New York, at United Nations Headquarters, until 31 December 2000.

2. This Statute is subject to ratification, acceptance or approval by signatory States. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

3. This Statute shall be open to accession by all States. Instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Article 126

Entry into force

1. This Statute shall enter into force on the first day of the month after the 60th day following the date of the deposit of the 60th instrument of ratification, acceptance, approval or accession with the Secretary-General of the United Nations.

2. For each State ratifying, accepting, approving or acceding to this Statute after the deposit of the 60th instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Statute shall enter into force on the first day of the month after the 60th day following the deposit by such State of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 127

Withdrawal

1. A State Party may, by written notification addressed to the Secretary-General of the United Nations, withdraw from this Statute. The withdrawal shall take effect one year after the date of receipt of the notification, unless the notification specifies a later date.

2. A State shall not be discharged, by reason of its withdrawal, from the obligations arising from this Statute while it was a Party to the Statute, inclu-

ding any financial obligations which may have accrued. Its withdrawal shall not affect any cooperation with the Court in connection with criminal investigations and proceedings in relation to which the withdrawing State had a duty to cooperate and which were commenced prior to the date on which the withdrawal became effective, nor shall it prejudice in any way the continued consideration of any matter which was already under consideration by the Court prior to the date on which the withdrawal became effective.

Article 128

Authentic texts

The original of this Statute, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations, who shall send certified copies thereof to all States.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed this Statute.

DONE at Rome, this 17th day of July 1998.

Extract of the final act, annex I

Resolution E

The United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court,

Having adopted the Statute of the International Criminal Court,

Recognizing that terrorist acts, by whomever and wherever perpetrated and whatever their forms, methods or motives, are serious crimes of concern to the international community,

Recognizing that the international trafficking of illicit drugs is a very serious crime, sometimes destabilizing the political and social and economic order in States,

Deeply alarmed at the persistence of these scourges, which pose serious threats to international peace and security,

Regretting that no generally acceptable definition of the crimes of terrorism and drug crimes could be agreed upon for the inclusion, within the jurisdiction of the Court,

Affirming that the Statute of the International Criminal Court provides for a review mechanism, which allows for an expansion in future of the jurisdiction of the Court,

Recommends that a Review Conference pursuant to article 123 of the Statute of the International Criminal Court consider the crimes of terrorism and drug crimes with a view to arriving at an acceptable definition and their inclusion in the list of crimes within the jurisdiction of the Court.

Resolution F

The United Nations Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court,

Having adopted the Statute of the International Criminal Court,

Having decided to take all possible measures to ensure the coming into operation of the International Criminal Court without undue delay and to make the necessary arrangements for the commencement of its functions,

Having decided that a preparatory commission should be established for the fulfilment of these purposes,

Decides as follows:

1. There is hereby established the Preparatory Commission for the International Criminal Court. The Secretary-General of the United Nations shall convene the Commission as early as possible at a date to be decided by the General Assembly of the United Nations;

2. The Commission shall consist of representatives of States which have signed the Final Act of the United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court and other States which have been invited to participate in the Conference;

3. The Commission shall elect its Chairman and other officers, adopt its rules of procedure and decide on its programme of work. These elections shall take place at the first meeting of the Commission;

4. The official and working languages of the Preparatory Commission shall be those of the General Assembly of the United Nations;

5. The Commission shall prepare proposals for practical arrangements for the establishment and coming into operation of the Court, including the draft texts of:

- a) Rules of Procedure and Evidence;
- b) Elements of Crimes;
- c) A relationship agreement between the Court and the United Nations;
- d) Basic principles governing a headquarters agreement to be negotiated between the Court and the host country;
- e) Financial regulations and rules;
- f) An agreement on the privileges and immunities of the Court;
- g) A budget for the first financial year;
- h) The rules of procedure of the Assembly of States Parties;

6. The draft texts of the Rules of Procedure and Evidence and of the Elements of Crimes shall be finalized before 30 June 2000;

7. The Commission shall prepare proposals for a provision on aggression, including the definition and Elements of Crimes of aggression and the conditions under which the International Criminal Court shall exercise its jurisdiction with regard to this crime. The Commission shall submit such proposals to the Assembly of States Parties at a Review Conference, with a view to arriving at an acceptable provision on the crime of aggression for inclusion in this Statute. The provisions relating to the crime of aggression shall enter into force for the States Parties in accordance with the relevant provisions of this Statute;

8. The Commission shall remain in existence until the *conclusion* of the first meeting of the Assembly of States Parties;

9. The Commission shall prepare a report on all matters within its mandate and submit it to the first meeting of the Assembly of States Parties;

10. The Commission shall meet at the Headquarters of the United Nations. The Secretary-General of the United Nations is requested to provide to the Commission such secretariat services as it may require, subject to the approval of the General Assembly of the United Nations;

11. The Secretary-General of the United Nations shall bring the present resolution to the attention of the General Assembly for any necessary action.

Roma-vedtektene for Den internasjonale straffedomstol av 17. juli 1998

(uoffisiell oversettelse)

Preamble

Statspartene i disse vedtekter,

som er seg bevisste at alle folk er forent ved felles bånd, at deres kulturer er vevd sammen i en felles arv, og som frykter at denne skjøre mosaikken når som helst kan bryte,

som har i deres erindring at millioner av barn, kvinner og menn i løpet av dette århundre har vært ofre for de mest ufattelige og grusomme ugjerninger som dypt ryster menneskehetens samvittighet,

som erkjenner at slike alvorlige forbrytelser truer freden, sikkerheten og velferden i verden,

som bekrefter at de alvorligste forbrytelser som opptar hele det internasjonale samfunn ikke må forbli ustraffet, og at det må sørges for en effektiv straffeforfølgning av disse forbrytelser ved å iverksette tiltak på nasjonalt plan og styrke internasjonalt samarbeid,

som er fast bestemt på å hindre at slike forbrytelser forblir ustraffet, og der ved bidra til forebyggingen av slike forbrytelser,

som minner om at det er hver enkelt stats plikt å utøve sin strafferettslige jurisdiksjon over de som er ansvarlige for internasjonale forbrytelser,

som bekrefter på ny FN-paktens formål og prinsipper, og især at alle stater skal avholde seg fra trusler om eller bruk av makt mot noen annen stats territoriale integritet eller politiske uavhengighet, eller på annen måte som er i strid med De forente nasjoners formål,

som understreker i denne sammenheng at ingen bestemmelse i disse vedtekter skal tolkes dithen at den gir en statspart adgang til å gripe inn i en væpnet konflikt eller i noen stats indre anliggender,

som er fast bestemt på, med dette mål og i de nåværende og fremtidige generasjoners interesse, å opprette en uavhengig og permanent internasjonal straffedomstol i tilknytning til FN-systemet som har jurisdiksjon over de alvorligste forbrytelser som opptar hele det internasjonale samfunn,

som understreker at Den internasjonale straffedomstol opprettet i henhold til disse vedtekter skal være komplementær i forhold til nasjonale straffejurisdiksjoner,

som er fast bestemt på å sikre varig respekt for og håndheving av den internasjonale rettsorden,

er blitt enige om følgende:

Del 1. Opprettelse av domstolen*Artikkel 1**Domstolen*

Det opprettes herved en internasjonal straffedomstol («Domstolen»). Den skal være en permanent institusjon og skal ha myndighet til å staffeforfølge og dømme personer for de alvorligste forbrytelser som opptar det internasjonale samfunn slik de er definert disse vedtekter, og skal være komplementær i forhold til nasjonale straffejurisdiksjoner. Domstolens jurisdiksjon og virksomhet skal reguleres av bestemmelsene i disse vedtekter.

*Artikkel 2**Forholdet mellom Domstolen og De forente nasjoner*

Domstolen skal knyttes til De forente nasjoner gjennom en avtale som skal godkjennes av disse vedtekters statspartsmøte og deretter inngås av Domstolens president på vegne av Domstolen.

*Artikkel 3**Domstolens sete*

1. Domstolen skal opprettes med sete i Haag i Nederland («vertsstaten»).
2. Domstolen og vertsstaten skal inngå en vertslandsavtale som skal godkjennes av statspartsmøtet og deretter inngås av Domstolens president på vegne av Domstolen.
3. Dersom Domstolen finner det ønskelig, kan den tre sammen andre steder, i samsvar med bestemmelsene i disse vedtekter.

*Artikkel 4**Domstolens rettslige status og fullmakter*

1. Domstolen skal være et internasjonalt rettssubjekt. Den skal også ha den rettsevne som måtte være nødvendig for å utøve sine funksjoner og oppfylle sine formål.
2. Domstolen kan utøve sine funksjoner og fullmakter i henhold til disse vedtekter, på territoriet til enhver statspart og, etter særlig avtale, på territoriet til enhver annen stat.

Del 2. Jurisdiksjon, avvísningsgrunner og anvendelig rett*Artikkel 5**Forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon*

1. Domstolens jurisdiksjon skal være begrenset til å omfatte de alvorligste forbrytelser som opptar hele det internasjonale samfunn. Domstolen har jurisdiksjon i henhold til disse vedtekter for de følgende forbrytelsene:
 - a) forbrytelsen folkemord,
 - b) forbrytelser mot menneskeheten,
 - c) krigsforbrytelser,

d) aggresjonsforbrytelsen.

2. Domstolen skal utøve jurisdiksjon med hensyn til aggresjonsforbrytelsen så snart det i samsvar med artikkel 121 og 123 er vedtatt en bestemmelse som definerer forbrytelsen og fastlegger vilkårene for Domstolens utøvelse av jurisdiksjon med hensyn til denne forbrytelsen. En slik bestemmelse skal være i samsvar med de relevante bestemmelsene i FN-pakten.

Artikkel 6

Folkemord

Med «folkemord» menes i disse vedtekter en hvilken som helst av de følgende handlinger som er begått i den hensikt å ødelegge helt, eller delvis, en nasjonal, etnisk, rasemessig eller religiøs gruppe som sådan:

- a) å drepe medlemmer av gruppen,
- b) å forårsake alvorlig legemlig eller psykisk skade på medlemmer av gruppen,
- c) bevisst å la gruppen utsettes for levevilkår som tar sikte på å bevirke gruppens fysiske ødeleggelse helt eller delvis,
- d) å påtvinge tiltak som tar sikte på å forhindre fødsler innenfor gruppen,
- e) med makt å overføre barn fra gruppen til en annen gruppe.

Artikkel 7

Forbrytelser mot menneskeheten

1. Med «forbrytelse mot menneskeheten» menes i disse vedtekter en hvilken som helst av de følgende handlinger når den er begått som et ledd i et utbredt eller systematisk angrep rettet mot enhver sivilbefolkning, og med kunnskap om angrepet:

- a) drap,
- b) utryddelse,
- c) å gjøre noen til slave,
- d) deportasjon eller tvangsoverføring av befolkning,
- e) fengsling eller annen alvorlig fysisk frihetsberøvelse i strid med grunnleggende folkerettslige regler,
- f) tortur,
- g) voldtekt, seksuelt slaveri, påtvungen prostitusjon, tvungen graviditet, tvungen sterilisering og enhver annen form for seksuell vold av tilsvarende grov art,
- h) forfølgelse av enhver identifiserbar gruppe eller samfunn på grunnlag av politikk, rase, nasjonal tilhørighet, etnisk tilhørighet, kultur, religion, kjønn som definert i nr. 3 eller av andre grunner som etter allmenn oppfatning ikke anses tillatt etter folkeretten, i forbindelse med enhver handling nevnt i dette nummer eller enhver annen forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon,
- i) personers tvungne forsvinning,
- j) apartheidforbrytelsen,
- k) andre umenneskelige handlinger av lignende art som forsettlig forårsaker store lidelser eller gjør alvorlig skade på legeme eller psykisk eller fysisk helbred.

2. Ved forståelsen av nr. 1 skal

- a) «angrep rettet mot enhver sivilbefolkning» forstås som atferd som består i gjentatt utøvelse av handlinger nevnt i nr. 1 mot enhver sivilbefolkning, i samsvar med eller for å fremme en stats eller organisasjons målsetting om å foreta et slikt angrep,
- b) «utryddelse» inkluderer det forhold at en befolkning forsettlig utsettes for levevilkår, blant annet hindret tilgang til mat og legemidler, som tar sikte på å bevirke ødeleggelsen av en del av befolkningen,
- c) «å gjøre noen til slave» forstås som det forhold å underkaste en person en hvilken som helst eller samtlige av de beføyerer som følger av eiendomsrett, herunder som et ledd i menneskehandel, særlig med kvinner og barn,
- d) «deportasjon eller tvangsoverføring av befolkning» forstås som tvungen forflytting av de berørte personene i strid med folkeretten, ved utvisning eller andre tvangshandlinger, fra et område der de lovlig oppholder seg,
- e) «tortur» forstås som det forhold at alvorlig smerte eller lidelse, enten fysisk eller psykisk, med forsett blir tilføyet en person som befinner seg i den anklagedes varetekt eller under hans kontroll; uttrykket omfatter likevel ikke smerte eller lidelse som alene stammer fra, er forbundet med eller følger av lovlige sanksjoner,
- f) «tvungen graviditet» forstås som ulovlig innesperring av en kvinne gjort gravid ved tvang med det forsett å påvirke en befolknings etniske sammensetning eller å begå andre alvorlige brudd på folkeretten. Denne definisjonen skal ikke på noen måte fortolkes slik at den berører nasjonale rettsregler om svangerskap,
- g) «forfølgelse» forstås som forsettlig og alvorlig berøvelse av grunnleggende rettigheter i strid med folkeretten på grunn av gruppens eller samfunnets identitet,
- h) «apartheidforbrytelsen» forstås som umenneskelige handlinger av lignende art som handlingene omhandlet i nr. 1, begått innenfor rammen av et institusjonalisert regime basert på en rasemessig gruppes systematiske undertrykkelse av og herredømme over en annen rasemessig gruppe eller andre rasemessige grupper og begått med det forsett å opprettholde dette regimet,
- i) «Personers påtvungne forsvinning» forstås som det forhold at personer pågripes, fengsles eller bortføres av en stat eller en politisk organisasjon eller med tillatelse, støtte eller samtykke fra en stat eller en politisk organisasjon som deretter nekter å innrømme at personene er berøvet friheten eller å gi opplysninger om skjebnen eller oppholdssted til disse personene, med det forsett å unndra dem lovens beskyttelse for et lengre tidsrom.

3. I disse vedtekter viser ordet «kjønn» til de to kjønn i samfunnet, nemlig kvinner og menn. Ordet kjønn har i denne sammenheng ingen annen betydning.

Artikkel 8

Krigsforbrytelser

1. Domstolen skal ha jurisdiksjon for krigsforbrytelser, særlig når de er begått som ledd i en plan eller målsetting eller som et ledd i en omfattende utøvelse av slike forbrytelser.

2. Med «krigsforbrytelser» menes i disse vedtekter:

- a) Alvorlige brudd på Genève-konvensjonene av 12. august 1949, det vil si en hvilken som helst av de følgende handlinger mot personer eller eiendom som er beskyttet etter bestemmelsene i de relevante Genève-konvensjonene:
- i. forsettlig drap,
 - ii. tortur eller umenneskelig behandling, herunder biologiske eksperimenter,
 - iii. med forsett å forårsake stor lidelse eller alvorlig skade på legeme eller helbred,
 - iv. å ødelegge eller å tilegne seg eiendom, uten at det er berettiget av militær nødvendighet og foretatt i stor målestokk og på ulovlig og vilkårlig måte,
 - v. å tvinge en krigsfange eller annen beskyttet person til å gjøre tjeneste i styrkene til en fiendtlig makt,
 - vi. med forsett å unndra en krigsfange eller en annen beskyttet person retten til en vanlig og upartisk rettsforfølgning,
 - vii. ulovlig deportasjon eller overføring eller ulovlig innesperring,
 - viii. å ta gisler.
- b) Andre alvorlige krenkelser av lover og sedvaner som er anvendelige i internasjonale væpnede konflikter innenfor folkerettens etablerte ramme, det vil si en hvilken som helst av de følgende handlinger:
- i. forsettlig å rette angrep mot sivilbefolkningen som sådan eller mot enkelte sivilpersoner som ikke direkte tar del i fiendtlighetene,
 - ii. forsettlig å rette angrep mot sivile gjenstander, det vil si gjenstander som ikke er militære mål,
 - iii. forsettlig å rette angrep mot personell, installasjoner, materiell, enheter eller kjøretøyer som er involvert i humanitært hjelpearbeid eller i fredsbevarende operasjoner i samsvar med FN-pakten i den utstrekning de har krav på den beskyttelse som gis sivilpersoner eller sivile gjenstander etter folkerettens regler om væpnede konflikter,
 - iv. forsettlig å iverksette et angrep med kunnskap om at et slikt angrep vil forårsake tilfeldig tap av sivilpersoners liv, skade på sivilpersoner, skade på sivile gjenstander eller omfattende, langvarige og alvorlige skader på naturmiljøet, som klart ville være for omfattende i forhold til den forventede konkrete og umiddelbare samlede militære fordel,
 - v. å angripe eller bombe, ved et hvilket som helst middel, byer, landsbyer, boliger eller bygninger som ikke forsvares, og som ikke er militære mål,
 - vi. å drepe eller såre en stridende som har valgt å overgi seg, idet han har nedlagt sine våpen eller ikke lenger har midler til å forsvare seg,
 - vii. uberettiget anvendelse av parlamentærflagg, fiendens eller De forente nasjoners flagg eller militære kjennetegn og uniform så vel som Genève-konvensjonenes kjennemerker når dette resulterer i død eller alvorlig personskade,
 - viii. okkupasjonsmaktens direkte eller indirekte overføring av deler av sin egen sivilbefolkning til det territorium den okkuperer, eller deportasjon eller overføring av hele eller deler av befolkningen i dette området innenfor eller utenfor det okkuperte området,
 - ix. med forsett å rette angrep mot bygninger som er viet religion, utdanning, kunst, vitenskap eller velgjørenhet, historiske monumenter, hospitaler og samlingssteder for syke og sårede, forutsatt at de ikke er

- militære mål,
- x. å utsette personer som er i motpartens hender, for fysisk lemlestelse eller medisinske eller vitenskapelige eksperimenter uansett art, som verken kan rettferdiggjøres ut fra hensynet til medisinsk behandling, tannbehandling eller sykehusbehandling av vedkommende eller utføres i hans eller hennes interesse, og som forårsaker personens eller personenes død eller utsetter deres helbred for alvorlig fare,
 - xi. ved forræderi å drepe eller såre personer som tilhører den fiendtlige nasjonen eller hæren,
 - xii. å erklære at det ikke vil bli gitt nåde,
 - xiii. å ødelegge eller beslaglegge fiendtlig eiendom, bortsett fra de tilfeller der det måtte være uomgjengelig påkrevd av krigens behov,
 - xiv. å erklære motpartens borgeres rettigheter og rettshandlinger opphevet, midlertidig satt ut av kraft eller utelukket fra å bli gjort gjeldende ved domstolene,
 - xv. å tvinge motpartens borgere til å ta del i krigshandlingene mot deres eget land, selv i de tilfeller der de har vært i den krigførendes tjeneste før krigens begynnelse,
 - xvi. å plyndre byer eller steder, også når de er tatt ved storm,
 - xvii. å bruke gift eller forgiftede våpen,
 - xviii. å bruke kvelende, giftige eller lignende gasser samt tilsvarende væsker, stoffer eller midler,
 - xix. å bruke kuler som lett utvider seg eller blir flate i det menneskelige legemet, som kuler med hard mantel, som ikke helt dekker kjernen, eller som er forsynt med innsnitt,
 - xx. å bruke våpen, prosjektiler og materiell og krigføringmetoder som etter sin art vil forårsake unødige skader eller unødvendig lidelse, eller som etter sin art vil ramme vilkårlig, i strid med folkerettens regler om væpnede konflikter, forutsatt at slike våpen, prosjektiler og materiell og krigføringmetoder er gjenstand for et omfattende forbud og er inkludert i et vedlegg til disse vedtekter, ved endring vedtatt i samsvar med de relevante bestemmelsene fastlagt i artikkel 121 og 123,
 - xxi. krenkelse av den menneskelige verdighet, især ydmykende og nedverdiggende behandling,
 - xxii. voldtekt, seksuelt slaveri, påtvungen prostitusjon, tvungen graviditet som definert i artikkel 7 nr. 2 bokstav f, påtvungen sterilisering og enhver annen form for seksuell vold som også utgjør et alvorlig brudd på Genève-konvensjonene,
 - xxiii. å utnytte en sivilpersons eller en annen beskyttet persons tilstedeværelse for å oppnå at visse steder eller områder ikke kan gjøres til gjenstand for militære operasjoner,
 - xxiv. forsettlig å rette angrep mot bygninger, materiell, sanitetsenheter og transportmidler samt mot personell som benytter Genève-konvensjonenes kjennemerker i samsvar med folkeretten,
 - xxv. forsettlig å bruke utsulting av sivilpersoner som krigføringsmetode ved å unndra dem gjenstander som er uunnværlige for at de skal overleve, inkludert ved forsettlig å hindre at hjelpeforsyningene i henhold til Genève-konvensjonene kommer frem,
 - xxvi. å utskrive eller verve barn under femten år til de nasjonale væpnede styrker eller å bruke dem til å delta aktivt i fiendtligheter.

c) I tilfelle av væpnet konflikt uten internasjonal karakter, alvorlige brudd på

felles artikkel 3 i de fire Genève-konvensjonene av 12. august 1949, det vil si en hvilken som helst av de følgende handlinger begått mot personer som ikke tar aktivt del i fiendtlighetene, herunder medlemmer av de væpnede styrker som har nedlagt våpnene, og personer som er blitt satt utenfor kampen på grunn av sykdom, eller fordi de er blitt såret eller tatt til fange eller av hvilken som helst annen grunn:

- i. vold mot liv og person, især mord i alle former, lemlestelse, mishandling, tortur,
 - ii. krenkelse av den menneskelige verdighet, især ydmykende og vanærende behandling,
 - iii. å ta gisler,
 - iv. idømmelse av straff og iverksettelse av henrettelser foretatt uten forutgående dom avsagt av en regulært opprettet domstol med alle de judisielle garantier som etter sedvane anses som uunnværlige.
- d) Nr. 2 bokstav c får anvendelse på væpnede konflikter uten internasjonal karakter og får følgelig ikke anvendelse på tilfeller av interne uroligheter og spente situasjoner, som for eksempel opptøyer, isolerte og sporadiske voldshandlinger eller handlinger av lignende art.
- e) Andre alvorlige krenkelser på lover og sedvaner som er anvendelige i væpnede konflikter uten internasjonal karakter innen folkerettens etablerte ramme, det vil si en av de følgende handlinger:
- i. forsettlig å rette angrep mot sivilbefolkningen som sådan eller mot enkelte sivilpersoner som ikke direkte tar del i fiendtlighetene,
 - ii. forsettlig å rette angrep mot bygninger, materiell, sanitetsenheter og transportmidler samt mot personell som benytter Genève-konvensjonenes kjennemerker i samsvar med folkeretten,
 - iii. forsettlig å rette angrep mot personell, installasjoner, materiell, enheter eller kjøretøyer som er involvert i humanitært hjelpearbeid eller i fredsbevarende operasjoner i samsvar med FN-pakten i den utstrekning de har krav på den beskyttelse som gis sivilpersoner eller sivile gjenstander etter folkerettens regler om væpnede konflikter,
 - iv. forsettlig å rette angrep mot bygninger som er viet religion, utdanning, kunst, vitenskap eller velgjørenhet, historiske monumenter, hospitalet og samlingssteder for syke og sårede, forutsatt at de ikke er militære mål,
 - v. å plyndre byer eller steder, også når de er tatt ved storm,
 - vi. voldtekt, seksuelt slaveri, påtvungen prostitusjon, tvungen graviditet som definert i artikkel 7 nr. 2 bokstav f, påtvungen sterilisering og enhver annen form for seksuell vold som også utgjør en alvorlig krenkelse på artikkel 3 felles for de fire Genève-konvensjonene,
 - vii. å utskrive eller verve barn under femten år til væpnede styrker eller grupper eller å bruke dem til å delta aktivt i fiendtligheter,
 - viii. å beordre forflytning av sivilbefolkningen av grunner knyttet til konflikten med mindre sikkerheten til de berørte sivilpersoner eller tvingende militære grunner krever dette,
 - ix. ved forræderi å drepe eller såre en stridende motstander,
 - x. å erklære at det ikke vil bli gitt nåde,
 - xi. å utsette personer som er i hendene på en annen part i konflikten, for fysisk lemlestelse eller medisinske eller vitenskapelige eksperimenter uansett art, som verken kan rettferdiggjøres ut fra hensynet til medisinsk behandling, tannbehandling eller sykehusbehandling av ved-

- kommende eller utføres i hans eller hennes interesse, og som forårsaker personens eller personenes død eller utsetter deres helbred for alvorlig fare,
- xii. å ødelegge eller beslaglegge motstanderens eiendom, bortsett fra de tilfeller der det måtte være uomgjengelig påkrevd av konfliktens behov.
- f) Nr. 2 bokstav e får anvendelse på væpnede konflikter uten internasjonal karakter og får følgelig ikke anvendelse på tilfeller av interne uroligheter og spente situasjoner, som for eksempel opptøyer, isolerte og sporadiske voldshandlinger eller handlinger av lignende art. Det får anvendelse på væpnede konflikter som finner sted på territoriet til en stat når det pågår en langvarig væpnet konflikt mellom regjeringsmyndigheter og organiserte væpnede grupper eller mellom slike grupper.

3. Intet i nr. 2 bokstav c og e skal påvirke en regjeringens ansvar for, med alle lovlige midler, å opprettholde eller gjenopprette lov og orden i staten, eller å forsvare vedkommende stats enhet og territoriale integritet.

Artikkel 9

Forbrytelseselementer

1. Forbrytelseselementer skal være til hjelp for Domstolen ved fortolkningen og anvendelsen av artiklene 6, 7 og 8. De skal vedtas med to tredjedels flertall av statspartsmøtets medlemmer.

2. Endringer i forbrytelseselementene kan foreslås av

- a) enhver statspart,
- b) dommerne ved et absolutt flertall,
- c) hovedanklageren.

Endringer skal vedtas med to tredjedels flertall av statspartsmøtets medlemmer.

3. Forbrytelseselementene og endringer i disse skal være forenlige med disse vedtekter.

Artikkel 10

Intet i denne del skal fortolkes slik at det, for andre formål enn de i disse vedtekter, på noen måte begrenser eller griper inn i folkerettslige regler som allerede gjelder eller er under utvikling.

Artikkel 11

Tidsavgrensning av domstolens jurisdiksjon (jurisdiksjon «ratione temporis»)

1. Domstolen skal ha jurisdiksjon bare for forbrytelser begått etter at disse vedtekter trådte i kraft.

2. Dersom en stat blir part i disse vedtekter etter at de trådte i kraft, kan Domstolen utøve jurisdiksjon bare for forbrytelser begått etter at disse vedtekter trådte i kraft for vedkommende stat, med mindre denne staten har avgitt en erklæring etter artikkel 12 nr. 3.

Artikkel 12

Forutsetninger for utøvelse av jurisdiksjon

1. En stat som blir part i disse vedtekter, aksepterer derved Domstolens jurisdiksjon for forbrytelsene nevnt i artikkel 5.

2. I tilfellene omhandlet i artikkel 13 bokstav a) eller c) kan Domstolen utøve jurisdiksjon dersom en eller flere av de følgende stater er part i disse vedtekter eller har akseptert Domstolens jurisdiksjon i samsvar med nr. 3:

- a) den stat på hvis territorium den aktuelle atferden fant sted eller, dersom forbrytelsen ble begått om bord i et skip eller et luftfartøy, skipets flaggstat eller luftfartøyets registreringsstat,
- b) hjemstaten til den som er anklaget for forbrytelsen.

3. Dersom det etter nr. 2 kreves aksept fra en stat som ikke er part i disse vedtekter, kan denne staten ved erklæring inngitt til justissekretæren akseptere at Domstolen utøver jurisdiksjon for den aktuelle forbrytelsen. Den aksepterende stat skal samarbeide med Domstolen uten opphold eller unntak i samsvar med del 9.

Artikkel 13

Utøvelse av jurisdiksjon

Domstolen kan utøve jurisdiksjon for en forbrytelse nevnt i artikkel 5 i samsvar med bestemmelsene i disse vedtekter dersom:

- a) en situasjon der en eller flere slike forbrytelser synes å være begått, er henvist til hovedanklageren av en statspart i samsvar med artikkel 14,
- b) en situasjon der en eller flere slike forbrytelser synes å være begått, er henvist til hovedanklageren av Sikkerhetsrådet i henhold til kapittel VII i FN-pakten, eller
- c) hovedanklageren har igangsatt etterforskning av en slik forbrytelse i samsvar med artikkel 15.

Artikkel 14

Henvisning av en situasjon fra en statsparts side

1. En statspart kan henvise en situasjon der en eller flere forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon synes å være begått, til hovedanklageren og anmode ham eller henne om å etterforske situasjonen i den hensikt å avgjøre om en eller flere nærmere angitte personer bør tiltales for disse forbrytelsene.

2. En henvisning skal så vidt mulig angi relevante omstendigheter og være ledsaget av underlagsdokumentasjon som er tilgjengelig for den stat som henviser situasjonen.

Artikkel 15

Hovedanklager

1. Hovedanklageren kan iverksette etterforskning av eget tiltak på grunnlag av opplysninger om forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon.

2. Hovedanklageren skal undersøke alvoret i de mottatte opplysningene. For dette formål kan han eller hun innhente ytterligere opplysninger fra stater, FN-organer, mellomstatlige eller ikke-statlige organisasjoner eller andre pålitelige kilder som han eller hun finner tjenlige, og kan motta skriftlig eller muntlig forklaring ved Domstolens sete.

3. Kommer hovedanklageren til at det er rimelig grunnlag for å gå videre med etterforskningen, skal han eller hun anmode forundersøkelseseskammeret om tillatelse til å iverksette etterforskning, og anmodningen skal være ledsaget av alt innhentet underlagsmateriale. Ofre kan legge frem redegjørelser om saksforhold for forundersøkelseseskammeret i samsvar med prosessreglene.

4. Dersom forundersøkelseseskammeret etter å ha vurdert anmodningen og underlagsmaterialet anser at det er rimelig grunnlag for å iverksette etterforskning, og at saken synes å falle inn under Domstolens jurisdiksjon, skal det tillate at etterforskning iverksettes, uten at Domstolens senere avgjørelser med hensyn til Domstolens kompetanse derved berøres.

5. Avslår forundersøkelseseskammeret å tillate etterforskning, skal dette ikke være til hinder for at hovedanklageren senere fremsetter en anmodning på grunnlag av nye fakta eller bevis vedrørende den samme situasjonen.

6. Dersom hovedanklageren etter den foreløpige behandlingen nevnt i nr. 1 og 2 kommer til at opplysningene han eller hun er blitt forelagt, ikke gir rimelig grunnlag for en etterforskning, skal han eller hun underrette dem som la frem opplysningene. Dette skal likevel ikke være til hinder for at hovedanklageren i lys av nye fakta eller bevis vurderer ytterligere opplysninger med delt ham eller henne om den samme situasjonen.

Artikkel 16

Utsettelse av etterforskning eller straffeforfølgning

Ingen etterforskning eller straffeforfølgning kan iverksettes eller videreføres etter disse vedtekter i et tidsrom av tolv måneder etter at Sikkerhetsrådet har fremsatt en anmodning til Domstolen for dette formål i en resolusjon vedtatt i henhold til kapittel VII i FN-pakten. Anmodningen kan fornyes av Sikkerhetsrådet på de samme vilkårene.

Artikkel 17

Avvisningsgrunner

1. Under hensyn til tiende avsnitt i preambelen og artikkel 1 skal Domstolen beslutte at en sak skal avvises dersom:

- a) saken etterforskes eller straffeforfølges av en stat som har jurisdiksjon i saken, med mindre denne staten mangler vilje eller evne til genuint å gjennomføre etterforskningen eller straffeforfølgningen,
- b) saken er blitt etterforsket av en stat som har jurisdiksjon i saken og denne staten har besluttet at den berørte personen ikke skal straffeforfølges, med mindre beslutningen er en følge av statens manglende vilje eller evne til genuint å straffeforfølge,
- c) den berørte personen allerede er blitt dømt for atferd som er gjenstand for klagen, og en rettergang for Domstolen ikke er tillatt etter artikkel 20 nr. 3,
- d) saken ikke er tilstrekkelig alvorlig til å begrunne ytterligere tiltak fra Dom-

stolens side.

2. For å avgjøre om det foreligger manglende vilje i en bestemt sak, skal Domstolen, i betraktning av prinsippene om tilbørlig rettsforfølgning som er anerkjent i folkeretten, vurdere om et eller flere av følgende forhold er til stede, avhengig av hva som passer:

- a) rettergangen ble eller er igangsatt eller den nasjonale beslutning ble truffet i den hensikt å unndra vedkommende straffansvar for forbrytelser, som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, og som er nevnt i artikkel 5,
- b) rettergangen har vært gjenstand for en ugrunnet forsinkelse, som etter omstendighetene er uforenlig med en intensjon om å bringe den berørte personen inn for retten,
- c) rettergangen ble ikke gjennomført eller gjennomføres ikke på en uavhengig eller uhildet måte, og den ble gjennomført eller gjennomføres på en måte som etter omstendighetene er uforenlig med en intensjon om å bringe den berørte personen inn for retten.

3. For å avgjøre om det foreligger manglende evne i en bestemt sak, skal Domstolen vurdere om staten på grunn av helt eller omfattende sammenbrudd eller manglende tilgjengelighet i sitt nasjonale rettssystem, mangler evne til å pågripe tiltalte eller å innhente det nødvendige bevismateriale og de nødvendige vitneforklaringer eller på annen måte er avskåret fra å gjennomføre sin rettergang.

Artikkel 18

Foreløpige beslutninger knyttet til avvisningsgrunner

1. Når en situasjon er blitt henvist til Domstolen i samsvar med artikkel 13 bokstav a og hovedanklageren har avgjort at det er rimelig grunnlag for å igangsette etterforskning, eller innleder etterforskning i samsvar med artikkel 13 bokstav c og artikkel 15, skal hovedanklageren underrette alle statsparter og de stater som i betraktning av de foreliggende opplysninger normalt ville utøve jurisdiksjon for de forbrytelsene det gjelder. Hovedanklageren kan underrette slike stater på fortrolig grunnlag og, dersom han eller hun finner det nødvendig for å beskytte personer, hindre at bevis ødelegges, eller hindre at personer unnslipper, begrense omfanget av opplysningene gitt til stater.

2. Innen en måned etter at staten har mottatt denne underretningen, kan en stat meddele Domstolen at den etterforsker eller har etterforsket sine borgere eller andre personer underlagt dens jurisdiksjon for overtredelser som kan utgjøre forbrytelser nevnt i artikkel 5, og som har sammenheng med opplysninger gitt i underretningen til stater. På anmodning fra vedkommende stat skal hovedanklageren overlate til staten å etterforske disse personene med mindre forundersøkelseskameret på begjæring fra hovedanklageren, beslutter å gi tillatelse til etterforskningen.

3. Hovedanklagerens beslutning om å overlate etterforskningen til en stat, skal kunne prøves på nytt av hovedanklageren seks måneder etter at han eller hun traff sin beslutning, eller når som helst dersom det har inntruffet en betydelig endring av omstendigheter basert på statens manglende vilje eller evne til genuint å gjennomføre etterforskningen.

4. Vedkommende stat eller hovedanklageren kan påkjære en beslutning av forundersøkelseskammeret til ankeammeret i samsvar med artikkel 82. Kjæremålet kan bli gjenstand for hurtig behandling.

5. Når hovedanklageren har overlatt etterforskning til en stat i samsvar med nr. 2, kan han eller hun anmode om at vedkommende stat jevnlig gir underretning til hovedanklageren om fremdriften i sin etterforskning og eventuell påfølgende straffeforfølging. Statsparter skal etterkomme slike anmodninger uten unødig opphold.

6. I påvente av en avgjørelse i forundersøkelseskammeret, eller når som helst dersom hovedanklageren har overlatt etterforskning til en stat i henhold til denne artikkel, kan hovedanklageren unntaksvis anmode forundersøkelseskammeret om tillatelse til å foreta nødvendige etterforskningsskritt i den hensikt å sikre bevis dersom det foreligger en helt spesiell anledning til å fremskaffe viktig bevismateriale eller det er betydelig fare for at slikt bevismateriale ikke lenger vil være tilgjengelig på et senere tidspunkt.

7. En stat som har påkjært en avgjørelse i forundersøkelseskammeret etter denne artikkel, kan bestride at en sak tas under realitetsbehandling etter artikkel 19 ved å påberope seg nye viktige fakta eller en betydelig endring av omstendigheter.

Artikkel 19

Innsigelser mot Domstolens kompetanse

1. Domstolen skal finne det godtgjort at den har jurisdiksjon i enhver sak den blir forelagt. Domstolen kan av eget tiltak avgjøre om en sak kan tas opp til behandling i samsvar med artikkel 17.

2. Påstand om avvisning i samsvar med de grunner som angitt i artikkel 17 eller innsigelser mot Domstolens jurisdiksjon kan fremsettes av:

- a) en tiltalt eller en person det er utferdiget pågripelsesbeslutning eller innkalling for i henhold til artikkel 58,
- b) en stat som har jurisdiksjon i en sak under henvisning til at den etterforsker eller straffefølger saken eller har etterforsket eller straffefølgt, eller
- c) en stat som det kreves aksept av jurisdiksjon fra etter artikkel 12.

3. Hovedanklageren kan anmode Domstolen om å treffe en beslutning i spørsmål om Domstolens kompetanse. I saker vedrørende jurisdiksjon eller avvisningsgrunner kan de som har henvist situasjonen etter artikkel 13, samt ofrene også inngi synspunkter til Domstolen.

4. Domstolens kompetanse kan bestrides bare én gang av en person eller stat nevnt i nr. 2. Innsigelsen må være reist før eller ved rettergangens begynnelse. Domstolen kan i eksepsjonelle tilfeller gi tillatelse til at en innsigelse reises flere enn én gang eller på et senere tidspunkt enn ved rettergangens begynnelse. En avvisningspåstand fremsatt ved rettergangens begynnelse, eller senere med Domstolens tillatelse, kan ikke ha annet grunnlag enn bestemmelsene i artikkel 17 nr. 1 bokstav c.

5. En stat nevnt i nr. 2 bokstav b og c skal fremsette en innsigelse ved første anledning.

6. Før tiltalepunktene er bekreftet, skal innsigelser vedrørende Domstolens kompetanse henvises til forundersøkelseskammeret. Etter at tiltalepunktene er bekreftet, skal de henvises til domskammeret. Avgjørelser vedrørende Domstolens kompetanse kan påkjæres til ankekammeret i samsvar med artikkel 82.

7. Dersom en innsigelse fremsettes av en stat nevnt i nr. 2 bokstav b eller c, skal hovedanklageren midlertidig innstille etterforskningen inntil Domstolen har truffet avgjørelse i samsvar med artikkel 17.

8. I påvente av Domstolens avgjørelse kan hovedanklageren anmode Domstolen om tillatelse til

- a) å foreta nødvendige etterforskningsskritt av den art som nevnt i artikkel 18 nr. 6,
- b) å innhente vitneprov eller vitneforklaring eller å fullføre innhenting og vurdering av bevis som var påbegynt før innsigelsen ble fremsatt,
- c) i samarbeid med de relevante stater å forhindre at personer som hovedanklageren allerede har bedt om pågripelsesbeslutning for etter artikkel 58, unnslipper.

9. Fremsettelse av innsigelser skal ikke påvirke gyldigheten av noen handling foretatt av hovedanklageren, eller noen kjennelse eller beslutning Domstolen har avsagt eller utstedt før innsigelsen ble fremsatt.

10. Dersom Domstolen etter artikkel 17 har avgjort at en sak skal avvises, kan hovedanklageren fremsette en anmodning om ny prøving av avgjørelsen når han eller hun fullt ut har forsikret seg om at det har fremkommet nye fakta som gjør at det grunnlaget saken tidligere var blitt avvist på etter artikkel 17, bortfaller.

11. Dersom hovedanklageren i betraktning av spørsmålene nevnt i artikkel 17 overlater etterforskningen til en stat, kan hovedanklageren anmode om at vedkommende stat stiller opplysninger om sakens behandling til rådighet for ham eller henne. Slike opplysninger skal være fortrolige dersom vedkommende stat ber om det. Dersom hovedanklageren deretter beslutter å innlede etterforskning, skal han eller hun underrette den stat som etterforskningen ble overlatt til.

Artikkel 20

Negative rettskraftvirkninger (Ne bis in idem)

1. Med mindre noe annet er bestemt i disse vedtekter, skal ingen stilles for Domstolen for en atferd som dannet grunnlaget for forbrytelser som vedkommende er dømt eller frifunnet for av Domstolen.

2. Ingen skal stilles for en annen domstol for en forbrytelse nevnt i artikkel 5 og som vedkommende allerede er dømt eller frifunnet for av Domstolen.

3. Ingen som er blitt stilt for en annen domstol for en atferd som også er forbudt etter artikkel 6, 7 eller 8, skal stilles for Domstolen for den samme atferden med mindre rettergangen for den andre domstolen

- a) fant sted i den hensikt å unndra vedkommende straffansvar for forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, eller
- b) på annen måte ikke ble gjennomført på en uavhengig eller uhildet måte i samsvar med prinsippene om tilbørlig rettsforfølgning som er anerkjent i

folkeretten, og ble gjennomført på en måte som etter omstendighetene var uforenlig med en intensjon om å bringe vedkommende inn for retten.

Artikkel 21

Anvendelig rett

1. Domstolen skal anvende

- a) primært disse vedtekter, forbrytelseselementer og dens prosessregler,
- b) sekundært, når det passer, traktater som får anvendelse, og folkerettens prinsipper og regler, herunder folkerettens etablerte prinsipper om væpnede konflikter,
- c) når kilder nevnt i bokstav a og b ikke er tilstrekkelige, alminnelige rettslige prinsipper utledet av Domstolen fra nasjonale rettsregler i verdens rettssystemer, herunder, når det passer, de nasjonale rettsreglene i stater som normalt ville utøve jurisdiksjon for forbrytelsen, forutsatt at de nevnte prinsippene ikke er uforenlige med disse vedtekter og med folkeretten og internasjonalt anerkjente normer og standarder.

2. Domstolen kan anvende prinsipper og rettsregler slik de er blitt fortolket i Domstolens tidligere avgjørelser.

3. Anvendelsen og fortolkningen av rettskilder i henhold til denne artikkel må være samsvar med internasjonalt anerkjente menneskerettigheter og uten ugunstig forskjellsbehandling av noe slag basert på kjønn som definert i artikkel 7 nr. 3, alder, rase, hudfarge, språk, religion eller tro, politisk eller annen overbevisning, nasjonal, etnisk eller sosial opprinnelse, formue, fødsel eller status for øvrig.

Del 3. Alminnelige strafferettslige prinsipper

Artikkel 22

Legalitetsprinsippet

1. En person skal ikke være strafferettslig ansvarlig etter disse vedtekter med mindre den aktuelle atferd, på det tidspunkt den finner sted, utgjør en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon.

2. Definisjonen av en forbrytelse skal tolkes strengt, og skal ikke utvides ved analogisk tolking. Ved tvetydighet skal den tolkes til fordel for personen som er under etterforskning, straffeforfølgning eller som er domfelt.

3. Denne artikkel skal ikke være til hinder for at en atferd kan betegnes som en forbrytelse etter folkeretten, uavhengig av disse vedtekter.

Artikkel 23

Ingen straffereaksjoner uten etter lov (Nulla poena sine lege)

En person som er domfelt av Domstolen kan bare straffes i samsvar med disse vedtekter.

Artikkel 24

Ikke tilbakevirkende kraft

1. Ingen kan kjennes strafferettslig ansvarlig etter disse vedtekter for atferd som er inntruffet før disse vedtektene trådte i kraft.

2. I tilfelle anvendelige regler i en gitt sak blir endret før en endelig dom, skal de regler som er gunstigst for personen som er under etterforskning, straffeforfølgning eller som er domfelt, anvendes.

Artikkel 25

Individuelt straffansvar

1. Domstolen skal ha jurisdiksjon til å dømme fysiske personer i henhold til disse vedtekter.

2. En person som begår en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, er individuelt straffansvarlig og kan straffes i samsvar med disse vedtekter.

3. I henhold til disse vedtekter skal en person være strafferettslig ansvarlig og kunne straffes for en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, dersom denne personen:

- a) begår en slik forbrytelse, enten denne begås alene, sammen med andre eller gjennom en annen person, uavhengig av om denne andre personen er strafferettslig ansvarlig eller ikke,
- b) beordrer, oppfordrer til eller oppmunttrer til en slik forbrytelse, når denne faktisk blir utført eller forsøkes utført,
- c) i den hensikt å legge forholdene til rette for en slik forbrytelse, hjelper, tilskynder eller på annen måte medvirker til at forbrytelsen blir begått eller forsøkes begått, herunder ved å skaffe til veie hjelpemidler til gjennomføringen av forbrytelsen,
- d) på annen måte bidrar til at en slik forbrytelse blir begått eller forsøkes begått av en gruppe personer som opptrer med felles hensikt. Slik medvirkning må være forsettlig og enten:
 - i. være utført for å fremme gruppens kriminelle virksomhet eller kriminelle hensikt, dersom denne virksomhet eller hensikt innebærer gjennomføring av en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, eller
 - ii. være utført med kunnskap om at gruppen hadde til hensikt å begå forbrytelsen,
- e) når det gjelder forbrytelse folkemord, direkte og offentlig oppmunttrer andre til å begå folkemord,
- f) forsøker å begå en slik forbrytelse ved å foreta vesentlige skritt i retning av å innlede gjennomføringen av forbrytelsen, men uten at denne forbrytelsen fullbyrdes, som følge av omstendigheter uavhengig av personens hensikt. En person som avstår fra den kriminelle handling eller på annen måte forhindrer at forbrytelsen blir fullbyrdet, skal likevel ikke straffes etter disse vedtekter for forsøk på å begå en slik forbrytelse dersom vedkommende fullstendig og frivillig har gitt avkall på den kriminelle hensikt.

4. Ingen bestemmelse i disse vedtekter som gjelder individuelt straffansvar skal berøre statenes ansvar etter folkeretten.

Artikkel 26

Utelukkelse av jurisdiksjon over personer under atten år

Domstolen skal ikke ha noen jurisdiksjon over personer som var under 18 år på det tidspunkt den påståtte forbrytelse ble begått.

Artikkel 27

Manglende relevans av offisiell stilling

1. Disse vedtekter skal få lik anvendelse for alle personer uten noen form for forskjellsbehandling på grunnlag av offisiell stilling. Spesielt skal en person i egenskap av stats- eller regjeringssjef, medlem av regjering eller parlament, valgt representant eller statstjenestemann ikke i noe tilfelle fritas fra strafferettslig ansvar etter disse vedtekter, og det skal heller ikke, i og av seg selv, utgjøre en grunn for reduksjon av straffen.

2. Immunitet eller særlige prosessregler som eventuelt måtte være knyttet til en persons offisielle stilling, det være seg etter nasjonal rett eller folkeretten, skal ikke hindre Domstolen i å utøve sin jurisdiksjon overfor vedkommende person.

Artikkel 28

Militære lederes og andre overordnedes ansvar

I tillegg til andre grunnlag for straffansvar i henhold til disse vedtekter for forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon skal:

- a) en militær leder eller person som faktisk opptrer som militær leder, holdes strafferettslig ansvarlig for forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, og som er begått av styrker under vedkommendes effektive kommando og kontroll eller under vedkommendes effektive myndighet og kontroll, avhengig av det enkelte tilfelle, når dette er et resultat av at vedkommende har unnlatt å utøve denne kontrollen over slike styrker på forsvarlig vis, idet:
 - i. denne militære leder eller person enten visste eller, på grunn av omstendighetene på det aktuelle tidspunkt, skulle ha visst at styrkene begikk eller skulle til å begå slike forbrytelser, og
 - ii. denne militære leder eller person unnlot å iverksette alle nødvendige og rimelige tiltak som lå innenfor vedkommendes myndighet, for å hindre eller bekjempe at disse forbrytelsene ble begått eller å forelegge saken for de kompetente myndigheter med henblikk på etterforskning og påtale.
- b) når det gjelder forhold mellom overordnede og underordnede som ikke er beskrevet under bokstav a, skal en overordnet være strafferettslig ansvarlig for forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, og som er begått av underordnede under vedkommendes effektive myndighet og kontroll, når dette er et resultat av at vedkommende har unnlatt å utøve denne kontrollen overfor slike underordnede på forsvarlig vis, idet:
 - i. den overordnede enten visste, eller bevisst unnlot å ta hensyn til opplysninger som klart indikerte at de underordnede begikk eller skulle til å begå slike forbrytelser,

- ii. forbrytelsene gjaldt virksomhet som lå innenfor den overordnede effektive ansvarsområde og kontroll, og
- iii. den overordnede unnlot iverksette alle de nødvendige og rimelige tiltak som lå innenfor vedkommendes myndighet, for å hindre eller bekjempe at disse forbrytelsene ble begått eller for å forelegge saken for de kompetente myndigheter med henblikk på etterforskning og påtale.

Artikkel 29

Ikke anvendelse av foreldelsesregler

Forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon skal ikke være gjenstand for foreldelse.

Artikkel 30

Krav om skyld

1. Med mindre annet er bestemt, skal en person være strafferettslig ansvarlig og kunne straffes for en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, bare dersom de materielle forhold er begått med forsett og kunnskap.

2. For denne artikkelens formål foreligger det forsett dersom:

- a) vedkommende person, i relasjon til handling, akter å innlate seg på slik handling,
- b) vedkommende person, med hensyn til en konsekvens, har til hensikt å forårsake konsekvensen eller er oppmerksom på at den vil inntreffe som en normal følge av begivenhetenes gang.

3. I forbindelse med denne artikkel betyr «kunnskap» å være oppmerksom på at det foreligger en omstendighet eller at en konsekvens vil inntreffe som en normal følge av begivenhetenes gang. «Å kjenne til» skal tolkes på tilsvarende måte.

Artikkel 31

Straffrihetsgrunner

1. I tillegg til andre straffrihetsgrunner fastsatt i disse vedtekter, skal en person ikke være strafferettslig ansvarlig dersom på handlingstidspunktet:

- a) vedkommende lider av en sinnssykdom eller et psykisk handikap som ødelegger denne personens evne til å bedømme atferdens lovstridighet eller karakter, eller evne til å kontrollere sin atferd slik at den er i overensstemmelse med rettsordenens krav,
- b) vedkommende er i en beruset tilstand som ødelegger denne personens evne til å bedømme atferdens lovstridighet eller karakter eller evne til å kontrollere sin atferd slik at den er i overensstemmelse med lovens krav, med mindre personen har beruset seg frivillig under slike omstendigheter at vedkommende visste, eller så bort fra slik risiko, at han eller hun, som følge av beruselsen, sannsynlig ville kunne begå en handling som utgjør en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon.
- c) vedkommende handler på en rimelig måte for å forsvare seg selv eller en annen person eller, i tilfelle krigsforbrytelser, eiendom som er vesentlige

for at vedkommende eller annen person skal kunne overleve, eller eiendom som er vesentlige for å kunne fullføre et militært oppdrag, mot en nært forestående og ulovlig bruk av makt, på en måte som er proporsjonalt i forhold til graden av den fare som vedkommende eller den annen person eller den beskyttede eiendom er utsatt for. At personen har deltatt i en defensiv operasjon utført av styrker, skal ikke i seg selv utgjøre en grunn til å utelukke straffansvar etter denne bokstav,

- d) den atferd som påstås å være en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, er forårsaket av en tvangssituasjon som følge av en trussel om nært forestående fare for død eller kontinuerlig eller overhengende fare for alvorlige skade på legeme mot denne personen eller en annen person, og personen opptrer ut fra nødvendighet og på en rimelig måte for å avverge denne faren, forutsatt at vedkommende person ikke har til forsett å forårsake en større skade enn den som blir søkt avverget. Slik trussel kan enten være:
- i. fremsatt av andre personer, eller
 - ii. fremskaffet av andre omstendigheter som ligger utenfor denne persons kontroll.

2. Domstolen skal avgjøre om de straffrihetsgrunner som er fastsatt i disse vedtekter skal få anvendelse i saken den har fått seg forelagt.

3. Under rettsforhandlingene kan Domstolen ta i betraktning en annen straffrihetsgrunn enn grunnene omhandlet i nr. 1, dersom en slik grunn følger av anvendelig rett i henhold til artikkel 21. Prosedyrene ved vurdering av slik grunn, skal fastsettes i prosessreglene.

Artikkel 32

Faktisk villfarelse eller rettsvillfarelse

1. En faktisk villfarelse skal gi grunn til å utelukke straffeskyld bare dersom den utelukker at de subjektive forhold som er en forutsetning for forbrytelsen, var til stede.

2. En rettsvillfarelse om hvorvidt en bestemt type atferd utgjør en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, skal ikke være straffrihetsgrunn. En rettsvillfarelse kan likevel være en grunn til å utelukke straffeskyld dersom det fremgår at den skyld som er en forutsetning for forbrytelsen, ikke var til stede, eller som fastsatt i artikkel 33.

Artikkel 33

Ordre fra foresatt og bortfall av straffansvar

1. Det forhold at en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon er begått av en person etter ordre fra en regjering eller en foresatt, enten militær eller sivil, skal ikke frita personen fra straffansvar, med mindre:

- a) vedkommende var rettslig forpliktet til å adlyde ordre fra regjeringen eller den aktuelle foresatte,
- b) vedkommende ikke visste at ordren var rettsstridig, og
- c) ordren ikke var åpenbart rettsstridig.

2. I forbindelse med denne artikkel er ordre om å begå folkemord eller forbrytelser mot menneskeheten åpenbart rettsstridig.

Del 4. Domstolens sammensetning og administrasjon

Artikkel 34

Domstolens organer

Domstolen skal bestå av følgende organer:

- a) presidentskapet,
- b) en ankeavdeling, en domsavdeling og en forundersøkelsesavdeling,
- c) aktoratet og
- d) sekretariatet.

Artikkel 35

Dommeres tjenestegjøring

1. Alle dommere skal velges til medlemmer av Domstolen på heltid og må kunne tjenestegjøre på heltid fra første dag av sin funksjonstid.

2. Dommerne som utgjør presidentskapet, skal tjenestegjøre på heltid så snart de er valgt.

3. Presidentskapet kan, på grunnlag av Domstolens arbeidsbelastning og i samråd med dens medlemmer, fra tid til annen beslutte i hvilken grad de øvrige dommerne plikter å tjenestegjøre på heltid. Slike beslutninger skal ikke berøre bestemmelsene i artikkel 40.

4. De økonomiske betingelsene for dommere som ikke plikter å tjenestegjøre på heltid, skal fastsettes i samsvar med artikkel 49.

Artikkel 36

Kvalifikasjonskrav, innstilling og valg av dommere

1. Med forbehold for bestemmelsene i nr. 2 skal det være 18 dommere ved Domstolen.

2.

- a) Presidentskapet, som opptrer på vegne av Domstolen, kan foreslå å utvide antallet dommere angitt i nr. 1, og det skal grunngi hvorfor dette anses som nødvendig og hensiktsmessig. Justissekretæren skal omgående oversende slike forslag til alle statspartene.
- b) Ethvert slikt forslag skal deretter vurderes på et statspartsmøte, som skal innkalles i samsvar med artikkel 112. Forslaget skal anses som vedtatt dersom det godkjennes på møtet med to tredjedels flertall blant medlemmene av statspartsmøtet, og skal tre i kraft på det tidspunkt statspartsmøtet fastsetter.
- c)
 - i. Så snart et forslag om utvidelse av antallet dommere er blitt vedtatt etter bokstav b, skal valget av tilleggsdommere foretas på statspartsmøtets påfølgende møte i samsvar med nr. 3 til 8 og artikkel 37 nr. 2.
 - ii. Så snart et forslag om utvidelse av antallet dommere er blitt vedtatt og gjennomført i samsvar med bokstav b og c i), kan presidentskapet senere, dersom Domstolens arbeidsbelastning tilsier det, foreslå en

reduksjon av antallet dommere, forutsatt at antallet dommere ikke blir lavere enn antallet angitt i nr. 1. Forslaget skal behandles i henhold til fremgangsmåten fastlagt i bokstav a og b. Dersom forslaget vedtas, skal antallet dommere gradvis reduseres etter hvert som de tjenestegjørende dommeres funksjonstid utløper, inntil det nødvendige antall er nådd.

3.

- a) Dommerne skal velges blant personer med høy moralsk karakter, upartiskhet og integritet og som besitter de kvalifikasjoner som deres respektive stater krever for å bli utnevnt til de høyeste juridiske embeter.
- b) Hver kandidat som stiller til valg ved Domstolen skal
 - i. besitte anerkjent kompetanse i strafferett og straffeprosess og nødvendig relevant erfaring fra straffesaker, enten som dommer, aktor eller forsvarer eller i annen tilsvarende egenskap, eller
 - ii. besitte anerkjent kompetanse innen relevante områder av folkeretten, som internasjonal humanitær rett og menneskerettigheter, og omfattende erfaring i et juridisk yrke som er relevant for arbeidet som dommer ved Domstolen.
- c) Hver kandidat som stiller til valg ved Domstolen skal ha utmerkede kunnskaper i og beherske flytende minst ett av Domstolens arbeidsspråk.

4.

- a) Innstilling av kandidater til verv ved Domstolen kan foretas av enhver stat som er part i disse vedtekter, og skal gjøres enten
 - i. etter fremgangsmåten for innstilling av kandidater for utnevnelse til de høyeste juridiske embeter i vedkommende stat, eller
 - ii. etter fremgangsmåten for nominasjon av kandidater til Den internasjonale domstol i henhold til dens vedtekter.
- . Innstillingene skal være ledsaget av en erklæring som i nødvendige detaljer angir hvordan kandidatene oppfyller kravene i nr. 3.
- b) Hver statspart kan til ethvert gitt valg foreslå en kandidat som skal være borger av en av statspartene, men ikke nødvendigvis av forslagsstaten.
- c) Statspartsmøtet kan, dersom det finner det hensiktsmessig, beslutte å nedsette en rådgivende komité for innstillinger. I så fall skal komitéens sammensetning og mandat fastsettes av statspartsmøtet.

5. Ved valg skal det foreligge to lister over kandidater.

Liste A skal inneholde navn på kandidater med de kvalifikasjoner som er angitt i nr. 3 bokstav b i), og

liste B skal inneholde navn på kandidater med de kvalifikasjoner som er angitt i nr. 3 bokstav b ii).

En kandidat som har tilstrekkelige kvalifikasjoner til å stå på begge listene, kan velge hvilken liste han eller hun vil stå på. Ved det første valget til Domstolen skal det velges minst ni dommere fra liste A og minst fem dommere fra liste B. Senere valg skal tilrettelegges slik at det ved Domstolen opprettholdes en tilsvarende fordeling mellom kvalifiserte dommere fra de to listene.

6.

- a) Dommerne skal velges ved hemmelig avstemning på statspartsmøtet som

er innkalt for dette formål etter artikkel 112. Med forbehold for nr. 7 skal personene som velges til Domstolen, være de 18 kandidatene som oppnår det høyeste antall stemmer og to tredjedels flertall blant de statsparter som er til stede og avgir stemme.

- b) Dersom det ikke blir valgt et tilstrekkelig antall dommere ved den første avstemningen, skal det avholdes ytterligere avstemninger etter fremgangsmåten i bokstav a) inntil de resterende vervene er besatt.

7. Ingen av dommerne skal være borgere av samme stat. En person som med sikte på medlemskap i Domstolen vil kunne anses som borger av flere enn én stat, skal regnes som borger av den stat der vedkommende vanligvis utøver sine borgerlige og politiske rettigheter.

8.

- a) Ved valg av dommere skal statspartene ta hensyn til behovet for å sikre, blant Domstolens medlemmer,
 - i. at verdens viktigste rettssystemer er representert,
 - ii. rimelig geografisk representasjon og
 - iii. en rettferdig representasjon av kvinnelige og mannlige dommere.
- b) Statspartene skal også ta hensyn til behovet for å inkludere dommere med juridisk ekspertise i særskilte spørsmål, herunder, men ikke begrenset til, spørsmål om vold mot kvinner eller barn.

9.

- a) Med forbehold for bestemmelsene i bokstav b skal dommerne tjenestegjøre i en periode på ni år og skal, med forbehold for bestemmelsene i bokstav c og artikkel 37 nr. 2, ikke kunne gjenvelges.
- b) Ved det første valget skal en tredjedel av de valgte dommerne ved loddtrekning utpekes til å tjenestegjøre i en periode på tre år, en tredjedel av de valgte dommerne skal ved loddtrekning utpekes til å tjenestegjøre i en periode på seks år, og de øvrige skal tjenestegjøre i en periode på ni år.
- c) En dommer som er utpekt til å tjenestegjøre i tre år etter bestemmelsene i bokstav b, skal kunne gjenvelges for en hel periode.

10. Uten hensyn til bestemmelsene i nr. 9 skal en dommer utpekt til et domskammer eller et ankekammer i samsvar med artikkel 39 fullføre behandlingen av en sak som vedkommende allerede har påbegynt å behandle ved dette kammeret.

Artikkel 37

Ledige dommerverv

1. I tilfelle et dommerverv blir ledig, skal det holdes valg i samsvar med artikkel 36 for å besette den ledige stillingen.

2. En dommer valgt for å besette en ledig stilling skal fullføre forgjengerens gjenværende funksjonstid og kan, dersom denne perioden er tre år eller kortere, gjenvelges for en hel periode i samsvar med artikkel 36.

Artikkel 38

Presidentskapet

1. Presidenten og første og annen visepresident skal velges ved et absolutt flertall blant dommerne. Hver enkelt av dem skal tjenestegjøre i en periode på tre år eller inntil deres respektive funksjonstid som dommere utløper, avhengig av hva som inntreffer først. De kan gjenvelges én gang.

2. Dersom presidenten ikke kan møte eller han eller hun er inhabil, skal første visepresident fungere i presidentens sted. Dersom verken presidenten eller første visepresident kan møte eller de er inhabile, skal annen visepresident fungere i deres sted.

3. Presidenten og første og annen visepresident skal utgjøre presidentskapet, som skal være ansvarlig for:

- a) behørig administrasjon av Domstolen med unntak av aktoratet, og
- b) de øvrige funksjoner det tillegges i samsvar med disse vedtekter.

4. Under utføring av sine forpliktelser i henhold til nr. 3 bokstav a skal presidentskapet koordinere sitt arbeid med hovedanklageren og søke samarbeid med ham eller henne i alle saker av felles interesse.

Artikkel 39

Domstolskamrene

1. Så snart som mulig etter valget av dommerne skal Domstolen organisere seg i avdelinger som angitt i artikkel 34 bokstav b. Ankeavdelingen skal bestå av presidenten og fire andre dommere, domsavdelingen av minst seks dommere og forundersøkelsesavdelingen av minst seks dommere. Fordelingen av dommere til avdelingene skal baseres på arten av de funksjoner som er tillagt hver avdeling, og de kvalifikasjoner og den erfaring som de valgte dommerne er i besittelse av, slik at hver avdeling skal inneha en hensiktsmessig kombinasjon av ekspertise innen strafferett og straffeprosess og innen folkerett. Doms- og forundersøkelsesavdelingene skal hovedsakelig bestå av dommere med praktisk erfaring fra straffesaker.

2.

- a) Domstolens rettslige funksjoner skal i hver avdeling utøves av kamre.

b)

- i. Ankekammeret skal bestå av samtlige dommere ved ankeavdelingen.
- ii. Doms-kammerets funksjoner skal utøves av tre dommere ved domsavdelingen.
- iii. Forundersøkelses-kammerets funksjoner skal enten utøves av tre dommere ved forundersøkelsesavdelingen eller av en enkelt dommer ved samme avdeling i samsvar med disse vedtekter og prosessreglene.

- c) Ingen bestemmelse i dette nummer skal være til hinder for en parallell opprettelse av flere doms- eller forundersøkelseskamre dersom dette anses påkrevd for en effektiv håndtering av Domstolens arbeidsbyrde.

3.

- a) Dommere utpekt til doms- og forundersøkelsesavdelingene skal tjenestegjøre ved disse avdelingene i en periode på tre år og deretter fullføre

behandlingen av saker som allerede er påbegynt for den aktuelle avdelingen.

- b) Dommere som er utpekt til ankeavdelingen, skal tjenestegjøre ved denne avdelingen i hele sin funksjonstid.

4. Dommere som er utpekt til ankeavdelingen, skal bare tjenestegjøre ved denne avdelingen. Ingen bestemmelse i denne artikkel skal være til hinder for at dommere fra domsavdelingen midlertidig knyttes til forundersøkelsesavdelingen eller omvendt, dersom presidentskapet anser at det er påkrevd for en effektiv håndtering av Domstolens arbeidsbyrde. Forutsetningen for dette er likevel at en dommer som har deltatt i forundersøkelsen av en sak, ikke under noen omstendighet skal kunne tjenestegjøre i det domskammer som behandler saken.

Artikkel 40

Dommernes uavhengighet

1. Dommerne skal være uavhengige ved utøvelsen av sine funksjoner.

2. Dommere skal ikke delta i noe virksomhet som er egnet til å komme i konflikt med deres dommerfunksjoner eller skape tvil om deres uavhengighet.

3. Dommere som plikter å tjenestegjøre på heltid ved Domstolen, skal ikke delta i annen virksomhet av profesjonell art.

4. Ethvert spørsmål vedrørende anvendelsen av nr. 2 og 3 skal avgjøres ved et absolutt flertall blant dommerne. Dersom et slikt spørsmål berører en enkelt dommer, skal vedkommende ikke delta i avgjørelsen av spørsmålet.

Artikkel 41

Dommernes fritak og inhabilitet

1. Presidentskapet kan, på anmodning fra en dommer og i samsvar med prosessreglene, frita vedkommende dommer fra å utøve en funksjon etter disse vedtekter.

2.

- a) En dommer skal ikke delta i behandlingen av noen sak der hans eller hennes upartiskhet av en eller annen grunn med rimelighet vil kunne trekkes i tvil. En dommer er inhabil i en sak i samsvar med dette nummer blant annet dersom han eller hun i en eller annen egenskap tidligere har vært beskjeftiget med saken for Domstolen eller, på nasjonalt plan, med en tilknyttet straffesak som personen som etterforskes eller straffefølges, var innblandet i. En dommer skal også være inhabil av andre grunner i henhold til prosessreglene.
- b) Hovedanklageren eller den personen som etterforskes eller straffefølges kan anmode om at en dommer erklæres inhabil etter dette nummer.
- c) Ethvert spørsmål med hensyn til en dommers habilitet skal avgjøres ved et absolutt flertall blant dommerne. Dommeren det er gjort innsigelse mot, har rett til å legge frem sine synspunkter på saken, men skal ikke delta i avgjørelsen.

Artikkel 42

Aktoratet

1. Aktoratet skal opptre uavhengig som et atskilt organ i Domstolen. Det skal ha ansvaret for å motta henvisninger og underbygd informasjon om forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, for å undersøke dem og for å gjennomføre etterforskning og straffeforfølgning for Domstolen. Et medlem av aktoratet skal verken søke eller handle etter instruks fra eksterne kilder.

2. Aktoratet skal ledes av hovedanklageren. Hovedanklageren skal ha ubeskåret myndighet med hensyn til ledelsen og administrasjonen av aktoratet, herunder personalet, lokaler og dets andre ressurser. Hovedanklageren skal bistås av en eller flere viseanklagere, som skal ha fullmakt til å utføre enhver handling som kreves av hovedanklageren etter disse vedtekter. Hovedanklageren og viseanklagerne skal ikke ha samme nasjonalitet. De skal tjenestegjøre på heltid.

3. Hovedanklageren og viseanklagerne skal være personer med høy moralsk karakter, være meget kompetente i og ha omfattende praktisk erfaring med straffeforfølgning eller pådømmelse i straffesaker. De skal videre ha utmerkede kunnskaper i og beherske flytende minst ett av Domstolens arbeidsspråk.

4. Hovedanklageren skal velges ved hemmelig avstemning med absolutt flertall av statspartsmøtets medlemmer. Viseanklagerne skal velges på samme måte fra en liste av kandidater fremlagt av hovedanklageren. Hovedanklageren skal innstille tre kandidater for hvert viseanklagerverv som skal besettes. Med mindre det fastsettes kortere funksjonstid når hovedanklageren og viseanklagerne velges, skal de tjenestegjøre i en periode på ni år og skal ikke kunne gjenvelges.

5. Verken hovedanklageren eller viseanklagerne skal delta i noen virksomhet som er egnet til å komme i konflikt med hans eller hennes påtalefunksjoner eller skape tvil om hans eller hennes uavhengighet. De skal ikke delta i noen annen virksomhet av profesjonell art.

6. Presidentskapet kan, på anmodning fra hovedanklageren eller en viseanklager, frita ham eller henne fra å opptre i en særskilt sak.

7. Verken hovedanklageren eller viseanklagerne skal delta i behandlingen av noen sak der deres upartiskhet av en eller annen grunn med rimelighet vil kunne trekkes i tvil. De er inhabile i en sak i samsvar med dette nummer blant annet dersom de i en eller annen egenskap tidligere har vært beskjeftiget med saken for Domstolen eller, på nasjonalt plan, med en tilknyttet straffesak som personen som etterforskes eller straffefølges, var innblandet i.

8. Ethvert spørsmål med hensyn til hovedanklagerens eller viseanklagerens habilitet skal avgjøres av ankeammeret.

- a) Personen som etterforskes eller straffefølges, kan når som helst anmode om at hovedanklageren eller en viseanklager erklæres inhabil av de grunner som er fastsatt i denne artikkel.
- b) Hovedanklageren eller viseanklageren, avhengig av hva som passer, har rett til å legge frem sine synspunkter på saken.

9. Hovedanklageren skal utpeke rådgivere med juridisk ekspertise i særskilte spørsmål, herunder, men ikke begrenset til, spørsmål om seksuell eller kjønnsrelatert vold og vold mot barn.

Artikkel 43

Sekretariatet

1. Sekretariatet skal ha ansvaret for de ikke-judisielle sidene ved administrasjonen og betjeningen av Domstolen, med forbehold for de funksjoner og den myndighet som er tillagt hovedanklageren i samsvar med artikkel 42.

2. Sekretariatet skal ledes av justissekretæren, som skal være Domstolens øverste administrative tjenestemann. Justissekretæren skal ved utøvelsen av sine funksjoner være underlagt Domstolens president.

3. Justissekretæren og visejustissekretæren skal være personer med høy moralsk karakter, være meget kompetente og ha utmerkede kunnskaper i og beherske flytende minst ett av Domstolens arbeidsspråk.

4. Dommerne skal velge justissekretæren ved absolutt flertall ved hemmelig avstemning, og de skal ta hensyn til eventuelle anbefalinger fra statspartsmøtet. Ved behov og på justissekretærens anbefaling, skal dommerne på samme måte velge en visejustissekretær.

5. Justissekretæren skal tjenestegjøre i en periode på fem år, skal kunne gjenvelges én gang og skal tjenestegjøre på heltid. Visejustissekretæren skal tjenestegjøre i en periode på fem år eller for kortere tid avhengig av hva som fastsettes ved absolutt flertall av dommerne, og kan velges med det utgangspunkt at visejustissekretæren skal stå til rådighet for å tjenestegjøre etter behov.

6. Justissekretæren skal opprette en enhet for ofre og vitner ved sekretariatet. Enheten skal i samråd med aktoratet sørge for beskyttelsestiltak og sikkerhetsordninger, rådgivning og annen hensiktsmessig bistand til vitner, ofre som møter for Domstolen, og andre som kan være utsatt for fare som følge av slike vitners vitneprov. Enheten skal ha personale med ekspertise om traumer, herunder traumer som følge av forbrytelser som har bestått i seksuell vold.

Artikkel 44

Personale

1. Hovedanklageren og justissekretæren skal utnevne kvalifiserte personer til sine respektive kontorer etter behov. I hovedanklagerens tilfelle skal dette også omfatte utnevning av etterforskere.

2. Ved tilsetting av personale skal hovedanklageren og justissekretæren påse at de knytter til seg personer med de høyeste standarder for effektivitet, kompetanse og integritet, og de skal ta tilsvarende hensyn til kriteriene fastsatt i artikkel 36 nr. 8.

3. Justissekretæren skal, med presidentskapets og hovedanklagerens samtykke, foreslå et tjenestereglement for personalet som inkluderer vilkårene og betingelsene for tilsetting, avlønning og oppsigelse av Domstolens personale. Personalets tjenestereglement skal godkjennes av statspartsmøtet.

4. Domstolen kan, i unntaksvise tilfeller, benytte personale stilt til rådighet vederlagsfritt av statsparter, mellomstatlige organisasjoner eller ikke-statlige organisasjoner for å bistå et hvilket som helst av Domstolens organer i dets arbeid. Hovedanklageren kan akseptere ethvert slikt tilbud på vegne av aktoratet. Personale stilt til rådighet vederlagsfritt skal benyttes i samsvar med retningslinjer nedfelt av statspartsmøtet.

Artikkel 45

Høytidelig erklæring

Før dommerne, hovedanklageren, viseanklagerne, justissekretæren og visejustissekretæren tiltrer sine respektive verv etter disse vedtekter, skal hver av dem i offentlig rettsmøte avgi en høytidelig erklæring om at han eller hun vil utøve sitt verv upartisk og samvittighetsfullt.

Artikkel 46

Tap av verv

1. En dommer, hovedanklageren, en viseanklager, justissekretæren eller visejustissekretæren skal ved beslutning truffet for dette formål i samsvar med nr. 2 fjernes fra sitt verv dersom vedkommende:

- a) er funnet å ha begått en alvorlig tjenesteforsømmelse eller et alvorlig brudd på hans eller hennes plikter etter disse vedtekter, som fastsatt i prosessreglene, eller
- b) er uskikket til å utøve de funksjoner som er nedfelt etter disse vedtekter.

2. En beslutning om en dommers, hovedanklagerens eller en viseanklagers tap av verv etter nr. 1 skal treffes av statspartsmøtet ved hemmelig avstemning:

- a) dersom det gjelder en dommer, ved to tredels flertall av statspartene på anbefaling vedtatt med to tredels flertall av de øvrige dommere,
- b) dersom det gjelder hovedanklageren, ved absolutt flertall av statspartene,
- c) dersom det gjelder en viseanklager, ved absolutt flertall av statspartene på anbefaling fra hovedanklageren.

3. En beslutning med hensyn til justissekretærens eller visejustissekretærens tap av verv skal treffes med absolutt flertall av dommerne.

4. En dommer, hovedanklager, viseanklager, justissekretær eller visejustissekretær hvis atferd eller skikkethet til å utøve de funksjoner vervet er tillagt etter disse vedtekter, bestrides i henhold til denne artikkel, skal ha full anledning til å fremlegge og motta bevismateriale og til å inngi anførsler i samsvar med prosessreglene. Vedkommende skal for øvrig ikke delta i behandlingen av saken.

Artikkel 47

Disiplinærtiltak

En dommer, hovedanklager, viseanklager, justissekretær eller visejustissekretær som har begått en tjenesteforsømmelse av mindre alvorlig art enn

omhandlet i artikkel 46 nr. 1, skal gjøres til gjenstand for disiplinærtiltak i samsvar med prosessreglene.

Artikkel 48

Privilegier og immuniteter

1. Domstolen skal på hver statsparts territorium nyte godt av de privilegier og den immunitet som er nødvendig for at den skal kunne fungere etter sin hensikt.

2. Dommerne, hovedanklageren, viseanklagerne og justissekretæren skal under utøvelsen av sine verv ved Domstolen og i forbindelse med dette nyte godt av de samme diplomatiske privilegier og den samme diplomatiske immunitet som innrømmes stasjonssjefer, og de skal etter utløpet av sin funksjonstid fortsatt tilstås immunitet mot rettsforfølgning av enhver art med hensyn til sine tjenestehandlinger, herunder skriftlige og muntlige utsagn.

3. Visejustissekretæren, aktorats personale og personalet ved sekretariatet skal nyte godt av de privilegier, den immunitet og de lettelser som er nødvendige for at de skal kunne utføre sine oppgaver, i samsvar med avtalen om Domstolens privilegier og immuniteter.

4. Advokater, sakkyndige, vitner og enhver annen person hvis nærvær er påkrevd ved Domstolens sete, skal gis den behandling som er nødvendig for at Domstolen skal fungere etter sin hensikt, i samsvar med avtalen om Domstolens privilegier og immuniteter.

5. Privilegier og immuniteter for

- a) en dommer eller hovedanklageren kan oppheves ved absolutt flertall av dommerne,
- b) justissekretæren kan oppheves av presidentskapet,
- c) viseanklagerne og aktorats personale kan oppheves av hovedanklageren,
- d) visejustissekretæren og personalet ved justissekretærens kontor kan oppheves av justissekretæren.

Artikkel 49

Lønn, godtgjørelser og utgiftsdekning

Dommerne, hovedanklageren, viseanklagerne, justissekretæren og visejustissekretæren skal motta lønn, godtgjørelser og utgiftsdekning som fastsatt av statspartsmøtet. Disse lønningene og godtgjørelsene skal ikke reduseres i løpet av deres funksjonstid.

Artikkel 50

Offisielle språk og arbeidsspråk

1. Domstolens offisielle språk skal være arabisk, kinesisk, engelsk, fransk, russisk og spansk. Dommer avsagt av Domstolen og andre avgjørelser som løser grunnleggende spørsmål henvist til Domstolen, skal offentliggjøres på de offisielle språkene. Presidentskapet avgjør, i samsvar med kriterier fastsatt i prosessreglene, hvilke avgjørelser som kan anses for å løse grunnleggende spørsmål for formålene i dette nummer.

2. Domstolens arbeidsspråk skal være engelsk og fransk. Prosessreglene skal fastsette i hvilke tilfeller andre offisielle språk kan brukes som arbeidsspråk.

3. Domstolen skal på anmodning fra en part i en rettergang eller en stat som er gitt adgang til å intervenere i en rettergang, tillate at vedkommende part eller stat benytter et annet språk enn engelsk eller fransk dersom Domstolen anser at en slik tillatelse er tilstrekkelig berettiget.

Artikkel 51

Prosessregler

1. Prosessreglene skal tre i kraft når de er blitt vedtatt med to tredels flertall blant statspartsmøtets medlemmer.

2. Endringer i prosessreglene kan foreslås av:

- a) enhver statspart,
- b) dommerne, ved et absolutt flertall, eller
- c) hovedanklageren.

Slike endringer skal tre i kraft når de er blitt vedtatt med to tredels flertall blant statspartsmøtets medlemmer.

3. Etter at prosessreglene er blitt vedtatt, kan dommerne i hastesaker, dersom reglene ikke omhandler en bestemt situasjon for Domstolen, med to tredels flertall utarbeide midlertidige regler som får anvendelse inntil de er vedtatt, endret eller forkastet av statspartsmøtet på dets påfølgende ordinære eller ekstraordinære møte.

4. Prosessreglene, endringer i disse og enhver midlertidig regel skal være i samsvar med disse vedtekter. Endringer i prosessreglene og midlertidige regler får ikke tilbakevirkende kraft til ulempe for en person som etterforskes eller straffefølges eller som er blitt domfelt.

5. Ved konflikt mellom vedtektene og prosessreglene skal vedtektene ha forrang.

Artikkel 52

Domstolens forretningsorden

1. Dommerne skal i samsvar med disse vedtekter og prosessreglene med absolutt flertall vedta en forretningsorden for Domstolen, som er nødvendig av hensyn til dens daglige virksomhet.

2. Ved utarbeidningen av forretningsordenen og eventuelle endringer i den skal det holdes samråd med hovedanklageren og justissekretæren.

3. Forretningsordenen og enhver endring i den skal ha virkning straks etter vedtakelse med mindre dommerne beslutter noe annet. Umiddelbart etter vedtakelsen skal de oversendes til statspartene for kommentarer. Dersom det innen seks måneder ikke foreligger innvendinger fra et flertall av statspartene, skal forretningsordenen fortsette å være i kraft.

DEL 5. Etterforskning og påtale**Artikkel 53*****Iverksetting av etterforskning***

1. Hovedanklageren skal etter å ha vurdert de opplysninger han eller hun er gjort kjent med, iverksette en etterforskning, med mindre han eller hun finner at det ikke er rimelig grunnlag for å gå videre med saken i henhold til disse vedtekter. I sin avgjørelse om hvorvidt etterforskning skal iverksettes, skal hovedanklageren vurdere om:

- a) de opplysninger hovedanklageren har til rådighet gir rimelig grunnlag for å tro at det er begått eller begås en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon,
- b) saken kan eller vil kunne tas opp til behandling i samsvar med artikkel 17, og
- c) idet det tas hensyn til forbrytelsens alvorlighetsgrad og ofrenes interesser, det likevel er vektige grunner til å tro at en etterforskning ikke ville være tjenlig ut fra rettferdighetshensyn.

Dersom hovedanklageren finner at det ikke er rimelig grunnlag for å gå videre med saken, og hans eller hennes beslutning utelukkende er truffet på grunnlag av bokstav c) ovenfor, skal han/hun underrette forundersøkelseskammeret om dette.

2. Dersom hovedanklageren etter etterforskning konkluderer med at det ikke er tilstrekkelig grunnlag for påtale fordi:

- a) det ikke finnes tilstrekkelig rettslig eller faktisk grunnlag til å be om pågripelsesbeslutning eller innkallingsordre i henhold til artikkel 58,
- b) saken skal avvises henhold til artikkel 17, eller
- c) påtale ikke er tjenlig ut fra rettferdighetshensyn, alle omstendigheter tatt i betraktning, herunder forbrytelsens alvorlighetsgrad, ofrenes interesser og den påståtte gjerningspersonens alder eller skrøpelighet og vedkommendes rolle i den påståtte forbrytelsen,

skal hovedanklageren underrette forundersøkelseskammeret og staten som henviste situasjonen i samsvar med artikkel 14, eller Sikkerhetsrådet i et tilfelle omhandlet i artikkel 13 bokstav b), om hans/hennes konklusjon og dens begrunnelse.

3.

- a) Etter anmodning fra staten som henviste situasjonen i samsvar med artikkel 14, eller fra Sikkerhetsrådet i henhold til artikkel 13 bokstav b), kan forundersøkelseskammeret ta hovedanklagerens avgjørelse i henhold til nr. 1 eller nr. 2 om ikke å gå videre med saken opp til ny behandling, og kan anmode hovedanklageren om å revurdere denne avgjørelse.
- b) I tillegg kan forundersøkelseskammeret på eget initiativ ta en avgjørelse om ikke å gå videre med en sak opp til ny behandling, dersom hovedanklageren har truffet avgjørelsen utelukkende på grunnlag av nr. 1 c) eller nr. 2 c). I så fall skal hovedanklagerens avgjørelse bare få virkning dersom den blir stadfestet av forundersøkelseskammeret.

4. Hovedanklageren kan til enhver tid revurdere en avgjørelse om hvorvidt det skal iverksettes etterforskning eller reises påtale på grunnlag av nye fakta eller opplysninger.

Artikkel 54

Hovedanklagerens plikter og kompetanse i forbindelse med etterforskning

1. Hovedanklageren skal:

- a) for å finne frem til sannheten, la etterforskningen omfatte alle fakta og bevis som kan ha betydning for vurderingen av spørsmålet om det foreligger straffansvar etter disse vedtekter, og skal i denne sammenheng etterforske både de forhold som taler mot og til fordel for den mistenkte i like stor grad,
- b) treffe egnede tiltak for å sikre effektiv etterforskning og påtale av forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, og skal i denne sammenheng ivareta ofrenes og vitnenes interesser og personlige situasjon, herunder deres alder, kjønn som definert i artikkel 7 nr. 3 og helsetilstand, samt ta hensyn til forbrytelsens art, særlig når denne omfatter seksuell eller kjønnsrelatert vold eller vold mot barn, og
- c) fullt ut respektere personers rettigheter som følger av disse vedtekter.

2. Hovedanklageren kan foreta etterforskning på territoriet til en stat:

- a) i samsvar med bestemmelsene i del 9, eller
- b) som forundersøkelseskomiteet har tillatt i henhold til artikkel 57 nr. 3 d).

3. Hovedanklageren kan:

- a) innhente og undersøke bevis,
- b) innkalle og avhøre personer under etterforskning, ofre og vitner,
- c) søke samarbeid med enhver stat eller mellomstatlig organisasjon eller avtale ordninger i samsvar med sin kompetanse og/eller sitt mandat.
- d) inngå de ordninger eller avtaler som måtte være nødvendige for å lette samarbeidet med en stat, en mellomstatlig organisasjon eller en person, og som ikke er uforenlige med disse vedtekter,
- e) forplikte seg til ikke å utlevere, på noe trinn i saksbehandlingen, dokumenter eller opplysninger som hovedanklageren mottar med forbehold om fortrolig behandling og utelukkende med sikte på å fremskaffe nye bevis, med mindre den som har gitt informasjonen samtykker, og
- f) treffe de nødvendige tiltak, eller be om at de nødvendige tiltak blir truffet, for å sikre fortrolig behandling av opplysninger, beskyttelse av personer eller sikring av bevis.

Artikkel 55

Individuelle rettigheter under en etterforskning

1. I forbindelse med en etterforskning i henhold til disse vedtekter, skal en person:

- a) ikke tvinges til å avgi forklaring som inkriminerer ham/henne eller til å tilstå skyld,
- b) ikke utsettes for noen form for tvang, nød, trussel, tortur eller annen form for grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff,
- c) dersom avhøret foregår på et annet språk enn det personen fullt ut forstår og taler, skal vedkommende vederlagsfritt motta bistand fra en kompetent tolk samt de oversettelser som er nødvendige for å ivareta krav om rettferdighet, og
- d) ikke utsettes for vilkårlig pågrep eller fengsling, og skal ikke berøves sin frihet, bortsett fra av de grunner og i samsvar med de prosedyrer som

er fastlagt i disse vedtektene.

2. Dersom det foreligger grunner til å tro at en person har begått en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, og denne personen skal avhøres enten av hovedanklageren eller av nasjonale myndigheter som følge av en anmodning fremsatt i henhold til del 9, skal vedkommende også ha følgende rettigheter som han eller hun skal gjøres kjent med før det foretas avhør:

- a) å få opplyst før avhøret at det foreligger grunner til å tro at han eller hun har begått en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon,
- b) å la være å forklare seg, uten at slik taushet blir tillagt vekt ved avgjørelsen av skyld eller uskyld,
- c) å motta juridisk bistand etter eget valg, eller dersom vedkommende ikke har juridisk bistand, å få oppnevnt juridisk bistand, i ethvert tilfelle hvor dette er nødvendig ut fra rettferdighetshensyn, og i så fall vederlagsfritt dersom vedkommende ikke har tilstrekkelige midler til å betale for det, og
- d) å bli avhørt i nærvær av forsvarer, med mindre personen frivillig har gitt avkall på sin rett til en forsvarer.

Artikkel 56

Forundersøkelseskammerets rolle ved en enestående anledning til etterforskning

1.

- a) Dersom hovedanklageren mener at det foreligger en enestående anledning, som kanskje ikke vil foreligge senere i forbindelse med rettsforhandlingene, til å innhente vitneprov eller vitneforklaring, eller til å undersøke, innhente eller kontrollere bevis, skal hovedanklageren informere forundersøkelseskammeret om dette.
- b) I så fall kan forundersøkelseskammeret, etter anmodning fra hovedanklageren, treffe de tiltak som måtte være nødvendige for å sikre rettergangens effektivitet og integritet, og særlig ivareta forsvarers rettigheter.
- c) Med mindre forundersøkelseskammeret gir pålegg om noe annet, skal hovedanklageren skaffe relevant informasjon til veie for personen som er pågrepet eller som har møtt fram etter innkalling i forbindelse med etterforskningen omtalt under bokstav a), slik at han/hun kan bli avhørt i saken.

2. Tiltakene nevnt i nr. 1 b) kan være:

- a) å gi anbefalinger eller avsi kjennelser om fremgangsmåter som skal følges,
- b) å gi pålegg om at det gjøres nedtegnelser under forhandlingene,
- c) å oppnevne sakkyndig bistand,
- d) å gi en forsvarer som representerer en person som er pågrepet eller har møtt for Domstolen etter innkalling, adgang til å delta, eller i tilfelle slik pågripelse eller fremmøte eller oppnevning av forsvarer ikke ennå har funnet sted, oppnevne en annen forsvarer til å overvære og representere forsvarers interesser,
- e) å utnevne en av kammerets medlemmer eller, om nødvendig, en annen tilgjengelig dommer ved forundersøkelses- eller domsavdelingen, til å observere og fremsette anbefalinger eller avsi kjennelser angående inn-

- henting og sikring av bevis eller avhør av personer,
- f) å treffe andre tiltak som måtte være nødvendige for å innhente og sikre bevis.
- 3)
- a) Dersom hovedanklageren ikke har søkt tiltak iverksatt i samsvar med denne artikkel, men forundersøkelseskammeret mener at slike tiltak er påkrevd for å sikre bevis som den finner ville være vesentlig for forsvaret under rettsforhandlingene, skal kammeret rådføre seg med hovedanklageren om hvorvidt det foreligger god grunn for hovedanklagerens manglende anmodning om slike tiltak. Dersom forundersøkelseskammeret etter samråd fastslår at det ikke forelå noen berettiget grunn til hovedanklagerens manglende anmodning, kan forundersøkelseskammeret treffe slike tiltak på eget initiativ.
- b) En avgjørelse truffet av forundersøkelseskammeret om å handle på eget initiativ i henhold til dette nummer kan ankes av hovedanklageren. Anken skal være gjenstand for hurtig behandling.

4. Spørsmålet om bevis som er sikret eller innhentet med henblikk på hovedforhandlingene i henhold til denne artikkel, eller nedtegnelser av disse, skal tillates ført, avgjøres under hovedforhandlingen i henhold til artikkel 69 og tillegges den vekt som domskammeret bestemmer.

Artikkel 57

Forundersøkelseskammerets funksjoner og kompetanse

1. Med mindre annet er fastsatt i disse vedtekter, skal forundersøkelseskammeret utøve sine funksjoner i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel.
- 2.
- a) Kjennelser eller avgjørelser i forundersøkelseskammeret avsagt i medhold av artikkel 15, 18, 19, 54 nr. 2, 61 nr. 7 og 72 må ha tilslutning fra et flertall av dets dommere.
- b) I alle andre tilfeller kan én dommer i forundersøkelseskammeret alene utøve de funksjoner som er fastlagt i disse vedtekter, med mindre annet er fastsatt i prosessreglene eller bestemmes av et flertall i forundersøkelseskammeret.
3. I tillegg til sine øvrige funksjoner etter disse vedtekter, kan forundersøkelseskammeret:
- a) etter anmodning fra hovedanklageren, avsi kjennelser og utstede ordrer som måtte være nødvendige for etterforskningen,
- b) etter anmodning fra en person som er pågrepet eller har møtt fram i henhold til innkalling etter artikkel 58, utstede de ordrer, herunder tiltak som beskrevet i artikkel 56, eller søke slikt samarbeid i henhold til del 9 som måtte være nødvendig for å bistå vedkommende person under forberedelse av hans eller hennes forsvar,
- c) om nødvendig, sørge for beskyttelse av ofre og vitner, samt verne om deres privatlivs fred, sikre bevis, beskytte personer som er blitt pågrepet eller har møtt fram i henhold til innkalling, samt verne opplysninger som gjelder nasjonal sikkerhet,
- d) gi hovedanklageren tillatelse til å foreta bestemte etterforskningsskritt innenfor territoriet til en statspart uten å ha sikret seg denne statens sam-

arbeid i samsvar med del 9, dersom forundersøkelseskommeret har fastslått, samtidig som den berørte stats synspunkter tas i betraktning når det er mulig, at staten i det aktuelle tilfellet åpenbart er ute av stand til å gjennomføre en anmodning om samarbeid som følge av at det ikke finnes noen myndighet eller del av statens rettssystem som er kompetent til å gjennomføre anmodningen om samarbeid i henhold til del 9,

- e) søke samarbeid med stater i samsvar med artikkel 93 nr. 1 k), for å treffe beskyttende tiltak med henblikk på inndragning, særlig til fordel for ofrene i siste instans, når en beslutning om pågrepelse eller en innkallingsordre er utferdiget i henhold til artikkel 58, idet det tas behørig hensyn til bevismaterialets tyngde og de berørte personers rettigheter i henhold til disse vedtekter og prosessreglene.

Artikkel 58

Forundersøkelseskommerets utferdigelse av pågripelsesbeslutning eller innkallingsordre

1. På ethvert tidspunkt etter at en etterforskning er iverksatt, skal forundersøkelseskommeret, etter begjæring fra hovedanklageren, utstede beslutning om pågrepelse av en person dersom kommeret etter behandling av begjæringen og beviset eller andre opplysninger fremlagt av hovedanklageren, finner det godt gjort at:

- a) det er rimelig grunn til å tro at denne personen har begått en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, og
- b) pågrepelse av personen synes nødvendig:
 - i. for å sikre at vedkommende møter til rettsforhandlingene,
 - ii. for å sikre at vedkommende ikke legger hindringer i veien for eller setter i fare etterforskningen eller rettsforhandlingene, eller
 - iii. eventuelt for å hindre at vedkommende fortsetter å begå den aktuelle forbrytelsen eller en annen forbrytelse i tilknytning til denne som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, og som er et resultat av de samme omstendigheter.

2. Hovedanklagerens begjæring skal inneholde:

- a) navnet på personen og andre identifiserende kjennetegn av betydning,
- b) nøyaktig henvisning til de forbrytelser innenfor Domstolens jurisdiksjon som vedkommende person påstås å ha begått,
- c) en presis redegjørelse for de faktiske forhold som påstås å utgjøre disse forbrytelsene,
- d) et sammendrag over bevismaterialet og andre opplysninger som gir rimelig grunn til å tro at personen har begått disse forbrytelsene, og
- e) grunnen til at hovedanklageren mener pågrepelse av personen er nødvendig.

3. Pågripelsesbeslutningen skal inneholde:

- a) navnet på personen og andre identifiserende kjennetegn av betydning,
- b) nøyaktig henvisning til de forbrytelser innenfor Domstolens jurisdiksjon som vedkommende person søkes pågrepet for, og
- c) en presis redegjørelse for de faktiske forhold som påstås å utgjøre disse forbrytelsene.

4. Pågripelsesbeslutningen skal gjelde inntil annet bestemmes av Domstolen.

5. På grunnlag av pågripelsesbeslutningen kan Domstolen anmode om midlertidig forvaring eller pågrepelse og overlevering av person i henhold til del 9.

6. Hovedanklageren kan anmode forundersøkelseskammeret om å endre pågripelsesbeslutningen ved å foreta modifikasjoner eller tilføyelser i forbrytelsene angitt i denne. Forundersøkelseskammeret skal endre beslutningen på denne måten dersom det finner godtgjort at det er rimelig grunn til å tro at personen har begått de modifiserte eller tilføyde forbrytelsene.

7. I stedet for å begjære en pågripelsesbeslutning, kan hovedanklageren fremsette søknad til forundersøkelseskammeret om utstedelse av en innkallingsordre til personen. Finner forundersøkelseskammeret det godtgjort at det er rimelig grunn til å tro at personen har begått den påståtte forbrytelsen, og at en innkallingsordre er tilstrekkelig for å sikre at personen møter, skal den utstede innkallingsordre til personen, med eller uten vilkår som begrenser frihet (annet enn fengsling) dersom nasjonal rett tillater det. Innkallingen skal inneholde:

- a) navnet på personen og andre identifiserende kjennetegn av betydning,
- b) den nøyaktige dato personen skal møte,
- c) nøyaktig henvisning til de forbrytelser innenfor Domstolens jurisdiksjon som vedkommende person påstås å ha begått, og
- d) en presis redegjørelse for de faktiske forhold som påstås å utgjøre forbrytelsen.

Innkallingen skal forkynnes for personen.

Artikkel 59

Fremgangsmåte ved pågrepelse i forvaringsstaten

1. En statspart som har mottatt anmodning om midlertidig fengslig forvaring eller pågrepelse og overlevering, skal umiddelbart treffe tiltak for å pågripe vedkommende person i samsvar med sin egen lovgivning og bestemmelsene i del 9.

2. En person som er pågrepet skal straks fremstilles for den kompetente rettsmyndighet i forvaringsstaten, som i samsvar med denne statens lovgivning, skal avgjøre om:

- a) beslutningen gjelder denne personen,
- b) vedkommende er pågrepet i samsvar med gjeldende regler, og
- c) personens rettigheter er blitt respektert.

3. Personen som er pågrepet skal ha rett til å fremsette begjæring til den kompetente rettsmyndighet i forvaringsstaten om foreløpig løslatelse i påvente av overlevering.

4. I sin avgjørelse av en slik begjæring skal den kompetente myndighet i forvaringsstaten vurdere, på bakgrunn av de påståtte forbrytelsenes alvorlighetsgrad, om det foreligger påtrengende og særlige omstendigheter som tilsier midlertidig løslatelse, og om det finnes nødvendige garantier for å sikre at forvaringsstaten kan oppfylle sin plikt til å overlevere personen til Domstolen. Det skal ikke være opp til den kompetente myndighet i forvaringsstaten å vurdere om pågripelsesbeslutningen ble riktig utstedt etter artikkel 58, nr. 1 bokstav a) og b).

5. Forundersøkelseskommeret skal underrettes om enhver begjæring om midlertidig løslatelse og skal fremsette anbefalinger til den kompetente myndighet i forvaringsstaten. Den kompetente myndighet i forvaringsstaten skal ta fullt hensyn til slike anbefalinger, herunder anbefalinger om tiltak for å hindre at en person flykter, før den treffer sin avgjørelse.

6. Blir vedkommende innvilget midlertidig løslatelse, kan forundersøkelseskommeret be om regelmessige rapporter om status i den midlertidige løslatelsen.

7. Så snart det foreligger ordre om overlevering fra forvaringsstaten, skal vedkommende person bringes til Domstolen så raskt som mulig.

Artikkel 60

Innledende forhandlinger for Domstolen

1. Når personen er overlevert til Domstolen eller møter for Domstolen frivillig eller etter innkalling, skal forundersøkelseskommeret forsikre seg om at vedkommende er blitt informert om de forbrytelser han/hun påstås å ha begått, og om hans/hennes rettigheter i henhold til disse vedtekter, herunder sin rett til å fremsette begjæring om midlertidig løslatelse i påvente av rettsforhandlingene.

2. En person som er besluttet pågrepet, kan begjære midlertidig løslatelse i påvente av rettsforhandlingene. Dersom forundersøkelseskommeret finner godtgjort at vilkårene i artikkel 58 nr. 1 er oppfylt, skal personen fortsatt holdes i forvaring. I motsatt fall skal forundersøkelseskommeret løslate vedkommende, med eller uten vilkår.

3. Forundersøkelseskommeret skal med jevne mellomrom ta sin avgjørelse om løslatelse eller fengsling av en person opp til ny vurdering, og kan gjøre dette til enhver tid etter anmodning fra hovedanklageren eller vedkommende person. Ved en slik ny vurdering kan den endre sin avgjørelse i forhold til fengsling, løslatelse eller vilkårene for løslatelse, dersom den finner at nye omstendigheter tilsier det.

4. Forundersøkelseskommeret skal sikre at en person ikke holdes fengslet i urimelig lang tid før rettsforhandlingene som følge av en ikke unnskyldelig forsinkelse fra hovedanklagerens side. I tilfelle slik forsinkelse inntreffer, skal Domstolen vurdere løslatelse av personen, med eller uten vilkår.

5. Forundersøkelseskommeret kan, om nødvendig, utferdige en pågripelsesbeslutning for å sikre fremmøtet av en person som er blitt løslatt.

Artikkel 61

Bekreftelse av tiltalepunktene før hovedforhandling

1. Med forbehold for bestemmelsene i nr. 2 og innen rimelig tid etter at en person er overlevert eller frivillig har møtt for Domstolen, skal forundersøkelseskommeret avholde et rettsmøte for å bekrefte tiltalepunktene som hovedanklageren akter å legge til grunn for å innlede rettsforhandlinger. Under rettsmøtet skal hovedanklageren, den tiltalte og den tiltaltes forsvarer være til stede.

2. Forundersøkelseskommeret kan, etter anmodning fra hovedanklageren eller etter eget tiltak, avholde et rettsmøte uten at den tiltalte er til stede, for å

bekreftede tiltalepunktene som hovedanklageren akter å legge til grunn for å innlede rettsforhandlinger, når personen:

- a) har gitt avkall på sin rett til å være til stede, eller
- b) har flyktet eller ikke er å finne, og alle rimelig tiltak er iverksatt for å sikre at han eller hun møter for Domstolen, og for å underrette vedkommende om tiltalepunktene og om at et rettsmøte vil bli holdt for å bekrefte disse tiltalepunktene.

I så fall skal personen være representert ved en forsvarer dersom forundersøkelseskammeret bestemmer det ut fra rettferdighetshensyn.

3. I rimelig tid før rettsmøtet skal personen:

- a) motta kopi av dokumentet med tiltalepunktene som hovedanklageren akter å legge til grunn for å stille vedkommende for retten, og
- b) få opplyst hvilke bevis hovedanklageren akter å føre under rettsmøtet.

Forundersøkelseskammeret kan gi pålegg om utlevering av opplysninger til bruk under rettsmøtet.

4. Før rettsmøtet kan hovedanklageren fortsette etterforskningen og kan endre eller trekke tilbake tiltalepunkter. Personen skal i rimelig tid før rettsmøtet underrettes om enhver endring eller tilbaketrekking av tiltalepunkter. I tilfelle anklagepunkter trekkes tilbake, skal hovedanklageren underrette forundersøkelseskammeret om grunnen til tilbaketrekkingen.

5. Under rettsmøtet skal hovedanklageren underbygge hvert tiltalepunkt med tilstrekkelig bevis for å påvise at det foreligger vektige grunner til å tro at vedkommende har begått forbrytelsene han eller hun er tiltalt for. Hovedanklageren kan fremlegge bevis i form av dokumenter eller sammendrag, og behøver ikke innkalle vitnene som forventes å gi vitneforklaring under rettsforhandlingene.

6. Under rettsmøtet kan personen:

- a) gjøre innsigelser mot tiltalepunktene,
- b) bestride bevis fremlagt av hovedanklageren og
- c) fremlegge bevis.

7. Forundersøkelseskammeret skal på grunnlag av rettsmøtet avgjøre om bevismaterialet er tilstrekkelig til å fastslå at det foreligger vektige grunner til å tro at vedkommende har begått hver av de forbrytelser som han/hun er tiltalt for. På grunnlag av sine rådslagninger skal forundersøkelseskammeret:

- a) bekrefte de tiltalepunkter hvor det har funnet at det foreligger tilstrekkelig bevis, og henvise personen til domskammeret for rettsforhandlinger på grunnlag av de bekreftede tiltalepunktene.
- b) nekte å bekrefte de tiltalepunkter hvor det har funnet at det ikke foreligger tilstrekkelig bevis,
- c) utsette rettsmøtet og be hovedanklageren overveie:
 - i. å fremskaffe ytterligere bevis eller å fortsette etterforskningen for et bestemt tiltalepunkt, eller
 - ii. å endre et tiltalepunkt fordi det fremlagte bevismaterialet synes påvise en annen forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon.

8. Har forundersøkelseskammeret nektet å bekrefte et tiltalepunkt, skal dette ikke forhindre at hovedanklageren senere kan anmode om bekreftelse av tiltalepunktet dersom anmodningen er underbygd med ytterligere bevis.

9. Etter at tiltalepunktene er bekreftet og før hovedforhandlingen er begynt, kan hovedanklageren med forundersøkelseskammerets tillatelse og etter å ha underrettet den tiltalte, endre tiltalepunktene. Ønsker hovedanklageren å tilføye nye tiltalepunkter eller erstatte dem med mer alvorlige tiltalepunkter, må det holdes et rettsmøte i samsvar med denne artikkel for å bekrefte disse tiltalepunktene. Etter at hovedforhandlingen har begynt, kan hovedanklageren med domskammerets tillatelse trekke tiltalepunktene.

10. Tidligere utstedt ordre som angår tiltalepunkter som ikke er blitt bekreftet av forundersøkelseskammeret, eller som er trukket tilbake av hovedanklageren, skal opphøre å gjelde.

11. Så snart tiltalepunktene er blitt bekreftet i samsvar med denne artikkel, skal presidentskapet opprette et domskammer som, med forbehold for nr. 9 og artikkel 64 nr. 4, skal ha ansvaret for gjennomføringen av den etterfølgende rettergangen, og kan utøve enhver funksjon tillagt forundersøkelseskammeret som er relevant og som kan anvendes i forbindelse med denne rettergangen.

DEL 6. Rettergangen

Artikkel 62

Rettergangssted

Med mindre noe annet er bestemt, skal stedet for rettergangen være Domstolens sete.

Artikkel 63

Tiltaltes nærvær under rettergangen

1. Tiltalte skal være til stede under rettergangen.

2. Dersom tiltalte, som er til stede for Domstolen, stadig forstyrrer rettsforhandlingene, kan domskammeret bortvise tiltalte, og det skal treffe forholdsregler slik at han eller hun kan observere rettergangen og instruere forsvaret utenfor rettssalen, om påkrevd ved bruk av kommunikasjonsteknologi. Slike tiltak skal bare treffes i ekstraordinære tilfeller etter at andre rimelige alternativer har vist seg å være utilfredsstillende, og bare så lenge det er strengt påkrevd.

Artikkel 64

Domskammerets funksjoner og myndighet

1. Domskammerets funksjoner og myndighet fastsatt i denne artikkel skal utøves i samsvar med disse vedtektene og prosessreglene.

2. Domskammeret skal påse at rettergangen er rettferdig og effektiv og gjennomføres slik at tiltaltes rettigheter respekteres fullt ut og slik at det tas tilbørlig hensyn til beskyttelse av ofre og vitner.

3. Ved henvisning av en sak til hovedforhandling i samsvar med disse vedtekter, skal det domskammeret som er utpekt til å behandle saken:

a) holde samråd med partene og vedta slike prosedyrer som er nødvendige

for å legge til rette for en rettferdig og effektiv gjennomføring av forhandlingene,

- b) avgjøre hvilket eller hvilke språk som skal brukes under hovedforhandlingen, og
- c) med forbehold for andre relevante bestemmelser i disse vedtekter, sørge for at dokumenter eller opplysninger som tidligere ikke er fremlagt, fremlegges forut for rettergangen i tilstrekkelig god tid for å muliggjøre tilstrekkelig forberedelse til rettergangen.

4. Domskammeret kan, dersom det er nødvendig for at kammeret skal kunne virke på en effektiv og rettferdig måte, henvise innledende spørsmål til forundersøkelseskammeret eller om nødvendig, til en annen tilgjengelig dommer ved forundersøkelsesavdelingen.

5. Ved underretning til partene, kan domskammeret, når det passer, pålegge sammenslåing eller deling i saker som gjelder tiltale mot flere enn én tiltalt.

6. Ved utøvelse av sine funksjoner før eller under hovedforhandlingen, kan domskammeret, avhengig av hva som er nødvendig:

- a) utøve enhver av forundersøkelseskammerets funksjoner som nevnt i artikkel 61 nr. 11,
- b) beslutte at vitner møter og avgir vitneprov, samt at dokumenter og andre bevis legges frem, om nødvendig ved å anmode om bistand fra stater som fastsatt i disse vedtekter,
- c) sørge for beskyttelse av fortrolige opplysninger,
- d) beslutte at det legges frem bevis i tillegg til bevis som allerede er innsamlet forut for hovedforhandlingen eller ført av partene under hovedforhandlingen,
- e) sørge for beskyttelse av den tiltalte, vitner og ofre, og
- f) avgjøre alle andre relevante spørsmål.

7. Rettergangen skal være offentlig. Domskammeret kan imidlertid beslutte at særlige forhold krever at visse rettsforhandlinger holdes for lukkede dører for de formål som er fastsatt i artikkel 68 eller for å beskytte fortrolige eller sensitive opplysninger som vil bli fremlagt som bevis.

8.

- a) Ved hovedforhandlingens innledning skal domskammeret lese opp tiltalen, som på forhånd er bekreftet av forundersøkelseskammeret, for tiltalte. Domskammeret skal forsikre seg om at tiltalte forstår innholdet i tiltalen. Den skal gi ham eller henne anledning til å erklære seg skyldig i samsvar med artikkel 65 eller til å erklære seg ikke skyldig.
- b) Under hovedforhandlingen kan rettens formann gi retningslinjer for gjennomføringen av forhandlingene, herunder å sikre at de gjennomføres på en rettferdig og upartisk måte. Med forbehold for eventuelle retningslinjer fra rettens formann, kan partene fremlegge bevis i samsvar med bestemmelsene i disse vedtekter.

9. Domskammeret skal blant annet ha myndighet, etter anmodning fra en av partene eller av eget tiltak, til å:

- a) avgjøre om hvorvidt bevis skal tillates ført eller er relevant, og
- b) ta alle nødvendige skritt for å opprettholde ro og orden under et rettsmøte.

10. Domskammeret skal sørge for at det utarbeides en fullstendig rettsbok som gir en nøyaktig gjengivelse av forhandlingene, og at den holdes ved like og oppbevares av justissekretæren.

Artikkel 65

Tilståelsessaker

1. Dersom tiltalte erkjenner skyld etter artikkel 64 nr. 8 bokstav a, skal domskammeret avgjøre hvorvidt:

- a) tiltalte forstår innholdet i og følgene av sin tilståelse,
- b) tilståelsen er avgitt frivillig etter tilstrekkelig samråd med forsvaret, og
- c) tilståelsen underbygges av sakens faktum slik det fremgår av
 - i. tiltalen som hovedanklageren har reist, og som tiltalte har tilstått,
 - ii. materiale fremlagt av hovedanklageren som supplement til tiltalen, og som tiltalte godtar, og
 - iii. ethvert øvrig bevis, herunder vitneprov, fremlagt av hovedanklageren eller den tiltalte.

2. Dersom domskammeret finner at vilkårene nevnt i nr. 1 er oppfylt, skal det anse at tilståelsen, sammen med ethvert annet fremlagt bevis, slår fast at alle vesentlige faktiske forhold som kreves for å bevise den forbrytelsen tilståelsen gjelder, er til stede, og det kan dømme tiltalte for denne forbrytelsen.

3. Dersom domskammeret ikke finner at vilkårene nevnt i nr. 1 er oppfylt, skal det anse tilståelsen som ikke avgitt, og skal i så fall beslutte at rettergangen skal fortsette etter de ordinære prosedyrene som er fastsatt i disse vedtekter, og det kan overføre saken til et annet domskammer.

4. Dersom domskammeret er av den oppfatning at sakens faktum ut fra rettferdighetshensyn, særlig av hensyn til ofrene, må legges frem på en mer fullstendig måte, kan domskammeret:

- a) anmode hovedanklageren om å legge frem ytterligere bevis, herunder vitneprov, eller
- b) beslutte at rettergangen skal fortsette etter de ordinære prosedyrene som er fastsatt i disse vedtekter, og det skal i så fall anse tilståelsen som ikke avgitt, og det kan overføre saken til et annet domskammer.

5. Ingen av drøftelsene mellom hovedanklageren og forsvaret med hensyn til endring av tiltalen, tilståelsen eller straffen som skal idømmes, skal være bindende for retten.

Artikkel 66

Uskyldspresumsjon

1. Enhver skal anses uskyldig inntil retten har funnet vedkommende skyldig i samsvar med dens anvendelige rett.

2. Bevisbyrden for tiltaltes skyld påhviler hovedanklageren.

3. For å avsi fellende dom må retten være overbevist om tiltaltes skyld, og overbevisningen skal være hevet over rimelig tvil.

Artikkel 67

Tiltaltes rettigheter

1. Ved avgjørelsen av enhver tiltale, skal tiltalte ha rett til offentlige rettsmøter, og, i samsvar med bestemmelsene i disse vedtekter, ha rett til en rettferdig rettergang gjennomført på en upartisk måte og til følgende likeverdige minimumsgarantier:

- a) å bli underrettet umiddelbart og i detalj om tiltalens art, årsak og innhold på et språk som tiltalte fullt ut forstår og snakker,
- b) å få tilstrekkelig tid og mulighet til å forberede sitt forsvar og til å kommunisere fritt og i fortrolighet med en forsvarer etter tiltaltes eget valg,
- c) å få sin sak prøvd uten unødig forsinkelse,
- d) med forbehold for artikkel 63 nr. 2, å være til stede under rettergangen, å forsvare seg selv eller ved hjelp av en forsvarer etter eget valg, å bli informert om retten til å ha forsvarer dersom han eller hun ikke har det, og, når rettferdighetshensyn krever det, å få oppnevnt en forsvarer av retten, uten vederlag dersom tiltalte ikke har tilstrekkelige midler til å betale for forsvaret,
- e) å avhøre eller å få avhørt vitnene mot seg og å oppnå at vitner i hans eller hennes favør er til stede og avhøres på samme vilkår som vitner mot ham eller henne. Tiltalte skal også ha rett til å komme med innsigelser og til å fremlegge andre bevis som tillates ført etter disse vedtekter,
- f) å få vederlagsfri bistand av en kompetent tolk og å få oversettelser som er nødvendige for å oppfylle kravene til rettferdighet, dersom noen del av rettsforhandlingene eller dokumenter som legges frem for retten, ikke foregår eller foreligger på et språk som tiltalte fullt ut forstår og snakker,
- g) ikke å tvinges til å vitne eller til å erkjenne skyld, og å forholde seg taus uten at slik taushet skal tillegges vekt ved avgjørelsen av skyldspørsmålet,
- h) å avgi en muntlig eller skriftlig forklaring til sitt forsvar, uten å måtte avlegge ed, og
- i) ikke å bli pålagt omvendt bevisbyrde og ikke å bli pålagt å føre motbevis for noe forhold.

2. I tillegg til enhver annen fremleggelse fastsatt i disse vedtekter, skal hovedanklageren, så snart det er praktisk mulig, fremlegge for forsvaret bevis som er i hovedanklagerens besittelse eller kontroll, og som han eller hun anser viser eller bidrar til å vise at tiltalte er uskyldig eller til å redusere tiltaltes skyld, eller som kan ha betydning for troverdigheten til aktorats bevis. Dersom det oppstår tvil om anvendelsen av denne bestemmelsen, skal retten avgjøre spørsmålet.

Artikkel 68

Beskyttelse av ofre og vitnene og deres deltakelse i rettsforhandlingene

1. Domstolen skal treffe egnede tiltak for å ivareta ofres og vitners sikkerhet, fysiske og psykiske velvære, verdighet samt privatliv og fred. I denne forbindelse skal Domstolen ta hensyn til alle relevante forhold, herunder alder, kjønn som definert i artikkel 7 nr. 3, helse, samt forbrytelsens art, særlig, men ikke begrenset til situasjoner der forbrytelsen omfatter seksuell eller kjønnsrelatert vold eller vold mot barn. Hovedanklageren skal særlig treffe slike tiltak under etterforskningen og straffeforfølgningen av slike forbrytelser. Tiltalte

kene skal ikke være til hinder for eller være uforenlige med tiltaltes rettigheter og en rettferdig og upartisk rettergang.

2. For å beskytte ofre og vitner eller en tiltalt, kan Domstolens kamre gjøre unntak fra prinsippet om offentlige rettsmøter fastsatt i artikkel 67 og gjennomføre en hvilken som helst del av rettsforhandlingene for lukkede dører eller tillate at bevis legges frem ved hjelp av elektroniske eller andre spesielle hjelpemidler. Slike tiltak skal særlig iverksettes i forhold til et offer for seksuell vold eller et barn som er offer eller vitne, med mindre Domstolen bestemmer noe annet etter å ha tatt hensyn til alle forhold, særlig ofrenes og vitnenes synspunkter.

3. Dersom ofrenes personlige interesser er berørt, skal Domstolen tillate at deres synspunkter og forhold de er opptatt av, blir lagt frem og vurdert på de stadier i rettsforhandlingene som Domstolen finner hensiktsmessige, og på en måte som ikke er til hinder for eller er uforenlig med tiltaltes rettigheter og en rettferdig og upartisk rettergang. Slike synspunkter og forhold kan legges frem av ofrenes rettslige representanter dersom Domstolen, i samsvar med prosessreglene, anser det hensiktsmessig.

4. Enheten for ofre og vitner kan veilede hovedanklageren og retten om egnede beskyttelsestiltak, sikkerhetsordninger, rådgivning og bistand som angitt i artikkel 43 nr. 6.

5. Dersom fremleggelse av bevis eller opplysninger i henhold til disse vedtekter kan føre til at sikkerheten til et vitne eller til vedkommendes familie i alvorlig grad settes på spill, kan hovedanklageren i forbindelse med rettsmøter som gjennomføres forut for hovedforhandlingen, tilbakeholde slike bevis eller opplysninger og i stedet legge frem et sammendrag av dem. Slike tiltak skal gjennomføres på en måte som ikke er til hinder for eller er uforenlig med tiltaltes rettigheter og en rettferdig og upartisk rettergang.

6. En stat kan begjære at nødvendige tiltak blir truffet for å beskytte dens tjenestemenn eller representanter og for å beskytte fortrolige eller sensitive opplysninger.

Artikkel 69

Bevis

1. Før et vitne forklarer seg, skal vitnet, i samsvar med prosessreglene, forsikre at han eller hun vil avgi sannferdig forklaring.

2. Vitner skal under rettergangen forklare seg personlig, med unntak for de tiltak som er fastsatt i artikkel 68 eller i prosessreglene. Retten kan også tillate at et vitne avgir forklaring *viva voce* (muntlig) eller i opptak ved hjelp av video- eller lydutstyr, samt legger frem dokumenter eller skriftlige nedtegnelser, med forbehold for bestemmelsene i disse vedtekter og i samsvar med prosessreglene. Slike tiltak skal ikke være til hinder for eller være uforenlige med tiltaltes rettigheter.

3. Partene kan fremlegge bevis som er relevante for saken, i samsvar med artikkel 64. Retten skal ha myndighet til å anmode partene om å legge frem alle bevis den anser er nødvendige for å avgjøre hva som er sannheten.

4. Retten kan, i samsvar med vedtektene og prosessreglene, avgjøre om et bevis er relevant eller om det skal tillates ført, idet den blant annet skal ta hen-

syn til bevisets beviskraft og til muligheten for at beviset kan hindre en rettferdig rettergang eller en rettferdig vurdering av et vitneprov.

5. Retten skal respektere og overholde særreglene om fortrolighet fastsatt i prosessreglene.

6. Retten skal ikke kreve bevis for forhold som er allment kjent, men kan ta dem til etterretning.

7. Bevis fremskaffet ved brudd på disse vedtekter eller internasjonalt anerkjente menneskerettigheter skal ikke tillates ført dersom:

- a) bruddet sår vesentlig tvil om bevisets pålitelighet, eller
- b) tillatelsen til å føre beviset ville stå i motsetning til og være til alvorlig skade for rettsforhandlingenes integritet.

8. Når retten avgjør om et bevis innhentet av en stat er relevant eller om det skal tillates ført, skal den ikke ta stilling til anvendelsen av statens nasjonale rettsregler.

Artikkel 70

Straffbare handlinger rettet mot rettspleien

1. Domstolen skal ha jurisdiksjon for de følgende straffbare handlinger rettet mot dens rettspleie dersom de er begått med forsett:

- a) å avgi falsk vitneprov når vitnet i henhold til artikkel 69 nr. 1 har forpliktet seg til å fortelle sannheten,
- b) å fremlegge bevis som parten vet er falsk eller forfalsket,
- c) å bestikke et vitne, å hindre eller blande seg inn i et vitnes fremmøte eller avgivelse av vitneprov, å iverksette represalier mot et vitne for å ha avgitt vitneprov, å ødelegge eller forfalske bevis eller å blande seg inn i innsamlingen av bevis,
- d) å hindre, true eller bestikke en tjenestemann ved Domstolen i den hensikt å tvinge eller overtale tjenestemannen til ikke å utføre sine plikter eller til ikke å utføre dem på rett vis,
- e) å iverksette represalier mot en tjenestemann ved Domstolen på grunn av plikter utført av vedkommende eller en annen tjenestemann,
- f) å anmode om eller å motta bestikkelser som tjenestemann ved Domstolen i forbindelse med hans eller hennes tjenesteplikter.

2. Prinsippene og prosedyrene for Domstolens utøvelse av jurisdiksjon for straffbare handlinger etter denne artikkel skal fastsettes i prosessreglene. Vilkårene for å yte internasjonal rettshjelp til Domstolen i forbindelse med dens straffeforfølgning etter denne artikkel skal være underlagt den anmodede stats nasjonale lovgivning.

3. Ved domfellelse, kan retten idømme fengselsstraff for et tidsrom av høyst fem år eller en bot i samsvar med prosessreglene, eventuelt begge deler.

4.

- a) Hver statspart skal utvide sin straffelovs bestemmelser om kriminalisering av handlinger mot integriteten til dens egne etterforskningsprosedyrer eller dens eget rettssystem, til også å omfatte straffbare handlinger rettet mot rettspleien som nevnt i denne artikkel og begått på statens territorium eller av en av dens borgere.
- b) Etter anmodning fra Domstolen, skal statsparten, når den finner det hensiktsmessig, henvise saken til dens kompetente myndighet med sikte på

straffeforfølgning. Vedkommende myndighet skal behandle slike saker med grundighet og avsette tilstrekkelige ressurser slik at sakene kan gjennomføres på en effektiv måte.

Artikkel 71

Straffetiltak ved upassende atferd overfor Domstolen

1. Personer som utviser upassende atferd overfor Domstolen, herunder forstyrrelse av rettsforhandlingene eller bevisst nekting av å etterkomme Domstolens pålegg, kan ilegges straffetiltak av Domstolen i form av andre administrative tiltak enn fengsling, som for eksempel midlertidig eller permanent bortvisning fra rettssalen, en bot eller andre lignende tiltak fastsatt i prosessreglene.

2. Fremgangsmåtene for iverksetting av tiltak nevnt i nr. 1 skal fastsettes i prosessreglene.

Artikkel 72

Beskyttelse av opplysninger om nasjonal sikkerhet

1. Denne artikkel får anvendelse i enhver sak der fremleggelse av opplysninger eller dokumenter fra en stat etter vedkommende stats oppfatning ville skade dens nasjonale sikkerhetsinteresser. Slike saker omfatter de som faller inn under virkeområdet til artikkel 56 nr. 2 og 3, artikkel 61 nr. 3, artikkel 64 nr. 3, artikkel 67 nr. 2, artikkel 68 nr. 6, artikkel 87 nr. 6 og artikkel 93, samt saker som oppstår på ethvert annet stadium i rettsforhandlingene, dersom slik fremleggelse kan være aktuelt.

2. Denne artikkel får også anvendelse dersom en person som er blitt anmodet om å fremlegge opplysninger eller bevis, har nektet å gjøre det eller har forelagt saken for staten under henvisning til at fremleggelsen ville være til skade for en stats nasjonale sikkerhetsinteresser og vedkommende stat bekrefter at den er av den oppfatning at fremleggelsen ville være til skade for dens nasjonale sikkerhetsinteresser.

3. Ingen bestemmelse i denne artikkel skal berøre kravene om fortrolighet som får anvendelse etter artikkel 54 nr. 3 bokstav e og f, eller anvendelsen av artikkel 73.

4. Dersom en stat får vite at opplysninger eller dokumenter fra denne staten blir eller trolig vil bli fremlagt på noe stadium i rettsforhandlingene, og den er av den oppfatning at fremleggelsen ville være til skade for dens nasjonale sikkerhetsinteresser, skal staten ha rett til å gripe inn for å oppnå en løsning av spørsmålet i samsvar med denne artikkel.

5. Dersom fremleggelse av opplysninger etter en stats oppfatning ville være til skade for dens nasjonale sikkerhetsinteresser, skal staten, i samarbeid med hovedanklageren, forsvareren, forundersøkelseskammeret eller eventuelt domskammeret, ta alle rimelige skritt for å søke å løse saken gjennom samarbeid. Slike skritt kan inkludere

- a) å endre eller presisere anmodningen,
- b) at Domstolen avgjør om opplysningene eller bevisene som søkes fremlagt, er relevante, eller om bevisene, selv om de er relevante, kan fremskaffes eller er blitt fremskaffet fra en annen kilde enn den anmodede stat,

- c) å fremskaffe opplysningene eller bevisene fra en annen kilde eller i en annen form, eller
- d) å inngå avtale på vilkår om bistand, herunder blant annet å skaffe sammen- drag eller redigerte utdrag, begrensninger for fremleggelsen, bruk av lukkede rettsmøter eller ensidige (ex parte) rettsforhandlinger eller andre beskyttelsestiltak som er tillatt etter prosessreglene.

6. Så snart alle rimelige skritt er blitt tatt for å løse saken gjennom samarbeid, og dersom staten anser at den ikke, på noen måte eller vilkår, kan legge frem eller utlevere opplysningene eller dokumentene uten å skade sine nasjonale sikkerhetsinteresser, skal staten underrette hovedanklageren eller Domstolen om dette og angi de nærmere grunner for sin beslutning, med mindre en nærmere angivelse av grunnene i seg selv nødvendigvis ville være til skade for statens nasjonale sikkerhetsinteresser.

7. Dersom Domstolen deretter avgjør at bevisene er relevante og nødvendige for å fastslå om tiltalte er skyldig eller ikke, kan den treffe følgende tiltak:

- a) dersom opplysningene eller dokumentet søkes fremlagt i henhold til en anmodning om samarbeid etter del 9 eller under omstendigheter som beskrevet i nr. 2 og staten har påberopt seg avslagsgrunner som nevnt i artikkel 93 nr. 4,
 - i. kan Domstolen, før den kommer til en konklusjon som nevnt i nr. 7 bokstav a ii), i den hensikt å vurdere statens anførsler, anmode om ytterligere samråd som, avhengig av hva som er hensiktsmessig, kan omfatte lukkede rettsmøter eller ensidige (ex parte) rettsforhandlinger,
 - ii. kan Domstolen, dersom den kommer til at den anmodede stat ved å påberope seg avslagsgrunner etter artikkel 93 nr. 4 under de foreliggende omstendighetene ikke opptrer i samsvar med sine forpliktelser etter disse vedtekter, henvise saken videre i samsvar med artikkel 87 nr. 7 med nærmere angivelse av grunnene til dens konklusjon, og
 - iii. kan Domstolen under rettergangen mot tiltalte, med hensyn til om et faktisk forhold foreligger eller ikke, trekke de slutninger som anses passende under de foreliggende omstendigheter, eller
- b) under alle andre omstendigheter
 - i. avsi kjennelse om fremleggelse, eller
 - ii. dersom den ikke avsier kjennelse om fremleggelse, under rettergangen mot tiltalte, med hensyn til om et faktisk forhold foreligger eller ikke, trekke de slutninger som anses passende under de foreliggende omstendigheter.

Artikkel 73

Opplysninger eller dokumenter fra en tredjepart

Dersom en statspart blir anmodet av Domstolen om å fremskaffe et dokument eller opplysninger som den har i sin varetekt, besittelse eller kontroll, og som ble fremlagt for statsparten i fortrolighet av en stat, en mellomstatlig organisasjon eller en internasjonal organisasjon, skal statsparten be om denne statens eller organisasjonens samtykke til å legge frem dokumentet eller opplysningene. Dersom tredjeparten er en statspart, skal vedkommende enten gi samtykke til fremleggelse av opplysningene eller dokumentet, eller treffe tiltak for

å løse spørsmålet om fremleggelse sammen med Domstolen, med forbehold for bestemmelsene i artikkel 72. Dersom tredjeparten ikke er en statspart og avslår å samtykke til fremleggelse, skal den anmodede stat underrette Domstolen om at den ikke er i stand til å fremskaffe dokumentet eller opplysningene på grunn av en tidligere inngått forpliktelse i forhold til vedkommende tredjepart om fortrolig behandling.

Artikkel 74

Krav til avgjørelsen

1. Alle dommere ved domskammeret skal være til stede i alle stadier av rettergangen og under rådslagningene. Presidentskapet kan fra sak til sak, og avhengig av tilgjengelighet, utpeke en eller flere stedfortredende dommere som skal være til stede i alle stadier av rettergangen og som skal erstatte et medlem av domskammeret dersom dette medlemmet ikke kan fortsette å være til stede.

2. Domskammerets avgjørelse skal være basert på dets vurdering av bevismaterialet og rettsforhandlingene i sin helhet. Avgjørelsen skal ikke gå utover de faktiske forhold og omstendigheter som er beskrevet i tiltalen og eventuelle endringer i den. Domstolen kan bare basere sin avgjørelse på bevismateriale som er fremlagt og behandlet for den under rettergangen.

3. Dommerne skal forsøke å treffe en enstemmig avgjørelse, og lykkes ikke dette, skal avgjørelsen treffes av et flertall av dommerne.

4. Domskammerets rådslagninger skal holdes hemmelige.

5. Avgjørelsen skal være skriftlig og skal inneholde en fullstendig og grunngitt redegjørelse for det som domskammeret er kommet frem til med hensyn til bevis og konklusjoner. Domskammeret skal treffe én avgjørelse. Foreligger det ikke enstemmighet, skal avgjørelsen inneholde flertallets og mindretallets synspunkter. Avgjørelsen, eller et sammendrag av den, skal leses opp i offentlig rettsmøte.

Artikkel 75

Erstatning til ofre

1. Domstolen skal fastsette prinsipper for erstatning som ytes, eller som gjelder, ofre, herunder restitusjon, kompensasjon og rehabilitering. På dette grunnlag kan Domstolen i sin avgjørelse, enten etter anmodning eller i ekstraordinære tilfeller av eget tiltak, fastsette rammen for og omfanget av enhver ødeleggelse, tap og skade som har rammet ofre, eller som gjelder dem, og Domstolen skal angi prinsippene den har lagt til grunn for sin avgjørelse.

2. Domstolen kan avsi en kjennelse direkte mot en domfelt med nærmere angivelse av erstatning som skal ytes ofre, eller som gjelder dem, herunder restitusjon, kompensasjon og rehabilitering.

Dersom det anses passende, kan Domstolen avsi kjennelse om at utbetaling av erstatning skal skje gjennom fondet etablert i artikkel 79.

3. Før Domstolen avsier kjennelse etter denne artikkel, kan den anmode om, og skal ta hensyn til, anførsler fra, eller på vegne av, den domfelte personen, ofre eller fra andre personer eller stater med interesse i saken.

4. Ved utøvelse av sin myndighet etter denne artikkel, kan Domstolen, etter at en person er domfelt for en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, avgjøre om det er nødvendig å anmode om tiltak etter artikkel 93 nr. 1 for å iverksette en avgjørelse som Domstolen kan avsi etter denne artikkel.

5. En statspart skal iverksette en avgjørelse etter denne artikkel som om bestemmelsene i artikkel 109 fikk anvendelse på denne artikkel.

6. Ingen bestemmelse i denne artikkel skal fortolkes slik at den berører ofres rettigheter etter nasjonal rett eller etter folkeretten.

Artikkel 76

Domsavgivelse og straffeutmåling

1. Ved en fellende dom, skal domskammeret vurdere hvilken straff som er passende, og skal ta hensyn til bevis som er ført og anførsler som er fremkommet under rettergangen, og som er relevante for straffeutmålingen.

2. Med mindre artikkel 65 får anvendelse, og før rettergangen er avsluttet, kan domskammeret av eget tiltak, og skal, etter anmodning fra hovedanklageren, holde ytterligere et rettsmøte for å høre eventuelle nye bevis eller anførsler som er relevante for straffeutmålingen, i samsvar med prosessreglene.

3. Dersom nr. 2 får anvendelse, skal eventuelle anførsler etter artikkel 75 fremsettes under det ytterligere rettsmøtet nevnt i nr. 2 og, om nødvendig, under ethvert nytt rettsmøte.

4. Dommen skal avsies offentlig og, om mulig, i tiltaltes nærvær.

Del 7 - Straffereaksjoner

Artikkel 77

Anvendelige straffereaksjoner

1. Med forbehold for artikkel 110, kan Domstolen idømme en person som er domfelt for en forbrytelse nevnt i artikkel 5 i disse vedtekter en av de følgende straffereaksjonene:

- a) fengselsstraff i et bestemt antall år, som ikke kan overskride et maksimum på 30 år eller
- b) livstidsstraff dersom forbrytelsens ekstreme alvorsgrad og de individuelle omstendigheter ved den domfelte personen tilsier det.

2. I tillegg til fengselsstraff kan Domstolen idømme:

- a) bøtestraff etter vilkårene fastsatt i prosessreglene,
- b) inndragning av utbytte, formuesgoder og aktiva som direkte eller indirekte stammer fra den aktuelle forbrytelsen, uten å berøre rettighetene til godtroende tredjepart.

Artikkel 78

Straffeutmåling

1. Under straffeutmålingen skal Domstolen, i samsvar med prosessreglene, ta hensyn til faktorer som forbrytelsens alvorsgrad og de individuelle omstendigheter ved den domfelte personen.

2. Domstolen skal ved fastsetting av fengselsstraff bringe til fradrag i straffen den tid som eventuelt allerede er tilbrakt i varetekt i samsvar med en avgjørelse avsagt av Domstolen. Retten kan bringe til fradrag enhver tid som på annen måte er tilbrakt i varetekt for atferd forbundet med forbrytelsen.

3. Når en person er domfelt for mer enn én forbrytelse, skal Domstolen avsi dom for hver enkelt forbrytelse og avsi en samlet dom som angir fengselsstraffens totale varighet. Denne straffen skal ikke være mindre enn den høyeste enkeltstående dom, og må ikke overskride 30 års fengsel eller livstidsstraff i samsvar med artikkel 77 nr. 1 b).

Artikkel 79

Forvaltningsfond

1. Et forvaltningsfond skal opprettes ved beslutning av statspartsmøtet til fordel for ofre for forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon og for ofrenes familier.

2. Domstolen kan ved kjennelse gi pålegg om at penger og andre formuesgoder som samles inn gjennom bøter eller inndragning, skal overføres til forvaltningsfondet.

3. Forvaltningsfondet skal administreres i samsvar med vilkår fastsatt av statspartsmøtet.

Artikkel 80

Ingen virkning for nasjonal anvendelse av straffereaksjoner og for nasjonal rett

Intet i denne del skal berøre staters anvendelse av straffereaksjoner etter deres nasjonale lovgivning eller berøre internretten i stater som ikke har hjemmel for straffereaksjoner foreskrevet i denne del.

Del 8. Rettsmidler

Artikkel 81

Anke over avgjørelse om frifinnelse, domfellelse eller straffeutmåling

1. En avgjørelse etter artikkel 74 kan påankes i samsvar med prosessreglene etter det følgende:

- a) Hovedanklageren kan fremme en anke på følgende grunnlag:
 - i. saksbehandlingsfeil,
 - ii. feil bevisbedømmelse eller
 - iii. feil rettsanvendelse.

b) Domfelte eller hovedanklageren på domfeltes vegne kan fremme en anke

på følgende grunnlag:

- i. saksbehandlingsfeil,
- ii. feil bevisbedømmelse,
- iii. feil rettsanvendelse eller
- iv. ethvert annet grunnlag som påvirker rettergangens eller avgjørelsens rimelighet eller pålitelighet.

2.

- a) Straffeutmålingen kan påankes i samsvar med prosessreglene av hovedanklageren eller domfelte på grunnlag av misforhold mellom forbrytelsen og straffeutmålingen.
- b) Dersom retten ved en anke over straffeutmålingen mener det er grunnlag for å sette en domfellelse helt eller delvis til side, kan den oppfordre hovedanklageren og domfelte til å anføre grunnlag etter artikkel 81 nr. 1 bokstav a) eller b), og den kan avgjøre skyldspørsmålet i samsvar med artikkel 83.
- c) Den samme fremgangsmåten får anvendelse når retten ved en anke over skyldspørsmålet mener det er grunnlag for å redusere straffeutmålingen etter nr. 2 bokstav a).

3.

- a) Med mindre domskammeret bestemmer noe annet, skal domfelte holdes i forvaring mens ankesaken behandles.
- b) Dersom domfeltes tid i forvaring overstiger den idømte fengselsstraffen skal vedkommende løslates, løslatelsen kan imidlertid underlegges vilkårene i bokstav c) nedenfor dersom også hovedanklageren har anket.
- c) Ved frifinnelse skal tiltalte umiddelbart løslates med forbehold for det følgende:
 - i. under helt spesielle omstendigheter, og idet det tas hensyn til blant annet den konkrete risikoen for flukt, forbrytelsens grovhet og sannsynligheten for at anken skal føre frem, kan domskammeret etter anmodning fra hovedanklageren fortsatt holde vedkommende i fengselig forvaring mens ankesaken behandles,
 - ii. en avgjørelse i domskammeret etter bokstav c) i) ovenfor kan påankes i samsvar med prosessreglene.

4. Med forbehold for bestemmelsene i nr. 3 bokstav a) og b) skal fullbyrdelsen av avgjørelsen eller den idømte straffen utsettes i det tidsrommet det er adgang til å anke, og så lenge ankesaken pågår.

Artikkel 82

Kjæremål over andre avgjørelser

1. Begge parter kan påkjære følgende avgjørelser i samsvar med prosessreglene:

- a) en avgjørelse med hensyn til jurisdiksjon eller om en sak kan tas opp til behandling av Domstolen,
- b) en avgjørelse som innvilger eller avslår løslatelse av den som etterforskes eller straffeforfølges,
- c) en avgjørelse i forundersøkelseskammeret om å handle av eget tiltak i samsvar med artikkel 56 nr. 3,
- d) en avgjørelse vedrørende et spørsmål som i betydelig grad ville påvirke en rettferdig og rask gjennomføring av rettergangen eller utfallet av denne,

når forundersøkelses- eller domskammeret mener at en umiddelbar avgjørelse av ankeammeret av dette spørsmålet i betydelig grad ville kunne fremme rettsforhandlingene.

2. En avgjørelse i forundersøkelsesammeret etter artikkel 57 nr. 3 bokstav d) kan påkjæres av den berørte staten eller av hovedanklageren med tillatelse fra forundersøkelsesammeret. Kjæremålet skal være gjenstand for hurtig behandling.

3. Et kjæremål skal ikke i seg selv ha oppsettende virkning med mindre ankeammeret på anmodning treffer kjennelse om dette i samsvar med prosessreglene.

4. Ofrenes rettslige representant, domfelte eller en godtroende eier av et formuesgode som er blitt skadelidende på grunn av en kjennelse avsagt etter artikkel 75, kan påkjære kjennelsen med sikte på erstatning, som fastsatt i prosessreglene.

Artikkel 83

Ankebehandling

1. Under rettergang i henhold til artikkel 81 og denne artikkel, skal ankeammeret ha den samme myndighet som er tillagt domskammeret.

2. Dersom ankeammeret mener at den rettergangen som anken gjelder, var urimelig og ved dette påvirket avgjørelsens eller straffeutmålingens pålitelighet, eller at avgjørelsen eller straffeutmålingen som er påanket, i vesentlig grad var beheftet med feil bevisbedømmelse, feil rettsanvendelse eller saksbehandlingsfeil, kan den:

- a) oppheve eller endre avgjørelsen eller straffeutmålingen, eller
- b) beslutte at ny rettergang skal finne sted for et annet domskammer.

For disse formål kan ankeammeret henvise et spørsmål vedrørende en saks faktum til det domskammer som opprinnelig behandlet saken, for at dette skal avgjøre spørsmålet og deretter rapportere tilbake, eller det kan selv innhente bevis for å avgjøre spørsmålet. Når avgjørelsen eller straffeutmålingen kun er påanket av domfelte, eller av hovedanklageren på domfeltes vegne, kan den ikke endres i vedkommendes disfavør.

3. Dersom ankeammeret ved anke over straffeutmålingen finner at straffeutmålingen står i misforhold til forbrytelsen, kan den endre straffeutmålingen i samsvar med del 7.

4. Ankeammerets dom skal vedtas av et flertall av dommerne og avsies i offentlig rettsmøte. Dommen skal grunngis. Dersom det ikke foreligger enstemmighet, skal dommen inneholde flertallets og mindretallets synspunkter, men en dommer kan avgi eget eller dissenterende votum i et rettsspørsmål.

5. Ankeammeret kan avsi dom i ankesaken uten at den som er frifunnet eller domfelt er til stede.

Artikkel 84

Gjenopptakelse av domfellelse eller straffeutmåling

1. Domfelte eller, etter vedkommendes død, domfeltes ektefelle, barn eller foreldre, eller en person som var i live da tiltalte døde og som er gitt en uttrykkelig skriftlig instruks fra tiltalte om å fremsette et slikt krav, eller hovedanklageren på vegne av vedkommende, kan fremsette begjæring til ankeammeret om gjenopptakelse av en endelig domfellelse eller straffeutmåling på følgende grunnlag:

- a) Det er fremkommet nye bevis
 - i. som ikke forelå da rettergangen fant sted, uten at dette verken helt eller delvis skyldtes den part som fremsetter begjæringen, og
 - ii. som har en slik betydning at det sannsynligvis ville ha ført til en annen avgjørelse dersom det var blitt påvist under rettergangen.
- b) Det er nylig oppdaget at avgjørende bevis som ble tatt hensyn til under rettergangen, og som ble lagt til grunn for den fellende dommen, var uriktig, ettergjort eller forfalsket.
- c) En eller flere av de dommere som deltok ved domfellelsen eller stadfestelsen av tiltalen, i den aktuelle saken har begått en handling som er å anse som alvorlig forsømmelse eller brudd på tjenesteplikten og som er av en slik grovhet at det er grunnlag for å løse dem fra deres verv etter artikkel 46.

2. Ankeammeret skal avvise begjæringen dersom den anses ubegrunnet. Dersom den kommer til at begjæringen er velbegrunnet kan den, avhengig av hva som passer:

- a) gjeninnkalle det opprinnelige domskammeret,
- b) opprette et nytt domskammer eller
- c) beholde jurisdiksjon i saken,

med det formål å avgjøre om dommen skal gjenopptas, etter å ha hørt partene som fastsatt i prosessreglene.

Artikkel 85

Erstatning til en pågrepet eller domfelt person

1. Enhver som har vært utsatt for urettmessig pågrepelse eller fengsling, skal ha krav på erstatning, og kravet skal kunne tvangsfullbyrdes.

2. Dersom en person ved endelig avgjørelse er blitt domfelt for en straffbar handling og domfellelsen deretter er blitt omgjort som en følge av at et nytt eller nylig oppdaget faktum utvetydig viser at det er begått et justismord, skal personen som er blitt straffet som følge av en slik domfellelse, motta erstatning som fastsatt ved lov, med mindre det bevises at vedkommende selv helt eller delvis er skyld i at det ukjente faktum ikke ble avdekket.

3. I ekstraordinære tilfeller der Domstolen mener at avgjørende fakta viser at det er begått et alvorlig og åpenbart justismord, kan den etter skjønn yte erstatning til en person som er løslatt fra fengsel etter en endelig frifinnelse, eller etter at rettergangen er avsluttet av den grunn, i samsvar med kriteriene fastsatt i prosessreglene.

Del 9. Internasjonalt samarbeid og internasjonal rettshjelp**Artikkel 86****Generell samarbeidsplikt**

Statspartene skal, i samsvar med bestemmelsene i disse vedtekter, samarbeide fullt ut med Domstolen i dens etterforskning og straffeforfølgning av forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon.

Artikkel 87**Anmodninger om samarbeid: alminnelige bestemmelser**

1.

- a) Domstolen skal ha myndighet til å fremsette anmodninger om samarbeid til statspartene. Anmodningene skal oversendes gjennom diplomatiske kanaler eller enhver annen egnet kanal som den enkelte statspart måtte utpeke ved ratifikasjon, godkjenning eller tiltredelse. Senere endringer i slik utpeking skal foretas av hver statspart i samsvar med prosessreglene.
- b) Når det er hensiktsmessig og uten å berøre bestemmelsene under bokstav a), kan anmodninger også oversendes gjennom Interpol eller enhver annen egnet regional organisasjon.

2. Anmodninger om samarbeid og dokumentasjon som underbygger anmodningen skal enten foreligge på eller være vedlagt en oversettelse på et offisielt språk i den anmodede stat eller på et av Domstolens arbeidsspråk, i henhold til det vedkommende stat har valgt ved ratifikasjon, godkjenning eller tiltredelse.

Senere endringer i dette valg skal foretas i samsvar med prosessreglene.

3. Den anmodede stat skal behandle med fortrolighet en anmodning om samarbeid og dokumenter som underbygger anmodningen, unntatt i den grad det er nødvendig å røpe opplysninger for å kunne gjennomføre anmodningen.

4. I forbindelse med enhver anmodning om bistand fremsatt i henhold til denne del, kan Domstolen treffe de tiltak, herunder tiltak for å beskytte opplysninger, som måtte være nødvendige for å sikre ofres, potensielle vitners og deres families sikkerhet eller fysiske eller psykiske velvære. Domstolen kan be om at enhver opplysning som gjøres tilgjengelig i henhold til del 9, skal fremskaffes og behandles på en måte som beskytter ofres, potensielle vitners og deres families sikkerhet og fysiske eller psykiske velvære.

5.

- a) Domstolen kan oppfordre enhver stat som ikke er part i disse vedtekter til å yte bistand i samsvar med denne del på grunnlag av en ad hoc ordning, en avtale med en slik stat eller på ethvert annet egnet grunnlag.
- b) Dersom en stat som ikke er part i disse vedtekter har inngått en ad hoc ordning eller en avtale med Domstolen og ikke etterkommer anmodninger i henhold til slik ordning eller avtale, kan Domstolen gi underretning om dette til statspartsmøtet eller til Sikkerhetsrådet i tilfeller der Sikkerhetsrådet henviste saken til Domstolen.

6. Domstolen kan be enhver mellomstatlig organisasjon om å fremskaffe opplysninger eller dokumenter. Domstolen kan også be om andre former for sam-

arbeid og bistand som eventuelt avtales med en slik organisasjon og som er i samsvar med dens kompetanse eller mandat.

7. Dersom en statspart, i strid med bestemmelsene i disse vedtekter, ikke etterkommer en anmodning fra Domstolen om samarbeid, og således hindrer Domstolen i å utøve sine funksjoner og fullmakter etter disse vedtekter, kan Domstolen finne dette godtgjort og henvise saken til statspartsmøtet eller til Sikkerhetsrådet i tilfeller der Sikkerhetsrådet henviste saken til Domstolen.

Artikkel 88

Hjemmel for prosedyrer i nasjonal rett

Statspartene skal sørge for at deres nasjonale rett inneholder hjemmel for prosedyrer som tillater alle de former for samarbeid som er omhandlet i denne del.

Artikkel 89

Overlevering av personer til Domstolen

1. Domstolen kan oversende en anmodning om pågripelse og overlevering av en person, sammen med den underbyggende dokumentasjonen nevnt i artikkel 91, til enhver stat på hvis territorium denne personen kan befinne seg, og skal anmode om denne statens samarbeid for å pågripe og overlevere denne personen. Statspartene skal, i samsvar med bestemmelsene i denne del og prosedyren fastsatt i deres nasjonale lovgivning, etterkomme anmodninger om pågripelse og overlevering.

2. Dersom personen som søkes overlevert bestrider anmodningen ved en nasjonal domstol på grunnlag av prinsippet nedfelt i artikkel 20 om at ingen skal stilles for retten to ganger for samme forbrytelse (ne bis in idem), skal den anmodede stat omgående rådføre seg med Domstolen for å fastslå om det i den aktuelle sak foreligger en avgjørelse om at saken kan tas opp til behandling. I tilfelle saken kan tas opp til behandling, skal den anmodede stat gå videre med gjennomføringen av anmodningen. Dersom avvisningsspørsmålet er under behandling, kan den anmodede stat utsette gjennomføringen av anmodningen om overlevering av personen inntil Domstolen har truffet sin avgjørelse om hvorvidt saken kan tas opp til behandling.

3.

- a) En statspart skal i samsvar med dens prosesslovgivning tillate transport gjennom sitt territorium av en person som overleveres av en annen stat til Domstolen, unntatt i tilfelle der transitt gjennom denne staten vil vanskeliggjøre eller forsinke overleveringen.
- b) En anmodning fra Domstolen om transitt skal oversendes i samsvar med artikkel 87. Anmodningen om transitt skal inneholde:
 - i. en beskrivelse av personen som transporteres,
 - ii. en kort redegjørelse for de faktiske forhold i saken og deres juridiske betegnelse, samt
 - iii. beslutningen om pågripelse og overlevering.
- c) En person som transporteres skal holdes i forvaring under transitten.
- d) Det trengs ingen tillatelse dersom personen transporteres med fly, og flyet ikke skal lande i transittstaten.

- e) Dersom det skjer en ikke planlagt landing på territoriet til transittstaten, kan denne staten kreve at Domstolen fremsetter en anmodning om transitt i henhold til bokstav b). Transittstaten skal holde personen som transporteres i forvaring inntil den har mottatt anmodningen om transitt og transitten er gjennomført, forutsatt at forvaring for formålet beskrevet under denne bokstav ikke overstiger 96 timer etter at den ikke planlagte landingen fant sted, med mindre anmodningen er mottatt innen denne tid.

4. Dersom den ettersøkte personen er gjenstand for rettslig forfølgning eller soner en straff i den anmodende stat for en annen forbrytelse enn den han søkes overlevert til Domstolen for, skal den anmodende stat, etter å ha besluttet å etterkomme anmodningen, rådføre seg med Domstolen.

Artikkel 90

Konkurrerende anmodninger

1. Dersom en statspart mottar en anmodning fra Domstolen om overlevering av en person etter artikkel 89, og dessuten også mottar en anmodning fra en annen stat om utlevering av samme person for det samme forhold som ligger til grunn for den forbrytelse Domstolen søker personen overlevert for, skal den underrette Domstolen og den anmodende stat om dette forhold.

2. Når den anmodende stat er en statspart, skal den anmodende stat prioritere anmodningen fra Domstolen dersom:

- a) Domstolen i samsvar med artikkel 18 eller 19 har truffet avgjørelse om at saken der det er søkt om overlevering, kan tas opp til behandling og denne avgjørelsen tar hensyn til den etterforskningen eller straffeforfølgningen som er utført i den anmodende stat i forbindelse med dens anmodning om utlevering, eller
- b) Domstolen treffer avgjørelsen beskrevet under bokstav a) som følge av underretning fra den anmodende stat omhandlet i nr. 1.

3. Når en avgjørelse nevnt i nr. 2 a) ikke er truffet, kan den anmodende stat etter eget skjønn, i påvente av Domstolens avgjørelse nevnt i nr. 2 b), gå videre i behandlingen av anmodningen om utlevering fra den anmodende stat, men skal ikke utlevere personen før Domstolen har avgjort at saken skal avvises. Domstolens avgjørelse skal være gjenstand for hurtig behandling.

4. Dersom den anmodende stat ikke er part i disse vedtekter, skal den anmodende stat, med mindre den har en internasjonal forpliktelse til å utlevere personen til den anmodende stat, prioritere anmodningen fra Domstolen om overlevering, dersom Domstolen har avgjort at saken kan tas opp til behandling.

5. Når Domstolen i en sak nevnt i nr. 4 er blitt avvist av Domstolen, kan den anmodende stat på fritt grunnlag behandle videre utleveringsanmodningen fra den anmodende stat.

6. I tilfeller der nr. 4 får anvendelse, med det unntak at den anmodende stat har en internasjonal forpliktelse til å utlevere personen til den anmodende stat som ikke er part i disse vedtekter, skal den anmodende stat avgjøre om den skal overlevere personen til Domstolen eller utlevere personen til den anmodende stat. Ved avgjørelsen skal den anmodende stat vurdere alle relevante faktorer, herunder, men ikke begrenset til:

- a) anmodningenes respektive datoer,
- b) den anmodende stats interesser, herunder når dette er relevant, om forbrytelsen ble begått på dens territorium og ofrenes og den ettersøkte personens nasjonalitet, og
- c) muligheten for senere overlevering mellom Domstolen og den anmodende stat.

7. Dersom en statspart som mottar en anmodning fra Domstolen om overlevering av en person, også mottar en anmodning fra en stat om utlevering av samme person for et annet forhold enn det som utgjør forbrytelsen som Domstolen søker personen overlevert for:

- a) skal den anmodende stat, dersom den ikke har en internasjonal forpliktelse til å utlevere personen til den anmodende stat, prioritere anmodningen fra Domstolen,
- b) skal den anmodende stat, dersom den har en internasjonal forpliktelse til å utlevere personen til den anmodende stat, avgjøre om den skal overlevere personen til Domstolen eller utlevere personen til den anmodende stat. Ved avgjørelsen skal den anmodende stat vurdere alle relevante faktorer, herunder, men ikke begrenset til, de som er oppramset i nr. 6, men den skal spesielt ta i betraktning det aktuelle forholds relative karakter og grovhet.

8. Dersom Domstolen som følge av en underretning etter denne artikkel har besluttet at en sak skal avvises, og utlevering til den anmodende stat deretter blir avslått, skal den anmodende stat underrette Domstolen om denne avgjørelsen.

Artikkel 91

Innholdet av anmodninger om pågrepelse og overlevering

1. En anmodning om pågrepelse og overlevering skal fremsettes skriftlig. I hastesaker kan en anmodning fremsettes med ethvert medium som kan gi en skriftlig fremstilling, forutsatt at anmodningen bekreftes gjennom de kanaler som er fastsatt i artikkel 87 nr. 1 a).

2. I tilfelle en anmodning om pågrepelse og overlevering av en person som forundersøkelsskammeret har utferdiget pågripelsesbeslutning for i henhold til artikkel 58, skal anmodningen inneholde eller underbygges med:

- a) signalement av den ettersøkte personen som er tilstrekkelig til å identifisere vedkommende, samt opplysninger om hvor vedkommende sannsynligvis oppholder seg,
- b) en kopi av pågripelsesbeslutningen, og
- c) dokumenter, redegjørelser eller opplysninger som eventuelt er påkrevet etter den anmodende stats lovgivning for å gjennomføre overlevering; disse kravene bør dog ikke være mer omfattende enn de som anvendes for anmodninger om utlevering i henhold til traktater eller ordninger mellom den anmodende stat og andre stater og bør, om mulig, være mindre omfattende, av hensyn til Domstolens særlige karakter.

3. Hvis en anmodning gjelder pågrepelse og overlevering av en person som allerede er domfelt, skal anmodningen inneholde eller underbygges med:

- a) en kopi av enhver beslutning om pågrepelse av vedkommende person,
- b) en kopi av den felle dom,

- c) opplysninger som påviser at den ettersøkte personen er den samme person som er omtalt i dommen, og
- d) dersom den ettersøkte personen er idømt straff, en kopi av dommen og, i tilfelle dom som går ut på fengselsstraff, angivelse av den tid som eventuelt allerede er sonet og resterende soningstid.

4. Etter anmodning fra Domstolen skal en statspart rådføre seg med Domstolen, enten generelt eller om et bestemt spørsmål, angående krav som stilles etter dens nasjonale lovgivning som eventuelt kan få anvendelse i forbindelse med nr. 2 c). Under slikt samråd, skal statsparten informere Domstolen om de bestemte krav i sin nasjonale lovgivning.

Artikkel 92

Midlertidig fengslig forvaring

1. I hastesaker kan Domstolen anmode om midlertidig fengslig forvaring av den ettersøkte personen i påvente av fremleggelse av anmodningen om overlevering og dokumenter som underbygger anmodningen angitt i artikkel 91.

2. Anmodningen om midlertidig fengslig forvaring skal fremsettes med ethvert medium som kan gi en skriftlig fremstilling, og skal inneholde:

- a) signalement av den ettersøkte personen som er tilstrekkelig til å identifisere vedkommende, samt opplysninger om hvor vedkommende sannsynligvis oppholder seg,
- b) en presis redegjørelse for de forbrytelser som personen er ettersøkt for, og om de faktiske forhold som påstås å utgjøre disse forbrytelsene, herunder om mulig tid og sted for forbrytelsen.
- c) opplysning om at det foreligger beslutning om pågrepelse eller en fellende dom for den ettersøkte personen, og
- d) opplysning om at en anmodning om overlevering av den ettersøkte personen vil bli ettersendt.

3. En person som holdes i midlertidig fengslig forvaring kan løslates dersom den anmodede stat ikke har mottatt anmodningen om overlevering og dokumenter som underbygger anmodningen angitt i artikkel 91 innen den frist som er angitt i prosessreglene. Personen kan likevel gi sitt samtykke til overlevering før denne fristen utløper dersom lovgivningen i den anmodede stat tillater det. I så fall skal den anmodede stat iverksette overleveringen av vedkommende til Domstolen snarest mulig.

4. At den ettersøkte personen er blitt løslatt i henhold til nr. 3, skal ikke være til hinder for etterfølgende pågrepelse og overlevering av vedkommende senere dersom anmodningen om overlevering og dokumenter som underbygger denne skulle bli fremlagt på et senere tidspunkt.

Artikkel 93

Andre former for samarbeid

1. Statspartene skal i samsvar med bestemmelsene i denne del og i henhold til prosedyrer i nasjonal rett etterkomme anmodninger fra Domstolen om følgende bistand i forbindelse med etterforskning eller straffeforfølgning:

- a) identifikasjon og ettersøking av personer eller lokalisering av gjenstander,
- b) bevisopptak, herunder vitneforklaring under ed og fremskaffelse av bevis,

- herunder uttalelser fra sakkyndige og rapporter som Domstolen trenger,
- c) avhør av enhver person som er under etterforskning eller straffeforfølgning,
 - d) forkynnelse av dokumenter, herunder rettslige dokumenter,
 - e) legge forholdene til rette for at personer frivillig møter for Domstolen som vitner eller sakkyndige,
 - f) midlertidig overføring av fengslede personer i henhold til nr. 7,
 - g) granskning av steder, herunder åpning og granskning av gravsteder,
 - h) gjennomføring av ransaking og beslag,
 - i) oversending av saksmapper og dokumenter, herunder offisielle saksmapper og dokumenter,
 - j) beskyttelse av ofre og vitner og sikring av bevis,
 - k) identifisering, oppsporing og heftelse eller beslag av utbytte, eiendeler og formue og gjenstander som er benyttet til å begå forbrytelser, med henblikk på eventuell inndragning, uten å berøre rettighetene til godtroende tredjepersoner, og
 - l) enhver annen form for bistand som ikke er forbudt etter den anmodede stats lovgivning, med sikte på å lette etterforskningen og straffeforfølgningen av forbrytelser som faller inn under Domstolens jurisdiksjon.

2. Domstolen skal ha myndighet til å gi et vitne eller en sakkyndig som møter for Domstolen forsikring om at vedkommende ikke vil bli utsatt for rettsforfølgning, fengsling eller begrensninger i sin frihet av Domstolen på grunn av en handling eller unnlatelse som inntraff før personen forlot den anmodede stat.

3. Dersom gjennomføring av en bestemt form for bistand beskrevet i en anmodning fremsatt etter nr. 1 er forbudt i den anmodede stat i henhold til et grunnleggende juridisk prinsipp med allment anvendelsesområde, skal den anmodede stat uten opphold rådføre seg med Domstolen i forsøk på å løse saken. Under slikt samråd bør det vurderes om bistanden kan ytes på annen måte eller på visse vilkår. Dersom saken etter samråd ikke er løst, skal Domstolen foreta de nødvendige endringer i anmodningen.

4. I samsvar med artikkel 72 kan en statspart avslå en anmodning om bistand helt eller delvis bare dersom anmodningen gjelder fremleggelse av dokumenter eller bevis som berører nasjonal sikkerhet.

5. Før en anmodning om bistand etter nr. 1 avslås, skal den anmodede stat vurdere om bistanden kan ytes på bestemte vilkår, eller om bistanden kan ytes på et senere tidspunkt eller på en alternativ måte, forutsatt at Domstolen eller hovedanklageren, dersom de godtar bistand på bestemte vilkår, overholder disse.

6. Dersom en anmodning om bistand blir avslått, skal den anmodede stat straks underrette Domstolen eller hovedanklageren om grunnene til avslaget.

7.

- a) Domstolen kan anmode om midlertidig overføring av en person som holdes i fengslig forvaring med henblikk på identifisering eller innhenting av vitneprov eller annen bistand. Vedkommende kan overføres dersom følgende vilkår er oppfylt:
 - i. Vedkommende med vitende og av fri vilje gir sitt informerte samtykke, og
 - ii. Den anmodede stat samtykker i overføringen på de vilkår vedkommende stat og Domstolen måtte bli enige om,

- b) Personen som blir overført skal holdes i fengslig forvaring. Når formålene med overføringen er oppfylt, skal Domstolen uten opphold returnere personen til den anmodede stat.
- 8.
- a) Domstolen skal sikre at dokumenter og opplysninger behandles fortrolig, unntatt i den grad det er nødvendig for å gjennomføre etterforskningen og prosedyrene beskrevet i anmodningen.
 - b) Den anmodede stat kan, om nødvendig, oversende dokumenter eller opplysninger til hovedanklageren i fortrolighet. Hovedanklageren kan da kun benytte dem til å fremskaffe nye bevis.
 - c) Den anmodede stat kan, etter eget tiltak eller etter anmodning fra hovedanklageren, senere gi sitt samtykke til at innholdet i slike dokumenter eller opplysninger kan røpes. De kan i så fall benyttes som bevis i henhold til bestemmelsene i del 5 og 6 og i samsvar med prosessreglene.
- 9.
- a)
 - i. I tilfelle en statspart mottar konkurrerende anmodninger om annet enn overlevering eller utlevering fra Domstolen og fra en annen stat i henhold til en internasjonal forpliktelse, skal statsparten gjøre sitt ytterste, i samråd med Domstolen og den annen stat, for å etterkomme begge anmodninger, om nødvendig ved å utsette eller stille vilkår for den ene eller den andre anmodningen.
 - ii. Dersom dette ikke lykkes, skal konkurrerende anmodninger løses i samsvar med prinsippene fastsatt i artikkel 90.
 - b) Dersom anmodningen fra Domstolen imidlertid gjelder opplysninger, eiendeler eller personer som er underlagt en tredjestats eller en internasjonal organisasjons kontroll i henhold til en internasjonal avtale, skal de anmodede stater underrette Domstolen om dette, og Domstolen skal rette sin anmodning til tredjestaten eller den internasjonale organisasjonen.
- 10.
- a) Domstolen kan, etter anmodning, samarbeide med og yte bistand til en statspart som har innledet etterforskning eller rettssak i forbindelse med forhold som utgjør en forbrytelse som faller inn under Domstolens jurisdiksjon, eller som utgjør en alvorlig forbrytelse etter den anmodende stats nasjonale rett.
 - b)
 - i. Bistand som ytes i henhold til bokstav a) skal blant annet omfatte :
 - a) oversendelse av forklaringer, dokumenter eller annen type bevis innhentet under en etterforskning eller en rettssak ført av Domstolen, og
 - b) avhør av enhver person som er fengslet etter kjennelse av Domstolen,
 - ii. I tilfelle bistand etter bokstav b) i) a) :
 - a) Dersom dokumentene eller annen type bevis er innhentet med bistand fra en stat, krever slik oversendelse samtykke fra denne stat.
 - b) Dersom forklaringene, dokumentene eller annen type bevis er skaffet til veie av et vitne eller en sakkyndig, skal slik oversendelse

skje i samsvar med bestemmelsene i artikkel 68.

- c) Domstolen kan på de vilkår som er angitt i dette nummer, etterkomme en anmodning om bistand i henhold til dette nummer fra en stat som ikke er part i disse vedtekter.

Artikkel 94

Utsettelse av gjennomføringen av en anmodning på grunn av pågående etterforskning eller straffeforfølgning

1. Dersom en umiddelbar gjennomføring av en anmodning kan gripe forstyrrende inn i en pågående etterforskning eller straffeforfølgning av en annen sak enn den anmodningen gjelder, kan den anmodede stat utsette gjennomføringen av anmodningen for et tidsrom som avtales med Domstolen. Utsettelsen skal imidlertid ikke vare lenger enn det som er nødvendig for å fullføre den aktuelle etterforskningen eller straffeforfølgningen i den anmodede stat. Før det treffes avgjørelse om utsettelse, bør den anmodede stat vurdere om bistanden kan ytes umiddelbart mot at det stilles visse vilkår.

2. Dersom en beslutning om utsettelse treffes i henhold til nr. 1, kan hovedanklageren likevel søke å iverksette tiltak for å sikre bevis i samsvar med artikkel 93 nr. 1 j).

Artikkel 95

Utsettelse av gjennomføringen av en anmodning på grunn av en avvísningspåstand

Den anmodede stat kan, dersom Domstolen behandler en avvísningspåstand i samsvar med artikkel 18 eller 19, utsette gjennomføringen av en anmodning i henhold til denne del i påvente av Domstolens avgjørelse, med mindre Domstolen spesielt har besluttet at hovedanklageren kan fortsette innhenting av bevis i samsvar med artikkel 18 eller 19.

Artikkel 96

Innholdet av anmodninger om andre former for bistand i henhold til artikkel 93

1) En anmodning om andre former for bistand omhandlet i artikkel 93 skal fremsettes skriftlig. I hastesaker kan en anmodning fremsettes med ethvert medium som kan gi en skriftlig fremstilling, forutsatt at anmodningen bekreftes gjennom de kanaler som er fastsatt i artikkel 87 nr. 1 a).

2) Anmodningen skal, avhengig av det enkelte tilfelle, inneholde eller underbygges med:

- a) en presis redegjørelse for formålet med anmodningen og den bistand det søkes om, herunder det rettslige grunnlaget og grunnene for anmodningen,
- b) mest mulig detaljerte opplysninger om lokalisering eller identifisering av enhver person eller ethvert sted som må lokaliseres eller identifiseres for å kunne yte den bistand det søkes om,
- c) en presis redegjørelse for de vesentlige faktiske forhold som ligger til

- grunn for anmodningen,
- d) en begrunnet og detaljert redegjørelse for prosedyrer eller vilkår som må følges,
 - e) opplysninger som eventuelt er påkrevet etter den anmodede stats lovgivning for å gjennomføre anmodningen, og
 - f) enhver annen opplysning av betydning for å kunne yte den bistand det anmodes om.

3. Etter anmodning fra Domstolen skal en statspart rådføre seg med Domstolen, enten generelt eller om et bestemt spørsmål, angående krav som stilles etter dens nasjonale lovgivning som eventuelt kan få anvendelse i forbindelse med nr. 2 e). Under slikt samråd, skal statsparten informere Domstolen om de bestemte krav i sin nasjonale lovgivning.

4. Bestemmelsene i denne artikkel skal, når det er relevant, også gjelde for en anmodning om bistand fremsatt overfor Domstolen.

Artikkel 97

Samråd

Dersom en statspart mottar en anmodning i henhold til denne del og ser at den kan medføre problemer som kan vanskeliggjøre eller hindre gjennomføringen av anmodningen, skal vedkommende stat uten opphold rådføre seg med Domstolen for å løse saken. Disse problemene kan blant annet bestå i:

- a) at det ikke foreligger tilstrekkelig informasjon til å utføre anmodningen,
- b) ved en anmodning om overlevering, at det er umulig å finne den ettersøkte personen til tross for de beste anstrengelser, eller at etterforskningen som er utført har avdekket at personen i den anmodede staten åpenbart ikke er den personen som er navngitt i beslutningen om pågripelse, eller
- c) at gjennomføringen av anmodningen i sin nåværende form ville medføre at den anmodede stat ble nødt til bryte en forpliktelse overfor en annen stat som følger av en tidligere inngått overenskomst.

Artikkel 98

Samarbeid med henblikk på avkall på immunitet og samtykke til overlevering

1. Domstolen kan ikke gå videre med en anmodning om overlevering eller bistand som ville medføre at den anmodede stat måtte opptre på en måte som er uforenlig med dens folkerettslige forpliktelser angående staters immunitet og diplomatisk immunitet for en person eller for eiendom fra en tredjestat, med mindre Domstolen først kan oppnå denne tredjestats samarbeid med å få gitt avkall på immuniteten.

2. Domstolen kan ikke gå videre med en anmodning om overlevering som ville medføre at den anmodede stat måtte opptre på en måte som er uforenlig med dens forpliktelser etter internasjonale avtaler der det kreves samtykke fra en senderstat for å overlevere en person fra denne staten til Domstolen, med mindre Domstolen først kan oppnå denne senderstatens samarbeid for at denne gir sitt samtykke til overlevering.

Artikkel 99

Gjennomføring av anmodninger etter artikkel 93 og 96

1. Anmodninger om bistand skal gjennomføres i samsvar med de relevante fremgangsmåter fastsatt i den anmodede stats lovgivning og, med mindre det er forbudt etter denne lovgivning, på den måte som er presisert i anmodningen, herunder å følge de fremgangsmåter som er angitt i anmodningen eller ved å tillate personer oppgitt i anmodningen å være til stede og å bistå under gjennomføringen av anmodningen.

2. I tilfelle en anmodning haster, skal dokumentene eller bevisene som fremlegges som svar på anmodningen oversendes omgående etter anmodning fra Domstolen.

3. Svarene fra den anmodede stat skal oversendes i original språkversjon og form.

4. Uten å berøre de øvrige artikler i denne del kan hovedanklageren, der det er nødvendig for en vellykket gjennomføring av en anmodning som kan etterkommes uten bruk av tvangsmidler, herunder særlig avhør eller bevisopptak av en person på frivillig basis, også uten at myndighetene i den anmodede stat er til stede, dersom dette er avgjørende for at anmodningen skal bli utført, og inspeksjon av et offentlig sted uten å forandre det, gjennomføre en slik anmodning direkte på en stats territorium på følgende måter:

- a) Når den anmodede statspart er en stat på hvis territorium forbrytelsen påstås å være begått, og det foreligger en avgjørelse om at saken kan tas opp til behandling i samsvar med artikkel 18 eller 19, kan hovedanklageren utføre slik anmodning direkte etter å ha rådført seg i størst mulig utstrekning med den anmodede statspart,
- b) I andre tilfeller kan hovedanklageren utføre slik anmodning etter å ha rådført seg med den anmodede statspart og etter å ha tatt hensyn til alle rimelige vilkår eller spørsmål som vedkommende statspart har stilt. Dersom den anmodede statspart ser at det finnes problemer i forbindelse med gjennomføringen av en anmodning i henhold til denne bokstav, skal den uten opphold rådføre seg med Domstolen for å løse saken.

5. Bestemmelser som tillater en person som forklarer seg eller som avhøres av Domstolen i henhold til artikkel 72, å påberope seg restriksjoner utformet for å hindre at fortrolige opplysninger forbundet med nasjonal sikkerhet blir gjort kjent, skal også gjelde for gjennomføring av anmodninger om bistand etter denne artikkel.

Artikkel 100

Kostnader

1. Ordinære utgifter i forbindelse med gjennomføringen av anmodninger på territoriet til den anmodede stat skal dekkes av vedkommende stat, unntatt i følgende tilfeller, der utgiftene skal dekkes av Domstolen:

- a) utgifter i forbindelse med vitners og sakkyndiges reise og sikkerhet eller midlertidig overføring av personer i fengslig forvaring i henhold til artikkel 93,
- b) utgifter til oversettelse, tolking og transkripsjon,
- c) utgifter til reise og opphold for dommerne, hovedanklageren, viseankla-

- gere, justissekretæren, visejustissekretæren og personale fra alle Domstolens organer, og
- d) utgifter til sakkyndiges uttalelser eller rapporter som Domstolen ber om,
 - e) utgifter forbundet med transport av personer som overleveres til Domstolen av en forvaringsstat, og
 - f) etter samråd, alle ekstraordinære utgifter som måtte følge av gjennomføringen av en anmodning.

2. Bestemmelsene i nr. 1 skal, når det er hensiktsmessig, gjelde for anmodninger fra statsparter rettet til Domstolen. I så fall skal Domstolen dekke de ordinære utgiftene i forbindelse med gjennomføringen.

Artikkel 101

Spesialitetsprinsippet

1. En person som er overlevert til Domstolen i henhold til disse vedtekter skal ikke rettsforfølges, straffes eller fengsles for noen atferd som fant sted før overleveringen, annet enn den handling eller det handlingsforløp som danner grunnlaget for de forbrytelser vedkommende person er overlevert for.

2. Domstolen kan be staten som har overlevert personen til Domstolen om å gjøre unntak fra kravene i nr. 1, og Domstolen skal, om nødvendig, fremskaffe tilleggsopplysninger i samsvar med artikkel 91. Statspartene skal ha myndighet til å gjøre unntak for Domstolen og skal bestrebe seg på dette.

Artikkel 102

Begrepsbruk

I disse vedtekter menes:

- a) «overlevering»: at en stat overgir en person til Domstolen i samsvar med disse vedtekter.
- b) «utlevering»: at en stat overgir en person til en annen stat i samsvar med en traktat, konvensjon eller nasjonal lovgivning.

Del 10. Fullbyrdelse

Artikkel 103

Staters rolle ved fullbyrdelse av fengselsstraffer

1.
 - a) En fengselsstraff skal sones i en stat utpekt av Domstolen fra en liste over stater som har meddelt Domstolen at de er villige til å ta imot domfelte.
 - b) Når en stat erklærer seg villig til å ta imot domfelte, kan den til sin aksept knytte betingelser som skal godkjennes av Domstolen og være i samsvar med denne del.
 - c) En stat som utpekes i en bestemt sak, skal straks underrette Domstolen om den samtykker i Domstolens utpeking eller ikke.
2.
 - a) Fullbyrdesstaten skal underrette Domstolen om ethvert forhold, herunder håndheving av eventuelle betingelser godkjent etter nr. 1, som i

vesentlig grad vil kunne påvirke betingelsene for eller varigheten av fengslingen. Domstolen skal minst 45 dager i forveien gis varsel om slike kjente eller forutsigbare forhold. I dette tidsrommet skal fullbyrdelesstaten ikke treffe noen tiltak som kan berøre dens forpliktelser etter artikkel 110.

- b) Dersom Domstolen ikke kan godta forholdene nevnt i bokstav a), skal den underrette fullbyrdelesstaten og gå fram i samsvar med artikkel 104 nr. 1.

3. Når Domstolen utøver sitt skjønn for å foreta en utpeking etter nr. 1, skal den ta hensyn til følgende:

- a) prinsippet om at statspartene bør dele på ansvaret for fullbyrdelse av fengselsstraffer i henhold til prinsipper om en rettferdig fordeling i samsvar med prosessreglene,
- b) anvendelsen av allment aksepterte internasjonale traktatbestemte standarder for behandling av innsatte,
- c) den domfeltes synspunkter,
- d) den domfeltes nasjonalitet,
- e) andre momenter i tilknytning til omstendighetene ved forbrytelsen, den domfelte eller en effektiv fullbyrdelse av straffen, som anses relevante ved utpeking av fullbyrdelesstat.

4. Dersom ingen stat er utpekt etter nr. 1, skal fengselsstraffen sones i en fengselsanstalt stilt til rådighet av vertsstaten i samsvar med vilkårene i vertslandsavtalen nevnt i artikkel 3 nr. 2. I et slikt tilfelle skal kostnadene forbundet med fullbyrdelsen av fengselsstraffen bæres av Domstolen.

Artikkel 104

Endring i utpeking av fullbyrdelesstat

1. Domstolen kan når som helst beslutte å overføre en domfelt til et fengsel i en annen stat.

2. En domfelt kan når som helst anmode Domstolen om å bli overført fra fullbyrdelesstaten.

Artikkel 105

Fullbyrdelse av straffen

1. Med forbehold for betingelser som en stat kan ha stilt i samsvar med artikkel 103 nr. 1 bokstav b), skal fengselsstraffen være bindende for statspartene, som ikke i noe tilfelle skal endre den.

2. Bare Domstolen skal ha rett til å avgjøre en begjæring om anke eller gjenopptakelse. Fullbyrdelesstaten skal ikke hindre en domfelt i å fremme en slik begjæring.

Artikkel 106

Tilsyn med fullbyrdelse av straff og soningsvilkår

1. Fullbyrdelse av fengselsstraffen skal være undergitt Domstolens tilsyn og skal være i samsvar med allment aksepterte internasjonale traktatbestemte standarder for behandling av innsatte.

2. Soningsvilkårene skal reguleres av fullbyrdelsesstatens internrettslige bestemmelser og skal være i samsvar med allment aksepterte internasjonale traktatbestemte standarder for behandling av innsatte. De skal ikke i noe tilfelle være gunstigere eller mindre gunstige enn vilkårene for innsatte dømt for tilsvarende overtredelser i fullbyrdelsesstaten.

3. Kommunikasjonen mellom en domfelt og Domstolen skal ikke hindres, og den skal være fortrolig.

Artikkel 107

Overføring av personer ved endt soning

1. Ved endt soning kan en person som ikke er borger av fullbyrdelsesstaten, i samsvar med fullbyrdelsesstatens internrettslige regler overføres til en stat som er forpliktet til å motta vedkommende, eller til en annen stat som samtykker i å motta vedkommende, idet det tas hensyn til personens eventuelle ønsker om å bli overført til vedkommende stat, med mindre fullbyrdelsesstaten tillater vedkommende å bli på dens territorium.

2. Dersom ingen stat bærer kostnadene forbundet med overføring av vedkommende til en annen stat i henhold til nr. 1, skal slike kostnader bæres av Domstolen.

3. Med forbehold for bestemmelsene i artikkel 108 kan fullbyrdelsesstaten i samsvar med sine internrettslige bestemmelser også utlevere eller på annen måte overlevere vedkommende til en stat som har anmodet om utlevering eller overlevering av vedkommende med sikte på rettergang eller fullbyrdelse av straff.

Artikkel 108

Begrensning av adgangen til å straffeforfølge eller straffe for andre straffbare handlinger

1. En domfelt i fullbyrdelsesstatens varetekt skal ikke straffeforfølges, straffes eller utleveres til en tredjestat for noen handling begått før han eller hun ble overlevert til fullbyrdelsesstaten, med mindre straffeforfølgningen, straffen eller utleveringen er blitt godkjent av Domstolen etter anmodning fra fullbyrdelsesstaten.

2. Domstolen skal avgjøre spørsmålet etter å ha hørt den domfeltes synspunkter.

3. Nr. 1 får ikke anvendelse dersom den domfelte frivillig oppholder seg mer enn 30 dager på fullbyrdelsesstatens territorium etter å ha utholdt hele straffen idømt av Domstolen eller vender tilbake til vedkommende stats territorium etter først å ha forlatt det.

Artikkel 109

Fullbyrdelse av bøter og inndragning

1. Statspartene skal fullbyrde bøter eller inndragning som er idømt av Domstolen etter del 7 uten å krenke rettighetene til godtroende tredjeparter, og i samsvar med sine internrettslige prosedyrer.

2. Dersom en statspart ikke er i stand til å fullbyrde en avgjørelse om inndragning, skal den treffe tiltak for å inndrive verdien av utbytte, eiendom eller aktiva som Domstolen har beordret inndratt, uten å krenke rettighetene til godtroende tredjeparter.

3. Eiendom eller utbytte av salg av fast eiendom eller eventuelt salg av andre eiendeler som en statspart har mottatt som følge av fullbyrdelse av en dom avsagt av Domstolen, skal overføres til Domstolen.

Artikkel 110

Domstolens prøving av spørsmålet om nedsettelse av straff

1. Fullbyrdesstaten skal ikke løslate personen før straffen idømt av Domstolen er utholdt.

2. Bare Domstolen skal ha rett til å avgjøre om straffen skal nedsettes, og den skal treffe avgjørelse i saken etter å ha hørt personens synspunkter.

3. Når personen har sonet to tredeler av straffen eller 25 år i tilfelle livstidsstraff, skal Domstolen prøve straffeutmålingen på nytt for å avgjøre om straffen bør nedsettes. En slik prøving skal ikke foretas på et tidligere tidspunkt.

4. I sin prøving etter nr. 3 kan Domstolen nedsette straffen dersom den kommer til at ett eller flere av følgende forhold foreligger:

- a) personen har tidlig og over tid vært villig til å samarbeide med Domstolen under dens etterforskning og straffeforfølgning av saker,
- b) personen har frivillig bidratt til å muliggjøre fullbyrdelse av Domstolens dommer og kjennelser i andre saker, særlig ved å yte bistand til å lokalisere aktiva som har vært gjenstand for kjennelser om idømmelse av bøter, inndragning eller erstatning, og som kan brukes til fordel for ofre, eller
- c) andre forhold som innebærer en klar og vesentlig endring av omstendigheter som er tilstrekkelig til å rettferdiggjøre nedsettelse av straffen, som fastsatt i prosessreglene.

5. Dersom Domstolen i sin første prøving etter nr. 3 beslutter at det ikke er grunnlag for å nedsette straffen, skal den senere prøve spørsmålet om nedsettelse av straffen på nytt med de tidsintervaller og etter de kriterier som er fastsatt i prosessreglene.

Artikkel 111

Rømning

Dersom en domfelt rømmer fra fengslig forvaring og flykter fra fullbyrdesstaten, kan denne staten etter samråd med Domstolen anmode den stat som vedkommende befinner seg i, om å overlevere vedkommende i samsvar med gjeldende bilaterale eller multilaterale ordninger, eller anmode Domstolen om å søke å få vedkommende overlevert i samsvar med del 9. Domstolen kan bestemme at vedkommende skal overleveres til den stat der han eller hun sonet straffen, eller til en annen stat utpekt av Domstolen.

Del 11. Statspartsmøtet**Artikkel 112****Statspartsmøtet**

1. Det opprettes herved et statspartsmøte med partene i disse vedtekter. Hver statspart skal ha én representant på møtet, som kan ledsages av vararepresentanter og rådgivere. Andre stater som har undertegnet disse vedtekter eller Sluttakten, kan sitte som observatører på møtet.

2. Statspartsmøtet skal:

- a) behandle og eventuelt vedta anbefalinger fra Den forberedende kommisjon,
- b) sørge for at presidentskapet, hovedanklageren og justissekretæren gis og følger retningslinjer for administrasjonen av Domstolen,
- c) behandle rapporter fra byrået opprettet i henhold til nr. 3, samt byråets virksomhet, og treffe egnede tiltak i forhold til dette,
- d) behandle og fastsette Domstolens budsjett,
- e) avgjøre om antallet dommere skal endres, i samsvar med artikkel 36,
- f) behandle, i samsvar med artikkel 87, nr. 5 og 7, ethvert spørsmål knyttet til manglende samarbeid.
- g) utøve enhver annen funksjon som er forenlig med disse vedtekter eller prosessreglene,

3.

- a) Statspartsmøtet skal ha et byrå som består av en president, to visepresidenter og 18 medlemmer som velges av møtet for en periode på tre år.
- b) Byrået skal være representativt, idet det særlig tas hensyn til prinsippet om en rettferdig geografisk fordeling og nødvendigheten av en adekvat representasjon fra de viktigste rettssystemene i verden.
- c) Byrået skal tre sammen så ofte det er nødvendig, men minst én gang i året. Det skal bistå statspartsmøtet i utføringen av dets oppgaver.

4. Statspartsmøtet kan opprette de underliggende organer som den måtte finne nødvendige, herunder en uavhengig tilsynsmekanisme for inspeksjon, evaluering og granskning av Domstolen for å bedre dens effektivitet og økonomi.

5. Domstolens president, hovedanklageren og justissekretæren eller deres representanter kan, når det er hensiktsmessig, delta på møtene til statspartsmøtet eller byrået.

6. Statspartsmøtet skal tre sammen ved Domstolens sete eller De forente nasjoners hovedsete én gang i året og, når omstendighetene gjør det nødvendig, holde ekstraordinære sesjoner. Med mindre annet er angitt i vedtektene, skal byrået innkalle til ekstraordinære sesjoner på eget initiativ eller etter anmodning fra en tredjedel av statspartene.

7. Hver statspart skal ha én stemme. Statspartsmøtet og byrået skal gjøre sitt ytterste for å vedta sine beslutninger ved konsensus. Dersom det ikke er mulig å oppnå konsensus, og med mindre annet er fastsatt i vedtektene:

- a) må beslutninger i realitetsspørsmål godkjennes med to tredjedels flertall av de som er til stede og avgir stemme, forutsatt at et absolutt flertall av statspartene utgjør det nødvendige beslutningsdyktige antall for avstemning,
- b) skal beslutninger om prosedyrespørsmål treffes med simpelt flertall av de

statsparter som er til stede og avgir stemme.

8. En statspart som ikke har innbetalt sine finansielle bidrag til dekning av Domstolens kostnader, skal ikke ha stemmerett på statspartsmøtet og i byrået hvis restansen beløper seg til eller overstiger det bidrag som staten er ilignet for de siste to år. Statspartsmøtet kan likevel tillate en slik statspart å stemme på statspartsmøtet og i byrået dersom den finner det godtgjort at restansen skyldes forhold som denne statsparten ikke var herre over.

9. Statspartsmøtet skal vedta sin egen forretningsorden.

10. Statspartsmøtets offisielle språk og arbeidsspråk skal være de samme som i De forente nasjoners generalforsamling.

Del 12. Finansiering

Artikkel 113

Finansreglement

Med mindre noe annet er uttrykkelig bestemt, skal alle finansielle spørsmål som angår Domstolen og statspartsmøtet, herunder dets byrå og underliggende organer, reguleres av disse vedtekter samt finansreglementet og reglene for økonomisk forvaltning vedtatt av statspartsmøtet.

Artikkel 114

Dekning av utgifter

De utgifter som påløper for Domstolen og statspartsmøtet, herunder dets byrå og underliggende organer, skal dekkes av Domstolens midler.

Artikkel 115

Domstolens og statspartsmøtets midler

Domstolen og statspartsmøtet, herunder dets byrå og underliggende organer, skal få sine utgifter dekket, i henhold til det budsjett som er vedtatt av statspartsmøtet, fra følgende kilder:

- a) fastsatte bidrag fra statspartene,
- b) midler fra De forente nasjoner, med forbehold om Generalforsamlingens godkjenning, særlig i forbindelse med de utgifter som skyldes henvisninger fra Sikkerhetsrådet.

Artikkel 116

Frivillige bidrag

Domstolen kan, uten at dette berører artikkel 115, som tilleggsmidler motta og benytte frivillige bidrag fra stater, internasjonale organisasjoner, enkeltpersoner, foretak og andre enheter, i samsvar med relevante kriterier vedtatt av statspartsmøtet.

Artikkel 117

Fastsettelse av bidrag

Statspartenes bidrag skal fastsettes i samsvar med en omforent bidragsskala basert på den skala som De forente nasjoner har vedtatt for sitt ordinære budsjett og justert i samsvar med de prinsipper som er lagt til grunn for denne skalaen.

Artikkel 118

Årlig revisjon

Domstolens registre, regnskaper og konti, herunder dens årsregnskap, skal revideres årlig av en uavhengig revisor.

Del 13. Sluttbestemmelser

Artikkel 119

Tvisteløsning

1. Enhver tvist angående Domstolens rettslige funksjoner skal avgjøres av Domstolen.

2. Enhver annen tvist mellom to eller flere statsparter om tolkningen eller anvendelsen av disse vedtekter som ikke blir løst ved forhandlinger innen tre måneder etter at disse ble innledet, skal henvises til statspartsmøtet. Statspartsmøtet kan selv søke å løse tvisten eller kan fremsette anbefalinger om andre fremgangsmåter for å løse tvisten, herunder henvisning til Den internasjonale domstol i samsvar med vedkommende domstols vedtekter.

Artikkel 120

Forbehold

Det kan ikke tas forbehold til disse vedtekter.

Artikkel 121

Endringer

1. Syv år etter disse vedtekters ikrafttredelse, kan enhver statspart foreslå endringer i vedtektene. Teksten til ethvert endringsforslag skal forelegges De forente nasjoners generalsekretær, som omgående skal oversende den til samtlige statsparter.

2. Tidligst tre måneder etter underretningsdatoen skal statspartsmøtet på sitt neste møte, ved et flertall av dem som er til stede og avgir stemme, beslutte om forslaget skal tas opp til behandling. Statspartsmøtet kan behandle forslaget direkte eller innkalle til en revisjonskonferanse dersom det aktuelle temaet tilsier det.

3. Det kreves to tredjedels flertall blant statspartene for å kunne vedta en endring som det ikke kan oppnås enighet om under et statspartsmøtet eller en revisjonskonferanse.

4. Med unntak av bestemmelsene i nr. 5 skal en endring tre i kraft for samtlige statsparter ett år etter at syv åttendedeler av statspartene har deponert sine ratifikasjons- eller godtakingsdokumenter hos De forente nasjoners generalsekretær.

5. Enhver endring av artiklene 5, 6, 7 og 8 i disse vedtekter skal tre i kraft for de statsparter som har godtatt endringen ett år etter at de har deponert sitt ratifikasjons- eller godtakingsdokument. Med hensyn til en statspart som ikke har godtatt endringen, skal Domstolen ikke utøve sin jurisdiksjon med hensyn til en forbrytelse som omfattes av endringen, når denne er begått av borgere av vedkommende statspart eller på dens territorium.

6. Dersom en endring er blitt godtatt av syv åttendedeler av statspartene i henhold til nr. 4, kan enhver statspart som ikke har godtatt endringen, trekke seg fra disse vedtektene med øyeblikkelig virkning, uten hensyn til artikkel 127 nr. 1, men under iakttakelse av artikkel 127 nr. 2, ved å gi melding senest ett år etter at en slik endring trådte i kraft.

7. De forente nasjoners generalsekretær skal oversende til samtlige statsparter enhver endring som er vedtatt under et statspartsmøtet eller under en revisjonskonferanse.

Artikkel 122

Endringer av bestemmelser av institusjonell karakter

1. Enhver statspart kan, uten hensyn til artikkel 121 nr. 1, til enhver tid foreslå endringer av bestemmelser i disse vedtektene som utelukkende er av institusjonell karakter, det vil si artikkel 35, artikkel 36 nr. 8 og 9, artikkel 37, artikkel 38, artikkel 39 nr. 1 (to første punktum), nr. 2 og 4, artikkel 42 nr. 4 til 9, artikkel 43 nr. 2 og 3 og artiklene 44, 46, 47 og 49. Teksten til ethvert endringsforslag skal forelegges De forente nasjoners generalsekretær eller en annen person utpekt av statspartsmøtet, som omgående skal oversende den til samtlige statsparter og til andre deltakere på statspartsmøtet.

2. Endringer etter denne artikkel som det ikke kan oppnås enighet om, skal vedtas av statspartsmøtet eller av en revisjonskonferanse med to tredjedels flertall blant statspartene. Slike endringer skal tre i kraft for samtlige statsparter seks måneder etter at de ble vedtatt av statspartsmøtet eller av revisjonskonferansen.

Artikkel 123

Revisjon av vedtektene

1. Syv år etter disse vedtekters ikrafttredelse, skal De forente nasjoners generalsekretær innkalle til en revisjonskonferanse for å behandle eventuelle endringer i disse vedtekter. Slik revisjon kan omfatte, men er ikke begrenset til, listen over forbrytelser angitt i artikkel 5. Revisjonskonferansen skal være åpen for deltakerne på statspartsmøtet og etter de samme vilkår.

2. På ethvert tidspunkt deretter skal De forente nasjoners generalsekretær, etter anmodning fra en statspart og i henhold til formålet angitt i nr. 1, innkalle til en revisjonskonferanse etter godkjenning fra et flertall av statspartene.

3. Bestemmelsene i artikkel 121 nr. 3 til 7 skal gjelde for vedtakelse og ikrafttredelse av enhver endring i vedtektene som behandles under en revisjonskonferanse.

Artikkel 124

Overgangsbestemmelse

Uten hensyn til artikkel 12 nr. 1 og 2 kan en stat, på det tidspunkt den blir part i disse vedtekter erklære at den i en periode på syv år etter disse vedtekters ikrafttredelse for vedkommende stat, ikke godtar Domstolens jurisdiksjon for forbrytelseskategorien nevnt i artikkel 8, når en forbrytelse påstås å være begått av denne statens borgere eller på dens eget territorium. En erklæring etter denne artikkel kan når som helst trekkes tilbake. Bestemmelsene i denne artikkel skal revideres under revisjonskonferansen innkalt i samsvar med artikkel 123 nr. 1.

Artikkel 125

Undertegning, ratifikasjon, godtaking, godkjenning eller tiltredelse

1. Disse vedtekter skal være åpne for undertegning av alle stater ved FAOs hovedsete i Roma, den 17. juli 1998. Deretter skal de være åpne for undertegning ved Italias utenriksdepartement i Roma inntil 17. oktober 1998. Etter denne dato skal vedtektene være åpne for undertegning ved De forente nasjoners hovedsete i New York inntil 31. desember 2000.

2. Disse vedtekter skal ratifiseres, godtas eller godkjennes av signatarstatene. Ratifikasjons-, godtakings- eller godkjenningsdokumentene skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

3. Disse vedtekter skal være åpne for tiltredelse av alle stater. Tiltredelsesdokumenter skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

Artikkel 126

Ikrafttredelse

1. Disse vedtekter skal tre i kraft på den første dag i måneden etter den 60. dag etter den dag det 60. ratifikasjons-, godtakings-, godkjennings- eller tiltredelsesdokumentet er deponert hos De forente nasjoners generalsekretær.

2. For hver stat som ratifiserer, godtar, godkjenner eller tiltrer disse vedtektene etter at det 60. ratifikasjons-, godtakings-, godkjennings- eller tiltredelsesdokumentet er deponert, skal vedtektene tre i kraft på den første dag i måneden etter den 60. dag etter at en slik stat har deponert sitt ratifikasjons-, godtakings-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument.

Artikkel 127

Oppsigelse

1. En statspart kan ved skriftlig underretning til De forente nasjoners generalsekretær trekke seg fra disse vedtekter. Oppsigelsen skal få virkning ett år

etter den dato underretningen ble mottatt, med mindre en senere dato er angitt i underretningen.

2. En stat skal ikke som følge av sin oppsigelse løses fra forpliktelser pådratt etter disse vedtekter mens den var part i vedtektene, herunder eventuelle økonomiske forpliktelser. En stats oppsigelse skal ikke berøre noen av dens forpliktelser til å samarbeide med Domstolen i forbindelse med etterforskning eller straffeforfølgning som var innledet før oppsigelsen fikk virkning. Oppsigelsen skal heller ikke på noen måte få innvirkning på den videre behandling av en sak som allerede var under behandling ved Domstolen før den dag oppsigelsen fikk virkning.

Artikkel 128

Gyldige tekster

Originaleksemplaret av disse vedtekter, hvis arabiske, engelske, franske, kinesiske, russiske og spanske tekst har samme gyldighet, skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær, som skal sende bekreftede kopier til samtlige stater.

TIL BEKREFTELSE PÅ DETTE har de undertegnede, med behørig fullmakt fra sine respektive regjeringer, undertegnet disse vedtekter.

UTFERDIGET i Roma, den 17. juli 1998.

Utdrag fra Sluttaktens Vedlegg 1

Resolusjon E

De forente nasjoners diplomatkonferanse for befullmektigede om opprettelse av en internasjonal straffedomstol,

Som har vedtatt vedtektene for Den internasjonale straffedomstol,

Som erkjenner at terroristhandlinger, uansett hvem som begår dem, og hvor de blir begått, og uansett form, metoder eller motiver, er alvorlige forbrytelser som angår det internasjonale samfunnet,

Som erkjenner at den internasjonale handelen med narkotika er en meget alvorlig forbrytelse, som av og til destabiliserer staters politiske, sosiale og økonomiske orden,

Som er dypt urolig over disse vedvarende, alvorlige problemer, som utgjør alvorlige trusler mot internasjonal fred og sikkerhet,

Som beklager at det ikke kunne oppnås enighet om en allment akseptabel definisjon av terroristforbrytelser og narkotikaforbrytelser med sikte på å inkludere disse i Domstolens jurisdiksjon,

Som stadfester at vedtektene for Den internasjonale straffedomstol inneholder bestemmelser om en revisjonsmekanisme, som gjør det mulig å utvide Domstolens jurisdiksjon i fremtiden,

Anbefaler at en revisjonskonferanse i henhold til artikkel 111 i vedtektene for Den internasjonale straffedomstol vurderer terrorist- og narkotikaforbrytelser med sikte på å komme frem til en akseptabel definisjon og inkludere disse forbrytelsene i listen over forbrytelser Domstolen har jurisdiksjon for.

Resolusjon F

De forente nasjoners diplomatkonferanse for befullmektigede om etablering av en internasjonal straffedomstol,

Som har vedtatt vedtektene for Den internasjonale straffedomstol,

Som har besluttet å treffe alle mulige tiltak for å sørge for at den internasjonale straffedomstol kan starte sin virksomhet uten unødig forsinkelse, samt å treffe alle nødvendige forholdsregler for at den kan tre i funksjon,

Som har besluttet at det opprettes en forberedende kommisjon for dette formål,

Beslutter følgende:

1. Herved opprettes Den forberedende kommisjon for Den internasjonale straffedomstol. De forente nasjoners generalsekretær skal innkalle Kommisjonen så snart som mulig på en dato som skal fastsettes av De forente nasjoners generalforsamling.

2. Kommisjonen skal bestå av representanter for stater som har undertegnet Sluttakten for De forente nasjoners diplomatkonferanse om opprettelse av en internasjonal straffedomstol, og andre stater som var invitert til å delta på konferansen.

3. Kommisjonen skal velge sin formann og øvrige medlemmer, vedta sin forretningsorden og fastsette sitt arbeidsprogram. Disse valgene skal foretas på Kommisjonens første møte.

4. Den forberedende kommisjons offisielle språk og arbeidsspråk skal være de språk som benyttes av De forente nasjoners generalforsamling.

5. Kommisjonen skal utarbeide forslag til praktiske ordninger for etableringen av Domstolen og igangsettingen av dens virksomhet, herunder utkast til:

- a) prosessregler,
- b) forbrytelseselementer,
- c) en avtale som regulerer forholdet mellom Domstolen og De forente nasjoner,
- d) grunnprinsipper for en vertslandsavtale som skal fremforhandles mellom Domstolen og vertslandet,
- e) finansreglement,
- f) en avtale om Domstolens privilegier og immunitet,
- g) budsjett for det første regnskapsåret,
- h) forretningsorden for statspartsmøtet.

6. Utkast til henholdsvis prosessregler og forbrytelseselementer skal ferdigstilles før 30. juni 2000.

7. Kommisjonen skal utarbeide forslag til en bestemmelse om aggresjon, herunder definisjon og forbrytelseselementer, samt vilkår for Den internasjonale straffedomstols utøvelse av jurisdiksjon for denne forbrytelsen. Kommisjonen skal fremlegge forslagene for statspartsmøtet på en revisjonskonferanse med sikte på å komme frem til en akseptabel bestemmelse om aggresjonsforbrytelsen som kan innlemmes i disse vedtekter. Bestemmelsene om aggresjonsforbrytelsen skal for statspartene tre i kraft i samsvar med relevante bestemmelser i disse vedtekter.

8. Kommisjonen skal fortsette å bestå inntil statspartsmøtets første sesjon er avsluttet.

9. Kommisjonen skal utarbeide en rapport om alle saker som hører under dens mandat og legge rapporten frem for statspartsmøtet på dens første sesjon.

10. Kommisjonen skal holde møter ved De forente nasjoners hovedsete. De forente nasjoners generalsekretær anmodes om å skaffe Kommisjonen de sekretariatstjenester den har behov for, med forbehold om godkjenning av De forente nasjoners generalforsamling.

11. De forente nasjoners generalsekretær skal henlede Generalforsamlingens oppmerksomhet mot denne resolusjon slik at nødvendige tiltak kan treffes.
